

PRAKSISOVERSIGTER • SAMLET UDGAVE

Praksis inden for *familieret*

De svære familiesager – barnets bedste og formuens deling.

OVERSIGTER

14

AFGØRELSE

270

PERIODE

1981–2026

14 OVERSIGTER

Indhold

01	Adoption (adoptionsloven)	44 afg.
02	Bidragspligt og børnebidrag	6 afg.
03	Bodeling ved separation og skilsmisse	7 afg.
04	Bopæl og samvær	44 afg.
05	Faderskab og medmoderskab	29 afg.
06	Forældremyndighed	12 afg.
07	Gaver mellem ægtefæller (gyldighed og kreditorbeskyttelse)	23 afg.
08	Internationale børnebortførelser – tilbagegivelse efter Haagerkonventionen	19 afg.
09	Samliv uden ægteskab – formueforhold	7 afg.
10	Samværschikane og tvangsfuldbyrdelse af samvær (rpl. kapitel 42 b)	7 afg.
11	Tvangsanbringelse af børn	35 afg.
12	Værgemål (og den ophævede umyndiggørelse)	5 afg.
13	Ægtepagter og særeje	16 afg.
14	Ægteskabsbetingelser og prøvelse af ægteskab	16 afg.

Hver oversigt er et selvstændigt kapitel med introduktion, principper, gennemgang, lovgrundlag og citerede afgørelser. Titlerne er klikbare, og kapitlerne findes også som bogmærker i PDF-læseren.

01

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over adoption (adoptionsloven)

Barnets bedste, samtykke og adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9

Version 2 · Opdateret 8. sep. 2026 · 44 afgørelser · 1981-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Adoption er det mest indgribende familieretlige instrument i dansk ret: bevillingen overfører fuld retlig forældrestatus til adoptanten og bryder samtidig retsforholdet til den oprindelige slægt, jf. [adoptionsloven § 16](#). Barnets bedste er det styrende kriterium, jf. [§ 2](#), og hovedreglen er forældrenes samtykke efter [§ 7](#), som tidligst kan modtages tre måneder efter fødslen. Den helt dominerende domstolspraksis angår i dag adoption uden samtykke efter [§ 9, stk. 2-4](#), hvor Højesteret har fastlagt et skærpet beviskrav om "høj grad af sandsynlighed" for varig manglende forældreevne, og hvor landsretterne siden 2024 har afsagt en tæt række stadfæstende domme. Hertil kommer et selvstændigt spor om vederlagsforbuddet i [§ 15](#), hvor Højesterets surrogatdom fra 2020 direkte udløste en lovændring i 2024.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Adoption må kun bevilges, når den efter en undersøgelse kan antages at være bedst for den, der ønskes adopteret, jf. adoptionslovens § 2 – kriteriet gælder alle adoptionstyper og alle adoptionsgrundlag.
- 02** Forældresamtykke er hovedreglen efter § 7, og samtykket kan efter § 8, stk. 2, ikke modtages før tre måneder efter fødslen, medmindre ganske særlige forhold foreligger.
- 03** Er barnet fyldt 12 år, bør bevilling ikke meddeles uden barnets eget samtykke, jf. § 6, stk. 1; yngre børns holdning skal indhentes i det omfang modenhed og omstændigheder tilsiger det.
- 04** Adoption uden samtykke efter § 9, stk. 3, forudsætter kumulativt, at anbringelsesbetingelserne i barnets lov § 47, stk. 1, nr. 1 eller 2, er opfyldt, at det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen, og at adoption af hensyn til kontinuitet og stabilitet er bedst for barnet.
- 05** Højesteret kræver 'en høj grad af sandsynlighed for, at forældrene uanset støtteforanstaltninger ikke vil være i stand til at varetage omsorgen for barnet' – beviskravet er reelt en prognosevurdering over hele barnets opvækst.
- 06** Positive samvær og en forbedret relation mellem barn og biologisk forælder udelukker ikke adoption, når relationen fortsat er støtteafhængig og ikke kan karakteriseres som 'nær og stabil'.

- 07** Ved plejefamilieadoption efter § 9, stk. 4, er kriteriet, om barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at et brud vil være skadeligt – bestemmelsen forudsætter som hovedregel længere tids tilknytning og kan ikke anvendes på spædbørn anbragt lige efter fødslen.
- 08** Ankestyrelsen afslår frigivelse, når kommunen ikke har iværksat de støtteforanstaltninger, som forældrekompetenceundersøgelsen anbefaler – manglende støtte gør prognosevurderingen usikker.
- 09** Kravet om varigt manglende forældreevne skal være opfyldt for begge forældre; er blot den ene forælder modtagelig for vejledning, kan barnet ikke frigives.
- 10** Adoption uden samtykke er forenelig med EMRK artikel 8, når der foreligger 'helt særlige omstændigheder og tungtvejende hensyn til barnets bedste' – men proportionalitetsvurderingen inddrager, om der er truffet afgørelse om samvær i nær tidsmæssig tilknytning til adoptionen.
- 11** Manglende eller forsinket afgørelse om samvær efter forældreansvarslovens § 20 a kan ikke i sig selv føre til, at adoptionen ophæves, men kritiseres af Højesteret som en procesmæssig mangel.
- 12** I samværssager efter adoption stiller Højesteret skærpede krav til sagsoplysningen og hjemviser, når grundlaget er utilstrækkeligt.
- 13** Siden 1. januar 2024 kan Ankestyrelsen i helt ekstraordinære tilfælde træffe afgørelse om frigivelse til adoption allerede inden barnets fødsel, jf. § 9, stk. 3, 2. pkt.
- 14** Barnet placeres midlertidigt hos de udvalgte adoptanter efter § 32 a, mens domstolsprøvelsen verserer – ordningen er af Højesteret fundet forenelig med EMRK, fordi den ikke afskærer domstolene fra at ophæve adoptionen.
- 15** Vederlagsforbuddet i § 15, stk. 1, var indtil 2025 absolut og udelukkede stedbarnsadoption efter kommercielt surrogatmoderskab; ved lovændring med virkning fra 1. januar 2025 er der indsat et nyt stk. 2, hvorefter forbuddet viger for en konkret vurdering af barnets bedste – dog ikke ved Haagerkonventionsadoptioner.
- 16** Adoption bryder retsforholdet til den oprindelige slægt, jf. § 16, stk. 1, mens stedbarnsadoption efter §§ 5 a og 15 b kun medfører et delvist familieskifte, jf. § 16, stk. 2.
- 17** Ophævelse af et adoptivforhold efter § 18 kræver som udgangspunkt enighed mellem adoptant og adoptivbarn og forekommer meget sjældent i praksis.
- 18** En udenlandsk adoption kan kun danne grundlag for opholdstilladelse, hvis den både er retsgyldig i adoptionslandet og kan anerkendes efter dansk ret – kompetencen hertil ligger hos Ankestyrelsen.

Adoptionslovens systematik, adoptionstyperne og myndighedsstrukturen

§ 1

Adoptionsloven opererer med tre grundtyper af adoption af mindreårige, som er defineret i [adoptionsbekendtgørelsens § 1](#):

- **Fremmedadoption** – ansøgeren adopterer et barn, som ansøgeren ikke har tilknytning til, og hvor godkendelse som adoptant er en betingelse, jf. [adoptionsloven § 4 a, stk. 1](#).
- **Stedbarnsadoption** – ansøgeren adopterer sin ægtefælles eller samlevers barn, jf. [§ 5 a](#). Godkendelse kræves ikke, jf. [§ 4 a, stk. 2](#).
- **Familieadoption** – adoption af et barnebarn, søskendebarn eller søskende, af et barn ansøgeren har opfostret, af et barn i pleje der adopteres efter [§ 9, stk. 4](#), eller af et barn ansøgeren har en netværksplejefamilielignende tilknytning til.

Hertil kommer **voksenadoption** efter [§ 15 b](#), hvor Familieretshuset kun kan bevilge adoption, når den adopterede og adoptanten er enige, og adoptionen antages at være bedst for dem begge.

[Voksenadoptionsvejledningen](#) præciserer, at voksenadoption – bortset fra stedbarnsadoption – indebærer et fuldt familieskifte, mens stedbarnsadoption kun medfører et delvist familieskifte.

Myndighedsstrukturen er delt. Efter [§ 1, stk. 1](#) udfærdiger Familieretshuset bevilling til adoption af personer under 18 år, men bevilling efter [§ 9](#) udfærdiges af Ankestyrelsen. [Adoptionsvejledningen](#) sammenfatter kompetencefordelingen:

Afgørelser i sager om stedbarns- og familieadoptioner træffes af Familieretshuset. Afgørelserne kan påklages til Ankestyrelsen. Dog træffes afgørelse om familieadoption uden samtykke af Ankestyrelsen. Afgørelse om adoption uden samtykke kan indbringes for domstolene.

Godkendelse som adoptant træffes af adoptionssamrådet, jf. [bekendtgørelse om forretningsordenen for et adoptionssamråd § 2](#), og afslag kan påklages til Adoptionsnævnet, der tillige fører tilsyn med samrådene og varetager matchningen af danske børn til bortadoption, jf. [bekendtgørelse om forretningsordenen for Adoptionsnævnet § 22](#).

Godkendelseskravene fremgår ikke af adoptionslovens [§ 15](#) (som angår vederlag), men af adoptionsbekendtgørelsen: ansøgeren skal være fyldt 25 år, jf. [adoptionsloven § 4](#), ægtepar og samlevende skal have levet sammen i mindst 2½ år, jf. [§ 24](#), aldersforskellen til barnet må på ansøgningstidspunktet højst være 42 år, jf. [§ 25](#), helbred, bolig, økonomi og vandel skal være i orden, jf. [§ 26](#), og deltagelse i adoptionsforberedende kursus er obligatorisk for førstegangsadoptanter, jf. [§ 27](#). Godkendelsen gælder fire år og kan forlænges med to år, jf. [§ 28](#).

LOV

[Adoptionsloven § 1, stk. 1](#)[Adoptionsloven § 4](#)[Adoptionsloven § 4a, stk. 1, 2](#)[Adoptionsloven § 5a](#)[Adoptionsloven § 15b](#)

Barnets bedste som overordnet kriterium og samtykkereglerne i §§ 6-8 og 13

§ 2

Formålsbestemmelsen står i [adoptionsloven § 2](#):

Adoption må kun bevilges, når den efter foretagen undersøgelse kan antages at være bedst for den, som ønskes adopteret, og denne enten ønskes opfostret hos adoptanten eller har været opfostret hos denne, eller der foreligger anden særlig grund til adoptionen.

Bestemmelsen udmønter Danmarks forpligtelse efter artikel 21 i FN's Børnekonvention, som [adoptionsvejledningen](#) udtrykkeligt fremhæver som regelgrundlagets udgangspunkt. Bestemmelsen blev sprogligt moderniseret, da udtrykket »tarv« i § 9, stk. 1, blev ændret til »bedste« ved ændringsloven af 23. december 2015 (**L 7, folketingsåret 2015-16**) netop for at anvende det fagligt korrekte begreb om barnets bedste.

Samtykkereglerne er trelagede:

1. **Forældrenes samtykke** efter [§ 7, stk. 1](#) er hovedreglen. Er den ene forælder uden del i forældremyndigheden, forsvundet eller ude af stand til at handle fornuftmæssigt, kræves kun samtykke fra den anden, jf. [§ 7, stk. 2](#).
2. **Formkravene** står i [§ 8](#): samtykket skal afgives skriftligt under personligt fremmøde, forældrene skal forinden vejledes om adoptionens og samtykkets retsvirkninger, og samtykke kan ikke modtages før tre måneder efter fødslen, medmindre ganske særlige forhold foreligger.
3. **Barnets eget samtykke** efter [§ 6, stk. 1](#): er barnet fyldt 12 år, bør bevilling ikke meddeles uden barnets samtykke, medmindre indhentelse skønnes at være til skade for barnet. Er barnet under 12 år, skal der efter [§ 6, stk. 3](#) foreligge oplysning om barnets holdning i det omfang, modenhed og sagens omstændigheder tilsiger det.

Fra den forælder, hvis samtykke ikke kræves, skal der efter [§ 13](#) indhentes en **erklæring**, medmindre det vil være til væsentlig skade for barnet eller medføre uforholdsmæssig forsinkelse. Folketingets Ombudsmand har i sagen [Adoptionsbevilling ikke ugyldig](#) behandlet en stedbarnsadoption, hvor den biologiske far havde underskrevet en § 13-erklæring, som han efterfølgende gjorde gældende ikke at have forstået. Ombudsmanden fandt ikke bevillingen ugyldig, men henstillede til myndighederne at sikre, at den skriftlige vejledning enten er skrevet på et sprog, udlændingen forstår, eller at tilsvarende vejledning gives på anden vis. Denne henstilling er i dag afspejlet direkte i [adoptionsvejledningens afsnit om særlig vejledningspligt over for udlændinge](#).

Barnets eget ønske tillægges reel vægt. I **BS-56582/2024-VLR** ([Vestre Landsrets dom af 1. april 2025](#)) havde en 11-årig dreng under en samtale med en børnesagkyndig i Ankestyrelsen klart givet udtryk for at ville adopteres af sine plejeforældre, og han fastholdt ønsket over for sin beskikkede advokat under ankesagen. Tilsvarende lagde Ankestyrelsen i principafgørelsen [179-11](#) stor vægt på, at et 10-årigt barn selv ønskede at blive adopteret af den plejefamilie, hun havde boet hos hele sit liv.

LOV

[Adoptionsloven § 2](#)[Adoptionsloven § 6, stk. 1, 3](#)[Adoptionsloven § 7, stk. 1, 2](#)[Adoptionsloven § 8, stk. 2](#)[Adoptionsloven § 13](#)

PRAKSIS

Landsretten · Vestre Landsret stadfæster dom om adoption uden biologisk mors samtykke

01.04.2025

Ankestyrelsen · Adoption uden samtykke: Prognosevurdering på baggrund af eksisterende dokumentation ved forældres manglende medvirken

01.01.2011

§ 3 De tre spor i § 9 og reformen i 2015

Adoptionsloven § 9 rummer i dag fire stykker med hver sit anvendelsesområde:

Bestemmelse	Situation	Kernebetingelse
§ 9, stk. 1	Samtykket er tilbagekaldt	Tilbagekaldelsen er ikke rimeligt begrundet under særlig hensyntagen til barnets bedste
§ 9, stk. 2	Generalklausul	»Særlige tilfælde«, hvor væsentlige hensyn til barnets bedste taler for adoption
§ 9, stk. 3	Varigt manglende forældreevne	Anbringelsesgrundlag efter barnets lov § 47, stk. 1, nr. 1 eller 2 + sandsynliggjort varig manglende omsorgsevne + kontinuitet og stabilitet
§ 9, stk. 4	Plejefamilieadoption	Tilknytningen til plejefamilien er af en sådan karakter, at et brud vil være skadeligt

Den nuværende affattelse af stk. 3 og 4 hviler på nyaffattelsen ved ændringsloven af 30. april 2015 ([lovforslag L 121, folketingsåret 2014-15](#)), der erstattede de tidligere særregler for børn under 1 år og børn anbragt i mere end 3 år. Forarbejderne til nyaffattelsen fastlægger rammen for hele den efterfølgende praksis:

Gennemførelsen af adoption efter stk. 3 forudsætter, at forældrenes og barnets forhold og deres indbyrdes relationer er blevet grundigt belyst og nøje vurderet. [...] Endvidere skal der fortsat laves en prognosevurdering af forældreevnen.

Forarbejderne understreger tillige to forhold, som går igen i domspraksis. For det første skal **begge** forældres forhold undersøges, "da en adoption først kan komme på tale, hvis det ikke vil være til barnets bedste at vokse op hos nogen af de biologiske forældre". For det andet skærpes kravene til de faglige vurderinger, når barnet er så lille, at der ikke kan foretages en længerevarende observation af forælder/barn-relationen:

[I] sager, hvor der ikke foreligger oplysninger om forældrenes evne til at tage vare på ældre søskende, og hvor barnet er så lille, at det ikke er muligt at foretage en længerevarende observation af forælder/barn-relationen, stilles der større krav til de faglige vurderinger af forældreevnen.

Selve frigivelsesprocessen er todelt. Vurderer kommunalbestyrelsen, at adoption vil være bedst for barnet, forelægges sagen for børne- og ungeudvalget efter [barnets lov § 70](#), hvis indstilling efter [§ 72, stk. 3](#) kræver mindst 4 af 5 stemmer. Ankestyrelsen træffer herefter afgørelse efter [adoptionsloven § 10](#), og først derefter tages der stilling til, hvem der skal adoptere barnet. Kommunalbestyrelsen skal efter [§ 15 a, stk. 3](#) beskikke en advokat for barnet, inden sagen forelægges for børne- og ungeudvalget – barnets advokat optræder som selvstændig part i retssagerne og tilsluttede sig fx Ankestyrelsens påstand i [BS-30648/2025-ARH \(Retten i Aarhus' dom af 10. november 2025\)](#).

Henvisningerne i § 9, stk. 3 og 4, til servicelovens §§ 58 og 66 blev pr. 1. januar 2024 konsekvensændret til [barnets lov § 47, stk. 1](#) og § 43, stk. 1, nr. 1-4, som følge af barnets lov-reformen.

LOV

[Adoptionsloven § 9, stk. 1-4](#)
[Adoptionsloven § 10](#)
[Adoptionsloven § 15a, stk. 3](#)
[Barnets lov § 70](#)
[Barnets lov § 72, stk. 3](#)

PRAKSIS

Byretten · Adoption uden samtykke stadfæstet: Forældre kunne ikke udvikle forældreevne inden for barnets tidsramme

10.11.2025

§ 4 Beviskravet ved varig manglende forældreevne – Højesterets to ledende domme

Beviskravet efter § 9, stk. 3 blev fastlagt af Højesteret i 2021 i to sammenhængende domme.

I **BS-41118/2020-HJR** (Højesterets dom af 8. marts 2021, U.2021.2400) fandt Højesteret det godtgjort, at der forelå en åbenbar risiko for barnets sundhed og udvikling, og at der var en høj grad af sandsynlighed for, at forældrene varigt ville være ude af stand til at varetage omsorgen – selv med støtteforanstaltninger. Retten lagde vægt på, at alternativet var en langvarig professionel plejebringelse med indbygget usikkerhed og risiko for opsigelse, og henviste udtrykkeligt til Menneskerettighedsdomstolens dom i **Strand Lobben m.fl. mod Norge**.

I **BS-4139/2021-HJR** (Højesterets dom af 23. august 2021) formulerede Højesteret standarden, som landsretterne siden har citeret ordret:

Der skal være en høj grad af sandsynlighed for, at forældrene uanset støtteforanstaltninger ikke vil være i stand til at varetage omsorgen for barnet, jf. senest Højesterets dom af 8. marts 2021.

Højesteret tilføjede, at positive samvær ikke i sig selv kan ændre vurderingen, når forældrekompetenceundersøgelser og psykologundersøgelser med høj sandsynlighed viser varigt manglende omsorgsevne.

Landsretspraksis siden 2024 følger standarden tæt og stadfæster som klar hovedregel. Vestre Landsret henviste i **BS-46611/2024-VLR** (dom af 1. april 2025) direkte til "Højesterets præjudikat" og fandt kravet opfyldt, hvor forældrekompetenceundersøgelsen beskrev et lavt funktionsniveau og en yderst usandsynlig forbedring. Samme resultat i **BS-63441/2024-VLR** (dom af 1. maj 2025), **BS-63271/2024-VLR** (dom af 22. april 2025), **BS-53321/2024-OLR** (Østre Landsrets dom af 13. juni 2025), **BS-40248/2024-OLR** (dom af 27. maj 2025) og **BS-50494/2025-VLR** (dom af 31. marts 2026).

Et gennemgående mønster er, at **nye oplysninger om forældrenes helbred eller udvikling under ankesagen sjældent rykker vurderingen**. I **BS-62989/2024-VLR** (Vestre Landsrets dom af 5. september 2025) gjorde moderen gældende, at forældrekompetenceundersøgelsen var foretaget, mens hendes diabetes var ukontrolleret og en leddiagnose endnu ikke stillet. Landsretten udtalte:

Landsretten er enig i byrettens begrundelse og resultat. Det, der er kommet frem for landsretten, herunder om udviklingen i Klagers sygdomsforhold, kan ikke føre til en anden vurdering.

Byretspraksis viser, hvilke faktiske forhold der typisk bærer prognosen: kognitive og personlighedsmæssige vanskeligheder hos begge forældre i **BS-36541/2024-SON** (dom af 19. december 2024) og **BS-5530/2025-NYK** (dom af 21. maj 2025); psykisk lidelse og aktivt stofmisbrug i **BS-18702/2024-VIB** (dom af 15. juli 2024); og massive kognitive vanskeligheder hos begge forældre til tvillinger i **BS-18330/2024-NYK** (dom af 12. juli 2024). Prognosen formuleres ofte som et spørgsmål om **barnets tidsramme** – i **BS-30648/2025-ARH** konkluderede undersøgelserne, at forældrene hverken aktuelt eller "inden for en for barnet relevant tidshorisont" ville kunne varetage omsorgen.

LOV

Adoptionsloven § 9, stk. 2, 3

Barnets lov § 47, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Adoption uden samtykke og overholdelse af Menneskerettighedskonventionens artikel 8

23.08.2021

Højesteret · Adoption uden samtykke og midlertidig placering af barn hos adoptanter i forhold til

08.03.2021

EMRK

Landsretten · Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption af spædbarn uden biologiske forældres samtykke	31.03.2026
Landsretten · Landsretten stadfæster afgørelse om bortadoption uden samtykke (tvangsadoption) af mindreårig	05.09.2025
Landsretten · Østre Landsret stadfæster tvangsadoption af spædbarn uden biologiske forældres samtykke	13.06.2025
Landsretten · Landsretten stadfæster afgørelse om adoption af barn uden forældrenes samtykke	27.05.2025
Landsretten · Landsretten stadfæster tvangsadoption uden samtykke: Forældre varigt ude af stand til omsorg	01.05.2025
Landsretten · Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption uden forældrenes samtykke	22.04.2025
Landsretten · Stadfæstelse af adoption uden samtykke grundet forældres varige manglende forældreevne	01.04.2025
Landsretten · Byrettens dom om tvangsadoption stadfæstes	10.11.2020
Byretten · Byretten opretholder Ankestyrelsens afgørelse om adoption af nyfødt pige uden forældrenes samtykke	28.01.2026
Byretten · Adoption uden samtykke stadfæstet: Forældre kunne ikke udvikle forældreevne inden for barnets tidsramme	10.11.2025
Byretten · Tvangsadoption af spædbarn opretholdt – begge biologiske forældre varigt ude af stand til at varetage omsorgen	21.05.2025
Byretten · Tvangsbortadoption af barn grundet biologisk mors varigt nedsatte forældreevne og hensynet til barnets stabilitet	12.02.2025
Byretten · Stadfæstelse af afgørelse om tvangsadoption af spædbarn grundet forældrenes varigt nedsatte omsorgsevne	19.12.2024
Byretten · Prøvelse af Ankestyrelsens afgørelse om frigivelse af barn til adoption uden samtykke grundet forældrenes manglende omsorgsevne	18.12.2024
Byretten · Retten i Viborg opretholder Ankestyrelsens afgørelse om tvangsadoption	27.11.2024
Byretten · Byrettens stadfæstelse af tvangsadoption af spædbarn på grund af forældrenes varige mangel på forældreevne	19.09.2024
Byretten · Stadfæstelse af tvangsadoption af barn grundet forældrenes omfattende og varige mangel på forældreevne	15.07.2024
Byretten · Retten stadfæster tvangsadoption af tvillinger grundet forældres varige og omfattende mangel på omsorgsevne	12.07.2024
Byretten · Adoption uden samtykke: Væsentlige hensyn til barnets tarv	05.10.2021

§ 5 Plejefamilieadoption efter § 9, stk. 4 – tilknytningskriteriet

§ 9, stk. 4 er et selvstændigt adoptionsgrundlag, der ikke bygger på forældrenes manglende evne, men på barnets **faktisk etablerede tilknytning** til plejefamilien. Forarbejderne til 2015-nyaffattelsen afgrænser bestemmelsen skarpt:

Endvidere vil en adoption efter denne bestemmelse som alt overvejende hovedregel forudsætte, at relationen har udviklet sig gennem længere tids tilknytning. Bestemmelsen kan således ikke anvendes efter få års anbringelse i plejefamilien. Dermed vil bestemmelsen ikke kunne finde anvendelse på små børn, der er anbragt i plejefamilien umiddelbart efter fødslen.

Forarbejderne opregner desuden de momenter, der skal indgå i afvejningen: om kommunen har arbejdet for at udvikle relationen mellem barn og forældre og for hjemgivelse, og om plejeforældrenes eventuelt beskyttende adfærd har skabt en "særlig – men ikke naturlig" tilknytning.

Den mest instruktive domsafgørelse er **BS-34851/2024-OLR** ([Østre Landsrets dom af 24. januar 2025](#)).

Moderen dokumenterede en markant positiv udvikling i samværet – barnet var begyndt at kalde hende »mor«, søgte hende aktivt, og samværskonsulenten beskrev store fremskridt. Landsretten anerkendte udviklingen, men afviste, at relationen dermed var blevet et hinder for adoption:

Uanset at Barn under de seneste samvær har vist en tiltagende grad af kontakt med [moderen], har deres relation ikke karakter af at være nært og stabilt. Således er samværerne fortsat afhængige af, at de foregår med støtte fra samværskonsulenter og i en vis udstrækning Barns plejemors tilstedeværelse.

Omvendt karakteriserede landsretten barnets relation til plejefamilien således: "Relationen mellem dem er følelsesmæssig stærk, og det er tydeligt, at han anser plejefamilien som sin egen."

Samme mønster i **BS-56582/2024-VLR**, hvor en dreng siden knap 3-årsalderen havde været netværksanbragt hos sin faster. Tilknytningsundersøgelsen konkluderede, at det ville medføre "betydelige negative konsekvenser for Barns trivsel, udvikling, sundhed og hans opnåede tilknytning", hvis anbringelsen ophørte. Bemærkelsesværdigt tillagde landsretten det ikke afgørende vægt, at moderen efter byrettens dom kun havde gennemført ét samvær og var udeblevet fra de øvrige uden afbud – men det illustrerer, hvor svagt relationsgrundlaget typisk er i disse sager.

I **BS-59875/2024-ALB** ([Retten i Aalborgs dom af 4. august 2025](#)) gjorde forældrene gældende, at de nu uden kommunal støtte varetog omsorgen for barnets yngre lillebror. Retten fastslog, at vurderingen efter § 9, stk. 4, er **individuel for det enkelte barn**, og at forskellige resultater i forældrekompetenceundersøgelser vedrørende to søskende ikke i sig selv skaber en sådan usikkerhed, at der skal indhentes en ny undersøgelse.

Ankestyrelsens principafgørelse [93-17](#) systematiserer de tre adoptionsgrundlag og stiller skærpede krav til tilknytningsundersøgelsen:

Ankestyrelsen vurderer, at tilknytningsbeskrivelsen bør fremgå tydeligere af den psykologiske undersøgelse ved adoption uden samtykke end ved kravet til anbringelse uden samtykke og videreført anbringelse.

To af de syv sager i principafgørelsen blev hjemvist, fordi den børnefaglige undersøgelse manglede, eller fordi tilknytningsundersøgelsen ikke indeholdt en analyse af den fremtidige tilknytning og inddragelse af begge forældres forhold. En historisk kontrast findes i Ankestyrelsens afgørelse [O-15-81](#), hvor samtykke til tvangsadoption af en 17-årig blev afslået, fordi barnets aktuelle situation ikke var truet, og han snart ville fylde 18 år.

LOV	Adoptionsloven § 9, stk. 4	Barnets lov § 43, stk. 1	Barnets lov § 47, stk. 1
PRAKSIS			
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster dom om adoption uden biologisk mors samtykke		01.04.2025
	Landsretten · Vestre Landsrets stadfæstelse af adoption uden samtykke for et barn anbragt uden for hjemmet		21.03.2025
	Landsretten · Landsretten stadfæster adoption uden samtykke trods positiv udvikling i samvær mellem mor og barn		24.01.2025
	Byretten · Adoption uden samtykke til plejeforældre opretholdt trods biologiske forældres forbedrede omsorg for yngre søskende		04.08.2025
	Ankestyrelsen · Adoption uden samtykke: Krav til dokumentation og vurdering af varig manglende forældreevne, tilknytning til plejefamilie og særlige tilfælde		01.01.2017
	Ankestyrelsen · Afslag på samtykke til tvangsadoption af 17-årig: Vurdering af barnets tarv og særlige situationer		01.01.1981

§ 6 Kravene til sagsoplysning: forældrekompetenceundersøgelse, støtteforanstaltninger og tilknytningsundersøgelse

Sagsoplysningen er det punkt, hvor tvangsadoptioner reelt afgøres – og hvor Ankestyrelsen oftest afslår.

Ankestyrelsens principmeddelelse [30-22](#) behandler fire sager om førstegangsførelse, hvis barn blev anbragt tæt på fødslen. To sager førte til frigivelse, to til afslag. Mønsteret er entydigt:

Grundlag for afslag	Ankestyrelsens ræsonnement
Kommunen havde ikke iværksat de støttetiltag, forældrekompetenceundersøgelsen anbefalede	Det kunne ikke udelukkes, at forældreevnen kunne udvikles med støtte
Kun morens forældreevne var varigt nedsat; faren tog imod råd og vejledning	Kravet om varigt nedsat forældreevne skal være opfyldt for begge forældremyndighedsindehavere

Ankestyrelsen understreger, at prognosevurderingen skal udføres af en **autoriseret psykolog**, og at der stilles "meget høje krav til dokumentationen", når barnet er anbragt tæt på fødslen og der ikke er ældre søskende at sammenligne med. Principmeddelelsen er sammen med 93-17 udtrykkeligt henvist til i [vejledningen om frigivelse af børn til national adoption](#) sammen med Social- og Boligstyrelsens retningslinjer for tilknytningsundersøgelser.

Domstolene prøver sagsoplysningen selvstændigt. Efter [retsplejelovens § 475 e, stk. 1](#) drager retten selv omsorg for sagens oplysning og bestemmer, om der skal indhentes sagkyndige udtalelser. I **BS-59875/2024-ALB** afviste retten med henvisning til denne bestemmelse en begæring om fornyet forældrekompetenceundersøgelse og afhøring af tre undersøgende psykologer, fordi sagen fandtes tilstrækkeligt oplyst på skriftligt grundlag. Tilsvarende afviste Østre Landsret i **BS-28497/2025-OLR** ([dom af 27. januar 2026](#)) forældrenes anmodning om udsættelse med henblik på supplerende strukturerede samspilsobservationer.

Den mest kritiske dom er **BS-49842/2025-OLR** ([Østre Landsrets dom af 13. marts 2026](#)). Barnet havde været anbragt i samme plejefamilie fra 3-ugersalderen og blev som knap 3-årig flyttet til adoptivfamilien. Landsretten udtalte principielt:

I en sag som den foreliggende, hvor Barn har været anbragt i den samme plejefamilie, siden hun var 3 uger gammel, og hvor hun var fyldt eller var lige ved at fylde 3 år, da hun medio november 2025 blev flyttet fra plejefamilien til adoptivfamilien, finder landsretten, at der ikke kan anses at være en generel formodning for, at adoption vil være bedre for Barn end fortsat anbringelse.

Landsretten fandt endvidere, at der **burde have været gennemført en nærmere undersøgelse af barnets tilknytning til familieplejerne** henset til barnets alder og den gode, stabile opvækst i plejefamilien. Alligevel stadfæstede landsretten efter en samlet vurdering og fandt ikke grundlag for hjemvisning. Dommen er dermed et sjældent eksempel på, at en landsret udtrykkeligt kritiserer oplysningsgrundlaget uden at lade kritikken slå igennem på resultatet – og den afviser samtidig, at der skulle gælde nogen formodning for adoption i sager om langvarigt plejeaanbragte børn.

LOV

[Adoptionsloven § 9, stk. 3, 4](#)[Retsplejeloven § 475e, stk. 1](#)

PRAKSIS

Landsretten · Tvangsadoption stadfæstet trods manglende tilknytningsundersøgelse – barn anbragt fra 3-ugersalderen

13.03.2026

Landsretten · Stadfæstelse af tvangsadoption – biologiske forældre fik ikke medhold i krav om supplerende samspilsobservationer	27.01.2026
Byretten · Adoption uden samtykke til plejeforældre opretholdt trods biologiske forældres forbedrede omsorg for yngre søskende	04.08.2025
Byretten · Prøvelse af Ankestyrelsens afgørelse om frigivelse af barn til adoption uden samtykke grundet forældrenes manglende omsorgsevne	18.12.2024
Ankestyrelsen · Adoption uden samtykke: Krav til dokumentation og prognosevurdering af varigt nedsat forældreevne hos førstegangsførældre	01.01.2022
Ankestyrelsen · Adoption uden samtykke: Krav til dokumentation og vurdering af varig manglende forældreevne, tilknytning til plejefamilie og særlige tilfælde	01.01.2017

§ 7 EMRK artikel 8 og samvær efter adoption

Adoption uden samtykke er et indgreb i retten til familieliv efter [EMRK artikel 8](#), og prøvelsen heraf indgår rutinemæssigt i danske adoptionsdomme. Standarden formuleres af landsretterne som et krav om, at der skal foreligge **helt særlige omstændigheder og tungtvejende hensyn til barnets bedste**. I **BS-56582/2024-VLR** hedder det:

Der foreligger sådanne helt særlige omstændigheder og tungtvejende hensyn til Barns bedste, at adoption uden samtykke ikke udgør en krænkelse af menneskerettighedskonventionens artikel 8 og heller ikke af FN's Børnekonvention.

Højesteret har i **BS-4139/2021-HJR** knyttet proportionalitetsvurderingen sammen med spørgsmålet om kontakt efter adoptionen:

Spørgsmålet om kontakt mellem barnet og dets oprindelige slægt efter adoptionen kan indgå i proportionalitetsvurderingen ... Det må på den baggrund i almindelighed kræves, at afgørelsen ... træffes i så nær tidsmæssig tilknytning til adoptionen som muligt.

I den konkrete sag var kravet **ikke** opfyldt: forældrene ansøgte om samvær i februar 2020, sagen blev først indbragt for retten i januar 2021, og dom faldt i juni 2021. Højesteret fandt alligevel, at hensynet til barnets ro og stabilitet vejede tungere, og at den forsinkede samværsafgørelse ikke kunne føre til ophævelse af adoptionen – forældrene kan til enhver tid ansøge på ny efter [forældreansvarslovens § 20 a](#). Samme resultat i **BS-41118/2020-HJR**, hvor der 13 måneder efter placeringen hos adoptanterne endnu ikke var truffet samværsafgørelse.

Om selve samværsspørgsmålet efter adoption har Højesteret afsagt tre hjemvisningsdomme, der stiller skarpe krav til oplysningsgrundlaget:

- **BS-25683/2022-HJR** ([dom af 21. februar 2023](#)) – de biologiske forældres samværskrav efter tvangsadoption blev hjemvist til familieretten, fordi afgørelserne ikke hvilede på et tilstrækkeligt oplysningsgrundlag i overensstemmelse med Menneskerettighedsdomstolens praksis.
- **BS-18800/2023-HJR** ([dom af 26. oktober 2023](#)) – samme resultat, sambehandlet med sagen om bedsteforældre.
- **BS-17016/2023-HJR** ([dom af 26. oktober 2023](#)) – biologiske bedsteforældres adgang til samvær efter § 20 a, stk. 1, fortolket i lyset af EMRK artikel 8, hjemvist på grund af procesretlige krav til sagsoplysningen.

Hvor sagen er tilstrækkeligt oplyst, er resultatet typisk, at samvær ikke fastsættes. I **BS-40628/2021-VLR** ([Vestre Landsrets dom af 16. juni 2022](#)) fandt landsretten, at tidligere månedlige samvær på én time ikke havde skabt en så betydningsfuld relation, at fortsat samvær var bedst for barnet – hensynet til stabil tilknytning i adoptivfamilien vejede tungest. Samme dag afgjorde landsretten det tilsvarende spørgsmål for bedsteforældre i **BS-41002/2021-VLR** ([dom af 16. juni 2022](#)).

Efter en **frivillig** stedbarnsadoption gælder samme bestemmelse. I **BS-25774/2023-HJR** ([Højesterets dom af 3. oktober 2023](#)) hjemviste Højesteret en sag om samvær mellem et barn og dets biologiske far efter stedbarnsadoption og betingede fremtidigt samvær af, at faren fuldstændig undlod at inddrage barnet i konflikten mellem de voksne. I **BS-50809/2022-OLR** ([Østre Landsrets dom af 9. februar 2023](#)) blev der ikke fastsat samvær mellem en biologisk far og et barn, hvis medmor havde stedbarnsadopteret barnet i 2011, hvorved retsforholdet til faren bortfaldt.

Forældre påberåber sig ofte Strasbourg-praksis om myndighedernes positive forpligtelse til at arbejde for genforening. I **BS-59875/2024-ALB** gjorde forældrene med henvisning til **Strand Lobben m.fl. mod Norge** og **Pedersen m.fl. mod Norge** gældende, at myndighederne havde tilladt plejeforholdet at udvikle sig til en de facto adoptivfamilie, og at fremmedgørelsen derfor var myndighedsskabt. Retten fandt ikke tilstrækkeligt grundlag for at antage, at afgørelsen var i strid med artikel 8, og grifandt Ankestyrelsen for en selvstændig påstand om konventionskrænkelse. Tilsvarende anbringender blev afvist i **BS-63271/2024-VLR**.

LOV	Adoptionsloven § 9, stk. 3	Forældreansvarsloven § 20a, stk. 1, 2	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets hjemvisning af sag om samvær efter tvangsbortadoption grundet utilstrækkelig sagsoplysning		26.10.2023
	Højesteret · Højesterets hjemvisning af sag om biologiske bedsteforældres samvær med bortadopteret barnebarn		26.10.2023
	Højesteret · Samvær efter stedbarnsadoption - Forældreansvarsloven § 20 a		03.10.2023
	Højesteret · Hjemvisning af sag om samvær efter tvangsadoption grundet utilstrækkeligt oplysningsgrundlag og EMRK artikel 8		21.02.2023
	Højesteret · Adoption uden samtykke og overholdelse af Menneskerettighedskonventionens artikel 8		23.08.2021
	Højesteret · Adoption uden samtykke og midlertidig placering af barn hos adoptanter i forhold til EMRK		08.03.2021
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption uden forældrenes samtykke		22.04.2025
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster dom om adoption uden biologisk mors samtykke		01.04.2025
	Landsretten · Stadfæstelse af byretsdom i sag om samvær i regnbuefamilie		09.02.2023
	Landsretten · Landsretten stadfæster afgørelse om intet samvær mellem adopteret barn og biologiske forældre		16.06.2022
	Landsretten · Afgørelse om samvær mellem adopteret barn og biologiske bedsteforældre		16.06.2022
	Byretten · Adoption uden samtykke til plejeforældre opretholdt trods biologiske forældres forbedrede omsorg for yngre søskende		04.08.2025

§ 8 Adoption fra fødslen og midlertidig placering hos adoptanterne

Ved ændringsloven af 14. juni 2023 (lovforslag L 94, folketingsåret 2022-23) blev der med virkning fra 1. januar 2024 indsat et nyt 2. pkt. i § 9, stk. 3, hvorefter afgørelse om frigivelse kan træffes **inden barnets fødsel**, når der i helt ekstraordinære tilfælde er grundlag herfor. Forarbejderne begrundes ændringen med, at den første tid i et barns liv er af stor betydning for barnets videre udvikling, og at nogle få forældre trods støtte vil give barnet en start præget af voldsomme omsorgssvigt.

Forarbejderne opstiller samtidig markante forbehold:

Der vil dog skulle tages højde for, at der er tale om en meget indgribende afgørelse, der i helt særlige tilfælde træffes på et ikke fuldstændigt oplyst grundlag, da der i sagens natur hverken foreligger oplysninger om barnet eller om forholdet mellem barnet og forældrene, ligesom myndighederne ved afgørelsen om at frigive barnet til adoption inden fødslen reelt aldrig har arbejdet for genforening mellem barnet og forældrene. Dette vil indebære, at der vil blive stillet meget store krav til grundlaget for afgørelsen.

Anvendelsesområdet er efter forarbejderne navnlig børn, hvis forældre "på grund af svære kroniske psykiske lidelser, svære personlighedsforstyrrelser eller mental retardering har en så begrænset forældreevne", at varigt manglende omsorgsevne er sandsynliggjort. Forarbejderne fastslår udtrykkeligt, at ændringen **ikke** rører ved § 8, stk. 2: en forælder kan fortsat som udgangspunkt ikke give samtykke til bortadoption inden fødslen, og en frigivelsesafgørelse bør ikke træffes, før faderskabet eller medmoderskabet er fastslået, eller mulige fædre har haft lejlighed til at udtale sig efter § 13.

Efter frigivelsen placeres barnet midlertidigt hos den adoptant, Adoptionsnævnet har udvalgt, jf. § 32 a.

Under den midlertidige placering har ansøgeren forældremyndighed og forsørgelsespligt. Højesteret prøvede ordningens forenelighed med EMRK i **BS-41118/2020-HJR** og afviste forældrenes indsigelse:

Bestemmelsen medfører ikke nogen begrænsning af muligheden for ved en efterfølgende domstolsprøvelse at ophæve en afgørelse om adoption, hvis betingelserne for afgørelsen ikke er opfyldt.

Højesteret lagde vægt på, at ordningen er begrundet i behovet for at undgå en uhensigtsmæssig venteposition for barnet, mens sagsbehandlingstiden ved domstolene ofte er lang. Efter § 20 a, stk. 2 i forældreansvarsloven kan der fastsættes samvær også under den midlertidige placering.

Frigivelsesvejledningen beskriver, hvordan matchningen praktisk håndteres ved frigivelse før fødslen:

Ankestyrelsen beder straks efter frigivelsesafgørelsen Adoptionsnævnet matche barnet, men selve matchningsproceduren kan først indledes efter fødslen, når nævnet har modtaget oplysninger om fødselsforløbet, som nævnets børnelæge gennemgår. Vejledningen understreger, at matchningen påbegyndes, selv om 14-dagesfristen i § 11, stk. 3 til at indbringe frigivelsesafgørelsen for domstolene ikke er udløbet.

LOV

Adoptionsloven § 8, stk. 2

Adoptionsloven § 9, stk. 3

Adoptionsloven § 32a

Forældreansvarsloven § 20a, stk. 2

PRAKSIS Højesteret · Adoption uden samtykke og overholdelse af Menneskerettighedskonventionens artikel 8 23.08.2021

Højesteret · Adoption uden samtykke og midlertidig placering af barn hos adoptanter i forhold til EMRK 08.03.2021

§ 9 Vederlagsforbuddet i § 15, surrogatmoderskab og lovændringen i 2024

[Adoptionsloven § 15, stk. 1](#) forbyder adoption, hvis nogen, der skal afgive samtykke, yder eller modtager vederlag eller anden modydelse. Bestemmelsen udspringer af Haagerkonventionens artikel 4, litra c, nr. 3, og artikel 21 i FN's Børnekonvention, jf. [betænkning nr. 1323/1996 om Haager-konventionen sammenholdt med dansk adoptionslovgivning](#), hvor adoptionsudvalget netop foreslog den nuværende affattelse af § 15 for at gennemføre konventionen.

Den centrale afgørelse er **BS-47957/2019-HJR** ([Højesterets dom af 16. november 2020](#)). Et dansk par havde i 2013 fået to børn via en kommerciel surrogataftale i Ukraine mod betaling af 32.265 euro til klinikken samt 200 euro månedligt til surrogatmoren. Faren blev anerkendt som retlig far, men morens ansøgning om stedbarnsadoption blev afslået under henvisning til § 15. Højesteret stadfæstede afslaget med 4 mod 3 stemmer.

Flertallet lagde vægt på de generalpræventive hensyn:

As egen interesse i gennem adoption at få anerkendt det retlige forhold mellem hende og børnene kan ikke tillægges nogen særlig vægt, for dette ville i givet fald svare til at legalisere den situation, som hun har skabt ved i strid med adoptionslovens § 15 at yde vederlag for samtykke til adoption.

Flertallet fandt, at børnenes privatliv ikke blev væsentligt påvirket, da de havde dansk indfødsret via faren, moren havde del i forældremyndigheden, og børnene var boafgiftsfritaget som stedbørn. Mindretallet på tre dommere lagde derimod afgørende vægt på, at børnene i syv år havde levet som familie med parret:

I hvert fald under disse omstændigheder kan det forhold, at A og F i sin tid betalte vederlag til den ukrainske surrogatmor, efter vores opfattelse ikke føre til, at børnene afskæres fra at få anerkendt, at den person, som de hele deres liv har betragtet som deres mor, også retligt set er deres mor.

Et **enstemmigt** Højesteret opfordrede lovgivningsmagten til at tage bestemmelsen op til overvejelse, fordi § 15 ikke rummede mulighed for den konkrete afvejning af barnets bedste, som Menneskerettighedsdomstolen kræver.

Lovgiver fulgte opfordringen. Ved ændringsloven af 30. december 2024 ([lovforslag L 65, folketingsåret 2024-25](#)) blev der med virkning fra 1. januar 2025 indsat et nyt [§ 15, stk. 2](#), hvorefter forbuddet ikke finder anvendelse, når adoptionen trods vederlaget kan antages at være bedst for barnet – dog **ikke** ved adoptioner omfattet af Haagerkonventionen. Forarbejderne beskriver udtrykkeligt retsvirkningen:

Dette vil i relation til sager om stedbarnsadoption, hvor barnet er blevet til ved en udenlandsk kommerciel surrogataftale, og hvor der i udlandet er fastslået et retligt forældreskab for den tiltænkte forælder ... betyde, at adoptionen uanset vederlaget vil skulle gennemføres, når forældre/barn-forholdet er blevet en praktisk realitet, medmindre det undtagelsesvist må antages ikke at være bedst for barnet ikke at blive adopteret af den pågældende stedforælder.

Forarbejderne differentierer efter adoptionstype: ved stedbarnsadoption gælder "en formodning for, at det vil være til fordel for barnet, at den, der fungerer som barnets sociale far eller mor, også bliver barnets retlige far eller mor", mens der ved øvrig familieadoption uden genetisk forbindelse skal udvises større tilbageholdenhed, fordi situationen "vil kunne anskues sådan, at der reelt er tale om salg af et barn". Ved internationale Haagerkonventionsadoptioner opretholdes det ubetingede forbud.

Surrogatproblematikken rækker ud over adoptionsretten. Udlændingenævnet omgjorde i sagen [EU-opholdsret for børn født ved surrogati](#) SIRI's afslag på registreringsbeviser til tvillinger født ved surrogati i USA, selv om

surrogatmoren efter dansk ret fortsat ansås som forældremyndighedsindehaver. Nævnet præciserede, at de danske familieretlige forhold ikke er til hinder for, at de EU-retlige betingelser for ophold er opfyldt.

LOV	Adoptionsloven § 15, stk. 1, 2	Børneloven § 30	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets dom om afslag på stedbarnsadoption ved surrogatmoderskab mod vederlag		16.11.2020
	Udlændingenævnet · EU-opholdsret for børn født ved surrogati: Tilsidesættelse af samtykkekrav fra surrogatmor		14.08.2021

§ 10 Stedbarnsadoption og familieadoption i praksis

§ 5 a blev udbygget, så stedbarnsadoption kan meddeles i tre situationer: hvor adoptanten har et stabilt familieliv med sin ægtefælle eller samlever og dennes barn; hvor parret sammen havde planlagt at blive forældre til barnet; og hvor betingelsen om stabilt familieliv ikke er opfyldt, men der foreligger særlige omstændigheder, og adoptionen vil være bedst for barnet.

[Adoptionsvejledningen](#) opregner de fire kontrolpunkter, Familieretshuset skal påse ved stedbarnsadoption: er de påkrævede bilag indsendt, er de generelle betingelser opfyldt, må adoptionen antages at være bedst for barnet, er opfostringskravet opfyldt, og foreligger de fornødne samtykker. Meddeles der afslag, skal Familieretshuset efter [vejledningens punkt om vejledningspligt](#) vejlede om alternative måder at sikre retsstillingen på – forældreansvarsloven, navneloven, boafgiftsreglerne og testamente.

Familieadoption uden slægtsmæssig relation blev udvidet ved 2023-ændringen, så adgangen også omfatter ansøgere, der opfylder betingelserne i [barnets lov § 58](#) for at kunne godkendes som netværksplejefamilie, jf. [adoptionsbekendtgørelsens § 1, nr. 3, litra e](#). [Frigivelsesvejledningen](#) forklarer rationale:

Det kan i den sammenhæng være en bedre løsning for barnet at blive adopteret af ansøgere, som barnet har en tilknytning til, i stedet for at blive adopteret gennem fremmedadoption af ansøgere, som er blevet godkendt som adoptanter, men som barnet ikke har nogen tilknytning til.

Vejledningen tilføjer, at det kan tillægges vægt, om ansøgeren har adopteret en af barnets søskende, og at den, der under en § 9-sag har tilkendegivet at ville adoptere barnet, efter [adoptionsbekendtgørelsens § 85](#) skal indgive ansøgning inden syv dage efter frigivelsesafgørelsen.

Et praktisk eksempel på familieadoption uden samtykke er **BS-56582/2024-VLR**, hvor drengens faster og hendes mand som netværksplejefamilie fik adgang til at adoptere ham. Efter forarbejderne til § 9, stk. 4, skal plejefamilien i disse tilfælde **ikke** godkendes som adoptant, fordi adoptionen kan gennemføres som familieadoption.

For voksenadoption gælder efter [§ 15 b, stk. 1](#), at Familieretshuset kun må bevilge adoption, når den adopterede og adoptanten er enige, og adoptionen antages at være bedst for dem begge. Der kræves ikke godkendelse som adoptant, jf. [voksenadoptionsvejledningen](#).

LOV	Adoptionsloven § 5a, stk. 1-3	Adoptionsloven § 9, stk. 4	Adoptionsloven § 15b, stk. 1
PRAKSIS	Højesteret · Samvær efter stedbarnsadoption - Forældreansvarsloven § 20 a		03.10.2023
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster dom om adoption uden biologisk mors samtykke		01.04.2025
	Landsretten · Stadfæstelse af byretsdom i sag om samvær i regnbuefamilie		09.02.2023

Retsvirkninger, ophævelse og adopteredes adgang til den oprindelige slægt

§ 11

Hovedvirkningen fremgår af § 16, stk. 1:

Ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptant og adoptivbarn som mellem forældre og deres barn, og adoptivbarnet og dets livsarvinger arver og arves af adoptanten og dennes slægt, som om adoptivbarnet var adoptantens eget barn. Samtidig bortfalder retsforholdet mellem adoptivbarnet og dets oprindelige slægt.

Dette er den såkaldte **stærke adoption**. Ved stedbarnsadoption efter §§ 5 a eller 15 b indtræder derimod kun et delvist familieskifte, jf. § 16, stk. 2: den adopterede får samme retsstilling over for ægtefællerne eller samleverne, som var vedkommende deres fælles barn. § 17 fastslår, at adoption ikke giver successionsret til len, stamhuse eller andre fideikommissar.

Retsvirkningen er absolut og rækker langt ind i andre retsområder. I **BS-50809/2022-OLR** var udgangspunktet, at retsforholdet mellem barnet og den biologiske far bortfaldt ved medmorens stedbarnsadoption i 2011, hvorefter samværskravet alene kunne behandles efter forældreansvarslovens § 20 a. Folketingets Ombudsmand har i **Adoptionsbevilling ikke ugyldig** refereret den vejledningstekst, § 13-blanketten indeholdt, hvorefter den, der afgiver erklæring, gøres bekendt med, at retsforholdet til den oprindelige slægt bortfalder – netop fordi retsvirkningen er så indgribende.

Ophævelse af et adoptivforhold reguleres af § 18 og er sjælden. Ankestyrelsen kan ophæve adoptivforholdet, når adoptanten og adoptivbarnet er enige, jf. stk. 1. Er barnet under 18 år, kræves enighed mellem adoptanten og barnets oprindelige forældre, og ophævelsen skal være bedst for barnet, jf. stk. 2. Er barnet fyldt 12 år, kan ophævelse ikke ske uden barnets samtykke afgivet under personligt fremmøde efter en forudgående samtale, jf. stk. 3, og yngre børns holdning skal foreligge efter stk. 4. Endelig kan Ankestyrelsen efter stk. 5 ophæve adoptivforholdet på begæring af de oprindelige forældre, når adoptanterne er døde, og ophævelsen er bedst for barnet.

En nyskabelse er § 25 f, indsat ved 2023-ændringen: et barn, der er adopteret gennem national fremmedadoption efter § 4 a, stk. 1, og som er fyldt 12 år, kan selv tage initiativ til, at Familieretshuset iværksætter en proces med henblik på at etablere kontakt til de oprindelige slægtninge. Familieretshuset kan afslutte processen, hvis det vil være bedst for barnet, at kontakt ikke etableres, og beslutningen kan ikke påklages. **Adoptionsvejledningen** fremhæver initiativretten som en af de to hovednyskabelser ved 2023-reformen.

Biologiske slægtninges adgang til fortsat kontakt sker derimod efter **forældreansvarslovens § 20 a**, der udtrykkeligt henviser til, om barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden kontakt med den, der anmoder – se hertil praksis gennemgået ovenfor, herunder **BS-17016/2023-HJR** om bedsteforældre og **BS-41002/2021-VLR**.

LOV

Adoptionsloven § 16, stk. 1, 2

Adoptionsloven § 17

Adoptionsloven § 18, stk. 1-5

Adoptionsloven § 25f

Forældreansvarsloven § 20a, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets hjemvisning af sag om biologiske bedsteforældres samvær med bortadopteret barnebarn

26.10.2023

Landsretten · Stadfæstelse af byretsdom i sag om samvær i regnbuefamilie

09.02.2023

Landsretten · Afgørelse om samvær mellem adopteret barn og biologiske bedsteforældre

16.06.2022

Landsretten · Landsretten stadfæster afgørelse om intet samvær mellem adopteret barn og biologiske forældre 16.06.2022

§ 12 International adoption, Haagerkonventionen og anerkendelse af udenlandske adoptionsafgørelser

Danmark tiltrådte Haagerkonventionen af 29. maj 1993 på grundlag af [betænkning nr. 1323/1996](#), hvor Justitsministeriets adoptionsudvalg gennemgik konventionen sammenholdt med dansk ret og fremsatte de nødvendige lovændringsforslag. Udvalget beskrev baggrunden som et behov for at imødegå "ulovligheder som f.eks. ulovlig formidling, børnebortførelser og overtrædelser af udlændingelovgivningerne" i lyset af den kraftige vækst i internationale adoptioner siden slutningen af 1960'erne ([s. 19](#)).

Det efterfølgende [betænkning nr. 1338/1997 om international adoption](#) foreslog at styrke tilsynet ved at udvide Adoptionsnævnets ansvarsområde til at omfatte tilsyn med adoptionssamrådene og med de formidlende organisationer ([s. 137](#)). Et mindretal ønskede tilsynet fastholdt i Civilretsdirektoratet under ministeransvar og bemærkede, at samrådenes virke "gennem årene [har] været udsat for ganske hård kritik" ([s. 144](#)). Flertallets forslag blev gennemført.

Anerkendelsen af udenlandske adoptionsafgørelser reguleres af [§ 28](#) og er nærmere beskrevet i [cirkulæreskrivelse om udenlandske adoptionsafgørelser](#), der opregner tre mulige forvaltningsakter: bekræftelse på umiddelbar anerkendelse efter [§ 28, stk. 2, 1. pkt.](#), og Haagerkonventionens artikel 23; bekræftelse på umiddelbar anerkendelse på grundlag af de udenlandske dokumenter; eller en dansk adoptionsbevilling efter [§ 1](#). Cirkulæreskrivelsen fastslår, at den umiddelbare anerkendelse sker "uden nogen egentlig prøvelse af den udenlandske afgørelse", idet Familieretshuset alene skal påse, at konformitetserklæringen er fyldestgørende. Ved såkaldt **svag adoption** i afgiverlandet skal Familieretshuset udstede en dansk bevilling og en ny artikel 23-erklæring – men først når de biologiske forældres samtykke til stærk adoption foreligger.

Manglende anerkendelse har direkte udlændingeretlige konsekvenser. Udlændingenævnet stadfæstede i [Afslag på opholdstilladelse til udenlandsk adoptivbarn](#) et afslag på opholdstilladelse til et barn fra Egypten, netop fordi adoptionen ikke kunne anerkendes efter dansk ret. Tilsvarende i sagen om [congolesiske børn](#), hvor nævnet udtalte:

Det er et krav for meddelelse af opholdstilladelse til et barn, der er adopteret i udlandet, at den udenlandske adoption – foruden at være retsgyldig i adoptionslandet – tillige kan anerkendes efter dansk ret.

Børnene fik dog opholdstilladelse på et andet grundlag – etableret familieliv efter udlændingelovens [§ 9, stk. 1, nr. 3](#). Adoptionens statsborgerretlige side blev prøvet i [Afslag på registrering som statsløs for barn adopteret af EU-borgere](#).

Institutionelt har området gennemgået en gennemgribende forandring. Danish International Adoption meddelte i 2024 Social- og Boligministeriet, at organisationen ophørte som adoptionsformidlende virksomhed, hvorefter opgaverne blev [overdraget til Ankestyrelsen](#). Denne udvikling er afspejlet i [§ 30, stk. 3](#), hvorefter socialministeren kan fastsætte regler om at give Ankestyrelsen tilladelse til som adoptionsformidlende organisation at yde adoptionshjælp vedrørende børn uden bopæl i Danmark, herunder om bistand efter adoption. Ankestyrelsen har siden overtaget behandlingen af anmodninger om [aktindsigt i egen adoptionssag og DIA's arkivmateriale](#), og der er i 2025 indgået en [politisk aftale om en samlet indsats på adoptionsområdet](#) med [kommissorier](#) for en uvildig undersøgelse af fortidens internationale adoptioner.

LOV	Adoptionsloven § 28, stk. 2	Adoptionsloven § 29, stk. 1-3	Adoptionsloven § 30, stk. 1, 3
PRAKSIS	Udlændingenævnet · Afslag på opholdstilladelse til udenlandsk adoptivbarn grundet manglende anerkendelse af adoption efter dansk ret 19.04.2024 Udlændingenævnet · Afslag på registrering som statsløs for barn adopteret af EU-borgere bosiddende i Danmark 19.01.2024 Udlændingenævnet · Opholdstilladelse givet til congolesiske børn på grund af etableret familieliv med afdød mosters ægtefælle 12.10.2017		

Domstolsprøvelsen af frigivelsesafgørelser – retsplejelovens kapitel 43 b

§ 13

Sager om adoption uden samtykke behandles ikke af familieretten efter forældreansvarslovens almindelige regler, men efter et særligt spor. [Faderskabs- og medmoderskabsvejledningen](#) understreger dette udtrykkeligt: "sager om adoption, herunder om adoption uden samtykke, [behandles ikke] af familieretten".

Processen forløber således:

1. Ankestyrelsen træffer afgørelse efter [§ 10](#) og underretter barnet, forældrene, forældremyndighedsindehaveren, værgen og ansøgeren, jf. [§ 11, stk. 1](#).
2. Afgørelsen skal være skriftlig, udleveres personligt eller forkyndes, og indeholde oplysning om adgangen til domstolsprøvelse og fristen herfor, jf. [§ 11, stk. 2](#).
3. Afgørelsen kan forlanges indbragt for retten **inden 14 dage**, jf. [§ 11, stk. 3](#). Ankestyrelsen kan forlænge fristen, når særlige grunde taler for det.
4. Ankestyrelsen indbringer sagen for byretten efter [retsplejelovens kapitel 43 b](#), jf. [§ 475 a](#) – senest 3 uger efter anmodningen, jf. [§ 475 b, stk. 2](#). Værneting er klagerens hjemting, jf. [§ 475 b, stk. 1](#).
5. Overskrides 14-dagesfristen, afvises sagen ved kendelse, medmindre overskridelsen er undskyldelig eller særlige grunde taler for behandling, jf. [§ 475 b, stk. 4](#).
6. Retten drager selv omsorg for sagens oplysning, jf. [§ 475 e, stk. 1](#).
7. Opretholder retten Ankestyrelsens afgørelse, kan bevilling først meddeles, når ankefristen er udløbet uden anke, jf. [adoptionsloven § 11, stk. 5](#).

Sagerne behandles for lukkede døre, og der nedlægges rutinemæssigt navneforbud – det fremgår fx udtrykkeligt af **BS-28497/2025-OLR** og af Højesterets afgørelser.

Prøvelsens intensitet er reelt fuld: byretten og landsretten efterprøver både anbringelsesgrundlaget efter barnets lov § 47, prognosevurderingen og forholdet til EMRK. I **BS-59875/2024-ALB** afviste retten dog Ankestyrelsens påstand om, at en selvstændig påstand om konventionskrænkelser skulle afvises – retten fandt, at påstanden havde indbyrdes sammenhæng med hovedpåstanden, men frifandt Ankestyrelsen materielt. Det viser, at forældre kan få prøvet et selvstændigt konventionskrav under samme sag.

Udfaldsmønsteret i det gennemgåede materiale er entydigt: i samtlige de gennemgåede by- og landsretsdomme fra 2020-2026 er Ankestyrelsens frigivelsesafgørelse opretholdt. Det gælder tilbage til **BS-27765/2020-VLR** ([Vestre Landsrets dom af 10. november 2020](#)) og frem til **BS-49842/2025-OLR** og **BS-50494/2025-VLR** fra 2026. De reelle korrektiver ligger derimod på det administrative niveau – Ankestyrelsens afslag og

hjemvisninger i principafgørelserne [93-17](#) og [30-22](#) – samt i Højesterets hjemvisninger i de efterfølgende samværssager.

LOV	Adoptionsloven § 11, stk. 1-5	Retsplejelovent § 475a	Retsplejelovent § 475b, stk. 1-4
	Retsplejelovent § 475e, stk. 1		
PRAKSIS	Højesteret · Hjemvisning af sag om samvær efter tvangsadoption grundet utilstrækkeligt oplysningsgrundlag og EMRK artikel 8		21.02.2023
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption af spædbarn uden biologiske forældres samtykke		31.03.2026
	Landsretten · Tvangsadoption stadfæstet trods manglende tilknytningsundersøgelse – barn anbragt fra 3-ugersalderen		13.03.2026
	Landsretten · Stadfæstelse af tvangsadoption – biologiske forældre fik ikke medhold i krav om supplerende samspilsobservationer		27.01.2026
	Landsretten · Byrettens dom om tvangsadoption stadfæstes		10.11.2020
	Byretten · Adoption uden samtykke til plejeforældre opretholdt trods biologiske forældres forbedrede omsorg for yngre søskende		04.08.2025
	Ankestyrelsen · Adoption uden samtykke: Krav til dokumentation og prognosevurdering af varigt nedsat forældreevne hos førstegangsførelse		01.01.2022
	Ankestyrelsen · Adoption uden samtykke: Krav til dokumentation og vurdering af varig manglende forældreevne, tilknytning til plejefamilie og særlige tilfælde		01.01.2017

§ 14 Sammenfatning: hvad afgør en adoptionssag i dag

Praksis på adoptionsområdet er stærkt forskudt mod ét sagsområde. Stedbarns- og familieadoptioner med samtykke afgøres administrativt af Familieretshuset og giver sjældent anledning til domstolsprøvelse; fremmedadoption er efter DIA's ophør i 2024 og den forudgående kraftige nedgang i internationale adoptioner et lille felt. **Tyngdepunktet i retspraksis er tvangsadoption efter § 9, stk. 2-4.**

De afgørende parametre lader sig sammenfatte således:

- **Beviskravet.** Højesterets formulering i **BS-4139/2021-HJR** om "høj grad af sandsynlighed for, at forældrene uanset støtteforanstaltninger ikke vil være i stand til at varetage omsorgen" er den standard, alle instanser anvender. Kravet er et prognosekrav, der rækker over hele barnets opvækst.
- **Støtteforanstaltninger.** Ankestyrelsen afslår frigivelse, hvis kommunen ikke har iværksat de anbefalede støttetiltag – jf. principmeddelelse **30-22**. Har kommunen derimod ydet intensiv støtte uden virkning, som i **BS-34851/2024-OLR**, står frigivelsen fast.
- **Begge forældre.** Frigivelse forudsætter, at kravet er opfyldt for begge forældremyndighedsindehavere. Har den ene forælder givet samtykke, som i **BS-56582/2024-VLR** og **BS-26227/2024-VIB**, koncentrerer prøvelsen om den anden.
- **Relationens kvalitet, ikke dens eksistens.** Samvær udelukker ikke adoption. Det afgørende er, om relationen er "nær og stabil", eller om den fortsat er støtteafhængig – jf. **BS-34851/2024-OLR**.
- **Individualitet.** Vurderingen foretages barn for barn. At forældrene varetager omsorgen for en yngre søskende, ændrer ikke resultatet, jf. **BS-59875/2024-ALB**.
- **Tilknytningsundersøgelsen.** Ved plejefamilieadoption efter § 9, stk. 4, er en kvalificeret tilknytningsundersøgelse et reelt gyldighedskrav på det administrative niveau; ved langvarigt plejeanbragte

børn har Østre Landsret i **BS-49842/2025-OLR** udtalt, at der ikke er nogen generel formodning for, at adoption er bedre end fortsat anbringelse.

- **EMRK artikel 8.** Adoptionen skal bæres af helt særlige omstændigheder og tungtvejende hensyn til barnets bedste. Spørgsmålet om kontakt efter adoptionen indgår i proportionalitetsvurderingen og bør afgøres i nær tidsmæssig tilknytning til adoptionen – men forsinkelse fører ikke til ophævelse.

Uden for tvangsadoptionsområdet er den mest markante udvikling **BS-47957/2019-HJR** om vederlagsforbuddet: en 4-3-afgørelse, hvor et enstemmigt Højesteret opfordrede lovgiver til at revidere [§ 15](#), og hvor lovgiver fulgte op med det nye stk. 2 med virkning fra 1. januar 2025. Det er et af de klareste nyere eksempler på et direkte retspolitisk kredsløb mellem Højesteret, Menneskerettighedsdomstolens praksis og Folketinget på det familieretlige område.

Om afgrænsningen til beslægtede emner henvises til [tvangsanbringelse](#) for anbringelse uden adoption, [bopael-og-samvaer](#) og [forældremyndighed](#) for de almindelige forældreansvarsretlige spørgsmål, [emrk-artikel-8-privatliv-familieliv](#) for den generelle konventionspraksis og [familiesammenføring](#) for opholdstilladelse til adoptivbørn.

LOV	Adoptionsloven § 2	Adoptionsloven § 9, stk. 2-4	Adoptionsloven § 15, stk. 1, 2	
PRAKSIS	Højesteret · Adoption uden samtykke og overholdelse af Menneskerettighedskonventionens artikel 8			23.08.2021
	Højesteret · Adoption uden samtykke og midlertidig placering af barn hos adoptanter i forhold til EMRK			08.03.2021
	Højesteret · Højesterets dom om afslag på stedbarnsadoption ved surrogatmoderskab mod vederlag			16.11.2020
	Landsretten · Tvangsadoption stadfæstet trods manglende tilknytningsundersøgelse – barn anbragt fra 3-ugersalderen			13.03.2026
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster dom om adoption uden biologisk mors samtykke			01.04.2025
	Landsretten · Landsretten stadfæster adoption uden samtykke trods positiv udvikling i samvær mellem mor og barn			24.01.2025
	Byretten · Adoption uden samtykke til plejeforældre opretholdt trods biologiske forældres forbedrede omsorg for yngre søskende			04.08.2025
	Byretten · Retten i Viborg opretholder Ankestyrelsens afgørelse om tvangsadoption			27.11.2024
	Ankestyrelsen · Adoption uden samtykke: Krav til dokumentation og prognosevurdering af varigt nedsat forældreevne hos førstegangsførelse			01.01.2022

REFERENCE Lovgrundlag

7 paragraffer

Adoptionsloven § 2	Adoptionsloven § 7 stk. 1
Adoptionsloven § 9 stk. 2-4	Adoptionsloven § 15 stk. 1, 2
Adoptionsloven § 16 stk. 1	Barnets lov § 47 stk. 1
Forældreansvarsloven § 20a stk. 1	

MATERIALE Citerede afgørelser

44 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

7

26.10.2023	Højesterets hjemvisning af sag om biologiske bedsteforældres samvær med bortadopteret barnebarn	3990-4822
26.10.2023	Højesterets hjemvisning af sag om samvær efter tvangsbortadoption grundet utilstrækkelig sagsoplysning	bs-18800-2023-hjr
03.10.2023	Samvær efter stedbarnsadoption - Forældreansvarsloven § 20 a	3843-4640
21.02.2023	Hjemvisning af sag om samvær efter tvangsadoption grundet utilstrækkeligt oplysningsgrundlag og EMRK artikel 8	bs-25683-2022-hjr
23.08.2021	Adoption uden samtykke og overholdelse af Menneskerettighedskonventionens artikel 8	bs-4139-2021-hjr
08.03.2021	Adoption uden samtykke og midlertidig placering af barn hos adoptanter i forhold til EMRK	bs-41118-2020-hjr
16.11.2020	Højesterets dom om afslag på stedbarnsadoption ved surrogatmoderskab mod vederlag	bs-47957-2019-hjr

LANDSRETTE · ANKEINSTANS

16

31.03.2026	Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption af spædbarn uden biologiske forældres samtykke	10710-12718
13.03.2026	Tvangsadoption stadfæstet trods manglende tilknytningsundersøgelse – barn anbragt fra 3-ugersalderen	10709-12717
27.01.2026	Stadfæstelse af tvangsadoption – biologiske forældre fik ikke medhold i krav om supplerende samspilsobservationer	10711-12719
05.09.2025	Landsretten stadfæster afgørelse om bortadoption uden samtykke (tvangsadoption) af mindreårig	10176-11942
13.06.2025	Østre Landsret stadfæster tvangsadoption af spædbarn uden biologiske forældres samtykke	10560-12462
27.05.2025	Landsretten stadfæster afgørelse om adoption af barn uden forældrenes samtykke	10131-11887
01.05.2025	Landsretten stadfæster tvangsadoption uden samtykke: Forældre varigt ude af stand til omsorg	10158-11919
22.04.2025	Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption uden forældrenes samtykke	10558-12459
01.04.2025	Stadfæstelse af adoption uden samtykke grundet forældres varige manglende forældreevne	9745-11378
01.04.2025	Vestre Landsret stadfæster dom om adoption uden biologisk mors samtykke	9763-11406
21.03.2025	Vestre Landsrets stadfæstelse af adoption uden samtykke for et barn anbragt uden for hjemmet	9744-11377
24.01.2025	Landsretten stadfæster adoption uden samtykke trods positiv udvikling i samvær mellem mor og barn	9730-11360
09.02.2023	Stadfæstelse af byretsdom i sag om samvær i regnbuefamilie	3749-4496

16.06.2022	Landsretten stadfæster afgørelse om intet samvær mellem adopteret barn og biologiske forældre	3986-4816
16.06.2022	Afgørelse om samvær mellem adopteret barn og biologiske bedsteforældre	3987-4817
10.11.2020	Byrettens dom om tvangsadoption stadfæstes	2144-2560
BYRETTEEN · FØRSTE INSTANS		12
28.01.2026	Byretten opretholder Ankestyrelsens afgørelse om adoption af nyfødt pige uden forældrenes samtykke	11063-14261
10.11.2025	Adoption uden samtykke stadfæstet: Forældre kunne ikke udvikle forældreevne inden for barnets tidsramme	11064-14262
04.08.2025	Adoption uden samtykke til plejeforældre opretholdt trods biologiske forældres forbedrede omsorg for yngre søskende	11067-14265
21.05.2025	Tvangsadoption af spædbarn opretholdt – begge biologiske forældre varigt ude af stand til at varetage omsorgen	10673-12655
12.02.2025	Tvangsbortadoption af barn grundet biologisk mors varigt nedsatte forældreevne og hensynet til barnets stabilitet	10255-12040
19.12.2024	Stadfæstelse af afgørelse om tvangsadoption af spædbarn grundet forældrenes varigt nedsatte omsorgsevne	10083-11815
18.12.2024	Prøvelse af Ankestyrelsens afgørelse om frigivelse af barn til adoption uden samtykke grundet forældrenes manglende omsorgsevne	10114-11865
27.11.2024	Retten i Viborg opretholder Ankestyrelsens afgørelse om tvangsadoption	10080-11810
19.09.2024	Byrettens stadfæstelse af tvangsadoption af spædbarn på grund af forældrenes varige mangel på forældreevne	9742-11375
15.07.2024	Stadfæstelse af tvangsadoption af barn grundet forældrenes omfattende og varige mangel på forældreevne	9727-11355
12.07.2024	Retten stadfæster tvangsadoption af tvillinger grundet forældres varige og omfattende mangel på omsorgsevne	9740-11373
05.10.2021	Adoption uden samtykke: Væsentlige hensyn til barnets tarv	1760-2102
ANKESTYRELSEN · NÆVN / KLAGEINSTANS		4
01.01.2022	Adoption uden samtykke: Krav til dokumentation og prognosevurdering af varigt nedsat forældreevne hos førstegangsførelse	30-22
01.01.2017	Adoption uden samtykke: Krav til dokumentation og vurdering af varig manglende forældreevne, tilknytning til plejefamilie og særlige tilfælde	93-17
01.01.2011	Adoption uden samtykke: Prognosevurdering på baggrund af eksisterende dokumentation ved forældres manglende medvirken	179-11
01.01.1981	Afslag på samtykke til tvangsadoption af 17-årig: Vurdering af barnets tarv og særlige situationer	0-15-81
UDLÆNDINGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		4
Adoption (adoptionsloven)		23

19.04.2024	Afslag på opholdstilladelse til udenlandsk adoptivbarn grundet manglende anerkendelse af adoption efter dansk ret
19.01.2024	Afslag på registrering som statsløs for barn adopteret af EU-borgere bosiddende i Danmark
14.08.2021	EU-opholdsret for børn født ved surrogati: Tilsidesættelse af samtykkekrav fra surrogatmor
12.10.2017	Opholdstilladelse givet til congolesiske børn på grund af etableret familieliv med afdød mosters ægtefælle

PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

1

03.12.2024	Kontrolafgift opretholdt pga. fejlindstillet p-skive trods dokumentation for faktisk parkeringstid	park-4816
------------	--	-----------

FORARBEJDE **Betænkninger**

2 referencer

Betænkning om Haager-konventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner sammenholdt med dansk adoptionslovgivning

nr. 1323 · 1996 · Justitsministeriet

International adoption - Betænkning afgivet af Justitsministeriets adoptionsudvalg

nr. 1338 · 1997 · Justitsministeriet

02

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over bidragspligt og børnebidrag

Børnebidrag, uddannelsesbidrag og ægtefællebidrag – fastsættelse, ændring og inddrivelse

Version 1 · Opdateret 6. jun. 2026 · 6 afgørelser · 2006-2025

[Læs online](#)**INTRODUKTION**

Bidragspligt og børnebidrag regulerer forældres forsørgelsespligt over for børn under 18 år (og uddannelsessøgende indtil 24 år) samt ægtefællers forsørgelsespligt efter separation eller skilsmisse. Børnebidrag fastsættes efter [børnebidragsloven §§ 13-14](#) med normalbidrag som minimum og procentvise tillæg ved højere indkomster, mens ægtefællebidrag følger [ægteskabslovens §§ 49-50](#) og fastsættes som ca. 1/5 af indkomstforskellen, typisk tidsbegrænset til 1-10 år. Familieretshuset er primær afgørelsesmyndighed med klageadgang til Ankestyrelsen, og domstolsprøvelse sker ved familieretten under byretten med appel til landsretten. Praksis fra domstole og Ankestyrelsen belyser navnlig spørgsmål om indkomstopgørelse for erhvervsdrivende, fradrag for pensionsindbetalinger, passivitet og forældelse samt Gældsstyrelsens inddrivelse af ubetalte bidrag i ind- og udland.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Forældrene er hver for sig forpligtet til at forsørge barnet, og normalbidraget er et minimumsbidrag, der ikke kan fastsættes lavere – uanset bidragsbeterens fradragsret.
- 02** Forhøjet børnebidrag fastsættes med procenttillæg (25 %, 50 %, 100 %, 200 %, 300 % osv.) gradueret efter den bidragspligtiges indkomst og antal forsørgelsespligtige børn.
- 03** Frivillige pensionsindbetalinger for selvstændige fratrækkes ikke ved opgørelse af børnebidrag, da forsørgelse af børn prioriteres over aldersopsparing – obligatoriske ordninger fratrækkes derimod altid.
- 04** Aktiegevinster (kursgevinst ved salg) henregnes til formue og indgår ikke i indkomstgrundlaget for ægtefællebidrag, mens aktieudbytter og renteindtægter medregnes.
- 05** Virksomhedsunderskud fratrækkes i bidragsbeterens øvrige indkomst; indtjeningsvnen opgøres normalt på grundlag af de seneste tre års resultater, medmindre en varig ændring er dokumenteret.
- 06** Ægtefællebidrag fastsættes til ca. 1/5 af indkomstforskellen, og de samlede underholdsforpligtelser (børne- og ægtefællebidrag) kan normalt ikke overstige 1/3 af indkomsten.
- 07** Tidsbegrænset ægtefællebidrag pålægges typisk kun ved samlivsforhold på mindst 20 år, hvor den bidragsøgende pga. fravær fra arbejdsmarkedet har begrænsede erhvervsmuligheder.

- 08** 'Ren' passivitet (undladelse af at kræve bidrag betalt) er ikke retsfortabende, når kravet er fastsat ved en myndighedsafgørelse – kun kvalificeret passivitet kan føre til bortfald.
- 09** Modregning i normalbidrag kan ske, når bidraget er nedsat med tilbagevirkende kraft, men frivillige merbetalinger kan ikke modregnes uden forudgående forbehold.
- 10** Børnebidragskrav forældes efter 3 år, og foreløbig afbrydelse sker ved indbringelse for Udbetaling Danmark – ikke først ved endelig afgørelse.
- 11** Satsregulering af forskudsvis udbetalte bidrag kan ikke ske med tilbagevirkende kraft; normalbidraget opgøres efter den sats, der gælder på forfaldstidspunktet.
- 12** Gældsstyrelsen inddriver ubetalte bidrag ved lønindeholdelse, modregning og udlæg; ved bidragspligtige i udlandet fremsendes bistandsanmodninger efter Haag-konventionen og EU-forordning 4/2009.
- 13** Ombudsmanden har konstateret grundlæggende myndighedssvigt i Gældsstyrelsens inddrivelse af ikke-forskudsvis udlagte underholdsbidrag i udlandet.

§ 1 Retsgrundlag: Børnebidrag og ægtefællebidrag

Børnebidrag reguleres af [børnebidragsloven](#) (lov om børns forsørgelse). Lovens kapitel 1 om faderskab er ophævet og videreført i [børneloven](#), så den gældende lovtekst starter ved [§ 13](#), der fastslår forældrenes individuelle forsørgelsespligt:

Forældrene er hver for sig forpligtet til at forsørge barnet. Barnet skal forsørges, opdrages og uddannes under hensyn til forældrenes livsvilkår og barnets bedste.

Opfylder en forælder ikke pligten, kan det efter [§ 13, stk. 2](#) pålægges den pågældende at udrede bidrag. Bidragets størrelse fastsættes efter [§ 14](#) med normalbidraget som minimum. Uddannelsesbidrag kan pålægges indtil barnets fyldte 24. år efter [§ 14, stk. 3](#), og særbidrag ved konfirmation, sygdom og begravelse følger af [§ 15](#). Fødselsbidrag reguleres i [§ 19](#).

Ægtefællebidrag reguleres af [ægteskabsloven § 49](#), der bestemmer, at der i forbindelse med separation eller skilsmisse træffes bestemmelse om bidragspligt, og [§ 50](#), der opstiller vurderingskriterierne:

Medmindre der foreligger særlige omstændigheder, kan der kun pålægges en ægtefælle bidragspligt for et bestemt tidsrum, der ikke kan overstige 10 år.

Afgørelser om bidragspligtens størrelse træffes under hensyn til, i hvilket omfang den bidragssøgende selv kan skaffe tilstrækkeligt underhold, og den bidragspligtiges økonomiske evne, ægteskabets varighed og eventuelt behov for uddannelsesstøtte.

Familieretshuset er den primære afgørelsesmyndighed, med klageadgang til Ankestyrelsen for visse sagstyper. Domstolsprøvelse sker ved familieretten under byretten, jf. [bidragsbekendtgørelsen](#). De nærmere regler om ansøgningsfrister, begyndelses- og ændringstidspunkter følger af [bidragsbekendtgørelsen](#), mens de vejledende indkomstgrænser og retningslinjer for fastsættelsen er beskrevet i [bidragsvejledningen](#).

Forældrenes forsørgelsespligt skal adskilles fra spørgsmål om forældremyndighed og bopæl, der behandles i [forældreansvarsloven](#), samt fra spørgsmål om deling af fælleseje ved skilsmisse, der behandles i [bodeling-skilsmisse](#).

LOV

[Børnebidragsloven § 13](#)[Børnebidragsloven § 14](#)[Børnebidragsloven § 15](#)[Børnebidragsloven § 19](#)[Ægteskabsloven § 49](#)[Ægteskabsloven § 50](#)

§ 2 Børnebidrag: Normalbidrag og forhøjede bidrag

Normalbidraget udgør det lovfæstede minimumsbidrag, jf. [børnebidragsloven § 14, stk. 1](#). Det reguleres årligt og består af et grundbeløb og et tillæg. Begge ubemidlede forældre betaler som udgangspunkt alene normalbidraget.

Har bidragsbetaleren en højere indkomst, fastsættes bidraget med procentvise tillæg beregnet af normalbidragets grundbeløb. [Bidragsvejledningen](#) angiver følgende trinstruktur:

Tillæg	Beskrivelse
Normalbidrag + 25 %	Laveste forhøjelse
Normalbidrag + 50 %	Næstlaveste
Normalbidrag + 100 %	Dobbelt grundbeløb
Normalbidrag + 200 %	Tredobbelt grundbeløb
Normalbidrag + 300 %	Firedobbelt grundbeløb

De vejledende indkomstgrænser for hvert tillægsniveau afhænger af antallet af børn, den bidragspligtige har forsørgelsespligt over for. Ved tillæg over 100 % er der ikke faste grænser, men vejledende indtægtsniveauer, og fastsættelsen beror i højere grad på et konkret skøn.

Bidrag højere end normalbidraget fastsættes som hovedregel alene efter den bidragspligtiges indkomst. Den bidragsberettigedes indkomst er som udgangspunkt uden betydning for børnebidragsfastsættelsen, men kan indgå skønsmæssigt ved meget høje bidrag. En eventuel ny ægtefælles eller samlevers indkomst medregnes ikke, da vedkommende ikke har forsørgelsespligt over for barnet.

Ved fastsættelse af **uddannelsesbidrag** efter [§ 14, stk. 3](#) fastsættes bidraget normalt ikke højere end normalbidragets grundbeløb + 100 %, og barnets egne indtægter kan indgå i vurderingen.

Konfirmationsbidrag efter [§ 15](#) pålægges i anledning af barnets konfirmation eller det at nå konfirmationsalderen. Ansøgningen skal indgives tidligst 3 måneder før og senest 1 dag før konfirmationsdagen.

LOV

[Børnebidragsloven § 14, stk. 1, 3](#)[Børnebidragsloven § 15](#)

§ 3 Indkomstopgørelse: Erhvervsdrivende, pensionsindbetalinger og aktiegevinster

Opgørelsen af den bidragspligtiges indkomst er ofte tvistens kerne i bidragssager. [Bidragsvejledningen](#) fastsætter, at indkomsten opgøres før skat og arbejdsmarkedsbidrag, men med fradrag for ATP og obligatoriske pensionsindbetalinger.

For **erhvervsdrivende** vurderes virksomhedens indtjeningssevne normalt på grundlag af de seneste tre års resultater, medmindre der er sket en varig ændring. Underskud ved driften fratrækkes i øvrige indtægter. Har en bidragspligtig f.eks. en lønindkomst på ca. 700.000 kr. og et virksomhedsunderskud på ca. 300.000 kr., vurderes bidragsevnen ud fra en indkomst på ca. 400.000 kr.

Fradrag for frivillige pensionsindbetalinger afvises konsekvent i praksis. I [BS-2183/2008-VLR](#) fastslog Vestre Landsret, at nægtelse af fradrag for frivillige pensionsordninger hverken strider mod lighedsgrundsætningen eller udgør usaglig forskelsbehandling:

De personer, der er omfattet af en obligatorisk pensionsordning, er afskåret fra at disponere over pensionsindbetalingsbeløbene, hvilket ikke er tilfældet for så vidt angår personer, der indbetaler til frivillige pensionsordninger.

Landsretten fastslog, at forsørgelsen af børn er prioriteret højere end sikring af alderdom, og friholdt den faste administrative praksis fra tilsidesættelse.

Aktiegevinster ved ægtefællebidrag blev behandlet af Østre Landsret i [BS-51756/2024-OLR](#). Landsretten fastslog, at afkast i form af gevinst ved salg af aktier henregnes til formue og derfor ikke skal inddrages i beregningen af indkomsten:

Landsretten finder, at afkast i form af gevinst ved salg af aktier, i et tilfælde som det foreliggende må henregnes til Ægtefælle 1's formue. Afkastet skal derfor ikke inddrages i beregningen af indkomsten til brug for fastsættelsen af ægtefællebidrag.

Retten lagde desuden vægt på, at en realiseret kursgevinst normalt indgår i bodelingen. Samtidig korrigerede landsretten virksomhedsunderskuddet og nedsatte ægtefællebidraget fra 12.000 kr. til 9.000 kr. månedligt.

LOV	Børnebidragsloven § 14, stk. 1	
PRAKSIS	Landsretten · Østre Landsret nedsætter ægtefællebidrag efter at have korrigeret mandens indkomstgrundlag ved at fjerne aktiegevinster og justere for virksomhedsunderskud	30.04.2025
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster afgørelse om børnebidrag – fradrag for pensionsindbetalinger for selvstændige	19.10.2009

§ 4 Ægtefællebidrag: Vilkår, tidsbegrænsning og tidsbegrænset bidragspligt

Ægtefællebidrag pålægges efter [ægteskabsloven § 50](#) kun, når den ene ægtefælle efter separation eller skilsmisse ikke kan skaffe sig tilstrækkeligt underhold, og den anden part efter sine økonomiske forhold formår at udrede bidrag. Der tages hensyn til ægteskabets varighed og eventuel behov for uddannelsesstøtte.

Bidragets **størrelse** fastsættes efter praksis til ca. 1/5 af forskellen mellem ægtefællernes indkomster. Bidragsbeterens samlede underholdsforpligtelser til børn og ægtefælle kan dog normalt ikke overstige 1/3 af indkomsten. Bidraget fastsættes skønsmæssigt til et beløb i hele tusinde med månedsvis forfald.

Tidsbegrænsning er hovedreglen. [Ægteskabsloven § 50, stk. 1, 2. pkt.](#) bestemmer, at bidragspligt medmindre særlige omstændigheder foreligger kun kan pålægges for et bestemt tidsrum, der ikke kan overstige 10 år.

Tidsbegrænset bidragspligt pålægges ifølge [skilsmissevejledningen](#) typisk kun, når der er tale om meget langvarige samlivsforhold – som udgangspunkt mindst 20 år – hvor den bidragssøgende på grund af fravær fra arbejdsmarkedet har begrænsede erhvervsmuligheder. Tidsbegrænset bidragspligt tildeles navnligt hjemmearbejdende ægtefæller.

Ved afgørelse om varigheden af en tidsbegrænset bidragspligt lægges der vægt på:

- Samlivets varighed
- Den bidragssøgendes samlede situation
- Behov for støtte til at gennemføre en uddannelse
- Ægtefællernes alder og erhvervsevne

Efter [ægteskabsloven § 45](#) gælder vilkår om bidragspligt fastsat ved separation også for tiden efter en skilsmisse opnået på grundlag af separationen. Det kan dog bestemmes, at bidragspligten kun gælder i separationsperioden.

LOV

[Ægteskabsloven § 45](#)
[Ægteskabsloven § 49](#)
[Ægteskabsloven § 50, stk. 1](#)

PRAKSIS

Landsretten · Østre Landsret nedsætter ægtefællebidrag efter at have korrigeret mandens indkomstgrundlag ved at fjerne aktiegevinster og justere for virksomhedsunderskud

30.04.2025

§ 5 Passivitet og bortfald af børnebidragskrav

Spørgsmålet om, hvornår passivitet er retsfortabende i børnebidragssager, blev principielt afklaret af Ankestyrelsen i principafgørelse [81-17](#). Sagen omhandlede en bidragsmodtager, der undlod at kræve et fastsat bidrag betalt i ca. 15 måneder.

Ankestyrelsen skelner mellem to typer passivitet:

Type	Konsekvens	Begrundelse
Ren passivitet	Ikke retsfortabende	Modtageren undlader blot at gøre kravet gældende. Bidragsbetaler kan ikke i god tro indrette sig på bortfald.
Kvalificeret passivitet	Kan være retsfortabende	Passivitet kombineret med omstændigheder, der giver bidragsbetaler særlig grund til at tro, at bidraget er bortfaldet.

Ankestyrelsen fastslog:

Bidragsmodtagerens "rene" passivitet i omkring 15 måneder indebar ikke, at der var indgået en aftale om, at bidraget alligevel ikke skulle betales i overensstemmelse med afgørelsen.

Når et krav er fastsat ved en officiel myndighedsafgørelse, kræves der særlige holdepunkter for at antage, at modtageren har givet afkald på bidraget. Bidragsbetaleren bør selv søge afklaring, og den 3-årige forældelsesfrist giver en ydre ramme for, hvornår kravet under alle omstændigheder bortfalder.

Folketingets Ombudsmand har i [FOB 2006-27](#) udtalt, at de grundlæggende betingelser for fastsættelse af børnebidrag også skal være opfyldt, når myndighederne afslår at lade et fastsat bidrag nedsætte. Myndighederne har pligt til at sikre sig, at betingelserne er opfyldt, når der indgives en begrundet anmodning om ændring.

LOV

[Børnebidragsloven § 13, stk. 2](#)

PRAKSIS

Ankestyrelsen · Børnebidrag – bortfald af krav på grund af 'ren' passivitet og sammenhængen med forældelse

01.01.2017

§ 6 Forældelse af børnebidragskrav og foreløbig afbrydelse

Ankestyrelsen afklarede i principafgørelse [12-14](#) en række forældelsesretlige spørgsmål vedrørende børnebidrag.

Forældelsesfrist: Retten til at opkræve børnebidrag forældes efter 3 år efter [forældelseslovens § 3, stk. 1](#), og de enkelte ydelser forældes løbende.

Foreløbig afbrydelse: Indbringelse af en sag for Udbetaling Danmark medfører *foreløbig afbrydelse* af forældelsen, jf. [forældelseslovens § 21, stk. 2](#). En afgørelse fra Udbetaling Danmark medfører derimod ikke *endelig* afbrydelse, da afgørelsen kan indbringes for en højere administrativ myndighed.

Den foreløbige afbrydelse har den betydning, at forældelse ikke indtræder under Ankestyrelsens sagsbehandling, og at det således ikke er nødvendigt at anlægge retssag samtidig for at afbryde forældelsen.

Ankestyrelsen fastslog, at forældelse af krav stiftet før 1. januar 2008 tidligst indtrådte den 1. januar 2011 i kraft af [forældelseslovens overgangsbestemmelse i § 30, stk. 1](#).

Ved udgangen af 2024 er der desuden vedtaget lovgivning, som sikrer, at [forældelseslovens § 8, 1. pkt.](#) ikke længere finder anvendelse på underholdsbidrag, som Udbetaling Danmark er anmodet om at opkræve – forudsat at der ikke inden anmodningen er indtrådt forældelse.

LOV

[Forældelsesloven § 3, stk. 1](#)[Forældelsesloven § 21, stk. 2](#)

PRAKSIS

Ankestyrelsen · Forældelse af børnebidrag – overgangsbestemmelser og foreløbig afbrydelse ved indbringelse for Udbetaling Danmark

01.01.2014

§ 7 Modregning og satsregulering af børnebidrag

Ankestyrelsen har i principafgørelse [41-14](#) fastslået principielle regler for modregning i børnebidrag.

Sag 1 – Tilbagevirkende kraft: Når bidraget er nedsat med tilbagevirkende kraft af Statsforvaltningen (nu Familieretshuset), har bidragsbetaleren et gyldigt krav på modregning af det for meget betalte:

Bidragsmodtagerens krav på bidrag og bidragsbetalerens krav på for meget betalt bidrag er privatretlige krav, som udspringer af samme retsforhold; bidragspligten. Der er såkaldt konneksitet mellem kravene.

Modregning kan ske i normalbidrag, men under hensyn til bidragsmodtagerens økonomiske situation, så rimelige leveomkostninger fortsat kan dækkes.

Sag 2 – Frivillige merbetalinger: Frivillige merbetalinger kan *ikke* modregnes i fremtidige bidrag, da der gælder en formodning om, at bidrag vedrører den periode, de er betalt for:

Frivillige merbetalinger af bidrag kan derfor ikke senere modregnes i fremtidige bidrag, medmindre der er klar dokumentation for, at der er taget forbehold for betalingen.

Satsregulering: Ankestyrelsen fastslog i principafgørelse [B-3-06](#), at forskudsvis udbetalte børnebidrag ikke kan efterreguleres med tilbagevirkende kraft som følge af en stigning i normalbidraget. Bidraget skal opgøres til det aktuelle normalbidrag på forfaldstidspunktet, og en stigning først får virkning fra den førstkommande forfaldsday efter stigningens ikrafttræden.

PRAKSIS	Ankestyrelsen · Modregning i børnebidrag: Forskellen mellem betalinger med tilbagevirkende kraft og frivillige merbetalinger	01.01.2014
	Ankestyrelsen · Børnebidrag: Satsregulering af forskudsvis udbetalte bidrag må ikke ske med tilbagevirkende kraft	01.01.2006

§ 8 Inddrivelse af ubetalte bidrag og Gældsstyrelsens rolle

Inddrivelse af ubetalte børne- og ægtefællebidrag sker efter [gældsinddrivelsesloven](#). Systemet involverer tre myndigheder:

- **Udbetaling Danmark** opkræver bidrag efter anmodning fra bidragsmodtageren og udbetaler børnebidrag forskudsvis (dog højst normalbidraget) efter børnetilskudsloven. Når bidraget er udbetalt forskudsvis, indtræder Udbetaling Danmark i retten til at indkræve bidraget.
- **Gældsstyrelsen** (restanceinddrivelsesmyndigheden) overtager inddrivelsen, når Udbetaling Danmark har udtømt mulighederne for opkrævning. Gældsstyrelsen kan anvende lønindeholdelse, modregning og udlæg.
- **Familieretshuset** fastsætter og ændrer bidragets størrelse og fungerer som centralmyndighed i internationale sager.

Folketingets Ombudsmand har i [FOB 2024-25](#) gennemført en omfattende undersøgelse af Gældsstyrelsens inddrivelse af underholdsbidrag fra bidragspligtige bosiddende i udlandet. Undersøgelsen afdækkede alvorlige mangler:

- Ca. 1.600 skyldnere i udlandet med en samlet gæld på ca. 104 mio. kr. vedrørende ikke-forskudsvis udlagte underholdsbidrag.
- I en konkret sag om forhøjet børnebidrag strakte sagsforløbet sig over næsten 20 år uden, at moren og barnet modtog det bidrag, de var berettiget til.
- Gældsstyrelsen havde i adskillige år ikke sendt bistandsanmodninger til udenlandske myndigheder.

Ombudsmanden udtalte:

Det var samlet set ombudsmandens opfattelse, at Gældsstyrelsen i adskillige år ikke havde levet op til sin lovmæssige forpligtelse til at bistå borgerne med inddrivelsen af ikke forskudsvis udlagte underholdsbidrag i udlandet, og at der herved var tale om et grundlæggende myndighedssvigt.

Ombudsmanden underrettede Folketingets Retsudvalg og skatteministeren. Siden 2022 er antallet af fremsendte bistanðsanmodninger til udlandet stigende, og Gældsstyrelsen rapporterer, at gælden er faldende og provenuet stigende.

LOV

Gældsinddrivelsesloven § 1, stk. 1

Gældsinddrivelsesloven § 2, stk. 3

§ 9 International kompetence og Haag-konventionen

Den internationale kompetence til at behandle bidragssager er reguleret af EU's underholdspligtforordning (forordning 4/2009), som Danmark anvender i kraft af en særlig parallelaftale. [Vejledning om international kompetence i sager om børne- og ægtefællebidrag](#) beskriver kompetencereglerne.

Familieretshuset har kompetence til at behandle en bidragssag, hvis:

- Bidragsbetaleren har bopæl i Danmark (uanset hvor bidragsmodtageren bor)
- Bidragsmodtageren har bopæl i Danmark (uanset hvor bidragsbetaleren bor)
- Familieretshuset i forvejen behandler en sag om forældrenes retlige status (faderskab, separation, skilsmisse) eller forældreansvar

I relation til børnebidrag anses barnet som bidragsmodtager ved vurdering af kompetencen. Bidragssager i Danmark afgøres altid efter dansk ret, også i internationale sager.

For inddrivelse i udlandet kan Gældsstyrelsen anvende følgende konventioner:

- Den nordiske inddrivelseskonvention af 1962
- EU's underholdspligtforordning (forordning 4/2009)
- Haag-konventionen af 1973 om anerkendelse og fuldbyrdelse
- Haag-konventionen af 1958 om underholdspligt over for børn
- FN-konventionen af 1956 om inddrivelse af underholdsbidrag

Danmarks retsforbehold medfører, at den del af underholdspligtforordningen, som vedrører oplysningsbistand (f.eks. adresseoplysninger på bidragspligtige), ikke gælder for Danmark. Dette har ifølge Ombudsmandens undersøgelse været en væsentlig hindring for effektiv inddrivelse.

§ 10 Ændring af bidrag ved væsentligt ændrede forhold

[Bidragsbekendtgørelsen § 12](#) regulerer, hvornår en ændring af et bidrag har virkning. Hovedreglen er, at ændringen har virkning fra den første forfaldsdag efter afgørelsen. I følgende situationer kan ændringen dog have virkning fra et *tidligere* tidspunkt:

- Sagsbehandlingen er trukket urimeligt længe ud af Familieretshuset, domstolene eller en af parterne
- Bidragsbetalerens indtægt reduceres på grund af arbejdsledighed
- Når et bidrag, der tilkommer det offentlige, nedsættes eller bortfalder
- Barnet flytter fra den ene forælder til den anden

- Bidragsbetaleren ikke anses som far eller medmor efter børneloven

Børnebidrag og ægtefællebidrag fastsættes fra den relevante ændring i barnets/parternes forhold, der udløste ansøgningen, *hvis ansøgningen er indgivet inden 2 måneder* efter den pågældende begivenhed, jf. [bidragsbekendtgørelsen §§ 3 og 7](#). Der kan dog efter [§ 9](#) fastsættes bidrag fra et tidligere eller senere tidspunkt, hvis der foreligger helt særlige omstændigheder.

Familieretshuset indhenter som udgangspunkt oplysninger om bidragsbetalerens økonomiske forhold via terminaladgang til skattemyndighedernes registre. Ved sager om ægtefællebidrag indhentes oplysninger om begge parter økonomi. Det er det indkomstniveau, som parterne kan forventes at have *fremover*, der er afgørende for bidragets størrelse.

Ægtefællebidrag kan efter [ægteskabsloven §§ 52-53](#) ændres eller ophæves ved dom, når forholdene væsentligt har forandret sig – typisk at bidragsmodtageren opnår selvforsørgelse, indgår nyt ægteskab, eller bidragsbetalerens indkomst reduceres markant.

LOV

[Bidragsbekendtgørelsen § 3](#)[Bidragsbekendtgørelsen § 9](#)[Bidragsbekendtgørelsen § 12](#)[Ægteskabsloven § 52](#)

§ 11 Skattemæssig behandling og manglende fradragsret

Bidragsbetaleren har normalt skattefradrag for betalte børne- og ægtefællebidrag efter ligningslovens §§ 10-11. Værdien af fradraget er ca. 1/3 af bidraget. Der er ikke skattefradrag for uddannelsesbidrag.

Hvis bidragsbetaleren *ikke* har fradragsret – f.eks. fordi indkomsten er skattefri, eller fordi den pågældende bor i et land uden mulighed for skattefradrag – er bidraget en betydeligt større økonomisk belastning.

[Bidragsvejledningen](#) fastsætter derfor, at:

- Et forhøjet børnebidrag normalt skønsmæssigt nedsættes med ca. 1/3 ved manglende fradragsret
- Et ægtefællebidrag tilsvarende nedsættes med ca. 1/3
- Normalbidraget er dog et minimumsbidrag og kan *ikke* fastsættes lavere, uanset fradragsret

Ved opgørelse af skattefri indkomster til brug for bidragsfastsættelsen anvender Familieretshuset [vejledning om omregning af skattefri indtægter](#), der omregner den skattefri indkomst til en sammenlignelig skattepligtig indkomst.

Bidragsmodtageren skal medregne den del af bidragene, der overstiger normalbidraget, i sin skattepligtige indkomst. Den del, der svarer til normalbidraget, er skattefri for barnet.

§ 12 Sammenfatning og praktiske retningslinjer

Praksis på børne- og ægtefællebidragsområdet er i høj grad styret af administrative retningslinjer og vejledninger fra Familieretshuset (tidligere Statsforvaltningen og Familiestyrelsen). Domstolsprøvelse sker, men landsretterne viser generelt tilbageholdenhed med at tilsidesætte den administrative praksis, så længe denne har hjemmel i lovens ordlyd.

De væsentligste takeaways fra den fundne praksis er:

- **Indkomstopgørelse for erhvervsdrivende** er det hyppigste tvistpunkt. Tre-årsgennemsnittet for virksomhedsresultater er udgangspunktet, men kan fraviges ved dokumenteret varig ændring. Frivillige pensionsindbetalinger medregnes altid, mens aktiegevinster ved ægtefællebidrag henregnes til formue.
- **Ren passivitet** er ikke retsfortabende, og bidragskrav fastsat ved myndighedsafgørelse består, indtil de formelt ændres, ophæves eller forældes. Den 3-årige forældelsesfrist afbrydes foreløbigt allerede ved indbringelse for Udbetaling Danmark.
- **Inddrivelse** er et særskilt fokusområde, hvor Ombudsmanden har konstateret grundlæggende myndighedssvigt vedrørende inddrivelse i udlandet. Lovgiver har reageret med forbedrede forældelsesregler og Gældsstyrelsen rapporterer om positiv udvikling.
- **Ægtefællebidrag** er altovervejende tidsbegrænset (max 10 år). Tidsbegrænset bidragspligt er undtagelsen og forudsætter typisk 20+ års samliv med svag arbejdsmarkedstilknytning hos den bidragssøgende.
- **Processen** kræver opmærksomhed på 2-månedersfristen for ansøgning om bidrag fra et bestemt tidspunkt, og på at ændringer som hovedregel først har virkning fra næste forfaldsdag efter afgørelsen.

PRAKSIS	Landsretten · Østre Landsret nedsætter ægtefællebidrag efter at have korrigeret mandens indkomstgrundlag ved at fjerne aktiegevinster og justere for virksomhedsunderskud	30.04.2025
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster afgørelse om børnebidrag – fradrag for pensionsindbetalinger for selvstændige	19.10.2009
	Ankestyrelsen · Børnebidrag – bortfald af krav på grund af 'ren' passivitet og sammenhængen med forældelse	01.01.2017
	Ankestyrelsen · Forældelse af børnebidrag – overgangsbestemmelser og foreløbig afbrydelse ved indbringelse for Udbetaling Danmark	01.01.2014
	Ankestyrelsen · Modregning i børnebidrag: Forskellen mellem betalinger med tilbagevirkende kraft og frivillige merbetalinger	01.01.2014
	Ankestyrelsen · Børnebidrag: Satsregulering af forskudsvis udbetalte bidrag må ikke ske med tilbagevirkende kraft	01.01.2006

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Børnebidragsloven § 13	Børnebidragsloven § 14
Børnebidragsloven § 15	Børnebidragsloven § 19
Ægteskabsloven § 49	Ægteskabsloven § 50

MATERIALE Citerede afgørelser

6 afgørelser

LANDSRETTE · ANKEINSTANS		2
30.04.2025	Østre Landsret nedsætter ægtefællebidrag efter at have korrigeret mandens indkomstgrundlag ved at fjerne aktiegevinster og justere for virksomhedsunderskud	9985-11684
19.10.2009	Vestre Landsret stadfæster afgørelse om børnebidrag – fradrag for pensionsindbetalinger for selvstændige	5983-7157

ANKESTYRELSEN · NÆVN / KLAGEINSTANS	4
01.01.2017 Børnebidrag – bortfald af krav på grund af 'ren' passivitet og sammenhængen med forældelse	81-17
01.01.2014 Modregning i børnebidrag: Forskellen mellem betalinger med tilbagevirkende kraft og frivillige merbetalinger	41-14
01.01.2014 Forældelse af børnebidrag – overgangsbestemmelser og foreløbig afbrydelse ved indbringelse for Udbetaling Danmark	12-14
01.01.2006 Børnebidrag: Satsregulering af forskudsvis udbetalte bidrag må ikke ske med tilbagevirkende kraft	B-3-06

03

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over bodeling ved separation og skilsmisse

Formuedeling efter lov om ægtefællers økonomiske forhold (ÆFL)

Version 2 · Opdateret 24. jun. 2026 · 7 afgørelser · 2016-2026

[Læs online](#)**INTRODUKTION**

Bodeling ved separation og skilsmisse reguleres af lov om ægtefællers økonomiske forhold (ÆFL), der trådte i kraft den 1. januar 2018 og erstattede den tidligere retsvirkningslov. Loven fastslår formuefællesskab som udgangspunkt, idet ægtefællernes delingsformuer deles lige efter fradrag for gæld, medmindre andet følger af ægtepagt, bodelingsaftale eller lovens undtagelser for pension, personskadeerstatning og personlige rettigheder. Praksis fra Højesteret, landsretterne og familieretten viser, at de hyppigste stridspunkter drejer sig om rækkevidden af pensionsforlodsudtagelse, gyldighed af bodelingsaftaler og ægtepagter, vederlagskrav ved formindskelse af delingsformuen, fastsættelse af skæringsdagen samt skifteprocessens processuelle rammer under ægtefælleskifteloven.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01 Formuefællesskab er lovens udgangspunkt: alt hvad en ægtefælle ejer eller erhverver indgår i delingsformuen, medmindre andet følger af ægtepagt eller lovens undtagelser, jf. ÆFL § 5.
- 02 Formuedelingen sker ved nettoopgørelse: hver ægtefælles delingsformue opgøres efter fradrag for gæld, og kun et eventuelt overskud indgår i halvdelingen, jf. ÆFL §§ 26-30.
- 03 Rimelige pensionsrettigheder udtages forlods og indgår ikke i delingen; kun pensionsindbetalinger der overstiger det sædvanlige for ægtefællens erhvervsgruppe indgår i fællesboet, jf. ÆFL § 34.
- 04 Ekstraordinære pensionsindbetalinger vurderes objektivt: Højesteret kræver, at den sædvanlige arbejdsmarkedspensionsbidragssats for erhvervsgruppen udgør målestokken, og kompensation for manglende tidligere indbetalinger gør ikke alene indbetalingen rimelig.
- 05 Udbetalte pensionsmidler (kapitalpension, engangsydelse) kan udtages forlods, medmindre de må anses for forbrugt – sammenblanding med andre midler på bankkonto udelukker ikke forlodsudtagelse, hvis saldoen aldrig faldt under beløbet.
- 06 Bodelingsaftaler uden for ægtepagt er kun gyldige, når de er indgået i forbindelse med en aktuel separation eller skilsmisse efter ÆFL § 32 – dvs. efter eller umiddelbart inden indgivelse af ansøgning til Familieretshuset.

- 07** Aftaler indgået mere end umiddelbart inden skilsmisseansøgningen kræver, at det klart fremgår, at separation eller skilsmisse var endeligt besluttet, og at samlivet var ophævet eller kun midlertidigt opretholdt.
- 08** Anpartssæreje anerkendes ikke i dansk ret: en ejendom erhvervet delvis med særejemidler er fuldt særeje, når gavemomentet er væsentligt; fælles ejebidrag kan kun udløse vederlagskrav.
- 09** Kompensationsvilkår i en ægtepagt, der reelt indebærer deling af særeje, er ugyldige, da de ligger uden for de tilladte former i retsvirkningslovens/ÆFL's udtømmende katalog over særejetyper.
- 10** Skifterettens saglige kompetence bedømmes på tidspunktet for anmodningen om skifte; et bo mister ikke sin status som bo, blot fordi uenigheden efterhånden indskrænkes til ét aktiv.
- 11** Henvisning til bobehandler efter ægtefælleskifteloven § 17 er obligatorisk, når en ægtefælle anmoder derom – uanset om uenigheden kun angår ét aktiv.
- 12** Skifterettens afgørelser om saglig kompetence efter ægtefælleskifteloven § 14 kan kæres frit til landsretten uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.
- 13** Fællesskabskompensation efter ÆFL § 44 forudsætter, at den ene ægtefælle af familiemæssige grunde har sparet væsentligt mindre op til pension, svarende til mindst to års manglende indbetalinger.
- 14** Rimelighedskompensation efter ÆFL § 45 forudsætter et længerevarende ægteskab (normalt 15 år+), stor forskel i pensionsværdier (50.000 kr.+ årligt) og at den dårligst stillede ægtefælle har under ca. 135.000 kr. i årlig pension (2006-niveau).

§ 1 Lovgrundlaget: Fra retsvirkningsloven til ÆFL 2018

Den 1. januar 2018 trådte lov nr. 548 af 30. maj 2017 om ægtefællers økonomiske forhold (ÆFL) i kraft. Loven erstattede den tidligere retsvirkningslov (lov om ægteskabets retsvirkninger) og samler og moderniserer reglerne om ægtefællers formueordning i ét regelsæt. Retsvirkningsloven anvendes fortsat på ægteskaber opløst før 2018.

ÆFL bygger på [betænkning nr. 1552 fra 2015 om ægtefællers økonomiske forhold](#), der anbefalede at videreføre formuefællesskabet som hovedregel men med øget aftalefrihed og klarere regler om pensionsdeling, vederlagskrav og bodelingsaftaler.

Lovens kerneprincipper er:

- **Formuefællesskab** som udgangspunkt: alt hvad en ægtefælle ejer eller erhverver indgår i delingsformuen, medmindre det er gjort til særeje ved ægtepagt eller undtaget ved lov, jf. [ÆFL § 5](#).
- **Ligedeling** ved separation, skilsmisse eller død: hver ægtefælles delingsformue opgøres efter fradrag for gæld, og et eventuelt overskud deles lige, jf. [ÆFL §§ 26-30](#).
- **Forlodsudtagelse** af rimelige pensioner, personskadeerstatning og personlige rettigheder, jf. [ÆFL §§ 34-37](#).
- **Skæringsdagen** (ophørsdagen) er udgangen af det døgn, hvor Familieretshuset modtager anmodning om separation eller skilsmisse, jf. [ÆFL § 27, stk. 1](#). Skifteretten kan fastsætte en anden ophørsdag.

Forarbejderne til § 5 udtaler:

"Ægtefællernes legale formueordning er den ordning, der gælder for ægtefællers økonomiske forhold, i det omfang ægtefællerne ikke har aftalt andet (...). Formueordningen indebærer overordnet set, at ægtefællernes formuer deles lige ved separation, skilsmisse og død."

Skifteprocessen følger [ægtefælleskifteloven](#). Formerne er privat skifte, offentligt skifte ved familieretten med bobehandler efter [ægtefælleskifteloven § 20](#) og forenklet behandling ved beskedne midler.

Seneste lovændringer (endnu ikke konsolideret): [ÆFL § 27, stk. 4](#), er ophævet pr. 1. januar 2025, da den refererede til den tidligere refleksionsperiode i ægteskabslovens § 42 a, som blev afskaffet i 2021. Ændringen er processuelt relevant men ændrer ikke de materielle regler om ophørsdagen.

For oprettelse, fortolkning og tilbagekaldelse af ægtepagter, se [ægtepagtspraksisoversigten](#). For skifte ved død, se [dødsboskifte](#).

LOV

[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 5, stk. 1](#)[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 27, stk. 1](#)[Ægtefælleskifteloven § 20](#)

§ 2 Pensionsforlodsudtagelse: Rimelighedsvurdering og ekstraordinære indbetalinger

Pensionsrettigheder udgør et af de mest omtvistede aktiver ved bodeling. Udgangspunktet efter [ÆFL § 34, stk. 1](#), er at en ægtefælles *rimelige* pensionsrettigheder udtages forlods og ikke indgår i formuedelingen. Værdien af *øvrige* pensionsrettigheder – herunder ekstraordinære indbetalinger – indgår derimod i delingen, jf. [ÆFL § 34, stk. 4](#).

Reglerne bygger på [betænkning nr. 1466 fra 2005 om ægtefællers pensionsrettigheders behandling på skifte af fællesbo](#), der understregede, at forlodsudtagelse er en fravigelse af lighedelsingsprincippet og skal afgrænses snævert.

Den principielle Højesteretsdom af 30. januar 2018 (125/2017) fastslog to centrale principper:

1. **Rimelighedsvurderingens målestok:** Udgangspunktet er den sædvanlige arbejdsmarkedspensionsindbetaling for ægtefællens erhvervsgruppe. Højesteret udtalte:

"En årlig indbetaling ud over det, der svarer til sædvanlig arbejdsmarkedspension, kan som udgangspunkt ikke anses som rimelig for så vidt angår den del af pensionsindbetalingen, der overstiger sædvanlig arbejdsmarkedspension."

I sagen havde en selvstændig læge med en sædvanlig bidragssats på 18 % foretaget indbetalinger svarende til 24-31 % af sin indtjening. Højesteret fastslog, at den del der oversteg 18 % ikke var rimelig og skulle indgå i fællesbodelingen – uanset at formålet var at kompensere for manglende indbetalinger i tidligere år.

2. **Engangsydelse og sammenblandingsspørgsmålet:** Et beløb på 142.000 kr. fra en gruppeforsikring ved førtidspension var indsat på en aktiv bankkonto med mange løbende bevægelser. Højesteret fastslog, at beløbet ikke var forbrugt, fordi saldoen på *intet tidspunkt* faldt under det oprindelige beløb, og det kunne derfor udtages forlods.

Vejledning om behandlingen af pensionsrettigheder ved separation, skilsmisse og død præciserer yderligere, at:

- Alle *sædvanlige* arbejdsmarkedspensioner er rimelige.
- For selvstændige erhvervsdrivende beror vurderingen på, om ordningen er rimelig ud fra virksomhedens økonomiske forhold.
- Ekstra pensionsindbetalinger der bringer den pensionsmæssigt *ringest stillede* ægtefælle op på niveau med den anden, kan dog som udgangspunkt anses for rimelige.

Kompensationsmulighederne i [ÆFL §§ 44-45](#) sikrer, at ægtefæller der har sparet mindre op af familiemæssige grunde (fællesskabskompensation) eller som stilles urimeligt efter et længerevarende ægteskab (rimelighedskompensation), kan modtage kompensation. Kompensationen betales primært kontant eller ved afdragsordning – først subsidiært ved overførsel af pensionsandele, jf. [ÆFL §§ 46-47](#).

LOV

[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 34, stk. 1, 4](#)
[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 44](#)
[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 45](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets dom om forlodsudtagelse af pensionsmidler og rimelighedsvurdering af ekstraordinære indbetalinger ved skilsmisse

30.01.2018

§ 3 Bodelingsaftaler: Aktualitetskravet i ÆFL § 32

[ÆFL § 32](#) lovfæster den hidtidige praksis om, at ægtefæller i *forbindelse med* separation eller skilsmisse kan indgå aftaler om formuedelingen *uden* ægtepagt og tinglysning. Uden for denne ramme kræves tinglyst ægtepagt efter [ÆFL § 20](#).

Den principielle Højesteretsdom af 8. april 2026 ([BS-29807/2025-HJR](#)) opstillede en klar **to-trins model** for vurderingen:

Trin 1 – Primær vurdering: Der lægges i første række vægt på, om aftalen er indgået *efter* eller *umiddelbart inden* indgivelse af anmodning om separation eller skilsmisse.

Trin 2 – Særlige tilfælde: Er aftalen indgået *tidligere* end umiddelbart inden ansøgningen, kræves:

Betingelse	Beskrivelse
Klar fremtræden	Af aftalen fremgår klart, at separation/skilsmisse er endeligt besluttet
Understøttende omstændigheder	Sagens øvrige omstændigheder bekræfter aktualiteten
Samliv ophævet	Parterne har samtidig ophævet samlivet
Boligbehov	Evt. fortsat samliv kun pga. begrænset boligbehov

I sagen var aftaler om pensionsdeling og bodelingsvilkår indgået ca. 4½ måned inden skilsmisseansøgningen. Parterne boede fortsat sammen, og samlivet ophørte først umiddelbart inden ansøgningen. Højesteret fastslog:

- Aftalerne var *ikke* indgået "umiddelbart inden" ansøgningen.
- Ægtefællen, der påberåbte sig aftalerne, havde ikke godtgjort, at skilsmisse var *aktuel* på aftaletidspunktet.
- Efterfølgende adfærd (betalinger, korrespondance med banker) kunne ikke udgøre en ny aftale eller bekræftelse.

Forarbejderne til § 32 præciserer, at aftalefriheden er knyttet til den aktuelle situation:

"Aftaler om en eventuel kommende formuedeling, når separation eller skilsmisse ikke er aktuel, kan kun indgås ved ægtepagt og inden for rammerne af bestemmelserne i det foreslåede afsnit II."

Tilsidesættelse af gyldige bodelingsaftaler afgøres efter [ægteskabslovens § 58](#) og [aftalelovens § 36](#).

LOV

[Aftaleloven § 36](#)[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 20](#)[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 32](#)[Ægteskabsloven § 58](#)

PRAKSIS

Højesteret · Utinglyste bodelingsaftaler indgået 4½ måned før skilsmisseansøgning var ikke gyldige under ægtefællelovens § 32

08.04.2026

§ 4 Særeje, anpartssæreje og vederlagskrav

ÆFL opretholder de hidtidige særejeformer: fuldstændigt særeje, skilsmissesæreje, kombinationssæreje, sumsæreje og sumdeling samt gælds- og brøkdelsvarianter, jf. [ÆFL § 25](#). Særeje kræver tinglyst ægtepagt, jf. [ÆFL § 22](#).

Anpartssæreje anerkendes ikke: Højesterets dom af 3. november 2016 ([Sag 46/2016](#)) afviste endegyldigt, at en ejendom erhvervet med blandede midler (delvis særeje, delvis fælleseje) kan opdeles i "anpartssæreje". Højesteret fastslog:

- En ejendom er *fuldt* særeje, når gavemomentet er væsentligt i forhold til ejendomsværdien og betydeligt i absolut forstand, i forlængelse af fast praksis (U.1984.564 og U.1987.763).
- Fællesejebidrag til erhvervelsen kan *udelukkende* give anledning til et vederlagskrav.
- Vederlagskravet blev i sagen skønsmæssigt fastsat til 3,5 mio. kr.

Sagen afklarede også et principielt spørgsmål om **indtægter af særeje efter 1990-reformen**: Flertallet (8 dommere) fastslog, at bestemmelserne om indtægters formueart har karakter af *udfyldende* regler, der fastlægger formuearten endeligt på tidspunktet for særejebestemmelsens oprettelse. Da gavegiverens bestemmelse i 1978 ikke tog stilling til indtægter, forblev disse fælleseje efter den dagældende regel – uanset at 1990-reformen vendte udgangspunktet.

Kompensationsvilkår i ægtepagter: Højesteret fastslog i dom af 22. august 2017 ([Sag 25/2017](#)), at et vilkår i en ægtepagt om compensation beregnet som brøkdel af den ene ægtefælles ejendomsværdi var *ugyldigt*, da det reelt indebar deling af særeje og dermed lå uden for de tilladte former i retsvirkningslovens § 28. Vilkårets ugyldighed betød dog, at ægtefællen i stedet fik tilkendt compensation efter de lovbestemte regler – forhøjet under hensyn til parternes oprindelige hensigt – skønsmæssigt fastsat til 600.000 kr. (op fra landsrettens 200.000 kr.).

Vederlagskrav efter ÆFL §§ 42-43 opstår, når den ene ægtefælle har formue der ikke indgår i formuedelingen (typisk særeje). [ÆFL § 42](#) giver adgang til compensation, hvis den anden ægtefælle ellers stilles *urimeligt* økonomisk, under hensyntagen til ægteskabets varighed, formue-, indtægts- og pensionsforhold.

LOV

[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 22](#)[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 25](#)[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 42](#)

PRAKSIS

Højesteret · Ugyldighed af kompensationsvilkår i ægtepagt og udmåling af compensation efter ægtefælleskifteloven

22.08.2017

Højesteret · Højesterets afvisning af anpartssæreje og fortolkning af indtægter af særeje ved 1990-reformen

03.11.2016

§ 5 Skifteprocessen: Bobehandler, kompetence og kæreadgang

Ægtefælleskifteprocessen følger [ægtefælleskifteloven](#). Skifterettens (nu familierettens) kompetence til at behandle en bodeling forudsætter, at der foreligger et "bo" – normalt defineret som en flerhed af aktiver.

Henvi sning til bobehandler ved uenighed om ét aktiv: Højesterets kendelse af 26. juni 2019 ([Sag 210/2018](#)) afklarede to vigtige principper:

1. **Kompetencetidspunktet:** Bedømmelsen af om skifteretten har kompetence, foretages på *tidspunktet for anmodningen om skifte*. Når boet på det tidspunkt omfatter flere aktiver, er kompetencen etableret.
2. **Boets status:** Selv om uenigheden efterhånden indskrænkes til kun at angå ét aktiv, mister boet ikke sin status:

"Når skifteretten har taget et bo under behandling, mister dette således ikke sin status af at være et bo, blot fordi uenigheden efterhånden indskrænkes til at angå et enkelt aktiv – også det sidste aktiv i boet skal behandles."

3. **Obligatorisk henvisning:** Henvi sning til bobehandler efter [ægtefælleskifteloven § 17](#) kræver alene, at en ægtefælle anmoder derom – der er ikke fastsat yderligere betingelser i loven.

Fri kæreadgang over kompetenceafgørelser: Højesterets kendelse af 8. august 2019 ([Sag 219/2018](#)) fastslog, at skifterettens afgørelse om saglig kompetence efter [ægtefælleskifteloven § 14](#) *ikke* er en delafgørelse i retsplejelovens forstand. Afgørelsen kan derfor kæres frit til landsretten efter [retsplejelovens § 389, stk. 1](#) – uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Højesteret udtalte:

"En sådan afgørelse kan derfor ikke anses som en delafgørelse omfattet af retsplejelovens § 253, stk. 3, 2. pkt. Skifterettens afgørelse efter ægtefælleskiftelovens § 14 er herefter ikke omfattet af kærebegrænsningsreglen."

Offentligt skifte og bobehandler: Når sagen henvises til bobehandler efter [ægtefælleskifteloven § 20](#), varetager bobehandleren den egentlige bobehandling, herunder vurdering af aktiver, salg af fast ejendom (§ 25) og forhandling med kreditorer.

LOV

[Retsplejeloven § 389, stk. 1](#)

[Ægtefælleskifteloven § 14](#)

[Ægtefælleskifteloven § 17, stk. 1](#)

[Ægtefælleskifteloven § 20](#)

PRAKSIS

Højesteret · Fri kæreadgang til landsretten over skifterettens afgørelse om saglig kompetence i sager om bodeling

08.08.2019

Højesteret · Henvi sning til bobehandler ved uenighed om et enkelt aktiv i et ægtefælleskifte

26.06.2019

§ 6 Formuedelingens undtagelser: Personskadeerstatning og personlige rettigheder

ÆFL undtager en række aktivtyper fra ligedelingen, jf. [ÆFL § 26, stk. 1](#). Ud over rimelige pensionsrettigheder (§ 34) og særeje (§ 25) omfatter undtagelserne:

•

Personlige erstatninger efter [ÆFL § 36](#): Erstatning for personskade, herunder erhvervsevnetabserstatning, godtgørelse for varigt mén og tort, udtages forlods. Reglen bygger på det princip, at sådanne beløb kompenserer for et tab, der er knyttet til den skadelidtes person.

- **Personlige genstande** efter [ÆFL § 31](#): Tøj og andre personlige ejendele af sædvanligt omfang udtages forlods.
- **Uoverdragelige og personlige rettigheder** efter [ÆFL § 37](#): Rettigheder der ikke kan overdrages, samt goodwill og lignende, der er knyttet til ægtefællens person, udtages forlods.

Selve nettoformueopgørelsen efter [ÆFL § 29](#) indebærer, at hver ægtefælle fradrager sin gæld i sin delingsformue inden halvdelingen. Har en ægtefælle negativ nettoformue, indgår den *ikke* i den anden ægtefælles lighedeling – princippet om "boslodskrav" (nu "lighedelingskrav") sikrer, at man ikke hæfter for den andens gæld. Passivering af latent/udskudt skat på virksomhedsaktiver, anparter og K/S-andele er et hyppigt stridspunkt i praksis, idet skatten skal fradrages med sin nutidsværdi ved opgørelsen.

LOV

[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 26, stk. 1](#)[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 29](#)[Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 36](#)

§ 7 Bodeling og kreditorbeskyttelse: Omstødelse og proformaskilsmisse

Bodelingens samspil med kreditorbeskyttelse illustreres af situationer, hvor skilsmisse og bodeling er foretaget med henblik på at unddrage midler fra kreditorer. Ankenævnet for Forsikring fastslog i afgørelse af 11. september 2024 ([101610](#)), at en bodeling foretaget kort efter en skilsmisse – hvor parterne genoptog samlivet tre måneder senere – indikerede et sådant *erhvervsmæssigt interessefællesskab*, at retshjælpsdækning med rette kunne afvises.

I sagen havde ægtefællen kort efter skilsmissen fået tildelt A-aktier i et holdingselskab som led i en bodelingsoverenskomst, mens B-aktierne blev overdraget for 1 kr. tre år senere. Konkursboet rejste omstødsessag, og nævnet lagde vægt på:

- Ægtefællen havde allerede inden skilsmissen udtrykt ønske om at overføre aktiver for at fremstå aktivløs over for SKAT.
- Parret genoptog samlivet blot tre måneder efter bodelingen.
- Det tidsmæssige sammenfald mellem skilsmisse og aktieoverdragelse indikerede et proforma-arrangement.

Denne praksis understreger, at bodelingsoverenskomster kan anfægtes efter konkurslovens omstødsesregler ([konkurslovens § 64](#) og [§ 74](#)), når dispositionerne reelt tilsigter kreditorunddragelse.

LOV

[Konkursloven § 64](#)[Konkursloven § 74](#)

PRAKSIS

Ankenævnet for Forsikring · Afslag på retshjælpsdækning til omstødsessag mod tidligere ægtefælle grundet erhvervsmæssigt interessefællesskab 11.09.2024

§ 8 Sammenfatning og praksisoverblik

Bodeling ved separation og skilsmisse er reguleret af et samlet regelsæt i ÆFL 2018, der viderefører og moderniserer den tidligere retsvirkningslov. Den samlede praksis fra Højesteret og landsretterne tegner følgende mønstre:

- **Ligedelingsprincippet** står stærkt: fravigelser kræver klar lovhjemmel, tinglyst ægtepagt eller en gyldig bodelingsaftale indgået i tilknytning til en *aktuel* skilsmisse.
- **Pensionsforlodsudtagelsen** vurderes objektivt ud fra den sædvanlige bidragssats for erhvervsgruppen; ekstraordinære indbetalinger indgår i fællesboet, uanset formålet bag dem.
- **Anpartssæreje** er definitivt afvist i dansk ret; blandede midler kan kun udløse vederlagskrav.
- **Kompensationsvilkår** i ægtepagter der reelt indebærer deling af særeje er ugyldige, men ugyldigheden fører til lovbestemt kompensation – evt. forhøjet under hensyn til parternes hensigt.
- **Processuelle rettigheder** beskyttes: skifterettens kompetence bedømmes ved anmodningens tidspunkt, henvisning til bobehandler er obligatorisk ved anmodning, og kompetenceafgørelser kan kæres frit.

Vejledning om behandlingen af pensionsrettigheder ved separation, skilsmisse og død og [Skilsmissevejledningen](#) giver administrativ vejledning til sagsbehandlingen i Familieretshuset.

For ægtefælle- og børnebidrag, se [bidragspligt](#). For formuetvister mellem ugifte samlevende, se [samliv uden ægteskab](#).

LOV	Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 5, stk. 1	
	Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 32	Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 34, stk. 1
PRAKSIS	Højesteret · Utinglyste bodelingsaftaler indgået 4½ måned før skilsmisseansøgning var ikke gyldige under ægtefællelovens § 32	08.04.2026
	Højesteret · Fri kære adgang til landsretten over skifterettens afgørelse om saglig kompetence i sager om bodeling	08.08.2019
	Højesteret · Henvisning til bobehandler ved uenighed om et enkelt aktiv i et ægtefælleskifte	26.06.2019
	Højesteret · Højesterets dom om forlodsudtagelse af pensionsmidler og rimelighedsvurdering af ekstraordinære indbetalinger ved skilsmisse	30.01.2018
	Højesteret · Ugyldighed af kompensationsvilkår i ægtepagt og udmåling af kompensation efter ægtefælleskifteloven	22.08.2017
	Højesteret · Højesterets afvisning af anpartssæreje og fortolkning af indtægter af særeje ved 1990-reformen	03.11.2016

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 5	stk. 1	Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 26	
Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 32		Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 34	stk. 1
Lov om ægtefællers økonomiske forhold § 42		Ægtefælleskifteloven § 17	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser

7 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

6

08.04.2026	Utinglyste bodelingsaftaler indgået 4½ måned før skilsmisseansøgning var ikke gyldige under ægtefællelovens § 32	29807-2025
08.08.2019	Fri kære adgang til landsretten over skifterettens afgørelse om saglig kompetence i sager om bodeling	219-2018
26.06.2019	Henvisning til bobehandler ved uenighed om et enkelt aktiv i et ægtefælleskifte	210-2018
30.01.2018	Højesterets dom om forlodsudtagelse af pensionsmidler og rimelighedsvurdering af ekstraordinære indbetalinger ved skilsmisse	125-2017- og-126-2017
22.08.2017	Ugyldighed af kompensationsvilkår i ægtepagt og udmåling af compensation efter ægtefælleskifteloven	25-2017
03.11.2016	Højesterets afvisning af anpartssæreje og fortolkning af indtægter af særeje ved 1990-reformen	46-2016

ANKENÆVNET FOR FORSIKRING · NÆVN / KLAGEINSTANS

1

11.09.2024	Afslag på retshjælpsdækning til omstødsessag mod tidligere ægtefælle grundet erhvervsmæssigt interessefællesskab	101610
------------	--	--------

FORARBEJDE **Betænkninger**

2 referencer

Ægtefællers pensionsrettigheder - Behandling på skifte af fællesbo

nr. 1466 · 2005 · Ministeriet for familie- og forbrugeranliggender

Ægtefællers økonomiske forhold – Betænkning nr. 1552

nr. 1552 · 2015 · Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold

04

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over bopæl og samvær

Afvejningskriterier efter forældreansvarslovens §§ 17, 19 og 21 – status quo, samarbejdsevne, deleordninger og barnets perspektiv

Version 2 · Opdateret 16. jul. 2026 · 44 afgørelser · 2008–2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Bopæl og samvær er to retligt adskilte afgørelser, som begge træffes ud fra ét overordnet kriterium: hvad der er bedst for det konkrete barn. Bopælsafgørelsen efter forældreansvarslovens § 17 er et binært valg mellem to forældre, hvor praksis lægger afgørende vægt på status quo, tilknytningen til den hidtidige primære omsorgsperson og – hvor der er konflikt – på hvem der fremover bedst kan sikre barnets kontakt til den anden forælder. Samværet efter §§ 19 og 21 fastsættes derimod på en glidende skala uden formodning for nogen bestemt ordning, med ét loft: samværet må aldrig overstige den tid, barnet er hos bopælsforælderen. Oversigten kortlægger de kriterier, domstolene faktisk anvender, herunder de kumulative forudsætninger for 7/7-deleordninger og de særlige hensyn i højkonfliktsager.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Bopæl og samvær er to selvstændige afgørelser: § 17 udpeger den ene forælder som bopælsforælder med de beføjelser, der følger af § 3, stk. 1, 2. pkt., mens §§ 19 og 21 fastlægger omfanget af den anden forælders samvær.
- 02** Der gælder ingen formodning for nogen bestemt samværsordning, og forældreansvarsloven indeholder hverken faste retningslinjer eller hovedregler for samværets omfang – bortset fra det standardiserede kontaktbevarende samvær.
- 03** Højesteret har fastslået, at der ikke er nogen begrænsning i, hvilken samværsordning der kan fastsættes, så længe den er bedst for barnet og ikke overstiger den tid, barnet opholder sig hos bopælsforælderen – hvilket i praksis sætter loftet ved 7/7.
- 04** En samværsordning, hvor barnet ikke har nogen hele weekender hos bopælsforælderen, forudsætter enten forældrenes enighed eller særlige grunde.
- 05** I bopælssager er udgangspunktet efter praksis, at status quo opretholdes, medmindre barnet ikke trives, og et skifte kan antages at forbedre trivslen.
- 06** Miljøskifte – både geografisk og i forhold til den følelsesmæssige tilknytning til den hidtidige bopælsforælder – er en central del af vurderingsgrundlaget i bopælssager.

- 07 At have været barnets primære omsorgsperson er det enkeltmoment, der oftest afgør bopælsspørgsmålet, når begge forældre i øvrigt er egnede.
- 08 Ved samarbejdsskikane skal der anlægges et fremtidsorienteret perspektiv: hvem af forældrene er bedst egnet til fremover at samarbejde og sikre barnets kontakt til den anden forælder.
- 09 Samarbejdsevne kan trumfe andre forældrekompetencer – bopælen kan tillægges den forælder, der er bedst til at samarbejde med den anden forælder og med professionelle aktører, selv om den anden er bedre til fx skolegang og lektier.
- 10 En 7/7-deleordning forudsætter kumulativt, at forældrene bor tæt på hinanden, at barnets dagligdag ikke påvirkes væsentligt af skiftene, at forældrene reelt kan samarbejde, og at barnets personlige og psykiske forhold ikke modsiger ordningen.
- 11 Ved evalueringen af forældreansvarsloven i 2012 fjernede lovgiver bevidst ordlyden om samvær i op til 7 dage ud af 14 fra § 21, stk. 2, netop for at undgå misforståelsen om, at en deleordning skulle være udgangspunktet.
- 12 Barnets egne synspunkter tillægges stigende vægt med alder og modenhed, og et vedholdende, modent ønske gennem flere år kan alene bære en reduktion fra deleordning til weekendordning.
- 13 Barnets modvilje mod samvær er ikke i sig selv afgørende – domstolene skelner mellem reel modvilje og loyalitetskonflikt eller savn, og et langsigtet tilknytningsperspektiv kan bære et samvær igennem trods kortvarige vanskeligheder.
- 14 Fastsat eller aftalt samvær bortfalder kun ved aftale eller afgørelse, jf. § 21 a – ensidig standsning har ingen retsvirkning.
- 15 Bopælsforælderen kan afholde almindelig ferie med barnet med den virkning, at det løbende samvær bortfalder, uden at skulle indhente samværsforælders samtykke eller Familieretshusets tilladelse.
- 16 Kontaktbevarende samvær efter § 29 a fastsættes efter en standardiseret aldersgraderet model i forældreansvarsbekendtgørelsens § 8, der kun kan fraviges ved særlige omstændigheder.
- 17 En anmodning om ændring kan afvises efter § 39, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt – men aldrig hvis den bestående ordning ikke er til barnets bedste.
- 18 Sager om forældremyndighed og bopæl har en så særlig betydning for den ankende part, at ankeafvisning efter retsplejelovens § 368 a kun kan ske ved særlige omstændigheder.
- 19 § 4 a opstiller en klar formodning imod bopæl og samvær hos en forælder, der er idømt ubetinget fængsel for grovere personfarlig kriminalitet eller terror – undtagelsen skal anvendes restriktivt.
- 20 Tvungen delt bopæl i tre måneder efter samlivsophævelse blev indført i 2019 og afskaffet igen i 2020, fordi ordningen i praksis optrappede og forlængede konflikterne til skade for børnene.

To adskilte afgørelser: bopælen efter § 17 og samværet efter §§ 19 og 21

§ 1

Forældreansvarsloven adskiller skarpt mellem *hvem barnet bor hos* og *hvor meget barnet er sammen med den anden forælder*. De to spørgsmål afgøres efter hver sin bestemmelse, men med samme overordnede norm.

Efter [forældreansvarsloven § 17, stk. 1](#) kan der træffes afgørelse om, hos hvem af forældrene barnet skal have bopæl, når forældre med fælles forældremyndighed ikke er enige. Afgørelsen er binær: der kan ikke ved afgørelse fastsættes delt bopæl. Det fremgår udtrykkeligt af de oprindelige forarbejder til [L 133 \(2006-07\)](#):

Det er efter lovforslaget ikke muligt at træffe afgørelse om delt bopæl. [...] Det vil dog være muligt at træffe afgørelse om, at barnet har samvær i op til 7 dage ud af 14 dage.

Delt bopæl kan derimod **aftales** af forældrene efter [§ 18 a, stk. 1](#) med den virkning, at ingen af dem er bopælsforælder, og at alle overordnede beslutninger i barnets daglige liv kræver enighed, jf. [§ 3, stk. 1, 3. pkt.](#)

Bopælsstatus er ikke symbolsk. Bopælsforælderen kan efter [§ 3, stk. 1, 2. pkt.](#) selvstændigt træffe afgørelse om overordnede forhold i barnets daglige liv – herunder **hvor i landet bopælen skal være**. Det er denne beføjelse, der gør bopælsspørgsmålet til konfliktens kerne i mange sager.

Samværet hviler på [§ 19, stk. 1](#), hvorefter barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at barnet har ret til samvær med den forælder, det ikke har bopæl hos. Omfanget fastsættes efter [§ 21, stk. 1](#) og [stk. 2](#), hvorefter samværet fastsættes "ud fra en konkret vurdering af barnets forhold". Efter [§ 21, stk. 3](#) kan fastsættelse afslås, og en aftale eller afgørelse kan ændres eller ophæves.

Højesteret sammenfattede retsgrundlaget i **BS-52869/2022-HJR**:

Afgørelser om samvær efter forældreansvarslovens § 19, stk. 1, skal træffes ud fra en konkret og individuel vurdering af, hvad der er bedst for det enkelte barn, jf. forældreansvarslovens § 1, § 4 og § 21, stk. 2.

Denne oversigt behandler de **materielle** afvejninger. Den procesretlige tvangsfuldbyrdelse af samværsafgørelser – afhentning, tvangsbøder mv. efter [retsplejeloven § 456 p. ff.](#) – er behandlet i [fogedretsbehandling](#), og selve tildelingen af forældremyndighed i [forældremyndighed](#).

LOV

[Forældreansvarsloven § 3, stk. 1](#)[Forældreansvarsloven § 17, stk. 1](#)[Forældreansvarsloven § 18a, stk. 1](#)[Forældreansvarsloven § 19, stk. 1](#)[Forældreansvarsloven § 21, stk. 1-3](#)[Retsplejeloven § 456p](#)

PRAKSIS · Højesteret · Højesterets afgørelse om samvær i alle weekender og bopælsforælders ret til ferie

20.04.2023

§ 2 Barnets bedste som overordnet norm – §§ 1, 4 og 4 a

Alle afgørelser om bopæl og samvær er underlagt den samme normhierarki-topbestemmelse.

[Forældreansvarsloven § 1](#) fastslår:

I alle forhold, som er omfattet af denne lov, skal hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse komme i første række.

Dette suppleres af § 4, stk. 1, hvorefter afgørelser skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, og hvorefter Familieretshuset og familieretten skal have fokus på at **beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold**. Ved § 4, stk. 2 er samarbejdsskikane, herunder forældre fremmedgørelse, gjort til et selvstændigt vurderingsmoment, der "tillægges konsekvenser, hvis dette er til barnets bedste".

Forældreansvarsvejledningen understreger normens forrang og dens folkeretlige forankring:

Bestemmelserne i §§ 1, 4 og 4 a betyder, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse har forrang over andre hensyn ved alle afgørelser efter forældreansvarsloven, uanset om afgørelsen er midlertidig eller endelig.

Det har en vigtig konsekvens for forståelsen af § 19. Vejledningen slår fast, at samværsbestemmelsen skal læses sammen med §§ 1 og 4, og at **der ikke er tale om en forældrerettighed**:

Der er dermed ikke tale om, at forælderen har en ret til samvær, som går forud for hensynet til barnet.

Allerede de oprindelige forarbejder beskrev retten til samvær i § 19, stk. 1, som en ret der "snarere end en juridisk ret for barnet, rummer en moralsk ret" – formuleringen skulle netop understrege, at det er **barnets interesse** i samværet, der er det grundlæggende.

§ 4 a, stk. 1 opstiller endelig en kvalificeret spærreregulering: er en part idømt ubetinget fængselsstraf (eller dømt til anbringelse eller forvaring) for bl.a. terrorbestemmelserne, seksualforbrydelser efter kapitel 24, manddrab efter straffeloven § 237, kvalificeret vold efter § 244, stk. 2 eller §§ 245-246, kan der ikke – medmindre det er bedst for barnet – træffes afgørelse om bopæl hos eller samvær med den pågældende. Familieretten i Nykøbing Falster beskrev rækkevidden i den sag, der endte i Højesteret som **BS-4288/2024-HJR**, hvor moderen var idømt 5 års fængsel for drabsforsøg:

Efter forarbejderne til forældreansvarslovens § 4 a indebærer bestemmelsen, at der er en klar formodning imod, at en forælder er egnet til at have del i forældremyndigheden over et barn, når den pågældende er dømt for blandt andet overtrædelse af straffelovens § 237. Der kan dog helt undtagelsesvist være enkelte børn, for hvem det efter en konkret og individuel vurdering kan være bedst at opretholde kontakten til en forælder, der er dømt for alvorlig personfarlig kriminalitet, men at undtagelsesmuligheden skal anvendes restriktivt.

Vejledningen kræver, at vurderingen i § 4 a-sager hviler på en **dybdegående og tværfaglig undersøgelse** med børnesagkyndig undersøgelse og som klart udgangspunkt en belysning af forældrens personlige egenskaber og omsorgsevne.

LOV

Forældreansvarsloven § 1

Forældreansvarsloven § 4, stk. 1, 2

Forældreansvarsloven § 4a, stk. 1

Forældreansvarsloven § 19, stk. 1

Straffeloven § 237

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om forældremyndighed og bopæl efter retsplejlovens § 368 a 28.05.2024

§ 3 Bopælsafgørelsen efter § 17 – de klassiske afvejningskriterier

Forarbejderne til den oprindelige § 17 opstiller tre kernekriterier, som i praksis er blevet gentaget nærmest ordret af domstolene i snart to årtier:

Der kan bl.a. lægges vægt på barnets tilknytning til forældrene, forældrenes personlige egenskaber og på hvordan barnet vil reagere ved eventuelt at skulle skifte institution, skole mv. som følge af en flytning.

Østre Landsret gengav kriterielisten næsten uændret i **BS-7174/2022-OLR** og fastslog, at afgørelsen efter § 17 "beror på en konkret vurdering af barnets og forældrenes forhold", hvor der peges på barnets tilknytning til forældrene, forældrenes personlige egenskaber og barnets reaktion ved et eventuelt institutions- eller skoleskifte. Familieretten i Næstved formulerede i **BS-6193/2021-NAE** samme ramme med tilføjelse af forældrenes **evne til at samarbejde** samt barnets alder og modenhed.

Forældreansvarsvejledningen præciserer, hvad der reelt vejer tungest:

Afgørelser om barnets bopæl skal som nævnt altid træffes ud fra, hvad der er bedst for det enkelte barn, herunder barnets behov for ro og stabilitet. Dette indebærer, at der må foretages en konkret afvejning af omstændighederne i sagen, hvor spørgsmålet om miljøskift, herunder både i forhold til geografisk lokalitet og i forhold til den følelsesmæssige tilknytning til den hidtidige bopælsforælder, bør indgå som en central del af vurderingsgrundlaget.

Et gennemgående træk i praksis er, at **begge forældre typisk findes egnede**. Bopælsafgørelsen bliver derfor sjældent et valg mellem en god og en dårlig forælder, men et valg mellem to acceptable løsninger, hvor kontinuitet gør udslaget. Østre Landsret formulerede det i **BS-5130/2022-OLR**:

Efter bevisførelsen for landsretten tiltrædes det af de grunde, som familieretten har anført, at Barn er en glad dreng, der trives, men også en sensitiv dreng med brug for tryghed og stabile rammer. Endvidere tiltrædes det, at begge forældre må anses for at være i stand til at varetage omsorgen for Barn i trygge og stabile rammer.

Når begge forældre er egnede, bliver det afgørende, hvem der hidtil har været den primære omsorgsperson. Landsretten konkluderede i samme sag:

Det efter en samlet vurdering er bedst for Barn fortsat at have bopæl hos Mor, som hidtil har været primær omsorgsperson for ham.

Familieretten i Næstved havde i førsteinstansen af samme sag, **BS-6193/2021-NAE**, formuleret det sådan:

Efter familierettens samlede vurdering er det bedst for Barn at have bopæl hos Mor. Familieretten har herved lagt vægt på, at Mor har været den primære omsorgsperson for Barn, og at det bedste for Barn er, at han bevarer den faste base hos hende.

Bemærk, at rollen som primær omsorgsperson vurderes ud fra det **faktiske forløb**, ikke ud fra hvem der startede. I **BS-6193/2021-NAE** havde faren oprindeligt været hjemmegående med barnet, indtil det var halvandet år, men moren havde overtaget den primære rolle efterfølgende – og det var den aktuelle situation, der talte.

Hvor der ikke er truffet nogen bopælsafgørelse eller indgået aftale, er retsstillingen usikker. Østre Landsret fastslog i **BS-1161/2018-OLR**, at børn ved et samlivsophør ikke uden videre kan anses for at have bopæl hos den ene forælder frem for den anden, og at **folkeregistertilmelding ikke er afgørende**:

Landsretten finder ikke grundlag for efter det oplyste at lægge til grund, at børnene i en situation, hvor forældrenes samliv ophører, kan anses for at have bopæl hos Far frem for hos Mor. Landsretten tiltræder, at det forhold, at børnene er folkeregistertilmeldt Far's adresse, ikke kan føre til et andet resultat.

Landsretten · Stadfæstelse af bopælsafgørelse og ændring af samværsordning	26.04.2022
Landsretten · Stadfæstelse af fogedrettens kendelse om tvangsudlevering af børn - spørgsmål om bopæl.	16.11.2018
Byretten · Bopælssag: Afgørelse om bopæl hos mor og fastsættelse af samvær med far	04.02.2022

§ 4 Status quo-princippet – det tungeste enkeltmoment i bopælssager

Den mest præcise formulering af status quo-princippet i den fundne praksis findes i **BS-31815/2021-GLO**, hvor Familieretten i Glostrup udtrykkeligt henviste til en ulovbestemt praksisregel:

Efter praksis anses det som udgangspunkt som værende det bedste for et barn at opretholde barnets status quo i relation til bopælsretten, medmindre barnet ikke trives, og der er grundlag for en antagelse om, at en ændring af bopælsretten vil medføre en bedring af barnets trivsel.

Princippet er **tosidet**: status quo bevares, medmindre *begge* betingelser er opfyldt – at barnet ikke trives, **og** at et skifte kan antages at forbedre trivslen. Det er ikke nok at påvise mistrivsel; der skal også være holdepunkter for, at flytningen hjælper.

Den praktiske virkning er markant, fordi status quo ikke nødvendigvis følger geografien. I

BS-31815/2021-GLO var moren flyttet til Sønderjylland ca. tre timers kørsel væk. Barnet trivedes godt, og begge forældre var gode omsorgspersoner. Netop derfor blev bopælen tillagt **faren**, hos hvem barnets vante miljø – institutionen siden 8-månedersalderen, vennerne, netværket – kunne fortsætte. Her var det ikke tilknytningen til den hidtidige bopælsforælder, men *miljøet*, der udgjorde status quo.

Omvendt kan status quo også være bundet til personen frem for stedet. I **BS-7174/2022-OLR** var barnet flyttet fra By 2 til By 1 med moren, og landsretten tiltrådte alligevel, at bopælen forblev hos hende:

at Barn 1 – uanset flytningen fra By 2 til By 1 – er i trivsel, at han er glad for bl.a. sin nuværende skole, og at han bedst kan lide at være hos sin mor.

I **BS-45946/2021-OLR** ønskede faren bopælen og en 7/7-ordning. Landsretten afviste bopælsskiftet, fordi stabiliteten hos moren var afgørende for barnets tilpasning – men imødekom farens subsidiære påstand om udvidet samvær. Sagen illustrerer et mønster: **status quo på bopælen kompenseres ofte med et mere omfattende samvær**.

Status quo er dog ikke absolut. I **BS-2626/2007-OLR** ændrede Østre Landsret byrettens bopælsafgørelse fra faren til moren, efter at moren havde etableret en fungerende hverdag med barnet og en velfungerende midlertidig samværsordning:

Efter en samlet vurdering af det, som er oplyst for landsretten, herunder om parterne, Barns hidtidige opvækst, en afvejning af hans tilknytning til hver af parterne, og da det ikke kan antages, at appellanten vil lægge hindringer i vejen for indstævntes samvær, finder landsretten, at det er bedst for Barn, at han har bopæl hos sin moder.

Og hvor mistrivslen er akut, viger status quo. I **BS-37868/2021-GLO** havde landsretten året før med dissens fastholdt bopælen hos moren, fordi et miljøskifte blev anset for et for stort indgreb. Da kommunen efterfølgende dokumenterede, at omsorgssituationen var "utilstrækkelig", at barnet var i "alarmberedskab", og at en tvangsanbringelse ville følge, hvis barnet forblev hos moren, ophævede familieretten den fælles forældremyndighed og tillagde faren den alene – uanset at barnet skulle skifte by og institution:

Det vurderes at være afgørende for Barnets sundhed og udvikling, at der sker et omgående skifte af hans situation som bestemt ved dommen, og at der skabes ro om hans forhold.

Under verserende sager kan status quo sikres midlertidigt efter § 26, stk. 1, jf. BS-1960/2012-VLR-. Familieretshuset skal efter forældreansvarsbekendtgørelsens § 7 træffe midlertidig afgørelse om bopæl hurtigst muligt og så vidt muligt inden 4 uger – og efter vejledningen straks, hvis forælderen eller barnet har været udsat for vold, eller der er bortførelsesrisiko.

LOV

Forældreansvarsloven § 11

Forældreansvarsloven § 17, stk. 1

Forældreansvarsloven § 26, stk. 1

PRAKSIS	Landsretten · Stadfæstelse af byretsdom vedrørende bopæl og samvær for fælles barn	09.05.2022
	Landsretten · Landsretten stadfæster byrettens dom om bopæl og samvær	04.02.2022
	Landsretten · Afgørelse om midlertidig bopæl under bopælssag	22.08.2012
	Landsretten · Landsretsafgørelse om ændring af barnets bopæl og ophævelse af afgørelse om særeje pga. manglende hjemmel	28.01.2008
	Byretten · Bopælsretssag afgjort til fordel for far efter flytning af mor	30.03.2022
	Byretten · Sag om forældremyndighed og samvær - Barns tarv og mistrivsel	22.12.2021

§ 5 Samarbejdsevne og samarbejdsskikane som bopælskriterium

Allerede de oprindelige forarbejder til § 17 pålagde retten at anlægge et fremtidsorienteret perspektiv, hvor der er tale om chikane:

I tilfælde, hvor den ene forælder eller den hidtidige bopælsforælder uden rimelig grund har hindret den anden forælders kontakt til barnet, er der behov for, at retten anlægger et fremtidsorienteret perspektiv ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet, således at det indgår i vurderingen med betydelig vægt, i hvor stort et omfang barnet belastes af bopælsforælderen adfærd, samt hvem af forældrene, der fremover må anses for bedst egnet til at samarbejde omkring barnet i det daglige og sikre barnets kontakt til den anden forælder.

Denne passage er ordret gentaget i forældreansvarsvejledningens afsnit om bopælsafgørelsen og udgør i dag den administrative fortolkningsramme. Med § 4, stk. 2 er samarbejdsskikane siden løftet ind i selve lovteksten.

Den skarpeste illustration af, hvor tungt samarbejdsevnen vejer, er BS-13937/2022-OLR. Her fandt Østre Landsret udtrykkeligt, at faren var bedst egnet til at sikre barnets skolegang og lektielæsning – men tillagde alligevel moren bopælen:

Henset til de udfordringer, som barnet i øvrigt havde, måtte der lægges afgørende vægt på, at moderen blev anset for at være bedst egnet til og mest indstillet på at sikre samarbejde mellem parterne og de professionelle aktører til bedste for barnet.

Samtidig udvidede landsretten samværet væsentligt – fra weekendsamvær til fredag i ulige uger til onsdag i lige uger – netop fordi det var "afgørende, at barnet fortsat havde betydeligt samvær med begge forældre". Samarbejdsevnen afgjorde bopælen; kontaktbehovet afgjorde samværet.

Chikanen skal dog bevises, og bevisbyrden er reel. I BS-58675/2023-HJR påstod moren, at faren havde udøvet samværschikane ved at hente barnet i skolen uden varsel og derefter afskære kontakten. Højesteret gennemgik de detaljerede notater fra de mislykkede samværsforsøg og nåede den modsatte konklusion:

Ifølge de notater, som er udarbejdet af X Kommune og Familieretshuset i forbindelse med forsøg på at gennemføre samvær mellem B og moren både før og efter landsrettens dom, har F ikke modsat sig samværerne, men forsøgt at overtale B til at deltage heri.

Den manglende kontakt skyldtes altså barnets egen konsekvente modvilje – ikke chikane – og forældremyndigheden blev overført til faren, jf. § 14, stk. 1, jf. § 4.

Omvendt kan chikane tilskrives en forælder, selv hvor børnene selv modsætter sig. Vestre Landsret lagde i **BS-50011/2021-VLR** til grund:

Landsretten lægger efter bevisførelsen til grund, at parternes manglende samarbejde, de mange afbrydelser af samværet mellem Far og børnene og Barn 1's og Barn 2's modstand mod at se deres far i betydelig grad skyldes Mors forhold, og at dette har været og fortsat er til skade for de tre børn.

Bemærkelsesværdigt nok førte denne konstatering **ikke** til overførsel af forældremyndigheden. Landsretten fandt, at det henset til børnenes alder og deres modstand ikke nu ville være bedst for dem. Sagen viser, at konstateret chikane ikke automatisk udløser en sanktion – § 4, stk. 2, tillægger kun chikane konsekvenser, "hvis dette er til barnets bedste".

Samme spænding ses i **BS-2041/2025-HJR**, hvor Højesteret tiltrådte, at moren havde udøvet samarbejdschikane ved systematisk at forhindre farens kontakt til barnet – og alligevel lod forældremyndigheden forblive hos hende, fordi barnet havde den stærkeste tilknytning til hende som biologisk mor og gennemgående primær omsorgsperson, mens faren hverken var biologisk eller retlig far. Chikane er et **vurderingsmoment**, ikke et selvstændigt sanktionsgrundlag.

Se også **BS-11547/2024-HJR** om forældremyndighed og bopæl i en sag om samværschikane, samt **BS-35060/2021-VLR** og **BS-952/2022-OLR** om, hvornår samarbejdsvanskeligheder når tærsklen for ophævelse af den fælles forældremyndighed efter § 11.

LOV

Forældreansvarsloven § 4, stk. 2

Forældreansvarsloven § 11

Forældreansvarsloven § 14, stk. 1

Forældreansvarsloven § 17, stk. 1

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdschikane	05.09.2025
	Højesteret · Højesterets dom om forældremyndighed og bopæl i sag om samværschikane	16.08.2024
	Højesteret · Overførsel af forældremyndighed til faren under hensyn til barnets trivsel og modvilje mod samvær med moren	25.04.2024
	Landsretten · Stadfæstelse af bopælsafgørelse, men ændring af samværsordning	25.08.2022
	Landsretten · Stadfæstelse af forældremyndighed og samvær i sag om systematisk samværsmodstand	02.03.2022
	Landsretten · Landsrettens stadfæstelse af ophævelse af fælles forældremyndighed grundet udtalte samarbejdsvanskeligheder	19.01.2022

§ 6 Samværrets omfang – ingen formodning, ét loft

Det centrale udgangspunkt for samværsfastsættelsen er, at der **ikke findes trin, tabeller eller hovedregler**. [Forældreansvarsvejledningen](#) er utvetydig:

Der gælder efter forældreansvarsloven ikke en formodning for, hvilken løsning der er bedst, og loven indeholder derfor ikke faste retningslinjer eller hovedregler for omfanget af et samvær.

Den eneste undtagelse er det standardiserede minimumssamvær ved kontaktbevarende samvær (se nedenfor).

Højesteret præciserede i **BS-52869/2022-HJR** både frihedsgraden og dens grænse:

Der er ikke i forældreansvarsloven nogen begrænsning med hensyn til, hvilken samværsordning der kan fastsættes, så længe samværsordningen efter en konkret og individuel vurdering er bedst for barnet, og det fastsatte samvær ikke overstiger den tid, som barnet opholder sig hos bopælsforælderen.

Loftet er altså **afledt af selve bopælsbegrebet**: har barnet bopæl hos den ene forælder, kan samværet med den anden pr. definition ikke overstige 50 % af tiden. Det er dette princip, der i praksis sætter 7/7 som den øvre grænse – ikke nogen udtrykkelig lovbestemmelse. [Vejledningen](#) gentager princippet:

Der gælder ingen begrænsninger i forhold til, hvilken samværsordning der kan fastsættes, så længe samværsordningen er bedst for barnet. Der kan dog ikke fastsættes samvær i et omfang, der overstiger den tid, som barnet opholder sig hos bopælsforælderen.

Højesteret opstillede i **BS-52869/2022-HJR** dog én yderligere, ulovbestemt begrænsning. Faren havde fået samvær i **alle** weekender – lige uger fredag til søndag og ulige uger fredag til lørdag – hvilket efterlod moren uden en eneste hel weekend med barnet. Højesteret udtalte:

Højesteret finder imidlertid, at en sådan samværsordning, der indebærer, at barnet ikke vil have nogen hele weekender sammen med bopælsforælderen, må forudsætte, at forældrene er enige herom, eller at der foreligger særlige grunde hertil.

Da hverken enighed eller særlige grunde forelå, flyttede Højesteret samværet i ulige uger fra fredag-lørdag til onsdag-torsdag. Der er altså en **kvalitativ** grænse ud over den kvantitative: fordelingen skal ikke blot respektere timeloftet, men også sikre bopælsforælderen andel i barnets fritid.

Vejledningen opregner de momenter, der [efter administrativ praksis indgår i vurderingen af omfanget](#):

- Barnets alder og udviklingstrin
- Barnets holdning til samværet
- Barnets dagligdag, herunder fritidsaktiviteter
- Samværsforælderen og barnets hidtidige kontakt
- Forældrenes samarbejdsevne, herunder om der foreligger samarbejdsskikane
- Forældrenes arbejdsmæssige og personlige forhold
- Afstanden mellem forældrenes bopæle
- Barnets kontakt til søskende, herunder halvsøskende
- Andre praktiske forhold

Disse momenter genfindes systematisk i domspraksis. I **BS-17364/2021-ESB** udvidede Familieretten i Esbjerg samværet og begrundede det med relationshensyn og skiftefrekvens:

Retten har ud over det, der er anført ovenfor lagt vægt på at samværsordningen bør støtte op om, at Barn fastholder sin relation til hendes far, at hun får mulighed for at have længere ferier med ham, og at ugerne ikke ændres af hensyn til ikke at give hende yderligere skift.

I **BS-19379/2022-OLR** udvidede Østre Landsret samværet for et toårigt barn efter en vurdering af barnets trivsel og forældrenes samarbejde – et eksempel på, at også helt små børns samvær optrappes, når grundlaget er til stede.

LOV

Forældreansvarsloven § 4, stk. 1

Forældreansvarsloven § 19, stk. 1

Forældreansvarsloven § 21, stk. 2

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om samvær i alle weekender og bopælsforælders ret til ferie	20.04.2023
	Landsretten · Udvidelse af samvær for toårigt barn efter vurdering af barnets trivsel og forældrenes samarbejde	22.08.2022
	Byretten · Afgørelse om samvær: Udvidelse af samvær mellem barn og far	16.08.2021

§ 7 Deleordningen (7/7) – de fire kumulative forudsætninger

Deleordningen har en lovhistorie, der er afgørende for at forstå den nuværende retsstilling. Den oprindelige § 21, stk. 2 indeholdt udtrykkeligt en hjemmel til at fastsætte "samvær i op til 7 dage ud af 14 dage (samvær halvdelen af tiden/deleordning)". Ved evalueringen af forældreansvarsloven i 2012 blev den ordlyd **fjernet** og erstattet af den nuværende, neutrale formulering: "Samværet fastsættes ud fra en konkret vurdering af barnets forhold."

Begrundelsen fremgår direkte af forarbejderne til [L 157 \(2011-12\)](#) (ikrafttræden 1. oktober 2012):

Ændringen af stk. 2 er udtryk for et ønske om at understrege, at samværet fastsættes ud fra en konkret vurdering af, hvad der er den bedst tænkelige løsning for det enkelte barn [...] I overensstemmelse hermed er det med ændringen også tilsigtet at undgå misforståelser om, at en deleordning som samværsordning er udgangspunktet for fastsættelse af samvær.

Samme forarbejder opstiller de betingelser, der siden er blevet den administrative standard. De er **kumulative**:

- 1. Geografisk nærhed og upåvirket hverdag.** "Det er vigtigt, at ordningen kan fungere rent praktisk for barnet. Dette forudsætter normalt, at forældrene bor i nærheden af hinanden, og at barnets dagligdag i forhold til institutioner, skoler og kammerater ikke påvirkes i væsentlig grad af, om barnet opholder sig hos den ene eller den anden forælder." Forarbejderne tilføjer den skarpe grænse: "Der vil således ikke kunne fastsættes en deleordning i situationer, hvor dette eksempelvis nødvendiggør, at barnet er indmeldt i 2 institutioner."
- 2. Reelt fungerende forældresamarbejde.** Dette er den betingelse, der oftest afgør sagerne:

Det er endvidere en afgørende forudsætning for en deleordning, at forældrene kan samarbejde med hinanden om barnets forhold. Det er således af afgørende betydning, at forældrene har et samarbejde, der gør det muligt for dem at skabe sammenhæng for barnet mellem de 2 hjem og at skabe den fornødne fleksibilitet i samværet, herunder i forhold til barnets behov for kontakt med den forælder, hvor barnet ikke opholder sig, og muligheden for at fravige eller ændre samværsplanen.

3.

Barnets personlige forhold må ikke modsige ordningen. "Ikke kun forældrenes forhold er af betydning for, om der kan fastsættes en deleordning. Det er også nødvendigt, at barnets personlige, herunder psykiske, forhold ikke modsiger en sådan ordning."

4. **En egnet forhistorie.** En deleordning kan "f.eks. fastsættes, hvis barnet i en årrække har boet sammen med forældrene frem til samlivsophævelsen, og der i umiddelbar forlængelse heraf anmodes om mest muligt samvær, eller i tilfælde hvor forældrene hidtil har praktiseret en deleordning".

Betingelserne er gengivet nærmest ordret i [forældreansvarsvejledningen](#).

Praksis viser, at samarbejdsbetingelsen og barnets forhold er de reelle filtre. I **BS-20955/2021-HBK** havde forældrene praktiseret 7/7 med bopæl hos faren. Familieretten i Holbæk konstaterede:

Det må efter sagens oplysninger lægges til grund, at Barn ikke trives i den nuværende samværsordning.

Barnet fremstod ved børnesamtalen "usikker, skrøbelig og lavmælt", "mimikfattig", og den børnesagkyndige fik "indtryk af en dreng, der finder sin situation meget svær". Resultatet blev både en ophævelse af deleordningen og en flytning af bopælen fra faren til moren, med samvær hver anden weekend.

I **BS-3234/2022-OLR** blev en hidtidig 7/7-ordning tilsvarende ændret, og bopælen tillagt faren efter en samlet vurdering, herunder en børnefaglig undersøgelse. Landsretten tiltrådte, "at det vil være bedst for børnene på nuværende tidspunkt, at deres samvær med Mor ændres som påstået af Far".

I **BS-8414/2021-OLR** havde en 7/7-ordning ifølge moren medført træthed og opkast hos barnet, og landsretten stadfæstede en ordning med færre skift.

Barnets særlige behov kan i sig selv udelukke en deleordning. I **BS-45946/2021-OLR** krævede faren 7/7, subsidiært 5/9. Landsretten udtalte:

Landsretten lægger efter den psykologfaglige vurdering i den sagkyndige erklæring til grund, at Barn 1 som følge af sine særlige behov har brug for en rolig og forudsigelig hverdag med en fast base hos den ene forælder. Der peges i den sagkyndige erklæring på en 9-5-ordning eller lignende.

Endelig kan en deleordning fastsættes som **prøveordning**. [Vejledningen](#) fremhæver, at dette "særligt vil kunne være relevant, hvis ordningen etableres som en imødekommelse af et udtrykt ønske hos barnet", og at en anmodning om ændring i tilknytning til prøveordningens udløb **ikke** kan afvises efter § 39.

LOV

[Forældreansvarsloven § 4, stk. 1](#)
[Forældreansvarsloven § 21, stk. 2](#)
[Forældreansvarsloven § 39](#)

PRAKSIS	Landsretten · Stadfæstelse af dom om bopæl og samvær	30.03.2022
	Landsretten · Landsretten stadfæster byrettens dom om bopæl og samvær	04.02.2022
	Landsretten · Østre Landsrets stadfæstelse af afgørelse om bopæl og samvær efter uenighed om barnets trivsel og sygdomsforløb	01.06.2021
	Byretten · Afgørelse om bopæl og samvær: Barns tarv vægtes	04.04.2022

§ 8 Samværstrappen i praksis – 4/10, 5/9, 6/8 og 7/7

Selv om loven ikke opstiller trin, opererer parterne og domstolene med en fast terminologi, hvor tallene angiver fordelingen af 14 dage. En **9/5-ordning** og en **5/9-ordning** betegner det samme – 9 dage hos bopælsforælderen og 5 hos samværsforælderen – set fra hver sin side. De hyppigste ordninger i praksis:

Sag	Barnets alder	Påstået ordning	Fastsat ordning	Bærende hensyn
BS-7174/2022-OLR	7 år	Far: 6/8 + bopæl	4/10, bopæl hos mor	Trivsel og skole hos mor; barnet "bedst kan lide at være hos sin mor"
BS-5130/2022-OLR	4 år	Far: bopæl, subs. udvidet samvær	9/5 (fre. lige uger → ons. morgen), bopæl hos mor	Primær omsorgsperson; sensitiv dreng med behov for fast base
BS-45946/2021-OLR	ca. 8 år	Far: 7/7 + bopæl, subs. 5/9	9/5 (fre. ulige → ons. lige), bopæl hos mor	Særlige behov → "rolig og forudsigelig hverdag med en fast base"
BS-13937/2022-OLR	12 år	Far: 7/7 + bopæl	9/5 (fre. ulige → ons. lige), bopæl hos mor	Mor bedst til samarbejde; barnet skal have "betydeligt samvær med begge"
BS-14763/2022-VLR	12 år	Far: udvidelse af 5/9	Weekendordning	Barnets modne ønske gennem 5 år
BS-20955/2021-HBK	12 år	Mor: bopæl + weekend til far	Weekend, bopæl flyttet til mor	Barnet trives ikke i 7/7
BS-3234/2022-OLR	11 år	Mor: bevar 7/7 + bopæl	7/7 ophævet, bopæl hos far	Børnefaglig undersøgelse; samlet vurdering

To mønstre træder tydeligt frem.

For det første er 9/5 den ordning, retterne oftest lander på, når begge forældre er egnede, men barnet har brug for en fast base. Den giver samværsforælderen fem sammenhængende dage, herunder en weekend, uden at bryde barnets hverdagsstruktur.

For det andet følger samværet og bopælen ofte modsat rettede baner i samme dom: hvor bopælspåstanden afvises, udvides samværet som compensation. Det ses eksplicit i **BS-45946/2021-OLR** (bopæl afvist, subsidieret samværspåstand imødekommet), **BS-5130/2022-OLR** (bopæl stadfæstet, samvær udvidet til 9/5) og **BS-13937/2022-OLR** (bopæl stadfæstet, samvær væsentligt udvidet).

Instanskæderne viser samtidig, at landsretterne er tilbageholdende med at ændre bopælen, men mindre tilbageholdende med at justere samværet. I **BS-6193/2021-NAE** fastsatte Familieretten i Næstved bopæl hos moren; Østre Landsret stadfæstede bopælen i **BS-5130/2022-OLR**, men ændrede samværsordningen "markant". Tilsvarende i **BS-26224/2021-HRS → BS-14763/2022-VLR**, hvor landsretten derimod tiltrådte førsteinstansen fuldt ud: "Landsretten er enig i familierettens begrundelse og resultat."

Hvor afstanden mellem forældrene er stor, kolliderer skalaen til ren weekendordning. I **BS-31815/2021-GLO** – tre timers kørsel mellem By1 og Sønderjylland – blev samværet hver anden weekend i ulige uger, netop under hensyn til "den geografiske afstand mellem forældrene".

Se også **BS-24591/2021-ROS**, **BS-24084/2021-FRB**, **BS-26629/2021-RAN** og **BS-9605/2022-KBH** om samspillet mellem bopæl, samværsomfang og barnets alder, samt **BS-49149/2021-OLR** og **BS-47278/2021-OLR** om landsrettens stadfæstelse af familieretlige afgørelser om bopæl og samvær.

LOV

Forældreansvarsloven § 17, stk. 1

Forældreansvarsloven § 19, stk. 1

Forældreansvarsloven § 21, stk. 2

PRAKSIS	Landsretten · Landsretten stadfæster familierettens afgørelse om samvær mellem forældre og barn	29.08.2022
	Landsretten · Stadfæstelse af bopælsafgørelse, men ændring af samværsordning	25.08.2022
	Landsretten · Stadfæstelse af byretsdom vedrørende bopæl og samvær for fælles barn	09.05.2022
	Landsretten · Stadfæstelse af bopælsafgørelse og ændring af samværsordning	26.04.2022
	Landsretten · Stadfæstelse af dom om bopæl og samvær	30.03.2022
	Landsretten · Stadfæstelse af familieretsdom vedrørende forældremyndighed, bopæl og samvær	02.03.2022
	Landsretten · Stadfæstelse af byretsdom vedrørende bopæl og samvær	28.02.2022
	Landsretten · Landsretten stadfæster byrettens dom om bopæl og samvær	04.02.2022
	Byretten · Samværsag: Afgørelse om samvær mellem far og barn med fokus på barnets trivsel og alder	02.05.2022
	Byretten · Afgørelse om samvær efter § 21 i forældreansvarsloven	08.04.2022
	Byretten · Bopæl og samvær - barnets ønske tillagt vægt	05.04.2022
	Byretten · Afgørelse om bopæl og samvær: Barns tarv vægtes	04.04.2022
	Byretten · Bopælsretssag afgjort til fordel for far efter flytning af mor	30.03.2022
	Byretten · Afgørelse om bopæl og samvær: Barns bedste afgørende	11.02.2022
	Byretten · Bopælssag: Afgørelse om bopæl hos mor og fastsættelse af samvær med far	04.02.2022
	Byretten · Bopæl og samvær - Barns tarv	07.12.2021

§ 9 Barnets perspektiv – §§ 5 og 34 i praksis

Forældreansvarsloven § 5 er kort og kategorisk:

I alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed.

Bestemmelsen suppleres af § 34, stk. 1, hvorefter barnet **skal** inddrages under en sag om forældremyndighed, bopæl eller samvær, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk – ved samtaler, børnesagkyndige undersøgelser eller på anden måde. Efter § 34, stk. 2 gælder pligten til direkte inddragelse ikke, hvis det må antages at være til skade for barnet eller anses for unødvendigt.

Forarbejderne til § 21 er tydelige om vægtningen: "I takt med barnets alder vil der endvidere skulle lægges afgørende vægt på barnets egne synspunkter om omfanget og placeringen af samværet." Vejledningen gentager, at der "i takt med barnets alder og modenhed [skal] lægges afgørende vægt på barnets egne synspunkter".

Den tydeligste illustration er instanskæden **BS-26224/2021-HRS → BS-14763/2022-VLR**. Forældrene havde praktiseret en 5/9-ordning siden 2012. Barnet, født 2010, havde siden 9-årsalderen ønsket mindre samvær. Ved børnesamtalen udtalte hun:

Barn oplyser, at hun fremtidigt gerne vil på samvær hos faderen hver anden weekend og begrundet dette med, at hun oplever, hun bedre kan være sig selv hos moderen og tror, at skiftene mellem forældrene vil blive nemmere for hende.

Den børnesagkyndige beskrev hende som "en moden og selvstændig pige" og præciserede efterfølgende, at hun **udtrykkeligt** var blevet forelagt alternative ordninger, herunder 10/4, og fastholdt sit ønske. Familieretten i Horsens fastsatte weekendordningen:

Efter familierettens samlede vurdering af sagens oplysninger om Barns forhold, herunder Barns egne synspunkter, som blandt andet fremgår af notatet fra børnesamtalen, finder familieretten, at det efter en konkret vurdering

af hendes forhold vil være bedst for hende for nuværende at have samvær med Far som nedenfor bestemt, jf. forældreansvarslovens § 21, stk. 2, jf. stk. 1.

Faren gjorde for Vestre Landsret gældende, at barnet var påvirket af moren og ikke kunne overskue konsekvenserne, og fremlagde en psykologudtalelse og en skoleudtalelse. Landsretten afviste: "Landsretten er enig i familierettens begrundelse og resultat. Det, der er kommet frem for landsretten, kan ikke føre til et andet resultat." Et **vedholdende, konsistent og modent ønske gennem flere år** bar altså alene en halvering af samværet.

Barnets udsagn kan også afgøre bopælen. I **BS-20955/2021-HBK** anførte retten:

Efter en samlet vurdering af sagens oplysninger, hvorunder Barns alder, udsagn under børnesamtalen, parternes forklaring og rettens indtryk af parterne er indgået, finder retten, at det vil være bedst for Barn, at han har bopæl hos Mor.

Sagen viser samtidig, at barnets udsagn vurderes **kritisk**. Barnet havde oplyst, at moren havde lovet ham et computerspil, hvis han sagde det, hun ønskede – og retten inddrog dette i sit samlede indtryk uden at lade det diskvalificere udsagnene.

Barnets ønske står dog ikke alene. Vejledningen advarer i **§ 4 a-sammenhæng**:

Det skal dog understreges, at barnets synspunkter ikke kan stå alene, da der kan være situationer, hvor barnet ikke kan overskue konsekvenserne af sine udtalelser, f.eks. hvis forælderen er dømt for seksuelle overgreb, barnet og forælderen har et usundt psykisk afhængighedsforhold, eller barnet føler sig presset til at bevare kontakten til forælderen.

Hvor barnets ønske strider mod dets tarv, viger det. I **BS-4288/2024-HJR** havde Familieretshuset noteret: "Det forhold, at C til børnesamtalen giver udtryk for, at hun ikke ønsker at se sin far, kan ikke føre til et andet resultat." Og i **BS-45946/2021-OLR** havde barnet udtrykt ønske om mere tid hos faren – landsretten imødekom dette **delvist** med et udvidet samvær, men fastholdt bopælen hos moren under henvisning til den psykologfaglige vurdering af barnets behov for en fast base.

LOV

Forældreansvarsloven § 4a, stk. 1

Forældreansvarsloven § 5

Forældreansvarsloven § 21, stk. 2

Forældreansvarsloven § 34, stk. 1, 2

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om forældremyndighed og bopæl efter retsplejelovens § 368 a	28.05.2024
	Landsretten · Landsretten stadfæster familierettens afgørelse om samvær mellem forældre og barn	29.08.2022
	Landsretten · Landsretten stadfæster byrettens dom om bopæl og samvær	04.02.2022
	Byretten · Afgørelse om samvær efter § 21 i forældreansvarsloven	08.04.2022
	Byretten · Bopæl og samvær - barnets ønske tillagt vægt	05.04.2022
	Byretten · Afgørelse om bopæl og samvær: Barns tarv vægtes	04.04.2022

§ 10 Ophævelse og begrænsning af samvær – modvilje, beskyttelse og det lange perspektiv

Efter § 21, stk. 3 kan fastsættelse af samvær afslås, og en aftale eller afgørelse kan ændres eller ophæves. Praksis afslører her den vanskeligste afvejning i hele retsområdet: **hvornår er barnets modvilje udtryk for en reel beskyttelsesinteresse, og hvornår er den udtryk for en loyalitetskonflikt, som samværet netop skal bryde?**

De to yderpunkter er tydelige.

Modviljen respekteres. I instanskæden **BS-38743/2021-HER → BS-15738/2022-VLR** havde en børnesagkyndig anbefalet midlertidigt samværsstop, bl.a. fordi "det er almindeligt, at børn ikke giver udtryk for alt, de føler", og fordi barnet skulle være "ældre og mere robust", før samvær kunne vurderes. Vestre Landsret stadfæstede:

Landsretten finder, at der efter sagens oplysninger ikke er grundlag for at tilsidesætte denne anbefaling, og at det således må anses for bedst for Barn, at hun ikke for tiden har samvær med Far.

Formuleringen "for tiden" er gennemgående og bevidst: ophævelsen er sjældent endelig.

I **BS-12693/2021-VLR** var barnet 12 år og havde ikke set moren siden juni 2020. Landsretten lagde vægt på barnets alder og "vedholdende modstand" og fastsatte ikke samvær "for tiden", samtidig med at den fælles forældremyndighed blev ophævet:

Der har ikke været nogen kontakt mellem Barn 1 og Mor siden juni 2020. Der har endvidere ikke været noget samarbejde mellem Far og Mor om Barn 1's forhold, siden Barn 1 flyttede hen til sin far. Landsretten finder på den baggrund, at der er konkrete holdepunkter for at antage, at parterne ikke fremover vil kunne samarbejde om Barn 1's forhold til hans bedste.

Se også **BS-30718/2023-OLR** om ophævelse af samvær under hensyn til børnenes bedste og **BS-2041/2025-HJR**, hvor Højesteret fandt, at det ikke var til barnets bedste at fastsætte samvær, da barnet ikke havde set faren i over to år og selv havde udtrykt, at hun ikke ønskede relationen.

Modviljen tilsidesættes. Det modsatte resultat nåede Højesteret i **BS-24726/2020-HJR**, hvor Østre Landsret havde ophævet samværet helt for en 9-årig pige efter fire vanskelige samvær med gråd og stærk modstand. Højesteret tog udgangspunkt i lovens præmis:

Efter forældreansvarslovens § 19, stk. 1, skal barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at barnet har ret til samvær med den forælder, som det ikke har bopæl hos. Bestemmelsen bygger på, at det som udgangspunkt er bedst for et barn at have kontakt til begge sine forældre, jf. herved lovens § 4.

De børnesagkyndige vurderinger fra 2015 og 2019 tolkede barnets gråd som **savn og loyalitetskonflikt** – ikke reel afvisning – og advarede om, at manglende samvær på lang sigt ville efterlade barnet uden en mental repræsentation af moren og dermed svække hendes evne til at danne stabile relationer. Højesteret lagde afgørende vægt herpå:

Begge vurderinger taler entydigt for, at det vil være bedst for B – med passende støtte – at have samvær med sin mor. Det bemærkes, at vurderingen fra 2019 er afgivet med kendskab til forløbet af de fire samvær, der blev gennemført eller forsøgt gennemført i foråret 2019, og at den børnesagkyndige psykolog er opmærksom på de vanskeligheder, som et samvær på kort sigt kan medføre, indtil kontakten med moderen er genoprettet.

Resultatet blev et struktureret forløb med 20 samvær, skiftevis fysisk og via Skype, under Familieretshusets rammer.

Den afgørende skillelinje er altså ikke barnets adfærd, men den børnesagkyndige tolkning af adfærden – og om vurderingen er afgivet *med kendskab til* de faktisk gennemførte samværsforsøg. Hvor eksperthen anbefaler stop, følger retterne den (**BS-15738/2022-VLR**). Hvor eksperthen anbefaler kontakt trods vanskeligheder, følger retterne også den (**BS-24726/2020-HJR**).

Mellem yderpunkterne ligger **overvåget samvær**. Efter [forældreansvarsbekendtgørelsens § 11](#) kan overvåget samvær fastsættes, "når det skønnes nødvendigt i det enkelte tilfælde"; forældrene betaler ikke for overvågningen, og samværet gennemføres som udgangspunkt i Familieretshuset. [Vejledningen](#) er restriktiv:

Overvåget samvær skal alene anvendes som et vilkår, når der efter en konkret vurdering ikke er andre muligheder for at fastsætte samvær. Det skal således nøje overvejes, om der i den konkrete sag skal fastsættes vilkår om overvåget samvær, og overvågningen bør ikke udstrækkes længere end nødvendigt.

Overvåget samvær anvendtes bl.a. i **BS-37059/2021-OLR** under hensyn til barnets særlige behov og i **BS-37868/2021-GLO**, hvor moren fik støttet samvær 1½ time hver 14. dag i tre måneder som optakt til almindeligt weekendsamvær.

Efter [§ 21, stk. 1](#) kan der desuden fastsættes vilkår om **pasdeponering** og om, at forælderen ikke er påvirket af alkohol eller euforiserende stoffer. Forarbejderne til [L 91 \(2018-19\)](#), der indsatte vilkårene i lovteksten, understreger proportionalitetskravet:

Vilkår, der fastsættes i en afgørelse om samvær, skal være nødvendige i den konkrete sag på det tidspunkt, hvor afgørelsen træffes, og må ikke gå videre, end hvad hensynet til barnet tilsiger.

Hvor samvær helt afskæres, kan der efter [§ 22, stk. 1](#) i særlige tilfælde fastsættes **anden kontakt** i form af telefonsamtaler, brevveksling, elektronisk post eller fotografier. Højesteret hjemviste i **BS-17016/2023-HJR** en sag om biologiske bedsteforældres kontakt til et bortadopteret barnebarn, netop fordi de lavere instanser ikke havde undersøgt, om andre kontaktformer end fysisk samvær kunne komme på tale:

Efter Højesterets opfattelse kan det ikke efter de foreliggende oplysninger afvises, at betingelserne for at fastsætte samvær eller anden form for kontakt mellem Biologisk bedstemor og Biologisk bedstefar og barnebarnet, herunder f.eks. udveksling af fotos eller videooptagelser mv., er opfyldt.

Sagen fastslår en vigtig proceskrav: afgørelser om kontakt skal hvile på et **opdateret og tilstrækkeligt oplysningsgrundlag**, herunder som udgangspunkt en børnesagkyndig erklæring efter [retsplejeloven § 450 a](#).

LOV

[Forældreansvarsloven § 19, stk. 1](#)
[Forældreansvarsloven § 20a, stk. 1](#)
[Forældreansvarsloven § 21, stk. 1, 3](#)
[Forældreansvarsloven § 22, stk. 1](#)
[Retsplejeloven § 450a](#)

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdschikane	05.09.2025
	Højesteret · Højesterets hjemvisning af sag om biologiske bedsteforældres samvær med bortadopteret barnebarn	26.10.2023
	Højesteret · Højesterets dom om retablering af samvær for en 9-årig pige trods langvarig adskillelse og loyalitetskonflikt	05.01.2021
	Landsretten · Landsrettens dom vedrørende forældremyndighed, bopæl og samvær - Ophævelse af samvær under hensyn til børnenes bedste	10.10.2023
	Landsretten · Landsrettens dom om samvær mellem forældre og barn	09.11.2022
	Landsretten · Ophævelse af fælles forældremyndighed over 12-årig dreng efter årelang forældrekonflikt og samværsafslag	28.02.2022

Landsretten · Stadfæstelse af afgørelse om overvåget samvær pga. barnets særlige behov	17.11.2021
Byretten · Samværs sag: Ophævelse af samvær mellem far og barn	30.03.2022
Byretten · Sag om forældremyndighed og samvær - Barns tarv og mistrivsel	22.12.2021

Kontaktbevarende og midlertidigt samvær – den ene

§ 11 standardiserede model

Hvor lovens hovedregel er den frie, konkrete vurdering, findes der ét område med en **fast, aldersgraderet model**: det kontaktbevarende samvær.

Efter [§ 29 a, stk. 1](#) skal Familieretshuset – hvor barnet **ikke** har samvær med den forælder, der anmoder om det – hurtigst muligt og inden 4 uger træffe afgørelse om kontaktbevarende samvær. Efter [forældreansvarsbekendtgørelsens § 8](#) skal en sådan afgørelse træffes, medmindre ansøgeren frabeder sig det, eller "der er begrundet tvivl om, at samvær er bedst for barnet". Omfanget følger denne tabel:

Barnets alder	Kontaktbevarende samvær
Under 1 år	1-2 timer hver uge lørdag eller søndag + 1-2 timer en hverdag hver uge
1-3 år	Hver anden lørdag eller søndag kl. 10-17 + en hverdag i den modsatte uge kl. 16-18
4-6 år	Hver anden uge fra lørdag kl. 10 til søndag kl. 17
Fyldt 7 år	Hver anden uge fra fredag kl. 17 til søndag kl. 17

Bekendtgørelsens § 8 fastslår udtrykkeligt, at modellen "kun [kan] fraviges, hvis der foreligger særlige omstændigheder". Afslår Familieretshuset kontaktbevarende samvær, skal der efter [§ 29 a, stk. 2](#) i stedet træffes afgørelse om midlertidigt samvær senest 4 måneder efter anmodningen.

Den almindelige adgang til midlertidigt samvær følger af [§ 29, stk. 1](#), der gælder under sager om forældremyndighed, bopæl, samvær eller anden kontakt. [Vejledningen](#) fastslår udgangspunktet:

Ved stillingtagen til omfanget af et midlertidigt samvær under en sag om barnets bopæl er udgangspunktet, at barnet skal bevare kontakten med begge forældre under bopælssagen. Det er muligt at træffe afgørelse om, at barnet kan have samvær halvdelen af tiden (deleordning) under bopælssagens behandling, hvis dette er bedst for barnet.

En deleordning er altså tilladt som midlertidig ordning, netop fordi den ikke foregriber bopælsspørgsmålet.

Omvendt fremhæver vejledningen behovet for at kunne **standse** samvær midlertidigt:

Der skal også være opmærksomhed på, at der kan være behov for samtidig med en midlertidig afgørelse om forældremyndighed at træffe en midlertidig afgørelse om ophør af samvær. Det gælder særligt i sager, hvor der er fælles forældremyndighed, den ene forælder er flyttet på krisecenter med barnet på grund af vold i familien, og volden er tilstrækkeligt bestyrket, f.eks. ved anmeldelse til politiet eller kommunen eller ved krisecentererklæring.

En faldgrube er [§ 29, stk. 3](#): en midlertidig samværsafgørelse truffet under en forældremyndigheds- eller bopælssag bliver **automatisk endelig**, når hovedspørgsmålet er afgjort. [Vejledningen](#) modvirker konsekvensen:

I disse situationer bør der derfor udvises tilbageholdenhed med at afvise en ansøgning om ændring af en afgørelse om midlertidigt samvær, som er blevet endelig. Det forhold, at der er truffet en endelig afgørelse om forældremyndighed eller bopæl, kan således udgøre et væsentligt forandret forhold i relation til § 39 i forældreansvarsloven.

Endelig giver § 19, stk. 4 bopælsforælderen en **initiativret**: er der ikke eller kun i yderst begrænset omfang samvær, kan bopælsforælderen anmode Familieretshuset om at indkalde den anden forælder til et møde. Forarbejderne understreger, at der ikke er nogen *pligt* for samværsforælderen til at have kontakt med barnet – mødet er en opfordring, ikke en tvang.

LOV

Forældreansvarsloven § 19, stk. 4

Forældreansvarsloven § 29a, stk. 1, 2

Forældreansvarsloven § 29, stk. 1, 3

Forældreansvarsloven § 39

§ 12 Bopæl i udlandet, varslingspligten og bopælsforælderen flytteret

Bopælsforælderen kan efter § 3, stk. 1, 2. pkt. selv bestemme, **hvor i landet** bopælen skal være. Denne beføjelse er kilden til en stor del af konflikterne – og modvægten er varslingspligten.

Efter § 18 skal en forælder, der vil ændre sin eller barnets bopæl til et andet sted her i landet eller i udlandet, underrette den anden forælder senest **6 uger** før flytningen. **Vejledningen** præciserer, at pligten gælder alle forældre – også en forælder uden del i forældremyndigheden – og at sanktionen er indirekte:

En manglende opfyldelse af varslingspligten kan ikke sanktioneres, men vil kunne indgå som et moment blandt flere, hvis familieretten skal vurdere, om barnets bopæl skal forblive hos den nuværende bopælsforælder, om den skal flyttes til den anden forælder, eller om der skal ske ændring af forældremyndigheden over barnet. Det påhviler den forælder, der flytter, at godtgøre, at varslingsfristen er overholdt.

Varsling er dog **ikke nok ved udlandsflytning under en forældremyndighedstvist**. Efter § 3, stk. 2 skal begge forældre give samtykke til, at barnet forlader landet, herunder til Grønland og Færøerne – medmindre der foreligger en afgørelse efter § 17, stk. 1, 2. pkt. eller § 25. Opnås samtykke ikke, må bopælsforælderen søge om, at barnet kan have bopæl hos vedkommende i udlandet.

§ 17, stk. 1, 2. pkt. giver hjemlen: der kan træffes afgørelse om, "at barnet kan have bopæl hos en forælder, der har eller ønsker at få bopæl i udlandet, i Grønland eller på Færøerne". Forarbejderne præciserer, at afgørelsen kun kan gå ud på **ét bestemt land**, netop for at retten kan tage højde for den anden forælders konkrete mulighed for at opretholde kontakten dér. Forarbejderne understreger samtidig, at uenighed om bopæl i udlandet **ikke i sig selv** er tilstrækkeligt til at ophæve den fælles forældremyndighed.

BS-1998/2017-ROS viser præcis denne dobbelte konklusion. Moren ønskede at flytte til udlandet med parternes 13-årige datter på grund af sin mands arbejde og påstod principalt eneforældremyndighed, subsidiært bopæl i udlandet. Barnets klasselærer beskrev familien som "den mest velfungerende skilsmissemfamilie jeg kender". Familieretten i Roskilde afviste **begge** påstande:

- Forældremyndigheden forblev fælles, fordi det hidtidige samarbejde var tilfredsstillende, og uenigheden om flytningen ikke i sig selv kunne begrunde en ophævelse.
- Bopæl i udlandet blev afvist, fordi den børnesagkyndige samtale viste, at barnet var tæt knyttet til faren, og en flytning i over to år ville begrænse hans mulighed for at varetage ansvar, omsorg og kontakt væsentligt.

Barnet ønskede selv at flytte med – men var samtidig i en åbenlys loyalitetskonflikt og "vidste, at hvis hun ikke kom med, ville morens ønske om at bo med sin mand i Land 1 ikke kunne lade sig gøre". Retten tillagde altså tilknytningen og kontaktmulighederne større vægt end det udtrykte ønske.

Hvor bopælen allerede er flyttet til udlandet, kan de danske myndigheders kompetence bestå. I

BS-2041/2025-HJR havde moren under sagen flyttet barnet til et land, som Danmark ikke samarbejder med efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Højesteret afviste morens afvisningspåstand med henvisning til [retsplejeloven § 448 g, stk. 1, nr. 1](#): kompetencen fastlægges efter forholdene ved sagens start i Familieretshuset, og danske myndigheder bevarer kompetencen, når barnet flyttes uden for konventionens rammer.

Tilknytningen til den primære omsorgsperson vejer også tungt i den beslægtede bortførelsespraksis.

I **BS-25052/2024-HJR** nægtede Højesteret at tilbagegive et 3-årigt barn til faren i Ukraine efter [børnebortførelsesloven § 11, nr. 2](#):

Højesteret lægger til grund, at C har en meget tæt tilknytning til moderen, som er hans primære omsorgsperson, og som på grund af forholdene i Ukraine og hensynet til hendes andet barn ikke uden videre vil kunne rejse med C til Ukraine, hvis han tilbagegives til faderen.

Endelig kan en flytning **inden for landet** koste bopælen. I **BS-31815/2021-GLO** flyttede moren til Sønderjylland – og bopælen blev derefter tillagt faren, fordi barnets vante miljø lå hos ham. Bopælsforælders ret til at bestemme, hvor i landet bopælen skal være, er altså ikke en ret til at beholde bopælsstatus efter flytningen.

LOV	Forældreansvarsloven § 3, stk. 1, 2	Forældreansvarsloven § 17, stk. 1		
	Forældreansvarsloven § 18	Forældreansvarsloven § 25	Retsplejeloven § 448g, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdschikane			05.09.2025
	Højesteret · Nægtelse af tilbagegivelse af barn til Ukraine grundet barnets tarv og tilknytning til moderen			06.03.2025
	Byretten · Bopælsretssag afgjort til fordel for far efter flytning af mor			30.03.2022
	Byretten · Opretholdelse af fælles forældremyndighed og afslag på bopælsstilladelse i udlandet			27.06.2018

§ 13 Ferie, bortfald og erstatningssamvær

Samværsafgørelser i praksis er ikke blot en fordelingsnøgle, men detaljerede regelsæt om ferier, helligdage, afhentningssteder og valgrækkefølge. Domme som **BS-5130/2022-OLR**, **BS-26224/2021-HRS** og **BS-31815/2021-GLO** rummer fuldt udbyggede skemaer for vinter-, påske-, sommer- og efterårsferie, jul/nytår og helligdagsforlængelser med skiftende førstevælgerret i lige og ulige år og faste meddelelsesfrister (typisk 1. marts/1. april/1. maj). Det er en bevidst konfliktdæmpende teknik: jo mere præcist ordningen er beskrevet, jo færre anledninger til tvist.

Det principielle spørgsmål om **bopælsforælders ferieret** blev afgjort af Højesteret i **BS-52869/2022-HJR**. Moren ønskede afklaring af, om hun kunne holde ferie med barnet, når ferien lå i samværsperioder. Højesteret kodificerede den administrative praksis:

Det følger af administrativ praksis, at bopælsforælderen kan holde ferie med barnet inden for den almindelige ferie- og helligdagsperiode, hvis det ikke falder sammen med barnets feriesamvær med samværsforælderen. Medmindre

andet følger af samværsafgørelsen, gælder dette, selv om ferien ligger på tidspunkter, hvor barnet har løbende samvær med samværsforælderen. Bopælsforælderenes ret til ferie medfører, at barnets løbende samvær med samværsforælderen bortfalder, uden at bopælsforælderen skal være enig med samværsforælderen eller søge om bortfald af det løbende samvær hos Familieretshuset.

Retten er altså **ensidig** og kræver hverken samtykke eller myndighedsgodkendelse – men den er afgrænset til den *almindelige* ferie- og helligdagsperiode og viger for samværsforælderen fastsatte feriesamvær. Faren havde advaret om, at bortfald ville indebære en risiko for, at bopælsforælderen systematisk meldte ferie i samværsperioder; Højesteret fandt ikke, at dette kunne føre til et andet resultat. Bemærk, at [vejledningen](#) modsat anfører, at sager om "bortfald af samvær pga. bopælsforælderen ferieafholdelse **uden for** almindelige ferieperioder" kan afvises efter § 39.

Uden for dette tilfælde er hovedreglen kategorisk. [§ 21 a](#) bestemmer:

Fastsat eller aftalt samvær bortfalder kun, når forældrene har aftalt det, eller når Familieretshuset eller familieretten har truffet afgørelse om bortfald af samvær efter § 21 eller efter § 456 q, stk. 4, i retsplejeloven.

Ensidig standsning har altså ingen retsvirkning.

Automatisk erstatningssamvær følger af [forældreansvarsbekendtgørelsens § 9](#): gennemføres et aftalt eller fastsat samvær ikke, er der samvær i den efterfølgende uge i samme omfang og på samme vilkår – forudsat at den manglende gennemførelse **ikke** skyldes samværsforælderen forhold, og at samværsforælderen straks meddeler bopælsforælderen, at erstatningssamvær ønskes. Ordningen omfatter ikke ferie- og helligdagssamvær, overvåget samvær eller samvær på ad hoc-tidspunkter, og der er ikke erstatningssamvær, hvis det ville kollidere med et andet fastsat samvær eller med en ferieperiode hos bopælsforælderen. Efter [§ 10](#) skal samværsafgørelser indeholde bestemmelse om automatisk erstatningssamvær – hvilket ses efterlevet i bl.a. **BS-6193/2021-NAE**, **BS-26224/2021-HRS**, **BS-17364/2021-ESB** og **BS-31815/2021-GLO**.

Transportansvaret er siden 2012 reguleret direkte i loven. [§ 19, stk. 2](#) fastslår forældrenes fælles ansvar for både samværet og transporten. Forarbejderne til [L 157 \(2011-12\)](#) forklarer, at det tidligere § 21, stk. 3, om transportafgørelser blev ophævet netop "for at minimere konfliktfeltet mellem forældrene", og at udgangspunktet – samværsforælderen henter, bopælsforælderen henter tilbage, hver især med egne udgifter – nu **kun kan fraviges i helt særlige tilfælde**:

Det forudsættes, at muligheden for at fravige udgangspunktet administreres meget restriktivt. [...] Det skal således på baggrund af en flerhed af forhold vurderes som åbenbart urimeligt, at en forælder skal løfte en del af transporten, før der kan undtages fra udgangspunktet.

LOV

[Forældreansvarsloven § 19, stk. 2](#)[Forældreansvarsloven § 21a](#)[Forældreansvarsloven § 39](#)[Retsplejeloven § 456q, stk. 4](#)

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om samvær i alle weekender og bopælsforælderenes ret til ferie	20.04.2023
	Landsretten · Stadfæstelse af bopælsafgørelse og ændring af samværsordning	26.04.2022
	Byretten · Afgørelse om samvær efter § 21 i forældreansvarsloven	08.04.2022
	Byretten · Bopælsretssag afgjort til fordel for far efter flytning af mor	30.03.2022
	Byretten · Bopælsag: Afgørelse om bopæl hos mor og fastsættelse af samvær med far	04.02.2022
	Byretten · Afgørelse om samvær: Udvidelse af samvær mellem barn og far	16.08.2021

§ 14 Tvungen delt bopæl 2019-2020 – en ordning der blev afskaffet

Perioden 1. april 2019 til 30. juni 2020 udgør en retshistorisk parentes, som fortsat er relevant for at forstå gældende ret.

Ved [L 91 \(2018-19\)](#) (ikrafttræden 1. april 2019) blev der indsat nye stk. 3 og 4 i § 17 om **tvungen delt bopæl**: et barn af samlevende forældre med fælles forældremyndighed havde delt bopæl i de første tre måneder efter samlivsophævelsen, medmindre forældrene var enige om bopælen. I perioden kunne der **ikke** indledes en sag om barnets bopæl – heller ikke om midlertidig bopæl efter § 26. Forarbejderne beskrev formålet:

Bestemmelsen forebygger, at forældrene i perioden lige efter samlivsophævelsen fokuserer på at blive udpeget som bopælsforælder efter forældreansvarsloven frem for at fokusere på barnets behov for mest mulig ro i situationen. Bestemmelsen har til formål i denne periode at fjerne konflikten om at være bopælsforælder.

Ordningen havde en sikkerhedsventil i § 17, stk. 4: der var ikke delt bopæl, hvis afgørende hensyn til barnets bedste talte imod, eller hvis begge forældre fraflyttede barnets hidtidige folkeregisteradresse. Undtagelsen sigtede bl.a. på vold, frygt for vold eller seksuelle krænkelser, trussel mod barnets psykiske eller fysiske velfærd og situationer, hvor forældrene på grund af et højt konfliktniveau ikke kunne træffe nødvendige fælles beslutninger.

Allerede halvandet år senere blev stk. 3 og 4 ophævet ved [L 183 \(2019-20\)](#) med virkning fra 1. juli 2020. Forarbejderne er en usædvanlig direkte selvkritik:

Begrundelsen for forslaget er, at erfaringerne med tvungen delt bopæl i tre måneder efter en samlivsophævelse og refleksionsperioden viser, at ordningerne ikke virker efter hensigten, når forældre er enige om at bryde relationen mellem dem hurtigst muligt. I mange situationer optrapper og forlænger ordningerne unødigt konflikten mellem forældrene til skade for deres børn.

Og videre:

I praksis betyder ordningerne også, at nogle par føler sig nødsaget til at bo blive boende under samme tag trods et måske højt konfliktniveau, mens de venter på, at de kan indlede en sag om barnets bopæl og få en afgørelse herom, eventuelt en midlertidig afgørelse.

Afskaffelsen betyder, at forældre, der ved samlivsophævelsen er uenige om bopælen, **straks** kan henvende sig til Familieretshuset og få truffet en afgørelse, eventuelt indledningsvis en midlertidig. Samtidig blev refleksionsperioden i ægteskabslovens § 42 a afskaffet.

Det **frivillige** institut består derimod. Efter [§ 18 a, stk. 1](#) kan forældre med fælles forældremyndighed aftale delt bopæl. Aftalen ophører, når den ene forælder meddeler ophøret – men barnet har fortsat delt bopæl, indtil der foreligger en aftale eller afgørelse om bopæl eller samvær. [§ 18 a, stk. 2](#) indeholder en særlig værnsregel: bringes aftalen til ophør, fordi den anden forælder ved en flytning har brudt aftalens betingelser om forældrenes geografiske placering, og sker ophøret inden 1 måned efter flytningen, har barnet bopæl hos **den forælder, der har overholdt aftalen**. Aftalen kan efter [stk. 3](#) registreres i CPR.

Det er værd at bemærke sondringen mellem *delt bopæl* og *deleordning*: en 7/7-samværsordning er **ikke** delt bopæl. Som [vejledningen](#) formulerer det:

Det bemærkes, at der efter forældreansvarsloven altid vil være en forælder, der er samværsforælder, uanset at barnet opholder sig lige meget hos forældrene, medmindre barnet har delt bopæl, jf. § 18 a.

Forældre, der er enige om, at barnet skal opholde sig lige meget hos dem begge, men uenige om, hvem der skal være bopælsforælder, blev efter 2018-forarbejderne udtrykkeligt betragtet som **uenige** – den ligelige tidsfordeling løser ikke bopælsproblemet.

LOV

Forældreansvarsloven § 3, stk. 1

Forældreansvarsloven § 17, stk. 1, 2

Forældreansvarsloven § 18a, stk. 1-3

Forældreansvarsloven § 26, stk. 1

§ 15 Ændringsadgang og procesramme

Både bopæls- og samværsafgørelser kan ændres – men ikke frit. § 17, stk. 2 hjemler ændring af bopælen, og § 21, stk. 3 ændring eller ophævelse af samværet. Filteret ligger i § 39:

En anmodning om ændring af forældremyndighed, barnets bopæl, samvær eller anden kontakt kan afvises, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt.

Vejledningen beskriver formålet – at skabe ro og dæmme op for "evigt verserende sager" – men understreger samtidig grænsen:

Samværet skal herudover altid fastsættes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. Dette gælder uanset, at der ikke foreligger væsentligt forandrede forhold. Aftaler eller afgørelser, der strider mod, hvad der er bedst for barnet, kan og skal således altid ændres, hvis der indgives en ansøgning herom.

Vejledningen opregner konkret, hvad der **kan og ikke kan afvises**. **Kan ikke afvises:** førstegangsfastsættelse af samvær, sager hvor ændringen vil være bedst for barnet, sager hvor der er tvivl herom, anmodninger begrundet i samværsforælders ustabilitet, psykiske sygdom eller misbrug, og anmodninger begrundet i overgreb som incest eller vold. **Kan afvises:** enkeltstående ad hoc-ændringer, placering af feriesamvær, ændring af afhentningssted eller -tidspunkt uden betydning for samværets gennemførelse, og henvendelser om sengetider, tøj, mad, medieforbrug og opdragelse i almindelighed.

Som væsentligt forandrede forhold nævner vejledningen bl.a., at barnet nu er væsentligt ældre, at barnet har en anden holdning end tidligere, flytning eller jobskifte, at samværsforælderen ikke udnytter samværet, ændringer i barnets skolegang eller fritidsinteresser, **en væsentlig forøgelse af konfliktniveauet**, og udløbet af en prøveordning.

Procesrammen er tosporet. Sager indledes i Familieretshuset og visiteres som § 5-, § 6- eller § 7-sager efter Familieretshusloven; kan enighed ikke opnås, indbringes sagen for familieretten. Familierettens domme om bopæl kan efter **retsplejelovent § 480** fuldbyrdes 14 dage efter domsafsigelsen, medmindre andet er bestemt – og retten kan bestemme, at dommen skal kunne fuldbyrdes straks, jf. **§ 480, stk. 2**, som det skete i **BS-37868/2021-GLO** under hensyn til barnets akutte mistrivsel.

Ankeadgangen har Højesteret beskyttet særskilt. I **BS-4288/2024-HJR** havde Østre Landsret afvist en ankesag om forældremyndighed og bopæl efter **retsplejelovent § 368 a** med den begrundelse, at der ikke var udsigt til et andet udfald, og at sagen ikke var principiel. Højesteret ophævede afvisningen:

Højesteret finder, at sager om forældremyndighed og bopæl har en sådan særlig betydning for den ankende part, at afvisning efter retsplejelovens § 368 a kun kan finde sted, hvis der foreligger særlige omstændigheder.

Endelig fastslår **BS-17016/2023-HJR** kravet til oplysningsgrundlaget: afgørelser skal hvile på et **opdateret** grundlag, der gør det muligt at træffe afgørelse i overensstemmelse med både forældreansvarsloven og EMRK artikel 8 – om nødvendigt med en børnesagkyndig erklæring efter [retsplejeloven § 450 a](#). Højesteret ophævede både familierettens og landsrettens domme og hjemviste sagen, fordi grundlaget var for spinkelt.

Mange sager forliges undervejs. **BS-11186/2022-VLR** blev afsluttet ved retsforlig om bopæl og samvær inden hovedforhandlingen – med samme bindende virkning som en dom, jf. [retsplejeloven § 362](#).

LOV

Forældreansvarsloven § 17, stk. 2

Forældreansvarsloven § 21, stk. 3

Forældreansvarsloven § 39

Retsplejeloven § 368a

Retsplejeloven § 450a

Retsplejeloven § 480, stk. 2

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om forældremyndighed og bopæl efter retsplejelovens § 368 a	28.05.2024
	Højesteret · Højesterets hjemvisning af sag om biologiske bedsteforældres samvær med bortadopteret barnebarn	26.10.2023
	Byretten · Sag om forældremyndighed og samvær - Barns tarv og mistrivsel	22.12.2021

§ 16 Sammenfatning – hvad afgør sagerne

Praksis efter forældreansvarslovens §§ 17, 19 og 21 lader sig sammenfatte i nogle få, robuste mønstre.

Bopælssagen afgøres af kontinuitet. Fordi begge forældre næsten altid findes egnede, bliver spørgsmålet sjældent, hvem der er den bedste forælder, men hvad der udgør barnets status quo – og status quo kan være bundet enten til *personen* (den primære omsorgsperson, jf. **BS-5130/2022-OLR** og **BS-6193/2021-NAE**) eller til *stedet* (det vante miljø, jf. **BS-31815/2021-GLO**). Skiftet kræver både mistrivsel og en begrundet forventning om forbedring.

Samarbejdsevnen er den skjulte hovedfaktor. Den optræder to steder på én gang: som et bopælskriterium – hvor **BS-13937/2022-OLR** viser, at evnen til at samarbejde med den anden forælder og med professionelle kan trumfe konkrete forældrekompetencer – og som den kritiske forudsætning for en deleordning. Uden samarbejde ingen 7/7.

Samværsskalaen er glidende, ikke trinvis. Der er ingen formodning for nogen ordning, men ét loft (samværet kan ikke overstige tiden hos bopælsforælderen) og én kvalitativ begrænsning (bopælsforælderen skal have hele weekender, medmindre der er enighed eller særlige grunde, jf. **BS-52869/2022-HJR**). I praksis lander retterne oftest på 9/5, når barnet har brug for en fast base, men begge forældre skal have betydelig tid.

Bopæl og samvær balanceres mod hinanden i samme dom. Hvor bopælspåstanden afvises, udvides samværet ofte som modvægt – et mønster, der går igen i **BS-45946/2021-OLR**, **BS-5130/2022-OLR** og **BS-13937/2022-OLR**.

Barnets perspektiv vejer stadig tungere med alderen – men står ikke alene. Et vedholdende, modent og konsistent ønske kan alene bære en halvering af samværet (**BS-26224/2021-HRS** og **BS-14763/2022-VLR**). Men hvor ønsket strider mod barnets tarv, viger det (**BS-4288/2024-HJR**), og hvor de børnesagkyndige tolker modviljen som loyalitetskonflikt frem for reel afvisning, kan samværet fastsættes trods barnets protest (**BS-24726/2020-HJR**).

Den børnesagkyndige vurdering er ofte reelt afgørende i højkonfliktsagerne. Retterne tilsidesætter sjældent en anbefaling – hverken når den peger mod stop (**BS-15738/2022-VLR**) eller mod kontakt (**BS-24726/2020-HJR**). Den kritiske variabel er, om vurderingen er afgivet med kendskab til de faktisk gennemførte samværsforsøg.

Chikane er et moment, ikke en sanktion. § 4, stk. 2, tillægger samarbejdschikane konsekvenser, "hvis dette er til barnets bedste" – og både **BS-50011/2021-VLR** og **BS-2041/2025-HJR** viser, at konstateret chikane kan blive stående uden at flytte bopæl eller forældremyndighed, når barnets tilknytning peger den anden vej.

Endelig er ordningerne aldrig endelige. Formuleringen "for tiden" og "indtil videre" går igen i samværsophævelserne, § 39 åbner for ændring ved væsentligt forandrede forhold, og prøveordninger med opfølgning er et anbefalet redskab. Retsområdet er i sin natur dynamisk, fordi barnets alder, modenhed og behov ændrer sig – og fordi det, der var bedst for barnet i går, ikke nødvendigvis er det i morgen.

LOV	Forældreansvarsloven § 4, stk. 1, 2	Forældreansvarsloven § 5
	Forældreansvarsloven § 17, stk. 1	Forældreansvarsloven § 19, stk. 1
	Forældreansvarsloven § 21, stk. 2	Forældreansvarsloven § 39
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdschikane	05.09.2025
	Højesteret · Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om forældremyndighed og bopæl efter retsplejelovens § 368 a	28.05.2024
	Højesteret · Højesterets afgørelse om samvær i alle weekender og bopælsforælders ret til ferie	20.04.2023
	Højesteret · Højesterets dom om retablering af samvær for en 9-årig pige trods langvarig adskillelse og loyalitetskonflikt	05.01.2021
	Landsretten · Landsrettens dom om samvær mellem forældre og barn	09.11.2022
	Landsretten · Landsretten stadfæster familierettens afgørelse om samvær mellem forældre og barn	29.08.2022
	Landsretten · Stadfæstelse af bopælsafgørelse, men ændring af samværsordning	25.08.2022
	Landsretten · Stadfæstelse af bopælsafgørelse og ændring af samværsordning	26.04.2022
	Landsretten · Stadfæstelse af forældremyndighed og samvær i sag om systematisk samværsmodstand	02.03.2022
	Landsretten · Landsretten stadfæster byrettens dom om bopæl og samvær	04.02.2022
	Byretten · Afgørelse om samvær efter § 21 i forældreansvarsloven	08.04.2022
	Byretten · Bopælsretssag afgjort til fordel for far efter flytning af mor	30.03.2022
	Byretten · Bopælsag: Afgørelse om bopæl hos mor og fastsættelse af samvær med far	04.02.2022

REFERENCE	Lovgrundlag		6 paragraffer
	Forældreansvarsloven § 1	Forældreansvarsloven § 4	
	Forældreansvarsloven § 5	Forældreansvarsloven § 17	
	Forældreansvarsloven § 19	Forældreansvarsloven § 21	
	stk. 1	stk. 1	stk. 2

MATERIALE	Citerede afgørelser	44 afgørelser
-----------	----------------------------	---------------

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS	9
------------------------------	---

22.09.2025	Tvangsfuldbyrdelse af samvær ved afhentning af barn grundet forælders vedholdende modvilje	21907-2025
05.09.2025	Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdsskikane	10026-11737
06.03.2025	Nægtelse af tilbagegivelse af barn til Ukraine grundet barnets tarv og tilknytning til moderen	25052-2024
16.08.2024	Højesterets dom om forældremyndighed og bopæl i sag om samværschikane	bs-11547-2024-hjr
28.05.2024	Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om forældremyndighed og bopæl efter retsplejelovens § 368 a	bs-4288-2024-hjr
25.04.2024	Overførsel af forældremyndighed til faren under hensyn til barnets trivsel og modvilje mod samvær med moren	bs-58675-2023-hjr
26.10.2023	Højesterets hjemvisning af sag om biologiske bedsteforældres samvær med bortadopet barnebarn	3990-4822
20.04.2023	Højesterets afgørelse om samvær i alle weekender og bopælsforælders ret til ferie	bs-52869-2022-hjr
05.01.2021	Højesterets dom om retablering af samvær for en 9-årig pige trods langvarig adskillelse og loyalitetskonflikt	bs-24726-2020-hjr

LANDSRET TEN · ANKEINSTANS

20

16.01.2025	Landsretten afviser tvangsfuldbyrdelse af samvær med henvisning til barnets bedste	9558-11139
10.10.2023	Landsrettens dom vedrørende forældremyndighed, bopæl og samvær - Ophævelse af samvær under hensyn til børnenes bedste	6004-7182
09.11.2022	Landsrettens dom om samvær mellem forældre og barn	3882-4689
29.08.2022	Landsretten stadfæster familierettens afgørelse om samvær mellem forældre og barn	3884-4692
25.08.2022	Stadfæstelse af bopælsafgørelse, men ændring af samværsordning	3878-4684
22.08.2022	Udvidelse af samvær for toårigt barn efter vurdering af barnets trivsel og forældrenes samarbejde	2917-3457
09.05.2022	Stadfæstelse af byretsdom vedrørende bopæl og samvær for fælles barn	3872-4676
26.04.2022	Stadfæstelse af bopælsafgørelse og ændring af samværsordning	3902-4712
30.03.2022	Stadfæstelse af dom om bopæl og samvær	3893-4701
02.03.2022	Stadfæstelse af familieretsdom vedrørende forældremyndighed, bopæl og samvær	2574-3068
02.03.2022	Stadfæstelse af forældremyndighed og samvær i sag om systematisk samværsmodstand	3906-4717
28.02.2022	Ophævelse af fælles forældremyndighed over 12-årig dreng efter årelang forældrekonflikt og samværsafslag	2359-2814
28.02.2022	Stadfæstelse af byretsdom vedrørende bopæl og samvær	3875-4680
04.02.2022	Landsretten stadfæster byrettens dom om bopæl og samvær	3352-3988

19.01.2022	Landsrettens stadfæstelse af ophævelse af fælles forældremyndighed grundet udtalte samarbejdsvanskeligheder	3901-4711
17.11.2021	Stadfæstelse af afgørelse om overvåget samvær pga. barnets særlige behov	3366-4006
01.06.2021	Østre Landsrets stadfæstelse af afgørelse om bopæl og samvær efter uenighed om barnets trivsel og sygdomsforløb	2524-3006
16.11.2018	Stadfæstelse af fogedrettens kendelse om tvangsudlevering af børn - spørgsmål om bopæl.	1451-1762
22.08.2012	Afgørelse om midlertidig bopæl under bopælssag	1675-2016
28.01.2008	Landsretsafgørelse om ændring af barnets bopæl og ophævelse af afgørelse om særeje pga. manglende hjemmel	7261-8759
BYRET TEN · F Ø R S T E I N S T A N S		12
02.05.2022	Samværssag: Afgørelse om samvær mellem far og barn med fokus på barnets trivsel og alder	2910-3448
08.04.2022	Afgørelse om samvær efter § 21 i forældreansvarsloven	1619-1954
05.04.2022	Bopæl og samvær - barnets ønske tillagt vægt	1970-2347
04.04.2022	Afgørelse om bopæl og samvær: Barns tarv vægtes	1973-2352
30.03.2022	Samværssag: Ophævelse af samvær mellem far og barn	1910-2277
30.03.2022	Bopælsretssag afgjort til fordel for far efter flytning af mor	2057-2459
11.02.2022	Afgørelse om bopæl og samvær: Barns bedste afgørende	1920-2289
04.02.2022	Bopælssag: Afgørelse om bopæl hos mor og fastsættelse af samvær med far	1959-2333
22.12.2021	Sag om forældremyndighed og samvær - Barns tarv og mistrivsel	1208-1463
07.12.2021	Bopæl og samvær - Barns tarv	1138-1365
16.08.2021	Afgørelse om samvær: Udvidelse af samvær mellem barn og far	1987-2370
27.06.2018	Opretholdelse af fælles forældremyndighed og afslag på bopælstilladelse i udlandet	5875-7018
ERHVERVSANKENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		2
02.11.2017	Stadfæstelse af påtale og påbud vedrørende fejlperiodisering af sponsorindtægter og mangelfuld bogføring i fodboldklub	2016
26.04.2017	Erhvervsdrivende fond fik ikke tilladelse til at udvide formål fra 'journalister' til 'medie- og kommunikationsfolk'	2016
PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
04.12.2023	Twist om manglende betaling grundet påstået teknisk fejl ved parkeringsautomat på Refshaleøen	park-2333

05

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over faderskab og medmoderskab

Registrering, anerkendelse, retsgenetisk bevis og genoptagelse efter børneloven

Version 2 · Opdateret 22. jul. 2026 · 29 afgørelser · 2008-2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Retligt faderskab og medmoderskab er en statusrelation, der udløser en lang række retsvirkninger – forsørgelsespligt, forældremyndighed, arveret og indfødsret – og som efter børneloven etableres på tre måder: ved registrering, ved anerkendelse eller ved afgørelse truffet af Familieretshuset eller familieretten. Praksis er domineret af to spændingsfelter: dels forholdet mellem det retlige og det genetiske forældrebegreb, dels adgangen til at rive et allerede etableret forældreskab op igen ved genoptagelse efter §§ 21-25. Domstolene lægger gennemgående afgørende vægt på barnets stabilitet og på, at et barn så vidt muligt skal have to forældre – også hvor et dna-bevis peger på en anden genetisk far. Denne oversigt samler Højesterets, landsretternes og familieretternes praksis samt Familieretshusets administrative rammer for området.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Faderskab og medmoderskab er en RETLIG status, ikke en genetisk konstatering – samtykke til assisteret reproduktion efter børnelovens § 27 har samme bindende virkning som et genetisk faderskab.
- 02** Pater est-reglen i børnelovens § 1 medfører automatisk registrering af moderens ægtemand, men registreringen er kun foreløbig i 6 måneder efter fødslen, jf. § 5.
- 03** En mands søgsmålsret efter § 6, stk. 1, er afskåret, når en far eller medmor allerede er registreret – begrundelsen er udtrykkeligt hensynet til stabilitet om barnet, jf. forarbejderne.
- 04** Undtagelsen i § 6, stk. 2, 2. pkt., gælder kun, hvis manden i konceptionsperioden var gift med moderen uden separation eller levede i fast samlivsforhold med hende.
- 05** Et retsgenetisk bevis med en bevismæssig vægt på mindst 10.000:1 (99,99 pct.) gør en mand "utvivlsomt" til far, jf. § 20, stk. 1, og § 14, stk. 2, nr. 2.
- 06** Nægter en part at medvirke til retsgenetisk undersøgelse, kan faderskab fastslås på det foreliggende grundlag efter § 20, stk. 2, nr. 2, hvis det er overvejende sandsynligt (ca. 95 pct.), at andre mænd ikke er far.
- 07** Retsplejelovens § 171, stk. 1, om vidnefritagelse for ægtefæller finder ikke anvendelse i faderskabssager – en part kan pålægges forklaringspligt og i sidste ende tages i forvaring efter § 178, stk. 1, nr. 5.

- 08** Genoptagelse ved enighed efter § 22 kræver, at MOR, BARN (ved værge) og den registrerede far/medmor alle er enige, og at det sandsynliggøres, at en anden kan blive barnets far eller medmor.
- 09** "Fejl" i § 23 fortolkes snævert og sigter efter forarbejderne navnlig til personforveksling og skrivefejl – et efterfølgende dna-bevis er ikke i sig selv en fejl ved registreringen.
- 10** Anerkendelseslæren i § 23, stk. 2, og § 24, stk. 2, afskærer den, der med kendskab til eller formodning om tvivlen har behandlet barnet som sit, fra at anfægte forældreskabet.
- 11** Genoptagelse efter § 24 giver aldrig et krav på genoptagelse – afgørelsen beror på et samlet skøn, hvor tidsforløb, anerkendelsesadfærd, passivitet og udsigten til, at barnet får en (anden) far, indgår.
- 12** Højesteret har i 2024 stadfæstet afslag på genoptagelse efter § 24, selv om der forelå dna-dokumentation for et andet biologisk faderskab, med vægt på barnets bedste og stabilitet – og EMRK artikel 8 førte ikke til et andet resultat.
- 13** Efter 3-års-fristens udløb kræver genoptagelse efter § 25 kumulativt ganske særlige grunde til den sene anmodning, at omstændighederne i høj grad taler for genoptagelse, og at fornyet behandling ikke medfører væsentlige ulemper for barnet.
- 14** En sæddonor anses efter § 28 ikke som far, når sæden er doneret til et vævscenter, en sundhedsperson eller en person under sundhedspersons ansvar – donorstatus uden for denne ramme fritager ikke.
- 15** Familieretshusets afgørelser om faderskab og medmoderskab indbringes for familieretten inden 4 uger efter familieretshuslovens § 41, stk. 1 – den tidligere frist i børnelovens § 26, stk. 2, blev ophævet pr. 1. april 2019.
- 16** Fra 1. januar 2025 er børneloven udvidet med regler om moderskab og medfaderskab ved danske altruistiske og udenlandske surrogataftaler, herunder godkendelsesbetingelserne i § 30 b.

Tre veje til retligt forældreskab: registrering, anerkendelse og afgørelse

§ 1

Børneloven bygger på en klar sontring mellem det **retlige**, det **genetiske** og det **sociale** forældreskab. Af de almindelige bemærkninger til den børnelov, der trådte i kraft 1. juli 2001, fremgår sontringen udtrykkeligt:

Faderskab i retlig forstand er udtryk for en retlig relation - en retsstatus - mellem far og barn. Herudover anvendes udtrykket genetisk faderskab som betegnelse for det forhold, at barnet er udviklet fra mandens sædcelle. Udtrykket socialt faderskab anvendes for det forhold, at den pågældende mand - uanset om han retligt eller genetisk er far til barnet - reelt fungerer som far til dette.

Det er alene det **retlige** faderskab, loven regulerer. Statusbegrebet er bevidst opretholdt, fordi det er forudsætningen for forsørgelsespligt, forældremyndighed, arveret og indfødsret. Loven blev udarbejdet på grundlag af Justitsministeriets Børnelovsudvalgs betænkning nr. 1350/1997 om børns retsstilling, der blev afgivet i enighed i december 1997.

Der er tre etableringsformer:

Etableringsform	Hjemmel	Myndighed
Registrering i forbindelse med fødselsregistreringen	børnelovens § 1 (ægtemand), § 2 (omsorgs- og ansvarserklæring), § 3 a (medmor)	Personregisterføreren
Anerkendelse	§ 14 (over for Familieretshuset), § 19 (over for retten)	Familieretshuset / familieretten
Afgørelse	§ 20	Familieretshuset eller familieretten, jf. § 32 a, stk. 2

Faderskabs- og medmoderskabsvejledningen beskriver arbejdsdelingen sådan, at faderskab eller medmoderskab til "langt de fleste børn" registreres af personregisterføreren i forbindelse med fødselsregistreringen, og at der først rejses sag i Familieretshuset, hvis registrering ikke er sket inden 4 uger efter fødslen, jf. [børnelovens § 7](#). De administrative rammer findes i [faderskabs- og medmoderskabsbekendtgørelsen](#) og i [bekendtgørelse om registrering af faderskab og medmoderskab](#), suppleret af [vejledning om registrering af faderskab og medmoderskab](#) og [Faderskabs- og medmoderskabsvejledningen](#).

Et konkret eksempel på afgørelsessporet er **BS-990/2014-ALB**, hvor Retten i Aalborg efter en retsgenetisk undersøgelse med 99,99 pct. sandsynlighed dømte manden som far efter [§ 20, stk. 1](#): **BS-990/2014-ALB**.

LOV

[Børneloven § 1, stk. 1](#)
[Børneloven § 2, stk. 1](#)
[Børneloven § 3a, stk. 1](#)
[Børneloven § 14](#)
[Børneloven § 19](#)
[Børneloven § 20, stk. 1](#)
[Børneloven § 32a, stk. 2](#)

PRAKSIS **Byretten** · Faderskab fastslået ved dom efter retsgenetisk undersøgelse med 99,99% sandsynlighed 18.08.2014

§ 2 Pater est-formodningen og den foreløbige registrering i 6 måneder

Efter [børnelovens § 1, stk. 1](#) anses moderens ægtemand som far, når barnet fødes af en gift kvinde, og faderskabet registreres af personregisterføreren i forbindelse med fødselsregistreringen. Vejledningen præciserer, at det er uden betydning, om samlivet på fødselstidspunktet er ophævet, og at forholdene i konceptionsperioden normalt er uden betydning.

Tre undtagelser afskærer den automatiske registrering, jf. [§ 1, stk. 2](#):

- ægtefællerne er separerede ved fødslen,
- moderen har inden for de sidste 10 måneder før fødslen haft en anden ægtefælle eller registreret partner uden at være separeret (den såkaldte 10-måneders-spærring), eller
- **begge** ægtefæller anmoder om, at der rejses faderskabssag.

Den tilsvarende ordning for medmødre findes i [§ 3 a](#), og for ugifte forældre i [§ 2](#) om omsorgs- og ansvarserklæringen – en skriftlig erklæring om, at parret sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Efter [bekendtgørelse om registrering af faderskab og medmoderskab § 3](#) indgives erklæringen som udgangspunkt digitalt og skal være underskrevet digitalt af begge forældre; på papirblanket kræves bekræftelse ved advokat eller to vitterlighedsvidner, medmindre begge møder hos personregisterføreren.

Afgørende for praksis er, at registreringen ikke er endelig. Efter [§ 5, stk. 1](#) kan moderen, faderen, medmoderen eller barnets værge inden **6 måneder** efter fødslen rejse sag – vejledningen betegner registreringen som

"foreløbig i 6 måneder". Efter § 5, stk. 2 tilkommer retten inden for samme frist også farens eller medmorens dødsbo, medmindre den pågældende må anses for at have anerkendt barnet som sit.

Samspillet mellem pater est-reglen og en tredjemands søgsmålsret blev sat på spidsen i den langvarige Glostrup-sag, hvor moderen indgik ægteskab 14 dage før fødslen, og hvor ægteemanden påberåbte sig § 1. Familieretten fastslog i BS-5/2012-GLO, at Højesterets dom af 2. december 2014 om den anden mands samliv med moderen i konceptionsperioden allerede indirekte havde taget stilling til pater est-reglen, og at ægteskabet derfor ikke kunne føre til frifindelse.

LOV

Børneloven § 1, stk. 1-2

Børneloven § 2, stk. 1

Børneloven § 3a, stk. 1

Børneloven § 5, stk. 1-2

PRAKSIS **Byretten** · Faderskabssag afgjort uden retsgenetisk undersøgelse grundet manglende medvirken fra mor 29.01.2020

§ 3 Søgsmålsretten efter § 6 – og begrænsningen af hensyn til stabilitet om barnet

Børnelovens § 6, stk. 1 giver en mand, der har haft seksuelt forhold til moderen i konceptionsperioden, ret til at få prøvet, om han er barnets far. Anmodningen skal være skriftlig og fremsættes **inden 6 måneder efter fødslen**, medmindre der allerede verserer en sag om faderskab eller medmoderskab. Forarbejderne til den oprindelige bestemmelse er utvetydige om fristens virkning:

Er fristen i øvrigt overskredet, må anmodningen afvises. Spørgsmålet vil i så fald kun kunne prøves, såfremt der sker genoptagelse efter de nærmere regler i kapitel 4.

Søgsmålsretten er samtidig afskåret, når en far allerede er registreret, eller når en kvinde er registreret som medmor, jf. § 6, stk. 2. Undtagelsen gælder kun, hvis manden i konceptionsperioden var gift med moderen uden separation eller levede i fast samlivsforhold med hende. Lovgiver har udtrykkeligt begrundet begrænsningen med barnets stabilitet:

Baggrunden for denne begrænsning er hensynet til at sikre stabilitet om barnet, da barnet i de situationer, der er omfattet af stk. 2, efter reglerne om registrering af forældreskab i lovens kapitel 1 og 1 a fra fødslen har en far eller medmor, som har del i forældremyndigheden, og som sammen med moren varetager omsorgen og ansvaret for barnet.

Ved siden af § 6 findes to særskilte spor:

- § 6 a: den mand eller kvinde, der har afgivet samtykke eller erklæring efter §§ 27, 27 a eller 27 b, kan rejse sag om faderskab eller medmoderskab – også her med 6-måneders-fristen.
- § 6 b: orienteringspligten over for den, der inden for de sidste 10 måneder før fødslen har været gift eller registreret partner med moderen uden at være separeret. Udebliver meddelelsen, giver § 23, stk. 3 en selvstændig genoptagelsesadgang.

Søgsmålsretten kan efter § 10 være afskåret, hvis barnet er blevet til ved et strafbart forhold, og afgørende hensyn til barnet taler imod, at manden bliver far.

At en § 6-sag kan blive særdeles langvarig, illustreres af Glostrup-sagskomplekset: Højesteret fastslog i 2014 mandens ret efter § 6 til at få prøvet faderskabet, hvorefter sagen først kunne afsluttes i 2020, jf.

[BS-5/2012-GLO](#) og landsrettens stadfæstelse i [BS-9027/2020-OLR](#). Procesbevillingsnævnet har i [25/03559](#) dokumenteret et tilsvarende forløb, hvor en faderskabssag verserede ved domstolene i ca. 10 år, før den pågældende blev anerkendt som barnets juridiske forælder.

LOV	Børneloven § 6, stk. 1-2	Børneloven § 6a	Børneloven § 6b, stk. 1-2	Børneloven § 10
	Børneloven § 23, stk. 3			
PRAKSIS	Landsretten · Faderskabssag: Landsretten stadfæster dom og pålægger sagsomkostninger grundet manglende medvirken til DNA-undersøgelse Byretten · Faderskabssag afgjort uden retsgenetisk undersøgelse grundet manglende medvirken fra mor Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om tvangsfuldbyrdelse af samvær og hensynet til barnets bedste			14.10.2021 29.01.2020 10.04.2025

§ 4 Anerkendelse efter § 14: omsorgs- og ansvarserklæring, vejledningskrav og 10-måneders-spærringen

[Børnelovens § 14](#) er den centrale anerkendelsesbestemmelse. Grundformen er [§ 14, stk. 1](#): en mand kan anerkende faderskabet, hvis han og moderen erklærer, at de **sammen vil varetage omsorgen og ansvaret** for barnet. Adgangen er dog afskåret, hvis moderen inden for de sidste 10 måneder før fødslen (eller den forventede fødsel) har været gift eller haft registreret partner uden at være separeret. Tilsvarende gælder for en kvindes anerkendelse af medmoderskab.

De øvrige anerkendelsesgrundlag er:

- **§ 14, stk. 2**: manden har haft seksuelt forhold til moderen i konceptionsperioden, og enten har moderen efter det oplyste ikke haft forhold til andre mænd og ikke er behandlet med donorsæd fra en anden mand (nr. 1), eller manden er **utvivlsomt** barnets far (nr. 2).
- **§ 14, stk. 3 og 6**: hvor moderen har haft forhold til flere, kan anerkendelse ske ved omsorgs- og ansvarserklæring, men skal **tiltrædes af sagens øvrige parter** og kan kun ske under et møde i Familieretshuset, jf. [§ 14, stk. 7](#).
- **§ 14, stk. 4 og 5**: anerkendelse for den, der efter §§ 27, 27 a eller 27 b anses som far eller medmor.

To formelle betingelser er værd at fremhæve. Efter [§ 14, stk. 9](#) skal den, der anerkender, **inden anerkendelsen** være gjort bekendt med retsvirkningerne og med, at sagen kan kræves afgjort ved retten. Og efter [§ 14, stk. 8](#) kan anerkendelse ikke ske, hvis en part er fratrædt den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6; er den anerkendende umyndig som følge af mindreårighed, skal værger samtykke.

Faderskabs- og medmoderskabsvejledningen præciserer bevisskravet i [§ 14, stk. 2, nr. 2](#): betingelsen om, at manden "utvivlsomt" er far, er kun opfyldt, hvis retsgenetiske undersøgelser med en bevismæssig vægt på 10.000 til 1 peger på ham. Vejledningen fremhæver udtrykkeligt, at betingelsen **ikke** er opfyldt, når moderen har udpeget to mulige fædre, den ene er udelukket ved dna, og den anden ønsker at anerkende uden selv at være undersøgt.

Anerkendelse kan også ske over for retten, jf. [§ 19](#), hvor [§ 14](#) finder tilsvarende anvendelse. Efter [§ 20](#) blanketterne følger af [faderskabs- og medmoderskabsbekendtgørelsen § 20](#), der oplister de af Familieretshuset godkendte blanketter for omsorgs- og ansvarserklæringer, anerkendelser, tiltrædelser og samtykkeerklæringer.

LOV

Børneloven § 14, stk. 1-9

Børneloven § 19

Børneloven § 20

§ 5 Retsgenetiske undersøgelser: hjemmel, bevisværdi og gennemførelse

Familieretshuset kan efter [børnelovens § 11, stk. 1](#) opfordre moderen og de mænd, der er parter i sagen, til at medvirke ved retsgenetiske undersøgelser, og efter [§ 11, stk. 2](#) også andre end parterne, hvis det må antages at være af afgørende betydning – typisk nære slægtninge, hvor en faderskabsmulighed er død eller forsvundet. Familieretshuset kan derimod ikke gennemtvinge undersøgelserne; medvirker en part ikke frivilligt, indbringes sagen for familieretten, jf. [Faderskabs- og medmoderskabsvejledningen, punkt 5.6](#).

Ved retten er hjemlen [børnelovens § 18](#), jf. [retsplejelovens § 456 h, stk. 7](#), hvorefter familieretten træffer bestemmelse om gennemførelse af retsgenetiske undersøgelser, og hvor [retsplejelovens § 178](#) om tvangsmidler finder tilsvarende anvendelse. Familieretten drager selv omsorg for sagens oplysning, jf. [§ 456 h, stk. 1-3](#), og politiet yder bistand, herunder ved eftersøgning af opgivne fader- eller medmodermuligheder.

Bevisværdien er beskrevet allerede i de almindelige bemærkninger til børneloven:

Det er i dag i stort set alle sager muligt at opnå en bevismæssig vægt på mindst 10.000 til 1 for eller imod en undersøgt mands faderskab. Det svarer til, at faderskabsspørgsmålet er afklaret med en sandsynlighed på 99,99 %.

Derfor kan reel bevistvivl efter forarbejderne kun opstå, hvor den pågældende ikke kan undersøges (død eller forsvundet), eller hvor moderen har haft seksuelt forhold til to enæggede tvillinger eller andre nært beslægtede. Vejledningen viderefører denne beskrivelse ordret.

En illustration af hovedreglen er [BS-990/2014-ALB](#), hvor retten fastslog, at manden efter undersøgelsens udfald "utvivlsomt" var barnets far, jf. [§ 20, stk. 1](#). Vestre Landsret afviste anken i [BS-1977/2014-VLR](#) efter [retsplejelovens § 368 a](#) med bemærkning om, at det retsgenetiske bevismateriale var entydigt, og at mandens påstand om at være anonym sæddonor ikke kunne ændre byrettens vurdering.

Proceduren er detaljeret reguleret: prøver udtages normalt med en uges mellemrum på særlige ambulatorier, parterne skal forevise billedlegitimation og fotograferes, og udgifterne afholdes af Familieretshuset. Vejledningen understreger, at formålet alene er at fastslå faderskabet – prøverne undersøges ikke for arvelige sygdomme, og resultatet må ikke bruges ved efterforskning af straffesager.

LOV

Børneloven § 11, stk. 1-2

Børneloven § 18

Børneloven § 20, stk. 1

Retsplejeloven § 178, stk. 1

Retsplejeloven § 456h, stk. 1-7

PRAKSIS

Landsretten · Ankesag om faderskab afvist ved Vestre Landsret

25.11.2014

Byretten · Faderskab fastslået ved dom efter retsgenetisk undersøgelse med 99,99% sandsynlighed

18.08.2014

§ 6 Processuel skadevirkning: faderskab fastslået på det foreliggende grundlag efter § 20, stk. 2

Når en part saboterer sagens oplysning, kan faderskabet fastslås uden retsgenetisk bevis. Hjemlen er [børnelovens § 20, stk. 2](#): der træffes afgørelse om, at en mand er far, hvis han har haft seksuelt forhold til moderen i konceptionsperioden, og der ikke foreligger omstændigheder, der gør det usandsynligt, at han er far. Har

moderen haft forhold til flere mænd, kræves yderligere, at ingen af disse efter retsgenetisk undersøgelse er far (nr. 1), **eller at det er overvejende sandsynligt, at ingen af dem er det** (nr. 2). Efter [§ 20, stk. 3](#) tillægges det betydning, om moderen har været gift med eller levet sammen med en af mændene.

Beviskravet i nr. 2 er af forarbejderne fastsat til en bevismæssig vægt på ca. **95 pct.**

Den ledende illustration er Glostrup-komplekset. I [BS-5/2012-GLO](#) havde moderen og hendes ægtefælle gennem år unddraget sig; retten lagde til grund:

Mor er bekendt med nærværende sag og bevidst ikke ønsker at medvirke til en retsgenetisk undersøgelse eller sagens oplysning. Videre lagde retten til grund, at Mors nærmeste familie, herunder særligt Mulig far 2 og Mors mor, Person 3, ligeledes ikke har haft vilje til at medvirke til sagens oplysning, herunder særligt til oplysninger om, hvor Mor og Barn opholdt sig.

Retten fandt herefter, at det var overvejende sandsynligt, at ægtefællen ikke var far, og dømte den anden mand som far efter [§ 20, stk. 2, nr. 2](#). Østre Landsret stadfæstede i [BS-9027/2020-OLR](#) og udtalte:

Alene på grund af, at disse parter har modsat sig at medvirke til, at der foretages dna-undersøgelse, foreligger der til brug for ankesagen heller ikke sådan dna-undersøgelse, som ifølge forarbejderne til børnelovens § 20 skal iværksættes i tvivlstilfælde, og når en part anmoder om det.

Landsretten tilføjede, at den omstændighed, at barnet havde opfattet den registrerede far som sin far, ikke kunne føre til et andet resultat i lyset af den seks år lange modarbejdelse, og pålagde moderen og ægtefællen henholdsvis 125.000 kr. og 80.000 kr. i sagsomkostninger til statskassen efter [retsplejelovens § 312, stk. 7](#).

Tvangsmidlerne rækker langt. I kendelsen [BS-5/2012-GLO af 17. januar 2018](#) fastslog familieretten, at ægtefællers vidnefritagelse ikke gælder i faderskabssager:

Bestemmelsen henviser ikke til retsplejelovens § 171, stk. 1, hvorfor retten finder, at § 171, stk. 1, herefter ikke finder anvendelse i faderskabssager.

Højesteret tog i [BS-20314/2018-HJR](#) stilling til den efterfølgende kæreadgang og fastslog, at kærebegrænsningsreglen i [retsplejelovens § 389 a](#) også omfatter kendelser om forklaringspligt og forvaring truffet under faderskabssagens forberedelse – uanset at forvaring efter [§ 456 i, stk. 2](#) er "af meget indgribende karakter".

LOV	Børneloven § 20, stk. 2-3	Retsplejeloven § 171, stk. 1	Retsplejeloven § 312, stk. 7
	Retsplejeloven § 389a, stk. 1	Retsplejeloven § 456i, stk. 2	
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret stadfæster afvisning af kæremål i faderskabssag vedrørende tvungen vidneforklaring og forvaring 02.08.2018 Landsretten · Faderskabssag: Landsretten stadfæster dom og pålægger sagsomkostninger grundet manglende medvirken til DNA-undersøgelse 14.10.2021 Byretten · Faderskabssag afgjort uden retsgenetisk undersøgelse grundet manglende medvirken fra mor 29.01.2020 Byretten · Faderskabssag: Spørgsmål om vidnepligt og forklaring om opholdssted 17.01.2018		

Assisteret reproduktion: samtykket som selvstændigt retsstiftende grundlag

§ 7

Efter [børnelovens § 27](#) anses en kvindes ægtefælle, registrerede partner eller partner som barnets far eller medmor, hvis den pågældende har givet samtykke til behandling med assisteret reproduktion, og barnet må antages at være blevet til ved denne. Samtykket skal være **skriftligt** og indeholde en erklæring om, at manden skal være far, eller at kvinden skal være medmor. [§ 27 a](#) regulerer den kendte donors stilling, når en kvinde i et kvindeligt parforhold behandles med en kendt mands sæd: donoren anses som far, hvis han skriftligt har erklæret at ville være det, medmindre alle tre parter skriftligt erklærer, at partneren i stedet skal være medmor.

Praksis er entydig om samtykkets bindende karakter. Vestre Landsret udtalte i [BS-46267/2021-VLR](#), at hverken ordlyd eller forarbejder giver holdepunkter for, at samtykket efter § 27 ikke skulle have samme bindende virkning som et genetisk faderskab. Manden blev dømt som far, selv om han var flyttet fra moderen seks dage før tilladelsen til optøning af æggene blev underskrevet, selv om hans egen sæd ikke blev brugt, og selv om **begge** parter under ankesagen nedlagde påstand om, at han ikke skulle være far. Landsretten fremhævede to bærende hensyn: samtykkets bindende virkning og "at et barn så vidt muligt skal have to forældre".

Højesteret nåede samme resultat for medmoderskab i [BS-48699/2018-HJR](#). Parterne var enige om at ville have medmoderskabet ophævet, og de gjorde gældende, at fertilitetsklinikken ikke havde vejledt dem om retsvirkningerne, samt at behandlingsforløbet var påbegyndt før samtykkeblanketten blev underskrevet. Højesteret stadfæstede med henvisning til landsrettens grunde:

Af de grunde, der er anført af landsretten, og da det, som A og B har anført for Højesteret, ikke kan føre til et andet resultat, stadfæster Højesteret landsrettens dom.

Barnets beskikkede advokat havde påstået medmoderskabet opretholdt med den begrundelse, at det er i barnets bedste interesse at have to juridiske forældre, og at mangler i rådgivningen ikke kan fritage parterne fra samtykkets bindende virkning.

Afgrænsningen mod behandling **uden** sundhedsperson har givet anledning til principiel tvivl. Vestre Landsret behandlede spørgsmålet i [BS-18973/2021-VLR](#) om medmoderskab efter hjemmeinsemination, og Procesbevillingsnævnet meddelte i [21/28348](#) kæretiladelse netop om kravet om behandling "under en sundhedspersons ansvar". Retstilstanden blev efterfølgende ændret ved [lov nr. 227 af 15. februar 2022](#), der indsatte nye stykker i § 27 og § 27 a, som sidestiller insemination uden sundhedsperson med assisteret reproduktion, når samtykke og erklæring indsendes til Familieretshuset på en godkendt blanket. Ændringerne trådte for børnelovens vedkommende i kraft den 2. september 2024.

En faderskabssag efter assisteret reproduktion blev genoptaget ved familieretten i [BS-42428/2022-KBH](#) efter en kendelse fra Højesteret, jf. [retsplejelovens § 399](#).

LOV

[Børneloven § 20, stk. 4-5](#)[Børneloven § 27](#)[Børneloven § 27a, stk. 1-2](#)[Retsplejeloven § 399](#)

PRAKSIS	Højesteret · Betingelser for fastslåelse af medmoderskab ved assisteret reproduktion	12.11.2019
	Landsretten · Faderskabssag efter assisteret reproduktion: Samtykkeerklærings bindende virkning	06.04.2022
	Landsretten · Afgørelse om medmoderskab efter hjemmeinsemination	03.12.2021
	Byretten · Faderskabssag genoptages efter Højesterets kendelse	09.03.2023
	Procesbevillingsnævnet · Kæretiladelse til medmoderskab: Hjemmeinsemination og kravet om behandling under sundhedspersons ansvar	04.07.2022

Sæddonors stilling efter § 28 og grænsen mod det genetiske faderskab

Børnelovens § 28 fastslår, at en sæddonor **ikke** anses som far til et barn, der med hans sæd er blevet til ved assisteret reproduktion – men kun hvis sæden er doneret til et **vævscenter, der distribuerer sæd, en sundhedsperson eller en person, der arbejder under en sundhedspersons ansvar**. Undtagelsen gælder ikke, hvis andet følger af **§ 27, § 27 a, stk. 1** eller **§ 27 b**.

Donorfritagelsen er dermed knyttet til den **institutionelle ramme**, ikke til parternes egen opfattelse af rollefordelingen. Det illustreres af **BS-1977/2014-VLR**, hvor manden erkendte at være barnets biologiske far, men gjorde gældende, at han alene havde fungeret som sæddonor og ønskede at bevare sin anonymitet, mens moderen oplyste, at parterne var kærester i konceptionsperioden. Vestre Landsret afviste ankesagen efter **retsplejelovens § 368 a** med bemærkning om, at det retsgenetiske bevismateriale var entydigt, og at donoranbringendet ikke kunne ændre byrettens vurdering.

Spejlbilledet – at et **genetisk** faderskab ikke i sig selv giver retlig status – ses i **BS-25386/2022-FRB**, hvor en biologisk far i en regnbuefamilie ved adoptionsbevilling i 2011 mistede sin juridiske status som forælder, da morens ægtefælle stedbarnsadopteret barnet. Hans senere krav måtte derfor rejses efter **forældreansvarslovens § 20 a** og ikke efter børneloven. Tilsvarende viser **BS-28778/2025-OLR**, hvordan et barn kan have en juridisk far og en biologisk far side om side, med hver deres retlige spor.

Afgrænsningen mod adoption og samvær hører uden for denne oversigt – se **adoption** og **bopael-og-samvær**.

LOV	Børneloven § 27a, stk. 1	Børneloven § 28	Retsplejeloven § 368a
PRAKSIS	Landsretten · Landsretten opretholder fælles forældremyndighed men reducerer samværsordning i sag med biologisk og juridisk far Landsretten · Ankesag om faderskab afvist ved Vestre Landsret Byretten · Afslag på samvær til biologisk far i regnbuefamilie efter konflikt og politiformaning		
			01.09.2025 25.11.2014 07.12.2022

§ 9 Medmoderskab: fra 2013-reformen til smidiggørelsen i 2022

Medmoderskabet blev indført i børneloven ved **lov nr. 652 af 12. juni 2013** om medmoderskab m.v. Reformen gennemførte en systematisk parallelisering: registreringsreglerne i kapitel 1 a (**§ 3 a**), anerkendelsesreglerne i **§ 14**, afgørelsesreglerne i **§ 20, stk. 4** og – ikke mindst – genoptagelsesreglerne.

Forarbejderne til nyaffattelsen af **§ 6** beskriver, hvad der blev ændret:

Med den nye affattelse af § 6 udvides bestemmelsens stk. 1 således, at en mand også kan fremsætte anmodning om at få prøvet faderskabet i tilfælde, hvor der verserer en sag om medmoderskab. Derudover foreslås bestemmelsens stk. 2 udvidet således, at søgsmålsretten tillige er begrænset i de tilfælde, hvor en kvinde er registreret som medmor efter de foreslåede §§ 3 a-3 c.

Samme lov udvidede **§ 22** til enighedsgenoptagelse af medmoderskab, **§ 23** til fejl ved registrering af medmoderskab, og **§ 24, stk. 2** med et nyt nr. 3 om medmoderens anerkendelsesadfærd – svarende til det, der gjaldt for faderen.

Næste skridt var [lov nr. 227 af 15. februar 2022](#) om smidiggørelse af registrering af medmoderskab m.v., der bl.a.:

- flytter registreringen af medmoderskab fra Familieretshuset til **personregisterføreren**, så proceduren svarer til faderskab,
- fjerner betingelserne i [§ 3 a, stk. 1](#) om, at §§ 27 eller 27 a skal være opfyldt, så registreringen alene baseres på ægteskab eller registreret partnerskab,
- indsætter et nyt nr. 3 i [§ 3 a, stk. 2](#), så medmoderskab ikke registreres, hvis moderen har aftalt med en kendt donor, at han skal være far, og
- sidestiller insemination uden sundhedsperson med assisteret reproduktion i [§ 27](#) og [§ 27 a](#).

Bemærk, at disse ændringer endnu ikke er konsolideret ind i den seneste lovbekendtgørelse af børneloven; de fremgår som vedtagne ændringer og er for børnelovens vedkommende sat i kraft den 2. september 2024, jf. [vejledning om registrering af faderskab og medmoderskab](#). Bekendtgørelsen og vejledningen finder ikke anvendelse for børn født før den 2. september 2024 – for disse gælder de hidtidige regler.

Højesterets afgørelse i [BS-48699/2018-HJR](#) er den centrale prøvelse af medmoderskabets bindende karakter, mens [BS-18973/2021-VLR](#) og Procesbevillingsnævnets bevilling i [21/28348](#) markerer det retlige pres, der førte til 2022-ændringerne.

LOV

[Børneloven § 3a, stk. 1-2](#)[Børneloven § 6, stk. 1-2](#)[Børneloven § 22, stk. 2-3](#)[Børneloven § 24, stk. 2](#)[Børneloven § 27a](#)

PRAKSIS

Højesteret · Betingelser for fastslåelse af medmoderskab ved assisteret reproduktion

12.11.2019

Landsretten · Afgørelse om medmoderskab efter hjemmeinsemination

03.12.2021

Procesbevillingsnævnet · Kæretilladelse til medmoderskab: Hjemmeinsemination og kravet om behandling under sundhedspersons ansvar

04.07.2022

§ 10 Genoptagelse ved enighed – børnelovens § 22

[Børnelovens § 22](#) hjemler genoptagelse, når **alle** de nævnte parter er enige: moderen eller hendes dødsbo, barnet eller dets værge eller dødsbo og faderen eller hans dødsbo (stk. 1) – og tilsvarende for medmoderskab (stk. 2). Efter [§ 22, stk. 3](#) kan genoptagelse kun finde sted, hvis det **sandsynliggøres**, at en mand kan blive barnets far, eller at en kvinde kan blive barnets medmor. Forarbejderne præciserer kravet:

Endvidere er det efter stk. 2 en betingelse, at det sandsynliggøres, at en anden mand kan blive barnets far.

Formuleringen indebærer, at der stilles større krav end efter § 21. Det skyldes, at barnet i tilfælde som nævnt i § 22 allerede har en far. Betingelsen vil f.eks. være opfyldt, hvor tredjemand på forhånd tilkendegiver, at han vil anerkende faderskabet, hvis den hidtidige far udelukkes ved retsgenetisk bevis.

Bestemmelsen indeholder **ingen tidsmæssig grænse** – er betingelserne opfyldt, skal der ske genoptagelse, uanset hvornår anmodningen fremsættes.

Den praktiske hovedvanskelighed er barnets stilling. Da barnet skal medvirke, skal der som udgangspunkt beskikkes en værge efter [værgemålslovens § 47](#), og vejledningen forudsætter, at værgen – afhængigt af barnets modenhed – afholder samtale med barnet og afgiver indstilling, hvorved "barnets holdning tillægges betydelig vægt".

Retspraksis viser to modsatrettede tilgange til, hvor formelt samtykkekravet skal håndhæves:

- I [BS-524/2011-VLR](#) havde byretten afvist genoptagelse alene med den begrundelse, at barnets beskikkede advokat ikke havde meddelt samtykke. Vestre Landsret ophævede kendelsen og udtalte, at der efter forklaringerne var "særlig anledning til at antage, at sagen ved genoptagelse vil få et andet udfald", og at den mulige far kunne pålægges at deltage i retsgenetisk undersøgelse, jf. [retsplejelovens § 456 h, stk. 7](#), jf. [børnelovens § 18](#). Afgørende var, at "barnets tilknytning til Kærende 1 må antages at være begrænset".
- I [BS-1613/2010-SON](#) afviste familieretten derimod genoptagelse, bl.a. fordi barnets advokat ikke kunne tage stilling.

Sandsynliggørelseskravet var også afgørende i [BS-331/2009-SON](#), hvor afgørelsen om ikke at genoptage blev stadfæstet, og i [BS-1281/2009-VLR](#), hvor Vestre Landsret ophævede byrettens kendelse og hjemviste sagen. I sidstnævnte havde den registrerede far fået foretaget en anonym dna-test, der udelukkede ham som far med en sandsynlighed på 0 pct., og havde navngivet en anden mand som mulig far; landsretten fremhævede, at der ved opfyldt sandsynliggørelseskrav skal beskikkes værge for barnet efter [værgemålslovens § 47](#), og at værgens opgave er at vurdere, om den fornødne enighed reelt foreligger, herunder at sikre, at barnets bedste ikke bringes til skade.

LOV

[Børneloven § 18](#)[Børneloven § 22, stk. 1-3](#)[Retsplejeloven § 456h, stk. 7](#)[Værgemålsloven § 47](#)

PRAKSIS	Landsretten · Landsrettens kendelse om genoptagelse af faderskabssag	01.06.2011
	Landsretten · Vestre Landsret ophæver byretskendelse og hjemviser sag om genoptagelse af faderskab	14.07.2009
	Byretten · Anmodning om genoptagelse af faderskabssag afvist	28.01.2011
	Byretten · Stadfæstelse af afgørelse om ikke at genoptage faderskabssag	03.06.2009

§ 11 Den snævre "fejl"-genoptagelse efter § 23

[Børnelovens § 23, stk. 1](#) giver adgang til genoptagelse inden **3 år** efter barnets fødsel, hvis der "i forbindelse med registreringen af faderskabet eller medmoderskabet er sket fejl, der kan have betydning for, hvem der er registreret som far eller medmor". Forarbejderne afgrænser fejlbegrebet snævert:

Bestemmelsen regulerer spørgsmålet om genoptagelse i tilfælde, hvor der i forbindelse med registrering af faderskabet er sket tekniske fejl m.v., som kan have haft betydning for, hvem der er registreret som barnets far. Der sigtes navnlig til tilfælde, hvor der er sket personforveksling eller skrivefejl m.v., således at en forkert mand er registreret som barnets far.

Det er altså **selve registreringsprocessen**, der skal være behæftet med en fejl. At der efterfølgende fremkommer et dna-bevis, som peger på en anden genetisk far, er ikke i sig selv en "fejl" i § 23's forstand – den situation hører under [§ 24](#).

[§ 23, stk. 2](#) lovfæster den såkaldte **anerkendelseslære**: sagen kan ikke rejses af faderen eller medmoderen, hvis den pågældende med kendskab til eller formodning om fejlen har anerkendt barnet ved at behandle det som sit, og heller ikke af moderen, hvis hun under tilsvarende omstændigheder har ladet dette ske. Forarbejderne beskriver formålet:

Bestemmelsen lovfæster den såkaldte anerkendelseslære og indebærer, at hverken moderen eller faderen vilkårligt kan fratage barnets dets hidtidige far.

Der må efter forarbejderne foretages "en samlet vurdering af, om det under de foreliggende omstændigheder kan anses for rimeligt at lade moderen eller den registrerede far anfægte det registrerede faderskab". Bestemmelsen kan omvendt aldrig anvendes over for den, der ikke har haft kendskab til eller formodning om fejlen.

§ 23, stk. 3 indeholder en særlig genoptagelsesadgang for den, der efter § 6 b skulle have haft meddelelse om barnets fødsel, hvis meddelelsen ikke er kommet frem inden 5 måneder. Anmodningen skal fremsættes uden ugrundet ophold og senest 3 år efter fødslen.

Et eksempel på anvendelse af bestemmelsen er familierettens behandling i [BS-1825/2009-HEL](#), der blev afgjort efter § 23, stk. 1.

Bemærk endelig samspillet med § 5: opdages fejlen inden udløbet af 6-måneders-fristen, kan spørgsmålet efter forarbejderne altid – og uafhængigt af § 23 – prøves efter denne bestemmelse.

LOV

Børneloven § 5, stk. 1

Børneloven § 6b, stk. 1

Børneloven § 23, stk. 1-3

PRAKSIS Byretten · Genoptagelse af faderskabssag

29.10.2009

Genoptagelse efter § 24 – nye oplysninger, samlet skøn og EMRK artikel 8

§ 12

Børnelovens § 24, stk. 1 er den brede genoptagelsesbestemmelse: moderen, barnets værge, faderen eller medmoderen (eller deres dødsboer) kan **inden 3 år** efter barnets fødsel anmode om genoptagelse, hvis der er fremkommet oplysninger om omstændigheder, der kan antages at ville give sagen et andet udfald, eller der i øvrigt er særlig anledning til at antage det.

Afgørende for praksis er, at bestemmelsen **ikke** giver noget krav på genoptagelse. Forarbejderne siger det direkte:

Bestemmelsen hjemler ikke noget krav på genoptagelse, selv om de nævnte betingelser er opfyldt. Afgørelsen om genoptagelse beror således på et samlet skøn, hvor navnlig de forhold, der opregnes i stk. 2, indgår.

§ 24, stk. 2 opregner seks momenter, der navnlig tillægges betydning:

1. hvor lang tid der er gået siden barnets fødsel,
2. om faderen med kendskab til eller formodning om tvivlen har anerkendt barnet ved at behandle det som sit,
3. det samme for medmoderen,
4. om moderen har ladet faderen eller medmoderen behandle barnet som sit,
5. om en part ikke inden rimelig tid har anmodet om genoptagelse, og
6. om barnet kan forventes at ville få en far eller en medmor, hvis sagen genoptages.

Momenterne er en kodificering af anerkendelseslæren og passivitetsbetragtninger, og de trækker systematisk i retning af at bevare det bestående forældreskab.

Højesterets dom af 8. oktober 2024 er den centrale afgørelse. I [BS-23819/2024-HJR](#) stadfæstede Højesteret afslaget på genoptagelse efter § 24, stk. 1 og 2, uanset at der forelå dna-dokumentation for, at en anden mand var

barnets biologiske far. Afgørelsen hvilede på hensynet til barnets bedste og stabilitet, og hensynet til privat- og familielivet efter EMRK artikel 8 førte ikke til et andet resultat. Procesbevillingsnævnet havde forinden meddelt 3.-instansbevilling i [24/03139](#) netop med henblik på spørgsmålet om genoptagelse efter § 24 trods dna-bevis for et andet biologisk faderskab.

Underinstanspraksis peger i samme retning. I [BS-1613/2010-SON](#) afviste familieretten genoptagelse, selv om en dna-test udelukkede den registrerede far med 100 pct. sikkerhed, fordi begge forældre fra begyndelsen havde vidst, at han ikke var den biologiske far:

Henset hertil og til at Sagsøgte 1 på trods heraf har anerkendt faderskabet til Barn 1 og boet sammen med Sagsøger og Barn 1 i knapt halvandet år, findes betingelserne i børnelovens § 24, stk. 2 ikke at være opfyldt, selvom en DNA-testserklæring udtaler, at Sagsøgte 1 kan udelukkes som far til Barn 1 med 100 % sikkerhed.

Omvendt gav Vestre Landsret i [BS-524/2011-VLR](#) medhold i genoptagelse, hvor barnets **tilknytning** til den registrerede far var begrænset – samlivet var ophævet, da barnet var ca. 15 måneder, og faren havde ikke siden haft samvær eller set barnet. Kontrasten mellem de to afgørelser illustrerer, at det er den faktiske relation mellem barn og registreret forælder – ikke dna-resultatet som sådan – der bærer skønnet.

EMRK artikel 8 som selvstændig prøvelsesnorm behandles nærmere under [emrk-artikel-8-privatliv-familieliv](#).

LOV	Børneloven § 24, stk. 1-2	
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret stadfæster afslag på genoptagelse af faderskabssag trods dokumenteret biologisk faderskab	08.10.2024
	Landsretten · Landsrettens kendelse om genoptagelse af faderskabssag	01.06.2011
	Byretten · Anmodning om genoptagelse af faderskabssag afvist	28.01.2011
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om genoptagelse af faderskabssag efter børnelovens § 24 trods DNA-bevis for andet biologisk faderskab	26.04.2024

§ 13 Efter 3-års-fristen: § 25 og de kumulative betingelser

Er 3-års-fristen i § 23 eller § 24 overskredet, kan genoptagelse alene ske efter § 25. Bestemmelsen opstiller **tre kumulative** betingelser ud over de almindelige betingelser i §§ 23-24:

- der kan anføres **ganske særlige grunde** til, at anmodningen ikke er fremsat tidligere,
- omstændighederne i øvrigt taler **i høj grad** for genoptagelse, og
- det må antages, at en fornyet behandling **ikke vil medføre væsentlige ulemper for barnet**.

[Faderskabs- og medmoderskabsvejledningen, punkt 9.5](#), forklarer bestemmelsens praktiske sigte:

Bestemmelsen tager bl.a. sigte på arvesager, hvor spørgsmålet om, hvem der er rette arvinger, bliver rejst. I sådanne tilfælde, hvor væsentlige hensyn kan tale for, at spørgsmålet om faderskab eller medmoderskab bringes i orden, må der navnlig lægges vægt på, om barnet nu har en sådan alder, at der ikke på urimelig måde gribes ind i dets opvækst og almindelige forhold.

Vejledningen fastslår videre, at det ikke er en betingelse, at barnet giver samtykke, men at barnets holdning "forudsættes afhængig af barnets modenhed og omstændighederne i øvrigt tillagt betydelig vægt". Der bør i almindelighed holdes samtale med børn over 12 år, medmindre det må antages at være til skade for barnet eller uden betydning for afgørelsen. Er barnet myndigt, kan det selv anmode om genoptagelse.

Som led i undersøgelsen kan Familieretshuset opfordre en mand, der kan blive barnets far, til at medvirke ved en retsgenetisk undersøgelse sammen med mor og barn – men kun hvis der i øvrigt er forhold, der i høj grad taler for, at han er barnets far. Viser undersøgelsen, at han ikke er faren, kan sagen afsluttes ved, at genoptagelse afslås.

Den tilsvarende – men mildere – bestemmelse for sager, hvor barnet aldrig har fået en far eller medmor, findes i § 21, der er uden tidsmæssig begrænsning, men kræver, at det "antageliggøres", at en bestemt mand kan blive barnets far eller en bestemt kvinde barnets medmor. Efter § 21, stk. 3 kan sagen ikke genoptages mod et myndigt barns vilje.

LOV

Børneloven § 21, stk. 1-3

Børneloven § 23, stk. 1

Børneloven § 24, stk. 1

Børneloven § 25

Sagsgangen i Familieretshuset og familieretten – kompetence, frister og prøvelse

Efter børnelovens § 32 a, stk. 2 træffes afgørelser om faderskab og medmoderskab og om genoptagelse af sådanne sager efter kapitel 2 og 8-10 i familieretshusloven af Familieretshuset eller familieretten. Efter § 32 a, stk. 3 kan Familieretshusets afgørelser indbringes for familieretten efter familieretshuslovens kapitel 12.

Her er det vigtigt at være opmærksom på en **strukturændring**, som ældre praksis og litteratur ikke afspejler: den oprindelige § 26, stk. 1 og 2, der placerede genoptagelseskompetencen hos statsamtet/Statsforvaltningen og gav parterne 4 uger til at kræve spørgsmålet indbragt for retten, blev **ophævet** ved den ændringslov, der fulgte Familieretshusloven, med virkning fra 1. april 2019. Forarbejderne forklarer:

Den foreslåede ændring er begrundet i, at Statsforvaltningen med forslaget til Familieretshusloven foreslås nedlagt. Det foreslås samtidigt (...) at afgørelse om genoptagelse af en sag om faderskab og medmoderskab træffes af Familieretshuset eller familieretten efter bestemmelserne i kapitel 2 og 8-10 i forslaget til Familieretshusloven.

Den nugældende § 26 indeholder derfor kun (stk. 1) reglen om, at kapitel 2 og 3 finder tilsvarende anvendelse ved genoptagelse, og (stk. 2) beskyttelsen af en mand, der tidligere er udelukket som far og ikke mod sin vilje kan inddrages på ny – medmindre han har afgivet falsk forklaring, eller der med hans viden er sket identitetsforveksling, ombytning af genetisk materiale eller anden tilsvarende fejl.

Fristen findes nu i familieretshuslovens § 41, stk. 1: anmodning om indbringelse for familieretten skal indgives til Familieretshuset **inden 4 uger**, efter at parten har fået meddelelse om afgørelsen. Familieretten kan dog i særlige tilfælde behandle en for sent indgivet anmodning efter retsplejelovens § 448 d, stk. 1. Familieretshuset kan efter § 41, stk. 3 selv genoptage sagen, bl.a. ved væsentlige nye oplysninger eller sagsbehandlingsfejl. Indbringelse sker efter § 42, og § 39 fastslår, at Familieretshusets afgørelser ikke kan påklages til højere administrativ myndighed.

Praksis om fristoverskridelse under den tidligere ordning er fortsat vejledende for, hvor meget der skal til. I BS-2759/2008-OLR hjemviste Østre Landsret en sag om genoptagelse af faderskab netop under henvisning til

særlige omstændigheder, med anvendelse af den dagældende § 26, stk. 1 og 2. Og i BS-30204/2018-HJR tog Højesteret stilling til karebegrænsningen i retsplejelovens § 389 a ved prøvelse af statsforvaltningens afslag på genoptagelse.

Om sagens behandling ved familieretten gælder retsplejelovens kapitel om faderskabs- og medmoderskabssager: parterne er efter § 456 e, stk. 1 barnet, den der har født barnet, og de personer, familieretten efter børnelovens § 17 skal inddrage; familieretten drager selv omsorg for sagens oplysning, jf. § 456 h; og ved anke kan landsretten efter § 456 o, stk. 3 uanset ankefrister inddrage enhver, der for familieretten har været inddraget som part.

LOV	Børneloven § 26, stk. 1-2	Børneloven § 32a, stk. 2-3	Familieretshusloven § 39, stk. 1
	Familieretshusloven § 41, stk. 1	Retsplejeloven § 456e, stk. 1	Retsplejeloven § 456o, stk. 3
PRAKSIS	Højesteret · Kærebegrænsning ved prøvelse af statsforvaltningens afslag på genoptagelse af en faderskabssag 29.03.2019		
	Landsretten · Landsretten hjemviser sag om genoptagelse af faderskabssag grundet særlige omstændigheder 22.12.2008		

Nye regler fra 1. januar 2025: surrogataftaler, moderskab og medfaderskab

Ved [lov nr. 1687 af 30. december 2024](#) om familiedannelse ved surrogataftaler, medfar som retlig forælder m.v. blev børneloven udvidet med et helt nyt regelsæt med virkning fra **1. januar 2025**. Reglerne er endnu ikke konsolideret ind i lovebkendtgørelsen, men er vedtaget og i kraft.

Kernen er tre nye kapitler:

- **Kapitel 5 b** om forældreskab ved **danske altruistiske surrogataftaler**. Efter § 30 a forstås herved en aftale, hvorefter en surrogatmor bosat i Danmark uden vederlag – herunder uden erstatning for tabt arbejdsfortjeneste – føder et barn med henblik på, at et tiltænkt forældrepar eller en tiltænkt eneforælder skal være forældre. Aftalen skal godkendes af Familieretshuset efter **§ 30 b**, der opstiller syv betingelser, bl.a. at surrogatmoren ved aftaleindgåelsen var fyldt 25 år, bosat i Danmark og havde født mindst ét barn; at der ikke er ydet vederlag (med en udtrykkelig formodningsregel om vederlag, hvis der ikke er en nær relation mellem parterne); at der vil være **genetisk forbindelse** mellem barnet og mindst én tiltænkt forælder; og at aftalen er indgået på en af Familieretshuset godkendt blanket. Aftalen kan ikke danne grundlag for forældreskab, hvis den er godkendt, efter at surrogatmoren blev gravid.
- **Kapitel 5 c** om **udenlandske surrogataftaler**, hvor Familieretshuset efter § 30 i træffer afgørelse på grundlag af bl.a. dokumentation for genetisk forbindelse og en notarerklæring fra fødelandet om, at surrogatmoren efter fødslen har bekræftet overdragelsen. Ved afgørelsen skal Familieretshuset foretage en vurdering af barnets bedste "baseret på en formodning om, at fastlæggelse af forældreskab i overensstemmelse med surrogataftalen vil være bedst for barnet".
- **Kapitel 5 d og 5 e** med forbud mod formidling af surrogataftaler (§ 30 j) og mod handel med børn med henblik på opfostring (§ 30 k).

Dertil indføres **medfaderskab** som ny retlig kategori: er aftalen indgået mellem en surrogatmor og et par bestående af to mænd, anses den genetiske far som barnets far og den anden mand som barnets **medfar**, jf. § 30 c.

Reformen slår igennem på søgsmålsretten. [§ 6, stk. 2, 1. pkt.](#) er ændret, så en mands adgang til at rejse faderskabssag også afskæres, hvis moderskab eller medfaderskab er registreret efter det nye kapitel 1 b. Forarbejderne begrundet det med, at registrering på grundlag af en godkendt dansk altruistisk surrogataftale "i relation til søgsmålsretten efter § 6, stk. 1, i børneloven bør have samme retsvirkning som registrering af faderskab og medmoderskab efter lovens kapitel 1 og 1 a".

Endelig indeholder § 30 g en særlig ophævelsesadgang: Familieretshuset kan **med virkning for fremtiden** ophæve et forældreskab fastslået på grundlag af en godkendt surrogataftale, hvis betingelserne ikke var opfyldt, aftalen var bortfaldet, eller der blev begået fejl ved fastslåelsen – dog ikke, hvis en part protesterer og ikke kendte de omstændigheder, der kan begrunde ophævelsen, og altid under hensyntagen til **barnets bedste**, jf. § 30 g, stk. 3.

I internationale sammenhænge suppleres børneloven af [lov om anerkendelse af nordiske afgørelser om faderskab og medmoderskab](#).

LOV

[Børneloven § 6, stk. 2](#)[Børneloven § 28](#)[Børneloven § 30b, stk. 1](#)

§ 16 Sammenfatning: stabilitet frem for biologi – men ikke uden grænser

Praksis på området tegner et forholdsvis stabilt billede, som kan sammenfattes i fem mønstre.

1. Det retlige forældreskab er ikke en afspejling af genetikken. Samtykket efter [§ 27](#) har samme bindende virkning som et genetisk faderskab, jf. [BS-46267/2021-VLR](#) og Højesterets [BS-48699/2018-HJR](#). Omvendt fritager en donorrolle uden for den institutionelle ramme i [§ 28](#) ikke, jf. [BS-1977/2014-VLR](#).

2. Parternes fælles ønske er ikke nok. Hverken enighed om at ville ophæve et medmoderskab (- [BS-48699/2018-HJR](#)) eller om at ville ophæve et faderskab ([BS-46267/2021-VLR](#)) fører til, at forældreskabet bortfalder. Barnets selvstændige interesse i to retlige forældre varetages af en beskikket advokat eller værge.

3. Genoptagelse er en skønsmæssig, ikke en retskrafts-automatisk, mekanisme. Højesterets dom i [BS-23819/2024-HJR](#) bekræfter, at et dna-bevis for et andet biologisk faderskab ikke i sig selv giver adgang til genoptagelse efter [§ 24](#). Det er relationen mellem barn og registreret forælder, tidsforløbet og parternes egen adfærd, der er afgørende – som modstillingen mellem [BS-1613/2010-SON](#) (stærk tilknytning, genoptagelse nægtet) og [BS-524/2011-VLR](#) (begrænset tilknytning, genoptagelse tilladt) viser.

4. Sabotage af sagens oplysning bliver ikke belønnet. [BS-5/2012-GLO](#) og [BS-9027/2020-OLR](#) viser, at faderskab kan fastslås på det foreliggende grundlag efter [§ 20, stk. 2, nr. 2](#), og at sabotagen udløser betydelige sagsomkostninger. Vidnefritagelse gælder ikke ([BS-5/2012-GLO af 17. januar 2018](#)), og selv forvaring kan anvendes ([BS-20314/2018-HJR](#)).

5. Fristerne er korte og prækluderende. 6 måneder efter [§ 5](#) og [§ 6](#), 3 år efter [§§ 23-24](#), og 4 uger for indbringelse af Familieretshusets afgørelse for familieretten efter [familieretshuslovens § 41, stk. 1](#). Undtagelserne i [§ 25](#) er kumulative og snævre, og praksis om "særlige omstændigheder" – jf. [BS-2759/2008-OLR](#) – er restriktiv.

De afledte spørgsmål, som faderskabet udløser, behandles andetsteds: forældremyndighed under [forældremyndighed](#), bopæl og samvær under [bopæl-og-samvær](#) og børnebidrag under [bidragspligt](#).

[Børneloven § 5, stk. 1](#)

LOV	Børneloven § 6, stk. 1	Børneloven § 20, stk. 2	Børneloven § 24, stk. 1	Børneloven § 25
	Børneloven § 27	Børneloven § 28	Familiereetshusloven § 41, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret stadfæster afslag på genoptagelse af faderskabssag trods dokumenteret biologisk faderskab			08.10.2024
	Højesteret · Betingelser for fastslåelse af medmoderskab ved assisteret reproduktion			12.11.2019
	Højesteret · Højesteret stadfæster afvisning af kæremål i faderskabssag vedrørende tvungen vidneforklaring og forvaring			02.08.2018
	Landsretten · Faderskabssag efter assisteret reproduktion: Samtykkeerklærings bindende virkning			06.04.2022
	Landsretten · Faderskabssag: Landsretten stadfæster dom og pålægger sagsomkostninger grundet manglende medvirken til DNA-undersøgelse			14.10.2021
	Landsretten · Ankesag om faderskab afvist ved Vestre Landsret			25.11.2014
	Landsretten · Landsrettens kendelse om genoptagelse af faderskabssag			01.06.2011
	Landsretten · Landsretten hjemviser sag om genoptagelse af faderskabssag grundet særlige omstændigheder			22.12.2008
	Byretten · Faderskabssag afgjort uden retsgenetisk undersøgelse grundet manglende medvirken fra mor			29.01.2020
	Byretten · Faderskabssag: Spørgsmål om vidnepligt og forklaring om opholdssted			17.01.2018
	Byretten · Anmodning om genoptagelse af faderskabssag afvist			28.01.2011

REFERENCE Lovgrundlag 8 paragraffer

Børneloven § 1	stk. 1	Børneloven § 6	stk. 1-2
Børneloven § 14	stk. 1	Børneloven § 20	stk. 1-2
Børneloven § 24	stk. 1-2	Børneloven § 27	
Børneloven § 28		Familiereetshusloven § 41	stk. 1

MATERIALE Citerede afgørelser 29 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		4
08.10.2024	Højesteret stadfæster afslag på genoptagelse af faderskabssag trods dokumenteret biologisk faderskab	6373-7645
12.11.2019	Betingelser for fastslåelse af medmoderskab ved assisteret reproduktion	bs-48699-2018-hjr
29.03.2019	Kærebegrænsning ved prøvelse af statsforvaltningens afslag på genoptagelse af en faderskabssag	bs-30204-2018-hjr
02.08.2018	Højesteret stadfæster afvisning af kæremål i faderskabssag vedrørende tvungen vidneforklaring og forvaring	2117-2525
LANDSRETTEEN · ANKEINSTANS		8
01.09.2025	Landsretten opretholder fælles forældremyndighed men reducerer samværsordning i sag med biologisk og juridisk far	10520-12404

06.04.2022	Faderskabssag efter assisteret reproduktion: Samtykkeerklærings bindende virkning	2178-2599
03.12.2021	Afgørelse om medmoderskab efter hjemmeinsemination	2425-2896
14.10.2021	Faderskabssag: Landsretten stadfæster dom og pålægger sagsomkostninger grundet manglende medvirken til DNA-undersøgelse	1529-1845
25.11.2014	Ankesag om faderskab afvist ved Vestre Landsret	1634-1970
01.06.2011	Landsrettens kendelse om genoptagelse af faderskabssag	4422-5304
14.07.2009	Vestre Landsret ophæver byretskendelse og hjemviser sag om genoptagelse af faderskab	3452-4111
22.12.2008	Landsretten hjemviser sag om genoptagelse af faderskabssag grundet særlige omstændigheder	5950-7114
BYRET TEN · F Ø R S T E I N S T A N S		8
09.03.2023	Faderskabssag genoptages efter Højesterets kendelse	6375-7647
07.12.2022	Afslag på samvær til biologisk far i regnbuefamilie efter konflikt og politiformaning	3740-4482
29.01.2020	Faderskabssag afgjort uden retsgenetisk undersøgelse grundet manglende medvirken fra mor	1515-1827
17.01.2018	Faderskabssag: Spørgsmål om vidnepligt og forklaring om opholdssted	1515-1829
18.08.2014	Faderskab fastslået ved dom efter retsgenetisk undersøgelse med 99,99% sandsynlighed	1552-1869
28.01.2011	Anmodning om genoptagelse af faderskabssag afvist	4421-5303
29.10.2009	Genoptagelse af faderskabssag	4888-5896
03.06.2009	Stadfæstelse af afgørelse om ikke at genoptage faderskabssag	3450-4109
P A R K E R I N G S K L A G E N Æ V N E T · N Æ V N / K L A G E I N S T A N S		6
08.05.2025	Strid om tidsbegrænset parkeringsforbud for privatbiler og påstande om manipulation med fotobeviser	park-5303
20.12.2023	Kontrolafgift for manglende gyldig p-billet: Dankortkvittering ikke anerkendt som parkeringsdokumentation	park-4111
20.12.2023	Opretholdelse af kontrolafgift trods akut sygdom hos 91-årig bilist	park-4482
11.05.2023	Twist om tekniske problemer med betalings-app og påstået telefonisk tilladelse til parkering	park-2599
16.12.2022	Annullering af kontrolafgift som følge af akut hospitalsindlæggelse	park-1829
09.12.2021	Kontrolafgift opretholdt ved brug af to p-skiver med modstridende tidsangivelser	park-5304
P R O C E S B E V I L L I N G S N Æ V N E T · N Æ V N / K L A G E I N S T A N S		3
10.04.2025	Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om tvangsfuldbyrdelse af samvær og hensynet til barnets bedste	25/03559

26.04.2024	Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om genoptagelse af faderskabssag efter børnelovens § 24 trods DNA-bevis for andet biologisk faderskab	24/03139
04.07.2022	Kæretilladelse til medmoderskab: Hjemmeinsemination og kravet om behandling under sundhedspersons ansvar	21/28348

06

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over forældremyndighed

Fælles og eneforældremyndighed – ophævelse, samarbejdschikane, kriminalitet og tvangsfuldbyrdelse

Version 2 · Opdateret 27. jun. 2026 · 12 afgørelser · 2012-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Forældremyndighedstvister afgøres efter forældreansvarsloven, hvor barnets bedste er det altafgørende kriterium, jf. § 4. Udgangspunktet er fælles forældremyndighed, der kun kan ophæves efter § 11, 2. pkt., hvis der er konkrete holdepunkter for, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste. Siden 1. januar 2025 skal samarbejdschikane og forældre fremmedgørelse inddrages i vurderingen af barnets bedste, jf. § 4, stk. 2, og formodningsreglen i § 4 a er udvidet til at omfatte gentagen vold i nære relationer (§ 244, stk. 2). Praksis fra Højesteret og landsretterne viser en nuanceret afvejning, hvor grov samværschikane kan føre til ophævelse og overførsel af forældremyndighed til den chikanerede forælder, men kun hvis det konkret er bedst for barnet – tilknytning, primær omsorgsperson og fremtidigt samarbejds potentiale er afgørende.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01 Barnets bedste er det altafgørende kriterium i alle afgørelser om forældremyndighed, jf. forældreansvarsloven § 4.
- 02 Fælles forældremyndighed kan kun ophæves, hvis der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste, jf. § 11, 2. pkt.
- 03 Samarbejdschikane og forældre fremmedgørelse skal inddrages ved vurderingen af barnets bedste og kan få konsekvenser, men fører ikke automatisk til ændring af forældremyndighed, jf. § 4, stk. 2 (i kraft 1. januar 2025).
- 04 Ved grov samværschikane og totalt tillidsbrud kan forældremyndigheden overføres til den chikanerede forælder, hvis denne vurderes bedst i stand til at sikre barnets kontakt med begge forældre (Højesteret 2020, BS-20880/2020-HJR).
- 05 Formodningsreglen i § 4 a opstiller en negativ formodning mod forældremyndighed, bopæl og samvær for forældre dømt for katalogkriminalitet (incest, seksualforbrydelser, manddrab, grov vold, menneskehandel, terror og gentagen vold i nære relationer).

- 06** Kriminalitet uden for § 4 a-kataloget – herunder narkotikakriminalitet (§ 191) og simpel vold (§ 244, stk. 1) – kan ikke i sig selv begrunde ophævelse af fælles forældremyndighed (Højesteret 2026, BS-49983/2025-HJR).
- 07** Årsagen til manglende kommunikation mellem forældrene er afgørende – en forælder kan ikke blot ved at afvise kontakt skabe grundlag for ophævelse af den fælles forældremyndighed.
- 08** Domstolene anlægger et fremtidsorienteret perspektiv og vurderer, hvem af forældrene der bedst kan sikre barnets kontakt med begge forældre.
- 09** Tvangsfuldbyrdelse af samvær skal varetage barnets bedste og kan ske ved afhentning, når tvangsbøder har vist sig virkningsløse, jf. retsplejeloven § 456 p (Højesteret 2025, BS-21907/2025-HJR).
- 10** Myndighedernes positive forpligtelse efter EMRK artikel 8 til at håndhæve samværsafgørelser gælder selv ved en forælders retsstridige modstand, men kan efter konkret vurdering vige for hensynet til barnets bedste.

§ 1 Lovgrundlag og forarbejder – fra tungtvejende grunde til holdepunkter for manglende samarbejde

Forældremyndighedstvister afgøres efter forældreansvarsloven, der trådte i kraft den 1. oktober 2007 og afløste den tidligere lov om forældremyndighed og samvær. Loven bygger på det grundlæggende princip i [forældreansvarsloven § 4](#), at alle afgørelser skal træffes ud fra, hvad der er **bedst for barnet**. Familieretshuset og familieretten skal have fokus på at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare.

Forældreansvarslovens forarbejder hviler i vid udstrækning på [Betænkning nr. 1475/2006 – Barnets perspektiv](#), der anbefalede en familieretlig ramme med barnets perspektiv i centrum.

Udgangspunkt: Fælles forældremyndighed

Efter [forældreansvarsloven § 11](#) er udgangspunktet fælles forældremyndighed. Bestemmelsen blev nyaffattet ved L 157 (2011-12), der sænkede tærsklen for ophævelse fra *tungtvejende grunde* til *holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste*. Af forarbejderne til nyaffattelsen fremgår:

"Bestemmelsen skal sikre, at afgørelsen om ophævelse af den fælles forældremyndighed baseres på en konkret vurdering af det fremtidige samarbejde mellem forældrene, og at man ved denne vurdering navnlig lægger vægt på, om forældrene fremover kan forventes at samarbejde i rimelig tid og normalt uden myndighedshjælp."

Forarbejderne nævner som momenter, der kan begrunde ophævelse: at en forælder er uegnet til at deltage i væsentlige beslutninger (fx pga. massivt misbrug), at en forælder ved sin adfærd har vist, at vedkommende ikke agter at deltage i barnets liv, eller at kommunikationens kvalitet er så dårlig, at den ikke kan danne fundament for et egentligt samarbejde.

Samarbejdschikane og forældre fremmedgørelse (§ 4, stk. 2)

Ved lov nr. 1688 af 30. december 2024 (L 66, 2024-25) blev der med virkning fra 1. januar 2025 indsat et nyt [forældreansvarsloven § 4, stk. 2](#), der pålægger Familieretshuset og familieretten at inddrage hensynet til barnets ret til begge forældre og konsekvenserne af samarbejdschikane, herunder forældrefremmedgørelse, ved vurderingen af barnets bedste.

Bestemmelsen kodificerer et princip, der allerede havde rod i praksis, men styrker den retlige ramme for at tillægge chikane konsekvenser.

Formodningsreglen (§ 4 a)

[Forældreansvarsloven § 4 a](#) blev indsat ved L 137 (2018-19) og opstiller en negativ formodning mod forældremyndighed, bopæl og samvær for forældre, der er idømt ubetinget fængselsstraf for en række alvorlige forbrydelser (katalogkriminalitet). Kataloget omfatter bl.a. incest (§ 210), seksualforbrydelser (kapitel 24), manddrab (§ 237), grov vold (§§ 245–246), omskæring (§ 245 a) og menneskehandel (§ 262 a). Ved L 66 (2024-25) blev kataloget udvidet til også at omfatte gentagen vold i nære relationer efter [straffeloven § 244, stk. 2](#). § 4 a's katalog er udtømmende – kriminalitet uden for kataloget bedømmes alene efter § 11 og § 4.

LOV

[Forældreansvarsloven § 4, stk. 1-2](#)[Forældreansvarsloven § 4a, stk. 1](#)[Forældreansvarsloven § 11](#)[Straffeloven § 244, stk. 2](#)

Ophævelse af fælles forældremyndighed – kriterier og praksismønstre

Domstolene foretager en samlet, konkret og fremtidsorienteret vurdering af, om forældrene kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste. Praksis viser følgende overordnede mønstre:

- **Konfliktniveau og kommunikation:** Højt konfliktniveau, dyb gensidig mistillid eller total kommunikationsbrist kan udgøre holdepunkter for ophævelse – men det er afgørende at vurdere, hvad der er *årsagen* til den manglende kommunikation.
- **Fremtidsorienteret perspektiv:** Retten lægger vægt på, hvem af forældrene der bedst kan sikre, at fremtidige samværsordninger fungerer, og at barnet har god kontakt med begge forældre.
- **Forældrekompetence:** Børnesagkyndige vurderinger af forældrenes mentaliserings- og omsorgsevne indgår med vægt.
- **Barnets tilknytning:** Tilknytning til den primære omsorgsperson, kontinuitet i barnets hverdag og barnets egne ønsker (navnlig fra 12-årsalderen) tillægges betydning.

I Højesterets dom af 2. juni 2026 ([BS-49983/2025-HJR](#)) præciserede Højesteret, at det ved vurderingen af samarbejdspotentialer:

"må indgå, hvad baggrunden er for, at parterne ikke kommunikerer."

I den konkrete sag skyldes den manglende kommunikation morens afstandtagen fra farens kriminalitet – ikke en generel samarbejdsunvilje fra farens side. Højesteret fandt, at betingelserne for ophævelse efter [§ 11, 2. pkt.](#) ikke var opfyldt, og omgjorde landsrettens ophævelse.

I landsretspraksis ses ophævelse typisk ved:

Sagssituation	Udfald
Ekstremt konfliktniveau, mange retssager	Ophævelse – den forælder med bedst samarbejdsevne fik forældremyndighed
Ulig magtbalance, ensidig kontrol	Ophævelse – den undertrykte forælder fik forældremyndighed
Fængselsdom for personfarlig kriminalitet + polititilhold	Ophævelse – den anden forælder fik forældremyndighed
Langvarig afsoning, men intet påvist samarbejdssvigt	Fælles forældremyndighed opretholdt

I **BS-26001/2025-VLR** (Vestre Landsret, 18. juli 2025) blev fælles forældremyndighed ophævet, hvor faren afsonede en samlet straf på over 5 år, og der ikke havde været reel kommunikation om barnets forhold i længere tid. I **BS-3231/2012-OLR** (Østre Landsret, 2012) blev ophævelse begrundet med farens ensidige kontrol – han skiftede lås og ændrede ferie uden morens samtykke.

LOV	Forældreansvarsloven § 4	Forældreansvarsloven § 11
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret: Fælles forældremyndighed opretholdes trods fars narkotikadomme – kriminalitet omfattet ikke af § 4 a i forældreansvarsloven	02.06.2026
	Landsretten · Fælles forældremyndighed ophævet grundet fars langvarige afsoning og manglende samarbejdsevne	18.07.2025
	Landsretten · Forældremyndighedssag: Ophævelse af fælles forældremyndighed og tillæggelse af forældremyndighed til mor	20.11.2012

Samarbejdschikane og forældre fremmedgørelse – Højesterets afvejning

Samarbejdschikane – dvs. systematisk hindring af den anden forælders kontakt til barnet – er et centralt tema i nyere praksis. Siden 1. januar 2025 er det lovfæstet i [forældreansvarsloven § 4, stk. 2](#), at konsekvenserne af samarbejdschikane, herunder forældre fremmedgørelse, skal inddrages ved vurderingen af barnets bedste.

To højesteretsafgørelser tegner de yderste grænser for, hvornår chikane fører til ændring af forældremyndighed:

1. Grov samværschikane → ophævelse og overførsel til den chikanerede forælder

I **BS-20880/2020-HJR** (Højesteret, 8. september 2020) havde moren gennem en længere periode hindret farens samvær med barnet og var i foråret 2020 gået under jorden med barnet efter en midlertidig afgørelse om forældremyndighed. Højesteret fandt:

"Den dermed forbundne manglende indbyrdes tillid og kommunikation mellem forældrene om Bs forhold giver holdepunkter for at antage, at forældrene også på længere sigt vil være ude af stand til at samarbejde om Bs forhold."

Højesteret lagde afgørende vægt på forældrekompetenceundersøgelser, der viste, at faren havde overlegen empati og mentaliseringsevne og var bedst i stand til at sikre barnets kontakt med begge forældre. Forældremyndigheden blev overført til faren.

2. Samarbejdschikane, men tilknytning trumfer – mor beholder forældremyndighed

I **BS-2041/2025-HJR** (Højesteret, 5. september 2025) tiltrådte Højesteret, at moren havde udøvet samarbejdschikane ved systematisk at forhindre farens kontakt til barnet. Til trods herfor blev moren tillagt eneforældremyndigheden. Vurderingen byggede på:

- **Tilknytning:** Barnet havde den stærkeste tilknytning til moren som biologisk mor og gennemgående primære omsorgsperson.
- **Fars rolle:** Faren var hverken biologisk eller retlig far og blev først en del af barnets liv, da barnet var 3 år.
- **Barnets bedste:** En ændring af forældremyndigheden vurderedes ikke at være bedst for barnet under de foreliggende omstændigheder.

Dommen viser, at § 4, stk. 2 ikke indebærer en automatik – chikane skal tillægges konsekvenser, *hvis det er til barnets bedste*. Barnets tilknytning kan veje tungere end hensynet til at sanktionere den chikanerende forælder.

Sammenholdt illustrerer de to afgørelser, at domstolene foretager en nuanceret afvejning, hvor det afgørende ikke er chikanens grovhed alene, men hvem der *konkret* er bedst for barnet at bo hos.

LOV	Forældreansvarsloven § 4, stk. 2	Forældreansvarsloven § 11	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdshikane		05.09.2025
	Højesteret · Ophævelse af fælles forældremyndighed og overførsel til faren grundet grov samværschikane og manglende samarbejdsevner		08.09.2020

§ 4 Formodningsreglen § 4 a og kriminalitetens betydning for forældremyndighed

[Forældreansvarsloven § 4 a](#) opstiller en negativ formodning: er en forælder idømt ubetinget fængselsstraf for katalogkriminalitet, kan vedkommende **som udgangspunkt ikke** have del i forældremyndigheden, bopæl eller samvær – *medmindre det er bedst for barnet*.

Kataloget pr. 1. januar 2025:

- Incest ([straffeloven § 210](#))
- Seksualforbrydelser ([straffeloven kapitel 24](#)), undtaget § 228
- Manddrab ([straffeloven § 237](#))
- Grov vold ([straffeloven §§ 245–246](#))
- Omskæring af kvinder ([straffeloven § 245 a](#))
- Menneskehandel ([straffeloven § 262 a](#))
- Gentagen vold i nære relationer ([straffeloven § 244, stk. 2](#)) – *tilføjet ved lov nr. 1688 af 30. december 2024*
- Terror (tilføjet 2021)

Kriminalitet UDEN for kataloget

Højesterets dom af 2. juni 2026 ([BS-49983/2025-HJR](#)) er den ledende afgørelse om forholdet mellem § 4 a og § 11. Faren afsonede samlet 5 år og 3 måneders ubetinget fængsel for narkotikakriminalitet ([straffeloven § 191](#)) og simpel vold ([straffeloven § 244, stk. 1](#)). Vestre Landsret havde ophævet den fælles forældremyndighed, men Højesteret omgjorde dommen og fastslog:

- § 191 (narkotika) og § 244, stk. 1 (simpel vold) er **ikke** katalogkriminalitet efter § 4 a.
-

Kriminalitet uden for kataloget *kan* indgå i vurderingen af barnets bedste efter § 4, men **kun** hvis handlingerne skaber tvivl om, hvorvidt forælderen er egnet til at drage omsorg for barnet – navnlig ved handlinger rettet mod at skade andre mennesker.

- Den begåede kriminalitet gjorde ikke faren uegnet til at deltage i beslutninger om barnets liv.
- Faren havde søgt at udøve sin forælderrolle under afsoning (tilgængelig via telefon, mail og e-Boks).

Dommen understreger, at § 4 a's katalog er **udtømmende** – andre strafferetlige domme begrundes ikke i sig selv ophævelse af fælles forældremyndighed.

Kriminalitet INDEN for kataloget

I **BS-41532/2021-OLR** (Østre Landsret, 20. januar 2022) var faren idømt fængselsstraf for voldtægt efter [straffeloven § 216](#) mod moren, og der var meddelt polititilhold. Landsretten ophævede den fælles forældremyndighed og tillagde moren forældremyndigheden alene. Sagen illustrerer det typiske udfald af § 4 a-katalogens formodningsregel: når en forælder er dømt for personfarlig kriminalitet rettet mod den anden forælder, taler formodningen kraftigt mod, at den dømte beholder del i forældremyndigheden.

LOV

[Forældreansvarsloven § 4a, stk. 1](#)[Straffeloven § 191](#)[Straffeloven § 216](#)[Straffeloven § 244, stk. 1-2](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret: Fælles forældremyndighed opretholdes trods fars narkotikadomme – kriminalitet omfattet ikke af § 4 a i forældreansvarsloven

02.06.2026

Landsretten · Ankesag om forældremyndighed: Fælles forældremyndighed ophæves grundet manglende samarbejde og fængselsdom

20.01.2022

§ 5 Tvangsfuldbyrdelse af samvær og EMRK artikel 8

Tvangsfuldbyrdelse af samværsafgørelser sker efter [retsplejeloven § 456 p](#), der blev indsat ved lov nr. 1711 af 27. december 2018 (ikrafttræden 1. april 2019). Bestemmelsen afløste det tidligere regime i retsplejeloven § 536, stk. 6, og markerede et grundlæggende skifte: mens fuldbyrdelse tidligere kun kunne afvises, hvis barnets sjælelige eller legemlige sundhed udsattes for *alvorlig fare*, kræver den nugældende bestemmelse, at fuldbyrdelse skal ske *under hensyn til barnet og varetage barnets bedste*.

To nyere afgørelser illustrerer den vanskelige balance mellem myndighedernes positive forpligtelse efter EMRK artikel 8 og hensynet til barnets bedste:

Højesteret: Afhentning nødvendig trods barnets alder

I **BS-21907/2025-HJR** (Højesteret, 22. september 2025) havde moren i mange år modsat sig medvirken til retsgenetisk undersøgelse og nægtet at udlevere barnet (født 2012) til overvåget samvær. Tvangsbøder på op til 3.000 kr. var virkningsløse. Højesteret omstødte landsrettens afvisning af fuldbyrdelse og fastslog:

- **Positiv forpligtelse:** Myndighederne har efter EMRK artikel 8 en forpligtelse til hurtigt at håndhæve samværsafgørelser for at undgå uoprettelige konsekvenser for forholdet mellem forælder og barn.
- **Tvangsbøder virkningsløse:** Da bøderne ikke havde ændret morens adfærd, var afhentning af barnet den eneste mulighed for at etablere kontakt.
- Samværsafgørelsen skulle fuldbyrdes ved afhentning. Moren idømtes 9.000 kr. i forfaldne tvangsbøder.

Landsretten: Tvangsfuldbyrdelse afvist trods samværschikane

I [BS-46105/2024-OLR](#) (Østre Landsret, 16. januar 2025) havde en mor gennem mange år forhindret enhver kontakt mellem en 12-årig pige og hendes juridiske far. Trods konstatering af samværschikane fandt landsretten, at tvangsfuldbyrdelse *på nuværende tidspunkt* ikke var i barnets bedste:

- En tvangsudlevering ville medføre optrapning af konfliktniveauet og inddrage barnet direkte i konflikten.
- Fremtidige samvær ville *alene* kunne gennemføres ved tvang – hvilket i sig selv stred mod barnets bedste.
- EMRK artikel 8 og FN's Børnekonvention kunne ikke føre til et andet resultat.

De to afgørelser kan ses i sammenhæng: Højesteret anlægger en bredere tidsperspektiv og understreger, at vedvarende modstand ikke kan blokere fuldbyrdelse permanent (ellers udhules EMRK-forpligtelsen), mens landsretten i den konkrete sag vurderede, at 12 års fravær af kontakt og barnets alder gjorde tvangsudlevering uforsvarlig.

For en dybere behandling af bopæls- og samværsafgørelser, se [praksisoversigten om bopæl og samvær](#). For EMRK artikel 8 i bredere perspektiv, se [praksisoversigten om EMRK artikel 8](#).

LOV	Forældreansvarsloven § 4	Retsplejeloven § 456p
PRAKSIS	Højesteret · Tvangsfuldbyrdelse af samvær ved afhentning af barn grundet forælders vedholdende modvilje	22.09.2025
	Landsretten · Landsretten afviser tvangsfuldbyrdelse af samvær med henvisning til barnets bedste	16.01.2025

§ 6 Langvarig afsoning og ekstremt konfliktniveau – landsretspraksis

Landsretspraksis viser, at langvarig afsoning og ekstremt konfliktniveau kan begrunde ophævelse af fælles forældremyndighed, men at vurderingen altid er konkret.

Langvarig afsoning

I [BS-26001/2025-VLR](#) (Vestre Landsret, 18. juli 2025) ophævede landsretten den fælles forældremyndighed, hvor faren afsonede en samlet straf på over 5 år. Manglende kommunikation om barnets forhold i længere tid udgjorde holdepunkter for, at samarbejde ikke var muligt. Højesteret omgjorde imidlertid denne dom (se ovenfor om [BS-49983/2025-HJR](#)), idet Højesteret fandt, at årsagen til den manglende kommunikation primært lå hos moren – ikke faren. Dommen viser, at landsretterne kan anlægge en strengere linje end Højesteret, og at Højesteret lægger afgørende vægt på *årsagen* til kommunikationsbristen.

Ekstremt konfliktniveau

I [BS-2678/2022-OLR](#) (Østre Landsret, 6. april 2022) havde forældrene ført 13 retssager på 3½ år om tvillinger. Det ekstreme konfliktniveau medførte, at landsretten ophævede den fælles forældremyndighed og tillagde faren forældremyndigheden alene, idet han vurderedes bedst i stand til at sikre barnets kontakt med begge forældre.

I [BS-3231/2012-OLR](#) (Østre Landsret, 20. november 2012) blev den fælles forældremyndighed ophævet pga. en ulig magtbalance, hvor faren ensidigt skiftede lås og ændrede ferieaftaler. Moren blev tillagt forældremyndigheden.

Processuelt:

Forældreansvarsvejledningen (VEJ C20231009060, 21. december 2023) uddyber de administrative procedurer og kriterier for sagsbehandlingen i Familieretshuset, herunder børnesamtaler, børnesagkyndige undersøgelser og forældrekompetenceundersøgelser. Vejledningen understreger, at samarbejdsskikane allerede før den lovfæstede § 4, stk. 2, skulle indgå i vurderingen af barnets bedste.

LOV	Forældreansvarsloven § 4	Forældreansvarsloven § 11	
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret: Fælles forældremyndighed opretholdes trods fars narkotikadomme – kriminalitet omfattet ikke af § 4 a i forældreansvarsloven		02.06.2026
	Landsretten · Fælles forældremyndighed ophævet grundet fars langvarige afsoning og manglende samarbejdsevne		18.07.2025
	Landsretten · Ophævelse af fælles forældremyndighed over to tvillinger og overdragelse til faren grundet uforsonligt konfliktniveau		06.04.2022
	Landsretten · Forældremyndighedssag: Ophævelse af fælles forældremyndighed og tillægelse af forældremyndighed til mor		20.11.2012

§ 7 Sammenfatning og centrale retningslinjer

Praksis om forældremyndighed efter forældreansvarsloven tegner følgende hovedlinjer:

Ophævelse af fælles forældremyndighed kræver konkrete holdepunkter for, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste. Tærsklen er lavere end den tidligere "tungtvejende grunde"-standard, men retten foretager fortsat en nuanceret, fremtidsorienteret vurdering. Det er ikke tilstrækkeligt blot at påvise konflikter – retten vurderer *årsagen* til konflikterne og *hvem* der bedst kan sikre barnets kontakt med begge forældre.

Samarbejdsskikane kan få alvorlige konsekvenser, herunder overførsel af forældremyndighed til den chikanerede forælder, men kun når det *konkret* er bedst for barnet. Barnets tilknytning og primære omsorgsperson kan veje tungere end ønsket om at sanktionere chikane. Det er endnu for tidligt at vurdere den fulde praktiske effekt af den nye § 4, stk. 2 (i kraft 1. januar 2025), men Højesterets afgørelse fra september 2025 (BS-2041/2025-HJR) viser, at bestemmelsen ikke medfører en automatik.

Formodningsreglen i § 4 a udgør et skærpet regime ved katalogkriminalitet, men Højesterets dom fra 2. juni 2026 (BS-49983/2025-HJR) fastslår, at kriminalitet *uden for* kataloget – herunder narkotika og simpel vold – ikke i sig selv kan begrunde ophævelse.

Tvangsfuldbyrdelse af samvær skal varetage barnets bedste, men myndighedernes positive forpligtelse efter EMRK artikel 8 indebærer, at vedvarende modstand fra en forælder ikke kan blokere fuldbyrdelse permanent. Højesteret har godkendt afhentning som fuldbyrdelsesmiddel, når tvangsbøder er virkningsløse.

Vigtige proceduremæssige ændringer:

- Familieretshuset (oprettet 1. april 2019 ved lov nr. 1702 af 27. december 2018) er indgangen til alle sager om forældremyndighed, bopæl og samvær. Komplekse sager indledes i Familieretshuset og kan af retten afgøres, hvis forældrene ikke kan opnå enighed.
- Vejledningen om børnesagkyndige undersøgelser (VEJ C20260957260, 13. juni 2026) regulerer proceduren for de forældrekompetenceundersøgelser, der tillægges betydelig vægt af domstolene.

- Forældreansvarsbekendtgørelsen (BEK nr. 1756 af 1. december 2024) fastsætter de nærmere procedureregler.

LOV

[Forældreansvarsloven § 4, stk. 1-2](#)

[Forældreansvarsloven § 4a, stk. 1](#)

[Forældreansvarsloven § 11](#)

[Retsplejelovent § 456p](#)

PRAKSIS	Højesteret · Højesteret: Fælles forældremyndighed opretholdes trods fars narkotikadomme – kriminalitet omfattet ikke af § 4 a i forældreansvarsloven	02.06.2026
	Højesteret · Tvangsfuldbyrdelse af samvær ved afhentning af barn grundet forælders vedholdende modvilje	22.09.2025
	Højesteret · Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdsskikane	05.09.2025
	Højesteret · Ophævelse af fælles forældremyndighed og overførsel til faren grundet grov samværschikane og manglende samarbejdsevner	08.09.2020
	Landsretten · Landsretten afviser tvangsfuldbyrdelse af samvær med henvisning til barnets bedste	16.01.2025

REFERENCE

Lovgrundlag

5 paragraffer

Forældreansvarsloven § 4	stk. 1-2	Forældreansvarsloven § 4a	stk. 1
Forældreansvarsloven § 11		Forældreansvarsloven § 14	
Retsplejelovent § 456p			

MATERIALE

Citerede afgørelser

11 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

4

02.06.2026	Højesteret: Fælles forældremyndighed opretholdes trods fars narkotikadomme – kriminalitet omfattet ikke af § 4 a i forældreansvarsloven	10746-12774
22.09.2025	Tvangsfuldbyrdelse af samvær ved afhentning af barn grundet forælders vedholdende modvilje	21907-2025
05.09.2025	Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdsskikane	10026-11737
08.09.2020	Ophævelse af fælles forældremyndighed og overførsel til faren grundet grov samværschikane og manglende samarbejdsevner	bs-20880-2020-hjr

LANDSRETTE · ANKEINSTANS

5

18.07.2025	Fælles forældremyndighed ophævet grundet fars langvarige afsoning og manglende samarbejdsevne	10223-11999
16.01.2025	Landsretten afviser tvangsfuldbyrdelse af samvær med henvisning til barnets bedste	9558-11139
06.04.2022	Ophævelse af fælles forældremyndighed over to tvillinger og overdragelse til faren grundet uforsonligt konfliktniveau	3864-4668

20.01.2022	Ankesag om forældremyndighed: Fælles forældremyndighed ophæves grundet manglende samarbejde og fængselsdom	3325-3954
20.11.2012	Forældremyndighedssag: Ophævelse af fælles forældremyndighed og tillægelse af forældremyndighed til mor	1941-2314
BYRET TEN · F Ø R S T E I N S T A N S		2
06.09.2024	Frifindelse i sag om tvangsfuldbyrdelse af samvær	9530-11101
22.02.2021	Afgørelse om forældremyndighed, bopæl og samvær	1426-1734

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Barnets perspektiv - Forældremyndighed, Barnets bopæl, Samvær, Tvangsfuldbyrdelse - Betænkning nr. 1475
nr. 1475 · 2006 · Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender

07

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over gaver mellem ægtefæller (gyldighed og kreditorbeskyttelse)

Formfrihed efter ægtefælleloven og kreditorernes værn i konkurslovens § 64

Version 2 · Opdateret 16. jul. 2026 · 23 afgørelser · 2004-2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Med ægtefælleloven (lov nr. 548 af 30. maj 2017, i kraft 1. januar 2018) afskaffede lovgiver det hidtidige krav i retsvirkningslovens § 30, stk. 1, om, at gaver mellem ægtefæller – bortset fra sædvanlige lejlighedsgaver – skulle ydes ved ægtepagt. Gaver mellem ægtefæller kan nu gives formløst efter [ægtefælleloven § 2, stk. 1](#), og overgangsreglen i [§ 81](#) helbredte med tilbagevirkende kraft de gaver, der var givet uden ægtepagt før ikrafttrædelsen. Til gengæld blev kreditorernes værn flyttet: for gaver givet efter 1. januar 2018 findes beskyttelsen ikke længere i en formregel, men alene i omstødsesreglerne i [konkursloven § 64](#), der ved følgeloven (lov nr. 550 af 30. maj 2017) blev skærpet med nye stk. 4 og 5 netop for at imødegå den såkaldte "ægtefællefinde". Praksis kredser derfor om tre spørgsmål: foreligger der reelt en gave, hvornår er den fuldbyrdet, og var giveren solvent og sufficient.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Gaver mellem ægtefæller kan siden 1. januar 2018 gives formløst; ægtepagt er ikke længere en gyldighedsbetingelse, jf. ægtefælleloven § 2, stk. 1.
- 02** Gaver givet før 1. januar 2018 uden den dagældende ægtepagt anses efter ægtefælleloven § 81 for gyldigt givet ved lovens ikrafttræden – medmindre retssag om tilbagegivelse var anlagt forinden.
- 03** Retsvirkningslovens § 33 om gavemodtagerens hæftelse for værdien af gaven over for forudbestående kreditorer gælder efter ægtefælleloven § 82 kun for gaver givet før 1. januar 2018; for senere gaver er konkurslovens § 64 det eneste kreditorværn.
- 04** Konkurslovens § 64, stk. 4, indsat ved lov nr. 550 af 30. maj 2017, gør gaver til nærtstående, der stod i åbenbart misforhold til skyldnerens økonomiske forhold, omstødelige uden nogen tidsfrist i forhold til fristdagen.
- 05** Modtageren kan kun afværge omstødelse ved at godtgøre, at skyldneren hverken var eller blev insolvent OG utvivlsomt havde tilstrækkelige midler – både illikviditet og insufficiens skal udelukkes, og bevisbyrden er streng.

- 06** Løbende overførsler til ægtefælle eller samlever, der overstiger rimelige forsørgelsesbidrag, sidestilles med gaver efter konkurslovens § 64, stk. 5, så en opsparring hos den ene ægtefælle finansieret af den andens indkomst kan omstødes.
- 07** Ved bodeling regnes gaven først for fuldbyrdet på skæringsdagen for formuefællesskabets ophør, hvilket kan bringe en skævdeling ind under den korte 6-måneders frist i konkurslovens § 64, stk. 1.
- 08** Skævdeling ved bodeling til fordel for den ene ægtefælle udgør en gave, hvis gavemoment er den anden ægtefælles afkald på boslodskrav; god tro udelukker ikke omstødelse, men kan begrunde nedsættelse efter konkurslovens § 78.
- 09** Bevisbyrden for, at en formueforskydning mellem ægtefæller var lån eller vederlag og ikke gave, påhviler modtageren, og manglende dokumentation – herunder manglende indberetning til skattemyndighederne – fører til, at overførslen kvalificeres som gave.
- 10** En ægtepagt om særeje kan selv være en omstødelig gavedisposition, når den oprettes under insolvens og med skilsmisse for nært forestående.
- 11** Ægtepagten er fortsat kun gyldig, når den er underskrevet af begge ægtefæller og tinglyst i personbogen, jf. ægtefælleloven § 20; anmeldelse til tinglysning efter ophørsdagen er uden retsvirkning.
- 12** Et behæftet aktiv, der modtages som gave med særejebestemmelse, er i sin helhed særeje, når overdragelsen indeholdt et betydeligt gaveelement, jf. Højesterets dom af 3. november 2016 i sag 46/2016 (gaveelement 44,12 pct.), som er kodificeret i ægtefælleloven § 24, stk. 2.
- 13** Gaver til tredjemand kan kræves tilbage efter ægtefælleloven § 10, men kun af ægtefællen selv – ikke af dennes arvinger eller kreditorer – og kun inden 1 år efter kendskab og 3 år efter gaven, regnet fra sikringsaktens foretagelse.
- 14** Gavens beskyttende virkning er ikke absolut over for det offentlige: efter gældsinddrivelsesloven § 12 kan der efter forgæves udlægsforsøg foretages udlæg i den samlevende ægtefælles ejendele for skattebeløb.

Fra gaveægtepagt til formfrihed: ægtefællelovens § 2 og reformen i 2017

§ 1

Indtil 1. januar 2018 var udgangspunktet, at en gave mellem ægtefæller kun var gyldig, hvis den blev ydet ved ægtepagt, jf. den dagældende § 30, stk. 1, i lov om ægteskabets retsvirkninger. Kun sædvanlige gaver, hvis værdi ikke stod i misforhold til giverens kår, samt gaver i form af livsforsikring og lignende forsørgelse, var undtaget. Ordningen betød, at en formløs gave var ugyldig – også mange år efter – og at både gavegiveren selv, dennes arvinger og enhver senere kreditor kunne kræve gaven tilbage.

Med [ægtefælleloven § 2, stk. 1](#) er dette ophævet. Bestemmelsen lyder:

Under ægteskabet kan ægtefæller indgå aftaler med hinanden, give hinanden gaver og pådrage sig forpligtelser over for hinanden, jf. dog stk. 2 og 3 og konkurslovens § 64.

Forarbejderne til § 2 gør op med den hidtidige retstilstand og opregner, hvilke begrænsninger der bestod efter retsvirkningsloven – herunder at »Gaver mellem ægtefæller kan kræves tilbage, hvis betingelserne herfor i lovens §§ 30-33 er opfyldt« og at »En ægtefælles kreditorer kan søge gaver, som en insolvent ægtefælle har givet sin ægtefælle, omstødt, jf. konkurslovens § 64«. Efter reformen står alene den sidste begrænsning tilbage. Henvisningen i § 2, stk. 1, til konkurslovens § 64 er derfor ikke en formalitet: den er den eneste tilbageværende reservation over for gavefriheden.

To grænser gælder fortsat:

- Efter § 2, stk. 2 kan ægtefæller ikke ved aftale fravige lovens regler, medmindre det følger af kapitel 4 og 5 (særeje og forhåndsaftaler om formuedeling), § 25, stk. 2 og § 32. Ægtefæller kan således ikke ved en gavekonstruktion give afkald på forsørgelse efter § 4, stk. 1 eller på forhånd fravige reglerne om samtykke til dispositioner over familiens helårsbolig.
- Efter § 2, stk. 3 kan ægtefæller ikke gyldigt aftale, at det, som den ene ægtefælle fremtidigt erhverver, uden vederlag skal tilfalde den anden. Løbende "gavetilsagn" om fremtidige erhvervelser er dermed uvirksomme – en videreførelse af retsvirkningslovens § 30, stk. 2.

Loven bygger på **Retsvirkningslovsudvalgets betænkning nr. 1552/2015 om ægtefællers økonomiske forhold** og blev gennemført ved L 178 (FT 2016-17), vedtaget med 110 stemmer mod 0 som **lov nr. 548 af 30. maj 2017**. Følgeloven L 179 blev til **lov nr. 550 af 30. maj 2017**. Begge trådte i kraft 1. januar 2018.

Selve særejeaftalens indhold, aftalefrihedens grænser og tilsidesættelse efter aftalelovens § 36 behandles under [ægtepagter](#).

LOV

[Konkursloven § 64](#)[Ægtefælleloven § 2, stk. 1-3](#)[Ægtefælleloven § 4, stk. 1](#)[Ægtefælleloven § 25, stk. 2](#)

Overgangsreglerne i §§ 81 og 82 – hvornår lever retsvirkningslovens gamle regler videre?

Reformens skarpeste snit ligger i overgangsbestemmelserne, og de skal holdes præcist adskilt.

Ægtefælleloven § 81 – formkravet er helbredt. Efter § 81 anses en gave, som en ægtefælle før 1. januar 2018 gav sin ægtefælle uden opfyldelse af det dagældende § 30, stk. 1-krav, som gyldigt givet ved lovens ikrafttræden. Undtagelsen er snæver: bestemmelsen viger, hvis gave giveren, dennes kreditorer eller arvinger **før** ikrafttrædelsen havde anlagt retssag med påstand om tilbagegivelse. Verserende sager blev altså ikke berørt; alle andre ugyldighedsindsigelse bortfaldt natten til 1. januar 2018.

Forarbejderne til § 81 begrundet dette dobbelt – dels hensynet til ægtefællerne selv:

Dette er begrundet i, at en ægtefælle ikke mange år senere bør kunne fortryde en gave og kræve den tilbage, blot fordi ægtefællerne har overset kravet om ægtepagt.

– dels med, at formkravet gav kreditorerne et uforholdsmæssigt værn:

Denne mulighed for at kræve en gave tilbage går langt ud over, hvad der er nødvendigt for at beskytte gavegiverens kreditors interesser. Det er således alene kreditorer, der havde et krav mod gavegiver ved overdragelsen af gaven, der har et beskyttelsesværdigt behov for beskyttelse mod at lide tab som følge af overdragelse af gaver mellem ægtefæller.

Ægtefælleloven § 82 – men hæftelsesreglen lever videre for gamle gaver. Efter § 82 finder den hidtil gældende § 33 i retsvirkningsloven fortsat anvendelse på gaver, som den ene ægtefælle gav den anden **før** 1. januar 2018. Retsvirkningslovens § 33 indebar, at den, der ved gaven havde en fordring på overdrageren, kunne holde sig til den modtagende ægtefælle for værdien af det overførte, hvis fuld dækning hos giveren måtte anses uopnåelig – medmindre det bevistes, at overdrageren beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Sædvanlige gaver uden misforhold til giverens kår og gaver i form af livsforsikring eller lignende forsørgelse var undtaget; delvist vederlag blev fradraget, og modtageren gik fri ved at bevise, at gaven var gået tabt uden dennes skyld.

Dette giver en skarp tidsmæssig deling, som er afgørende for enhver konkret sag:

Gaven ydet	Formkrav (ægtepagt)	Hæftelse for forudbestående gæld op til gavsens værdi	Omstødelse i konkurs
Før 1/1 2018	Bortfaldet ved ÆFL § 81 (medmindre sag anlagt før)	Ja – RVL § 33 lever videre via ÆFL § 82	Konkursloven § 64
Fra 1/1 2018	Ingen – formfrihed, ÆFL § 2, stk. 1	Nej – ingen efterfølger til RVL § 33	Konkursloven § 64, herunder nye stk. 4 og 5

Den ældre praksis om formkravet illustrerer, hvad § 81 satte en stopper for. Østre Landsret behandlede i **BS-1334/2007-OLR** (22. august 2008) et konkursbos krav om tilbagebetaling af gaveydelse mellem ægtefæller, hvor bilfinansiering ydet uden ægtepagt blev anfægtet som ugyldig. Tilsvarende angik **BS-322/2011-HRS** (3. februar 2012) et betalingskrav, hvor gyldigheden af aktiver overdraget via gaveægtepagt var det centrale stridspunkt. Efter 1. januar 2018 kan denne type indsigelse ikke længere rejses for gaver ydet før ikrafttrædelsen, og for senere gaver opstår spørgsmålet slet ikke.

Endelig gælder en tredje overgangsregel: efter § 76 bedømmes det efter de hidtil gældende regler, i hvilket omfang aktiver erhvervet før 1. januar 2018 – herunder gaver modtaget med særejebestemmelse – er særeje. Reglen har fortsat praktisk betydning i bodelinger af ægteskaber stiftet før reformen.

LOV

Ægtefælleloven § 2, stk. 1

Ægtefælleloven § 76, stk. 1, 2

Ægtefælleloven § 81

Ægtefælleloven § 82

PRAKSIS

Landsretten · Omstødelse af gaver mellem ægtefæller ved konkurs: Ugyldighed af bilfinansiering uden ægtepagt 22.08.2008

Byretten · Sag om betalingskrav og ugyldighed af aktiver overdraget via gaveægtepagt

03.02.2012

§ 3 Bevis for gaven: gavehensigt over for lån, vederlag og forsørgelse

Når formkravet er væk, forskydes tvisterne til kvalifikationen: var overførslen en gave, et lån, et vederlag for udført arbejde, en fælles investering – eller blot forsørgelse? Spørgsmålet er afgørende i tre retninger på én gang: for bodelingen, for konkursboets omstødelsesadgang og for beskatningen.

Udgangspunktet er, at [ægtefælleloven § 4, stk. 2](#) holder den løbende forsørgelse uden for gavebegrebet: hvad en ægtefælle modtager fra den anden som opfyldelse af forsørgelsespligten efter [§ 4, stk. 1](#), tilhører modtageren. Denne "forsørgelseskanal" er dog ikke ubegrænset – se afsnittet om konkurslovens § 64, stk. 5, nedenfor.

Praksis viser en klar linje: **den, der hævder, at en formueforskydning ikke var en gave, bærer bevisbyrden, og udokumenterede efterrationaliseringer slår ikke igennem.** I [BS-1144/2016-VLR \(23. maj 2017\)](#) havde en senere fallent udbetalt 50.000 kr. ved check til sin søn, der gjorde gældende, at beløbet var vederlag for flere hundrede timers vedligeholdelsesarbejde på faderens ejendom. Både sønnen og faderen forklarede om en honoraraftale, og et vidne bekræftede arbejdet. Vestre Landsret lagde alligevel afgørende vægt på det objektive spor:

Beløbet på 50.000 kr. er ikke indberettet til SKAT som et arbejdsvederlag. Herefter og i øvrigt af de grunde, som byretten har anført, tiltræder landsretten, at Part A ikke har bevist, at det modtagne beløb udgør vederlag for udført arbejde.

Retten afviste dernæst, at beløbet kunne rummes i undtagelsen for understøttelse i [konkursloven § 64, stk. 3](#):

Der er ikke efter oplysningerne om Part A's forhold sammenholdt med oplysningerne om Part 1's forhold på tidspunktet for gavens ydelse grundlag for at anse gaven for en understøttelse, som ikke stod i misforhold til Part 1's kår.

Selv om sagen angik en søn og ikke en ægtefælle, er metoden den samme for ægtefæller: manglende skriftlighed, manglende indberetning og manglende afvikling trækker mod gavekvalifikation.

Sondringen gave/lån går igen i ægtefælleskiftet. Skifteretten i Roskilde tog i [BS-36753/2022-ROS \(14. marts 2023\)](#) stilling til, om midler ydet mellem tidligere ægtefæller i forbindelse med et huskøb skulle anses for lån eller gave – en klassisk konstellation, hvor den ene ægtefælles indskud i den andens ejendom skal kvalificeres.

De skattemæssige afgørelser bekræfter linjen. Landsskatteretten fastslog i [14-2899642 \(31. maj 2017\)](#) og [14-0479849 \(8. marts 2018\)](#) – begge med henvisning til statsskattelovens § 4 og boafgiftslovens § 22 – at skatteyderen har bevisbyrden for, at en modtaget overførsel er et lån og ikke en skattepligtig gave, og at bevisbyrden kræver objektiv dokumentation for låneforholdet. Gave- og boafgiftsberegningen mellem ægtefæller behandles nærmere under [gaveafgift-arvebeskatning](#) og rentefri familielån under [rentefrit-familielaan-anfordringslaan-gaveafgift](#).

En beslægtet – men retligt adskilt – konstellation er indskud mellem ugifte samlevende, hvor gavebetragtningen erstattes af berigelses- og forudsætningssspunkter. I [BS-8638/2018-ARH \(29. juli 2021\)](#) havde en samlever indfriet et fælles realkreditlån på 149.377 kr. på partnerens ejendom uden gældsbevis, og samlivet ophørte fem måneder senere. Retten fandt, at der ikke forelå en gave, men bristede forudsætninger:

Der foreligger ingen aftale omkring sagsøgerens indfrielse af lånet i januar 2016, og det må have stået sagsøgte klart, at sagsøgeren ikke havde nogen forventning om, at hun ville ophæve samlivet 5 måneder senere. Der foreligger derfor bristede forudsætninger for sagsøgerens betaling af lånet.

Modsætningsvis: mellem ægtefæller vil samme disposition normalt skulle håndteres inden for ægtefællelovens system – som gave, som reguleringskrav efter [§ 38](#) eller som led i formuedelingen – og ikke via almindelige berigelsesgrundsætninger.

[Ægtefælleloven § 4, stk. 1, 2](#) | [Ægtefælleloven § 38, stk. 1](#)

PRAKSIS	Landsretten · Omstødelse af betaling anset som gavedisposition	23.05.2017
	Byretten · Dom i sag om lån til ejendoms køb mellem tidligere ægtefæller	14.03.2023
	Byretten · Sag om bristede forudsætninger ved samlivsophør og tilbagebetaling af lån	29.07.2021
	Landsskatteretten · Skattepligt af gaver vs. lån: Bevisbyrde og sagsbehandlingsfejl	08.03.2018
	Landsskatteretten · Skattepligt af gave vs. lån - Landsskatterettens afgørelse om overførsel mellem venner	31.05.2017

Konkurslovens § 64 som gavens egentlige kreditorværn – og "ægtefællefinten"

Fordi retsvirkningslovens § 33 ikke fik nogen efterfølger i ægtefælleloven, er [konkursloven § 64](#) i dag det bærende kreditorværn mod gaver mellem ægtefæller. Udgangspunktet i [ægtefælleloven § 3](#) er nemlig, at hver ægtefælle under ægteskabet hæfter med sin formue for **sine** forpligtelser – en gave flytter derfor formuen ud af kreditorernes rækkevidde, medmindre omstødelse kan gennemføres.

Det var lovgiver fuldt opmærksom på. I de almindelige bemærkninger til [L 178](#) hedder det:

Følgelovforslaget indeholder også forslag til ændring af konkurslovens bestemmelse om omstødelse af gaver mellem ægtefæller med henblik på imødegåelse af den såkaldte ægtefællefinte. Efter forslaget begrænses en skyldners mulighed for at bringe sin formue i ly for sine kreditorer ved at overdrage den til sin ægtefælle.

Ved **lov nr. 550 af 30. maj 2017** ([L 179](#)) blev § 64 ændret på tre punkter med virkning fra 1. januar 2018:

- Skærpet afværgelse i stk. 2.** Der blev indsat en yderligere betingelse: modtageren skal nu godtgøre både, at skyldneren hverken var eller blev insolvent, **og** at skyldneren utvivlsomt havde tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Forarbejderne er utvetydige: »Det er således efter forslaget ikke tilstrækkeligt til at afværge omstødelse, at overdrageren efter overdragelsen opretholder en indtægt, der er stor nok til at dække dennes løbende forpligtelser. Det er desuden en betingelse for at afværge omstødelse, at overdragerens aktiver utvivlsomt oversteg dennes passiver.« Vurderingen omfatter altså både illikviditet og insufficiens.
- Nyt stk. 4 – tidsbegrænset omstødelse.** Efter [§ 64, stk. 4](#) kan gaver til nærtstående, som stod i **åbenbart misforhold** til skyldnerens økonomiske forhold, fordres omstødt uden nogen tidsfrist i forhold til fristdagen. Forarbejderne præciserer rækkevidden: »Ved gaver, der står i åbenbart misforhold til skyldnerens økonomiske forhold, skal forstås gaver af usædvanlig værdi. ... Der skal ikke kun tages hensyn til gavens relative værdi i forhold til skyldnerens økonomiske forhold, men også til dens i sig selv meget store værdi.« Bestemmelsen »vil navnlig finde anvendelse på fast ejendom, værdipapirer og motorkøretøjer«, og »Det er uden betydning, om de pågældende gaver er givet som lejlighedsgaver«. Løsøre til modtagerens personlige brug falder derimod som hovedregel udenfor, selv om der er tale om luksusgenstande.
- Nyt stk. 5 – løbende overførsler.** Efter [§ 64, stk. 5](#) gælder stk. 1-4 også, i det omfang skyldneren løbende har betalt større beløb til eller for sin ægtefælle eller samlever, end hvad der efter disses økonomiske forhold og familiens behov var rimelige bidrag til familiens forsørgelse.

Bevisbyrden efter stk. 4 er efter forarbejderne udtrykkeligt en videreførelse af den gamle praksis:

Kravet til bevis er en videreførelse af praksis vedrørende den gældende retsvirkningslovs § 33, og der er tale om en streng bevisbyrde. Det er således ikke tilstrækkeligt, at modtageren blot sandsynliggør, at skyldneren beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser.

Praksis fra retsvirkningslovens § 33 er derfor fortsat retningsgivende – ikke som selvstændigt hjemmelsgrundlag for nye gaver, men som fortolkningsbidrag til § 64, stk. 4.

Stk. 5 rammer den klassiske arbejdsdeling, hvor den gældsplagede ægtefælle betaler alle husstandens udgifter, mens den anden sparer op. Forarbejderne siger det direkte:

Den foreslåede regel skal bl.a. finde anvendelse i situationer, hvor skyldneren løbende har afholdt udgifter, herunder terminsydelser, på en fast ejendom, der tilhører den anden ægtefælle. Har skyldneren således eksempelvis forbrugt hele sin indkomst over en længere periode på familiens forsørgelse, så ægtefællen har været i stand til at oparbejde en opsparing, vil ægtefællen kunne mødes med et omstødelseskrav efter den foreslåede bestemmelse.

God tro hos den begunstigede udelukker som udgangspunkt ikke omstødelse, men kravet kan lempes efter [konkursloven § 78](#), typisk hvis modtageren i fortsat god tro har forbrugt det modtagne. Forarbejderne understreger dog, at lempelse **ikke** bør ske, hvis den begunstigede var bekendt med, at der var rejst et stort krav mod skyldneren – uanset om kravet på gavetidspunktet var omtvistet.

Broen mellem skiftereglerne og omstødelsen er trukket udtrykkeligt i [ægtefælleskifteloven § 58](#):

En ægtefælle bliver ikke ved at modtage udlæg for sin lod i den anden ægtefælles bodel ansvarlig for dennes gæld. Om ægtefællen har pligt til at tilbagegive det modtagne til fordringshavernes fyldestgørelse, afgøres efter konkurslovens regler om omstødelse.

De generelle omstødelsesregler behandles nærmere under [omstødelse-konkurs](#).

LOV

[Konkursloven § 64, stk. 1-5](#)[Konkursloven § 78](#)[Ægtefælleloven § 3](#)[Ægtefælleskifteloven § 58](#)

§ 5 Fuldbyrdelestidspunktet og fristerne – hvornår er gaven "ydet"?

Fristerne i [konkursloven § 64](#) regnes fra gavens **fuldbyrkelse** i forhold til fristdagen (som efter konkurslovens § 1 bl.a. er dagen, hvor skifteretten modtog konkursbegæringen). Systemet er trindelt:

Bestemmelse	Periode før fristdagen	Bevisbyrde
§ 64, stk. 1	Senere end 6 mdr.	Objektiv – ingen afværgelsesmulighed
§ 64, stk. 2, 1. pkt.	6 mdr.–1 år	Modtageren kan afværge ved at godtgøre solvens og sufficiens
§ 64, stk. 2, 2. pkt.	Indtil 2 år – for nærtstående	Samme afværgelsesmulighed
§ 64, stk. 4	Ingen tidsgrænse – ved åbenbart misforhold til nærtstående	Samme, men skærpet bevis
§ 64, stk. 3	–	Lejlighedsgaver og understøttelse uden misforhold undtaget

Ægtefællen er nærtstående efter konkurslovens § 2, nr. 1, og den forlængede 2-årsfrist i stk. 2, 2. pkt., gælder derfor altid.

Det praktisk vigtigste – og mest oversete – spørgsmål er, **hvornår** gaven anses fuldbyrdet, når formueforskydningen sker gennem en bodeling. Skifteretten i Hjørring tog stilling hertil i **BS-1352/2009-HJO** (19. oktober 2010). Parterne var gift i 1997 og skilt 12. marts 2008; manden blev erklæret konkurs 16. september 2008 – godt seks måneder senere. Retten fastslog:

Skæringstidspunktet for bodelingen er derfor tidspunktet for formuefællesskabets ophør. Samlivet blev ikke ophævet før skilsmissen. Skæringstidspunktet er derfor datoen for skilsmissen den 12. marts 2008. En eventuel gave er således først fuldbyrdet den 12. marts 2008. Da Part 1 blev erklæret konkurs den 16. september 2008 skal spørgsmålet om omstødelse afgøres efter konkurslovens § 64, stk. 1.

At gaven først anses fuldbyrdet på skæringsdagen bragte dispositionen ind under den **objektive** 6-måneders regel i stk. 1, hvor modtageren slet ikke kan afværge omstødelse ved solvensbevis. Retten konstaterede, at mandens bodel var negativ (anmeldt gæld i konkursboet på 17,8 mio. kr.), mens hustruens var positiv med ca. 650.000 kr., og kvalificerede skævdelingen:

Der er således sket en skævdeling til fordel for sagsøgte, og der er herved ydet sagsøgte en gave, der falder uden for rammerne af konkurslovens § 64, stk. 3. Da ejendommen hørte til sagsøgtes bodel, er gavemomentet: Part 1's afkald på boslodskrav. Forholdet skal derfor i relation til konkurslovens § 75 bedømmes efter § 75, stk. 1, 2. punktum., således at spørgsmålet om berigelse er uden betydning i relation til konkurslovens § 75.

Afgørelsen rummer tre lærepunkter: (1) skæringsdagen – ikke aftaletidspunktet – er fuldbyrdelsestidspunktet ved bodelingsgaver; (2) gavemomentet ved skævdeling er **afkaldet på boslodskrav**, ikke overdragelsen af et aktiv; og (3) da kravet bedømmes efter konkurslovens § 75, stk. 1, 2. pkt., er berigelsen uden betydning for kravets størrelse. Konkursboet blev dog ikke tilkendt de påståede 400.000 kr., idet god tro udløste lempelse:

På denne baggrund og idet retten efter bevisførelsen lægger til grund, at sagsøgte på grund af manglende indsigt i parternes økonomiske forhold var i god tro på tidspunktet for bodelingen, finder retten, at kravet mod sagsøgte skal nedsættes til 150.000 kr. i medfør af konkurslovens § 78.

Hvor gaven består i overdragelse af fast ejendom, er sikringsakten afgørende. Østre Landsret behandlede i **BS-3843/2010-OLR** (8. februar 2011) en skyldner, der havde overdraget halvdelen af sin ejendom til sin hustru mod gældsovertagelse – som imidlertid aldrig blev gennemført:

Efter det oplyste, herunder Skyldners forklaring for skifteretten, er købesummen ikke berigtigt, da han ikke er blevet frigjort for sin gæld, ligesom han fortsat betaler prioritetsydelse på lånene. I hvert fald under disse omstændigheder tiltræder landsretten, at der er en sådan grund til at formode, at omstødelige dispositioner kan foreligge, at indkærede har fornøden retlig interesse i, at der gennemføres en konkursbehandling.

En formelt vederlagsbetinget overdragelse mellem ægtefæller, hvor vederlaget ikke reelt erlægges, er altså en gave i realiteten – og selve formodningen herom kan i sig selv bære en kreditors retlige interesse i konkursbehandling. Yderligere illustrationer af omstødelse af aktivoverdragelser mellem ægtefæller findes i **BS-328/2007-NYK** (13. juni 2007) om ejendoms- og bilhandel efter § 64, stk. 1 og i **BS-2708/2003-VLR** (5. oktober 2004), hvor både § 64 og § 74 var i spil.

At konkursboet også kan gribe ind, før dekretet falder, viser **SKS-1/2024-HEL** (26. januar 2024) og kæresagen **BS-117/2024-OLR** (6. marts 2024), hvor skifteretten efter **konkursloven § 26** fratog en skyldner rådigheden

over aktiver ved mistanke om salg og pantsætning forud for konkursen – et værn mod, at gaven når at blive fuldbyrdet.

LOV

Konkursloven § 2

Konkursloven § 26, stk. 1

Konkursloven § 64, stk. 1-5

Konkursloven § 74

Konkursloven § 75, stk. 1

Konkursloven § 78

PRAKSIS	Landsretten · Kære af Kendelse om Rådighedsfratagelse af Aktiver Før Konkursdekret	06.03.2024
	Landsretten · Stadfæstelse af konkursdekret grundet uberigtiget gældsovertagelse ved overdragelse af ejendom	08.02.2011
	Landsretten · Landsrettens dom i sag om betaling til kreditor i konkursbo	05.10.2004
	Byretten · Skyldner frtaget rådighed over aktiver efter mistanke om salg og pantsætning forud for konkurs	26.01.2024
	Byretten · Omstødelse af gave ved bodeling - konkursbo vinder delvist mod sagsøgte	19.10.2010
	Byretten · Sag om omstødelse af ejendomshandel og bilhandel som omstødelige gaver	13.06.2007

§ 6 Ægtepagten som gavedisposition: når selve særejeaftalen omstødes

Efter reformen kan man ikke længere gøre en gave ugyldig, fordi der manglede en ægtepagt. Men den omvendte problemstilling består uændret: **en ægtepagt kan selv være en omstødelig gave**. Det er en central pointe, fordi ægtepagten er det instrument, hvormed formue mest effektivt gøres utilgængelig for den anden ægtefælles kreditorer ved separation og skilsmisse.

Den ledende illustration er **BS-702/2007-VIB (25. maj 2009)**. Manden var taget under konkursbehandling allerede i 2002. Den 9. juni 2005 varslede SKAT en indkomstforhøjelse på ca. 8 mio. kr. for 2002-2004. Den 27. september 2005 – knap fire måneder senere – oprettede ægtefællerne en ægtepagt, hvorved hustruens bodel (ejendom og bil) blev gjort til fuldstændigt særeje. Den 6. marts 2006 indgav hun skilsmisseansøgning, tre dage inden SKATs frist for sikkerhedsstillelse udløb; 3. maj 2006 blev manden erklæret konkurs på ny.

Retten fastslog først, at ægtepagten ikke tjente noget beskyttelsesformål under ægteskabet:

Det må lægges til grund, at oprettelse af en ægtepagt med det anførte indhold kun kunne få betydning for sagsøgtes økonomiske stilling og sagsøgtes mulighed for at sikre, at hun og børnene kunne blive boende i den hidtidige bolig og have rådighed over bilen, hvis hun og Part 1 skulle skilles og det måtte forudses, at der på ny ville blive indgivet konkursbegæring mod Part 1 ...

Herefter blev tidssammenfaldet afgørende. Retten lagde vægt på, at ægtepagten blev oprettet knap fire måneder efter SKATs millionforhøjelse, at skilsmisseansøgningen kom tre dage før SKATs frist for sikkerhedsstillelse, og at en skilsmisse i det væsentlige beror på parterne selv. På den baggrund måtte hustruen ved underskrivelsen indse, at skilsmisse var nært forestående, og indgåelsen af ægtepagten måtte derfor betragtes som en gave til hende, omfattet af [konkursloven § 64, stk. 2](#).

Sagen viser samtidig, at bevisbyrden går begge veje: hustruens forklaring om private lån på 300.000 kr. fra en forretningsforbindelse blev – trods SKATs tidligere skepsis – anerkendt som reel på grundlag af hendes egen og to vitterlighedsvidners forklaringer, og halvdelen blev fratrasket konkursboets krav. Resultatet blev en betalingsforpligtelse på 925.000 kr. svarende til halvdelen af friværdien i ejendom og bil fratrasket lånene.

Tre kriterier træder frem som gaveindiciet ved særejeægtepagter:

- **Tidsmæssig nærhed** til et rejst eller varslet krav mod den ene ægtefælle.

- **Manglende selvstændigt formål** under et fortsat ægteskab – ægtepagten får først økonomisk virkning ved skilsmisse eller konkurs.
- **Forudsigelighed af samlivsophævelsen** på oprettelsestidspunktet.

Efter 1. januar 2018 gælder præcis den samme analyse for **formløse** gaver mellem ægtefæller. Formfriheden har således ikke gjort det lettere at bringe formue i ly – den har blot flyttet prøvelsen fra en formregel til en materiel omstødelsesprøvelse, hvor tidspunktet, motivet og solvensen er afgørende.

LOV	Konkursloven § 64, stk. 2	Ægtefælleloven § 12, stk. 1	Ægtefælleloven § 20
PRAKSIS	Landsretten · Omstødelse af gaver mellem ægtefæller ved konkurs: Ugyldighed af bilfinansiering uden ægtepagt 22.08.2008 Byretten · Sag om betalingskrav og ugyldighed af aktiver overdraget via gaveægtepagt 03.02.2012 Byretten · Omstødelse af ægtepagt som omstødelig gave ved konkurs og forestående skilsmisse 25.05.2009		

Gaver til tredjemand der forringer den anden ægtefælles delingskrav – § 10

Hvor konkurslovens § 64 beskytter **kreditorerne**, beskytter [ægtefælleloven § 10](#) den **anden ægtefælle**. Bestemmelsen er ny med 2017-loven og har ingen forgænger i retsvirkningsloven. Efter [§ 10, stk. 1](#):

Har en ægtefælle givet tredjemand en gave, der medfører nærliggende risiko for, at den anden ægtefælle ikke vil kunne få dækket sine krav ved en formuedeling efter afsnit III eller IV, og vidste tredjemand dette, eller burde tredjemand vide dette, kan denne ægtefælle kræve, at tredjemand giver gaven tilbage.

Forarbejderne præciserer anvendelsesområdet på fem punkter:

- **Hvilke krav?** Navnlig regulerings- og misbrugskrav (lovens kapitel 11), krav på compensation i særlige situationer (kapitel 12) og pensionskompensation (kapitel 13).
- **Lempeligere end § 64.** Gaven kan ikke kræves tilbage, hvis gavegiver ved gaven hverken blev insolvent eller insufficient. Men – og det er forskellen – »Gavegiver skal ikke som i konkurslovens § 64 ... godtgøre at have været sufficient og likvid trods gaven, men alene at gaven ikke medførte begrundet risiko for insufficiens og insolvens.«
- **Kun store gaver.** »Det forudsættes, at bestemmelsen kun anvendes ved gaver af stor økonomisk værdi, hvilket udelukker lejlighedsgaver.«
- **Motivet tæller.** Forarbejderne peger direkte på den typiske situation: »Der vil således navnlig være grund til at kunne kræve gaven tilbage, hvis gavegiver som forberedelse af eller i forbindelse med en samlivsophævelse giver værdifulde gaver til sin nye partner eller andre familiemedlemmer eller venner, med henblik på at unddrage den anden ægtefælle fra at få dækket sine krav.«
- **Særeje er ikke fredet.** Gaven kan ikke kræves tilbage, hvis den er givet af midler, der ikke ville indgå i formuedelingen – typisk særeje. Men forarbejderne tilføjer en vigtig modifikation: at give en gave af sit særeje kan alligevel skade den anden ægtefælle, hvis gavegiver står tilbage med betydelig gæld, der efter [§ 29, stk. 2](#) ville være blevet dækket af gaven, men nu skal dækkes af delingsformuen.

Kredsen af berettigede er snæver. Adgangen tilkommer kun ægtefællen selv – herunder den længstlevende ægtefælle efter gavegivers død – men **ikke** ægtefællens arvinger eller kreditorer. Det er ægtefællen, der bærer

bevisbyrden, både for den nærliggende risiko og for tredjemands onde tro. Erklæres gavegiver konkurs, viger § 10 for konkurslovens omstødelsesregler.

Fristerne i § 10, stk. 2 er dobbelte og kumulative: retssag skal anlægges inden **1 år** efter, at den anden ægtefælle fik kendskab til gaven, **og** inden **3 år** efter det tidspunkt, hvor gaven blev givet. Sidste punktum indeholder den praktisk afgørende regel om fuldbyrdelsestidspunktet:

Er tinglysning eller anden sikringsakt nødvendig for, at tredjemand opnår beskyttelse mod retsforfølgning fra gavegivers kreditorer, anses gaven for givet på det tidspunkt, hvor sikringsakten blev foretaget.

3-årsfristen løber altså fra sikringsakten – ikke fra aftalen. Ved gaver af fast ejendom er det tinglysningen, der starter uret, hvilket kan forlænge fristen betydeligt i forhold til en udateret eller skjult aftale.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med den grundlæggende rådighedsbegrænsning i § 1, stk. 2, hvorefter en ægtefælle skal råde over sin formue på en sådan måde, at den ikke utilbørligt forringes til skade for den anden ægtefælle, og med reguleringskravet i § 38, der griber ind, når delingsformue er overført til aktiver uden for delingen. Systemet er dermed treleddet: § 1, stk. 2, opstiller normen, § 38 kompenserer internt mellem ægtefællerne, og § 10 rækker ud mod tredjemand. Selve bodelingsopgørelsen og vederlagskravene behandles under [bodeling-skilsmisse](#).

LOV

[Konkursloven § 17, stk. 2](#)[Ægtefælleloven § 1, stk. 2](#)[Ægtefælleloven § 10, stk. 1, 2](#)[Ægtefælleloven § 29, stk. 2](#)[Ægtefælleloven § 38, stk. 1](#)

Gave med særejebestemmelse, behæftede aktiver og

§ 8 sammenblanding (§§ 23-25)

Formfriheden gælder gavens **gyldighed**. Ønsker gavegiveren derimod at bestemme, at gaven skal være modtagerens særeje, gælder [ægtefælleloven §§ 23-25](#). Efter [§ 23, stk. 1](#) kan gavegiver træffe samme bestemmelser om særeje, som ægtefæller kan aftale efter [§ 12](#) – dog ikke om sumsæreje eller sumdeling. Bestemmelsen kræver ingen ægtepagt; den træffes af gavegiveren i forbindelse med gaven. Efter [§ 23, stk. 2](#) kan gavegiver tillige bestemme, at modtageren og dennes ægtefælle skal kunne ændre særejebestemmelsen, og fastsætte betingelser herfor.

Det behæftede gaveaktiv. Den praktisk vigtigste konstellation er, at gaven består i et aktiv, hvorpå der hviler gæld, som modtageren overtager. Er aktivet så helt eller kun delvist særeje? Spørgsmålet er nu løst i [§ 24, stk. 2](#):

Erhverves et aktiv for særeje og ved gældsovertagelse eller lånoptagelse, er aktivet særeje af samme art som det anvendte særeje.

Bestemmelsen kodificerer Højesterets praksis. Forarbejderne til § 24 refererer den ledende afgørelse:

Højesteret har dog ved dom af 3. november 2016 (sag 46/2016) fastslået, at et behæftet aktiv, der modtages som gave med særejebestemmelse, i sin helhed er særeje. Efter dommen er det dog en betingelse for, at aktivet er særeje, at overdragelsen af aktivet indeholdt et betydeligt gaveelement. I den konkrete sag, hvor værdien af gaven udgjorde 44,12 pct. af aktivets værdi, fandt Højesteret, at aktivet i sin helhed var særeje. Det må antages, at tilsvarende gælder behæftede aktiver, der modtages som arv med særejebestemmelse.

Forarbejderne udleder heraf en videre regel: »På baggrund af denne dom må det også antages, at et aktiv, som en ægtefælle erhverver for særeje og gældsøvertagelse eller lånoptagelse, er særeje, i hvert fald hvis særejeandelen er betydelig.« Der stilles efter § 24, stk. 2, ingen krav til udbetalingsens størrelse, men afdrages gælden senere med delingsformue, får den anden ægtefælle et reguleringskrav efter § 38.

Blandet vederlag. Betales derimod en del af gaveaktivet kontant med delingsformue, er aktivet efter § 24, stk. 1 brøkdelsæreje, jf. § 12, stk. 2, nr. 3, og brøken fastsættes efter forholdet mellem de anvendte midler. Forarbejderne understreger, at der ikke er nogen nedre grænse for brøkerne: »Der vil således kunne opstå situationer, hvor et aktiv er brøkdelsæreje, selvom f.eks. særejet kun udgjorde 1 pct. af købesummen.«

Sondringen mellem stk. 1 og stk. 2 er dermed skarp og konsekvensrig:

Erhvervelsesmåde	Formueart	Hjemmel
Gave (særeje) + kontant delingsformue	Brøkdelsæreje efter forholdet mellem midlerne	§ 24, stk. 1
Gave (særeje) + gældsøvertagelse/lånoptagelse	Fuldt særeje af samme art	§ 24, stk. 2
Senere afdrag med delingsformue	Ændrer ikke formuearten – udløser reguleringskrav	§ 38

Surrogat og indtægter. Efter § 25, stk. 1 er det, der træder i stedet for særeje, og indtægter af særeje også særeje. Forarbejderne præciserer, at værdistigning hverken er surrogat eller indtægt: »Aktivet bevarer blot sin formuestatus uanset værdistigning eller værdifald. Ved f.eks. salg af et særejeaktiv er hele salgssummen særeje, også selvom aktivets værdi er steget siden særejeaftalen.« Ægtefællerne kan dog ved ægtepagt aftale, at surrogater og indtægter skal være delingsformue, jf. § 25, stk. 2 – men **ikke** omvendt: surrogater for delingsformue kan ikke gøres til særeje.

Et afgørende princip er, at **formuearten fastlægges ved erhvervelsen**. Som forarbejderne til § 24 udtrykker det: »Senere indskud i aktivet ændrer ikke aktivets status.«

Denne logik – at midlernes oprindelse følger med gennem senere dispositioner, men skal kunne spores – genfindes i praksis om sammenblanding. I **BS-48440/2021-ROS (9. maj 2023)** var en personskadeerstatning på godt 2 mio. kr. indsat på en fælles konto med 150.000-190.000 kr. i forvejen, hvorefter 696.665,40 kr. blev brugt til at indfri pantegælden i parternes fælles ejendom. Skifteretten fastslog:

I det omfang Sagsøgtes erstatning har været anvendt til indfrielse af den fælles pantegæld i ejendommen, indgår erstatningen ikke i formuedelingen, jf. § 36, stk. 1, jf. § 29, stk. 1, i lov om ægtefællers økonomiske forhold. Det kan ikke føre til et andet resultat, at der senere er optaget ny gæld i ejendommen.

Da midlerne var sammenblandet, måtte retten fastsætte den beskyttede andel **skønsmæssigt** – til 525.000 kr. af de omtvistede 748.205,87 kr. Derimod kunne udgifter til døre, træ og tæpper ikke holdes ude: materialerne var indføjet i den fælles ejendom, fakturaerne var udstedt til den anden ægtefælle, og tæpperne kunne ikke godtgøres at være i behold. Overført til gaveområdet: **den, der påberåber sig, at et aktiv er særeje som følge af en gavebestemmelse, må kunne dokumentere sporet fra gaven til aktivet** – ellers ender resultatet i et skøn eller i delingsformuen.

For gaver modtaget **før** 1. januar 2018 gælder de hidtidige regler, jf. § 76, stk. 2, og Højesterets dom i sag 46/2016 er dermed fortsat den direkte retskilde for disse – mens § 24, stk. 2, gælder for senere erhvervelser.

LOV

[Ægtefælleloven § 12, stk. 2](#)[Ægtefælleloven § 23, stk. 1-3](#)[Ægtefælleloven § 24, stk. 1, 2](#)[Ægtefælleloven § 25, stk. 1, 2](#)[Ægtefælleloven § 36, stk. 1](#)[Ægtefælleloven § 38, stk. 1](#)[Ægtefælleloven § 76, stk. 1, 2](#)

PRAKSIS Byretten · Bodeling: Personskadeerstatning og forlodsudtagelse af midler

09.05.2023

Byretten · Bodelingstvist om erstatningskrav for indbo og ejendomsforringelse

09.05.2023

§ 9 Ægtepagtens fortsatte rolle og grænsen mod den formløse gave

Formfriheden gælder gaven – ikke særejeaftalen. Vil ægtefællerne knytte en **aftalt** særejevirkning til gaven, kræves fortsat ægtepagt, og [ægtefælleloven § 20](#) er ufravigelig:

En ægtepagt er kun gyldig, når den er underskrevet af begge ægtefæller og tinglyst i personbogen efter reglerne herom i lov om tinglysning.

Bestemmelsen viderefører retsvirkningslovens §§ 35 og 37 uden indholdsmæssige ændringer og gælder efter forarbejderne for **alle** former for ægtepagt: om særeje (kapitel 4), om forhåndsaftaler om formuedelingen (kapitel 5), om surrogater og indtægter ([§ 25, stk. 2](#)) og om lovvalg. Skal en værge give samtykke, er ægtepagten kun gyldig, hvis også værgen har underskrevet den.

Afgørende for grænsedragningen mod den formløse gave er timingen. Forarbejderne til [§ 20](#) er kategoriske:

Der gælder ingen tidsfrist efter underskrivningen af en ægtepagt til at anmelde den til tinglysning. En anmeldelse til tinglysning efter separation, skilsmisse eller den ene ægtefælles død har dog ingen retsvirkninger, heller ikke selvom ægtepagten skulle blive tinglyst. Dette gælder også i tilfælde, hvor en ægtepagt er anmeldt før en ægtefælles død, men afvist ved en fejl og efter dødsfaldet anmeldt på ny.

Højesteret tog netop stilling til dette i **Sag 44/2019** ([5. september 2019](#)) om gyldigheden af en ægtepagt tinglyst efter anmodningen om separation. Sagen angår sammenhængen mellem [§ 20](#), ophørsdagen i [§ 27, stk. 1](#) og delingsreglerne i [§ 5](#) og [§ 26](#). Efter [§ 27, stk. 1](#) indgår de aktiver og passiver, hver ægtefælle havde ved udgangen af det døgn, hvor Familieretshuset modtog anmodningen om separation eller skilsmisse, i formuedelingen – og en ægtepagts retsvirkninger regnes efter forarbejderne fra den dag, hvor den anmeldes til tinglysning.

Konsekvensen er en asymmetri, som er den praktiske kerne i emnet:

- **Gaven** er gyldig fra fuldbyrnelsen, uden formkrav og uden registrering.
- **Særejeaftalen** virker først fra anmeldelsen til tinglysning og er uden virkning, hvis anmeldelsen sker efter ophørsdagen.

Ægtefæller, der overser dette, står tilbage med en gyldig gave, men uden den tilsigtede særejevirkning – gaveaktivet er da delingsformue hos modtageren og skal ligedeles efter [§ 5, stk. 1](#). Modsæt kan gavegiveren ikke længere "redde" formuen ved efterfølgende at gøre gældende, at gaven var ugyldig, fordi ægtepagten manglede.

Forarbejderne til § 20 minder desuden om, at Tinglysningens prøvelse ikke er en materiel gyldighedsprøvelse: »Tinglysning af en ægtepagt medfører ikke, at den ved en senere formuedeling skal anses for materielt gyldig.« En ægtefælle kan således fortsat gøre gældende, at en særejebestemmelse falder uden for lovens rammer, ligesom ægtepagten kan tilsidesættes efter de almindelige ugyldighedsregler i aftaleloven – jf. **BS-561/2007-ESB (29. oktober 2008)**, hvor gyldigheden af en ægtepagt og en aftale om ægtefællebidrag blev prøvet efter [aftaleloven § 36](#). Disse spørgsmål behandles under [ægtepakter](#).

Historisk understøttes registreringssystemet af **Cirkulære til samtlige Skifteretter angaaende Meddelelse til Tinglysningssdommeren om Ægtepagt, Umyndiggørelsesdekreter m.v.** af 22. maj 1935, der pålægger skifteretterne ved boets slutning at underrette tinglysningssdommeren, hvis der i boet forefindes en ægtepagt – se [cirkulæret](#). Med følgeloven blev indholdet af ægtepakter samtidig gjort ikke-offentligt tilgængeligt af hensyn til de private oplysninger, de kan indeholde.

LOV

[Aftaleloven § 36](#)[Ægtefælleloven § 5, stk. 1](#)[Ægtefælleloven § 20](#)[Ægtefælleloven § 25, stk. 2](#)[Ægtefælleloven § 26, stk. 1](#)[Ægtefælleloven § 27, stk. 1](#)

PRAKSIS

Højesteret · Gyldigheden af ægtepagt tinglyst efter anmodning om separation

05.09.2019

Byretten · Omstødelse af ægtepagt som omstødelig gave ved konkurs og forestående skilsmisse

25.05.2009

Byretten · Skilsmisse – gyldighed af ægtepagt og aftale om ægtefællebidrag

29.10.2008

Offentlige kreditorer: udlæg i ægtefællens ejendele uden om gavereglerne

§ 10

Gaven mellem ægtefæller giver ikke absolut beskyttelse mod alle kreditorer. Ved siden af omstødelsesreglerne findes en selvstændig – og ofte overset – hjemmel for det offentlige. Efter [gældsinddrivelsesloven § 12, stk. 1](#):

Er udlæg for skattebeløb forgæves forsøgt hos den skattepligtige selv, kan udlæg ske i ejendele, der tilhører den med denne samlevende ægtefælle, eller om nødvendigt i ejendele, der tilhører børn, og som er medregnet ved den skattepligtiges skatteansættelse.

Bestemmelsen forudsætter ikke, at der er givet nogen gave, og den spørger ikke om solvens, fristdag eller gavehensigt. Den kræver blot, at udlæg forgæves er forsøgt hos den skattepligtige selv, og at samlivet består. Efter [§ 12, stk. 2](#) kan skattebeløb, for hvilke der kan foretages udlæg i ægtefællens ejendele, tillige modregnes i udbetaling til ægtefællen af overskydende skat med godtgørelse og renter samt tilbagebetaling efter kildeskattelovens § 55. Reglen gælder dog ikke ved udlæg hos en indeholdelsespligtig for beløb, denne har været pligtig at indeholde.

Reglen har en lang historie i kildeskattelovens § 72, stk. 2, og det var netop denne hjemmel, der indgik i skifterettens vurdering i **BS-702/2007-VIB (25. maj 2009)**: retten fremhævede, at ægtepagten kun kunne få betydning, hvis ægtefællerne blev skilt, eller hvis SKAT ville benytte muligheden for at søge sig fyldestgjort i hustruens aktiver. Kildeskattelovens § 72 er senere ophævet, og hjemlen er samlet i gældsinddrivelsesloven. Realiteten er uændret: **så længe samlivet består, kan skattekreditor gå direkte i den anden ægtefælles ejendele**, uanset om aktivet er kommet dertil ved gave eller på anden vis.

Dette forklarer, hvorfor gavemodellen typisk først "virker" ved samlivsophævelse – og hvorfor tidsmæssig nærhed mellem et skattekrav, en formueoverførsel og en separation er så stærkt et omstødelsesindiciu, jf. netop **BS-702/2007-VIB**.

Den skattemæssige side af overdragelser mellem ægtefæller er reguleret særskilt. **Cirkulære om opkrævning af indkomst- og formueskat efter kildeskatteloven** beskriver i [afsnittet om overdragelse af aktiver mellem ægtefæller](#), at fortjeneste eller tab ved overdragelse mellem samlevende ægtefæller ikke medregnes hos overdrageren, jf. kildeskattelovens §§ 26 A og 26 B, og at erhververen indtræder i overdragerens anskaffelsestidspunkter og -summer. Successionen betyder, at en gave mellem ægtefæller er skattemæssigt neutral på overdragelsestidspunktet – men den udskyder blot beskatningen, og den siger intet om den civilretlige eller kreditorretlige stilling. Se nærmere [gaveafgift-arvebeskatning](#).

Endelig kan gældssanering blive den reelle udgang, når formueforskydninger og bodeling har udtømt mulighederne. I **SKS-474/2013-SVE** (1. september 2014) fandt skifteretten, at betingelserne i [konkursloven § 197](#) var opfyldt, idet situationen »i det væsentligste [måtte] anses for et resultat af skilsmissem», og at nystiftede familielån – hvis kreditorer ikke havde gjort indsigelse – ikke kunne begrunde nægtelse.

LOV

[Gældsinddrivelsesloven § 12, stk. 1-3](#)[Kildeskatteloven § 26a, stk. 2](#)[Konkursloven § 197](#)[Ægtefælleloven § 3](#)

PRAKSIS

Byretten · Gældssaneringssag i Svendborg: Afgørelse om gældssanering efter skilsmisse

01.09.2014

Byretten · Omstødelse af ægtepagt som omstødelig gave ved konkurs og forestående skilsmisse

25.05.2009

§ 11 Omstødelsens omfang og lempelse – hvor meget skal gives tilbage?

Når gaven er omstødelig, opstår spørgsmålet om kravets størrelse. Konkurslovens system sonder skarpt mellem de objektive og de subjektive omstødelsesregler, og gaver mellem ægtefæller ligger på den objektive side.

Berigelse eller ikke? Efter [konkursloven § 75, stk. 1](#) skal der ved omstødelse efter de objektive regler som udgangspunkt ske tilbageførsel, således at boet stilles, som om dispositionen ikke var foretaget. Skifteretten præciserede i **BS-1352/2009-HJO** (19. oktober 2010), at når gavemomentet er et afkald på boslodskrav, bedømmes forholdet efter § 75, stk. 1, 2. pkt., »således at spørgsmålet om berigelse er uden betydning i relation til konkurslovens § 75«. Modtageren kan altså ikke afværge kravet med, at gaven ikke gav nogen varig berigelse.

Lempelse efter § 78. Til gengæld kan kravet nedsættes eller bortfalde efter [konkursloven § 78](#), hvis det ville være urimeligt byrdefuldt. I samme sag blev konkursboets krav nedsat fra 400.000 kr. til 150.000 kr., fordi hustruen »på grund af manglende indsigt i parternes økonomiske forhold var i god tro på tidspunktet for bodelingen«. Forarbejderne til det nye [§ 64, stk. 4](#) bekræfter denne linje generelt: »Lempelse kan eksempelvis komme på tale, hvis den begunstige var i god tro om skyldnerens insolvens og i fortsat god tro herom har forbrugt det modtagne. Derimod bør lempelse ikke ske, hvis den begunstige var bekendt med, at der var rejst et stort krav mod skyldneren, uanset om kravet på gavetidspunktet var omtvistet.«

Det giver et gennemgående mønster: **god tro flytter ikke omstødeligheden, men den flytter beløbet.**

Delvist vederlag. Hvor gaven kun delvist er vederlagsfri, fradrages det reelle vederlag. Det var udfaldet i **BS-702/2007-VIB** (25. maj 2009), hvor retten anerkendte private lån på 300.000 kr. som reelle og fratrak halvdelen i konkursboets krav, så resultatet blev 925.000 kr. i stedet for de påståede 1.100.000 kr. Bevisførelsen om lånene – låntagers og to vitterlighedsvidners forklaringer om omstændighederne ved underskrift og om

långiveren – var tilstrækkelig, uanset at SKAT tidligere havde underkendt lånene i en privatforbrugsopgørelse. Afgørelsen viser, at skifterettens bevisbedømmelse er selvstændig i forhold til skattemyndighedernes.

Omtvistede og betingede krav. En særlig regel i [§ 64, stk. 4, 3. pkt.](#) fastslår, at omtvistede eller betingede krav tæller med ved opgørelsen af skyldnerens forpligtelser, forudsat at kravet senere fastslås endeligt over for skyldneren. Forarbejderne præciserer, at det ved fysiske personer ikke er tilstrækkeligt, at kravet anerkendes af konkursboet – der må føres sag mod skyldneren selv, eventuelt sammen med boet efter konkurslovens § 141. Det har direkte betydning for ægtefællegaver ydet, mens en skattesag eller en erstatningssag verserer: gaven kan ikke reddes ved, at kravet endnu var bestridt på gavetidspunktet.

Sammenhængen med de subjektive regler. Er dispositionen ikke en gave, men fx en betaling, må konkursboet i stedet søge omstødelse efter [konkursloven § 74](#) med krav om utilbørlighed, insolvens og ond tro. Det illustreres af [BS-2681/2009-OLR \(23. april 2010\)](#), hvor Østre Landsret lagde til grund, at selskabet »ved indfrielse af bankengagementet med hele provenuet fra salget af Café ... var eller blev insolvent, idet caféen på daværende tidspunkt var selskabets eneste aktiv«, og at de nærtstående kautionister »kendte eller burde kende til selskabets insolvens og de omstændigheder, der gjorde dispositionen utilbørlig«. Netop fordi § 74 kræver ond tro, er gavekvalifikationen efter § 64 langt at foretrække for konkursboet – hvilket forklarer, hvorfor kvalifikationsspørgsmålet (gave eller ej) er så hårdt bestridt i praksis. Yderligere eksempler på grænsedragningen findes i [BS-2976/2006-OLR \(12. oktober 2007\)](#) om overdragelse af et erstatningskrav bedømt efter [§§ 64, 74, 75 og 76](#) og i [BS-59868/2023-VLR \(13. maj 2025\)](#) om udvidelse af sikkerhed efter [§§ 74 og 76](#).

LOV

[Konkursloven § 64, stk. 4](#)[Konkursloven § 74](#)[Konkursloven § 75, stk. 1](#)[Konkursloven § 76](#)[Konkursloven § 78](#)

PRAKSIS	Landsretten · Omstødelse af bankens udvidelse af sikkerhed i konkursramt ejendomsselskab	13.05.2025
	Landsretten · Omstødelse af betaling til bank før konkurs	23.04.2010
	Landsretten · Omstødelse af overdragelse af erstatningskrav i konkurs	12.10.2007
	Byretten · Omstødelse af gave ved bodeling - konkursbo vinder delvist mod sagsøgte	19.10.2010
	Byretten · Omstødelse af ægtepagt som omstødelig gave ved konkurs og forestående skilsmisse	25.05.2009

§ 12 Sammenfatning: gavens tre prøver

Efter 1. januar 2018 skal en gave mellem ægtefæller bestå tre selvstændige prøver. Formprøven er afskaffet – men de to øvrige er skærpet.

1. Kvalifikationsprøven – er det en gave? Formfriheden i [ægtefælleloven § 2, stk. 1](#) har ikke gjort gaven lettere at bevise; den har blot fjernet ugyldighedsindsigelsen. Den, der gør gældende, at en formueforskydning var lån, vederlag eller fælles investering, bærer bevisbyrden, og praksis kræver objektive spor: skriftlighed, afvikling og indberetning. Manglende dokumentation fører til gavekvalifikation, jf. [BS-1144/2016-VLR](#). Omvendt kan en formelt vederlagsbetinget overdragelse, hvor vederlaget aldrig erlægges, være en gave i realiteten, jf. [BS-3843/2010-OLR](#). Løbende forsørgelse efter [§ 4](#) er ikke gave – men overskrider den grænsen for rimelige bidrag, fanges den af [konkursloven § 64, stk. 5](#).

2. Tidsprøven – hvornår blev gaven fuldbyrdet? Fristerne i [§ 64](#) regnes fra fuldbyrdelsen, ikke fra aftalen. Ved bodelingsgaver er skæringsdagen for formuefællesskabets ophør afgørende, jf. [BS-1352/2009-HJO](#) – hvilket kan bringe dispositionen ind under den objektive 6-månedersregel. Ved gaver, der kræver sikringsakt, er

tinglysningen afgørende, både efter § 64 og efter [ægtefælleloven § 10, stk. 2](#). Og ved gaver i åbenbart misforhold til skyldnerens økonomiske forhold gælder efter [§ 64, stk. 4](#) **ingen** frist overhovedet.

3. Solvensprøven – havde giveren råd? Dette er reformens tyngdepunkt. Efter ændringen ved **lov nr. 550 af 30. maj 2017** skal modtageren godtgøre både, at giveren hverken var eller blev insolvent, **og** at giveren utvivlsomt havde tilstrækkelige midler – altså at hverken illikviditet eller insufficiens forelå. Forarbejderne kalder det udtrykkeligt »en streng bevisbyrde« og »en videreførelse af praksis vedrørende den gældende retsvirkningslovs § 33«.

Den samlede vurdering er, at reformen ikke svækkede kreditorernes stilling – den omfordelte den. Den tilfældige og overbeskyttende formregel, der lod enhver senere kreditor angribe en gammel gave, er erstattet af en målrettet omstødsesadgang mod netop de dispositioner, der reelt bringer formue i ly. Forarbejderne til [§ 81](#) formulerer princippet: kun »kreditorer, der havde et krav mod gavegiver ved overdragelsen af gaven«, har et beskyttelsesværdigt behov.

Tre praktiske konsekvenser fortjener at stå alene:

- **For gaver ydet før 1. januar 2018** gælder retsvirkningslovens § 33 stadig via [§ 82](#) – modtageren hæfter over for de kreditorer, der havde en fordring på gavetidspunktet, op til gavens værdi, hvis fuld dækning hos giveren er uopnåelig. Denne hæftelse er ikke en omstødelse og forudsætter ikke konkurs.
- **For gaver ydet fra 1. januar 2018** findes ingen tilsvarende hæftelse. Kreditor må gå ad [konkursloven § 64](#), hvilket forudsætter konkurs og fristdag – bortset fra [§ 64, stk. 4](#), der er tidsubegrænset.
- **Særejevirkningen følger ikke automatisk gaven.** Vil ægtefællerne selv aftale særeje, kræves stadig tinglyst ægtepagt efter [§ 20](#), og anmeldelse efter ophørsdagen er uden retsvirkning, jf. **Sag 44/2019**. Vil gavegiveren derimod bestemme særeje, sker det efter [§ 23](#) uden ægtepagt – og et behæftet gaveaktiv med betydeligt gaveelement er da i sin helhed særeje, jf. **Højesterets dom af 3. november 2016 i sag 46/2016**, kodificeret i [§ 24, stk. 2](#).

Endelig består den grundlæggende asymmetri: så længe samlivet varer, kan skattekreditor efter [gældsinddrivelsesloven § 12](#) gå direkte i den modtagende ægtefælles ejendele. Gaven virker først som formueværn ved samlivsophævelse – og netop derfor er tidsmæssig nærhed mellem krav, gave og separation det stærkeste enkeltstående omstødsesindiciem i praksis, jf. **BS-702/2007-VIB**.

LOV	Gældsinddrivelsesloven § 12, stk. 1	Konkursloven § 64, stk. 1-5	
	Ægtefælleloven § 2, stk. 1	Ægtefælleloven § 10, stk. 2	Ægtefælleloven § 20
	Ægtefælleloven § 23, stk. 1	Ægtefælleloven § 24, stk. 2	Ægtefælleloven § 81 Ægtefælleloven § 82
PRAKSIS	Højesteret · Gyldigheden af ægtepagt tinglyst efter anmodning om separation 05.09.2019		
	Landsretten · Omstødelse af betaling anset som gavedisposition 23.05.2017		
	Landsretten · Stadfæstelse af konkursdekret grundet uberigtiget gældsovertagelse ved overdragelse af ejendom 08.02.2011		
	Byretten · Omstødelse af gave ved bodeling - konkursbo vinder delvist mod sagsøgte 19.10.2010		
	Byretten · Omstødelse af ægtepagt som omstødelig gave ved konkurs og forestående skilsmisse 25.05.2009		

REFERENCE Lovgrundlag

8 paragraffer

[Konkursloven § 64](#)

stk. 1-5

Ægtefælleloven § 2	stk. 1	Ægtefælleloven § 3
Ægtefælleloven § 10	stk. 1, 2	Ægtefælleloven § 24
Ægtefælleloven § 81		Ægtefælleloven § 82
Ægtefælleskifte-loven § 58		

MATERIALE Citerede afgørelser

23 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		1
05.09.2019	Gyldigheden af ægtepagt tinglyst efter anmodning om separation	44-2019
LANDSRET TEN · ANKEINSTANS		8
13.05.2025	Omstødelse af bankens udvidelse af sikkerhed i konkursramt ejendomsselskab	10401-12240
06.03.2024	Kære af Kendelse om Rådighedsfratagelse af Aktiver Før Konkursdekret	9711-11338
23.05.2017	Omstødelse af betaling anset som gavedisposition	1095-1319
08.02.2011	Stadfæstelse af konkursdekret grundet uberigtiget gældsovertagelse ved overdragelse af ejendom	5914-7065
23.04.2010	Omstødelse af betaling til bank før konkurs	4605-5529
22.08.2008	Omstødelse af gaver mellem ægtefæller ved konkurs: Ugyldighed af bilfinansiering uden ægtepagt	6903-8291
12.10.2007	Omstødelse af overdragelse af erstatningskrav i konkurs	4513-5414
05.10.2004	Landsrettens dom i sag om betaling til kreditor i konkursbo	6349-7611
BYRET TEN · FØRSTE INSTANS		11
26.01.2024	Skyldner frataget rådighed over aktiver efter mistanke om salg og pantsætning forud for konkurs	9708-11335
09.05.2023	Bodelingstvist om erstatningskrav for indbo og ejendomsforringelse	9635-11240
09.05.2023	Bodeling: Personskadeerstatning og forlodsudtagelse af midler	9636-11241
14.03.2023	Dom i sag om lån til ejendomskøb mellem tidligere ægtefæller	9637-11242
29.07.2021	Sag om bristede forudsætninger ved samlivsophør og tilbagebetaling af lån	1155-1405
01.09.2014	Gældssaneringssag i Svendborg: Afgørelse om gældssanering efter skilsmisse	5040-6060
03.02.2012	Sag om betalingskrav og ugyldighed af aktiver overdraget via gaveægtepagt	1818-2170
19.10.2010	Omstødelse af gave ved bodeling - konkursbo vinder delvist mod sagsøgte	276-317
25.05.2009	Omstødelse af ægtepagt som omstødelig gave ved konkurs og forestående skilsmisse	6545-7857

29.10.2008	Skilsmisse – gyldighed af ægtepagt og aftale om ægtefællebidrag	7133-8569
13.06.2007	Sag om omstødelse af ejendomshandel og bilhandel som omstødelige gaver	6840-8221
LANDSSKATTERETTEN · ADMINISTRATIV KLAGEINSTANS		2
08.03.2018	Skattepligt af gaver vs. lån: Bevisbyrde og sagsbehandlingsfejl	14-0479849
31.05.2017	Skattepligt af gave vs. lån - Landsskatterettens afgørelse om overførsel mellem venner	14-2899642
PARKERINGSKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		1
07.12.2022	Billet versus tilladelse: Kontrolafgift opretholdt for parkering i reserveret zone ved Aarhus Banegård	park-1319

08

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over internationale børnebortførelser – tilbagegivelse efter Haagerkonventionen

Ulovlighedsvurderingen efter § 10 og nægtelsesgrundene i § 11 i praksis

Version 2 · Opdateret 22. jul. 2026 · 19 afgørelser · 2014–2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Når et barn ulovligt føres til eller tilbageholdes i Danmark fra en stat, der har tiltrådt Haagerkonventionen af 1980, er udgangspunktet efter børnebortførelsesloven, at barnet skal tilbagegives, så tvisten om forældreansvaret kan afgøres i barnets bopælsland. Praksisoversigten gennemgår ulovlighedsvurderingen efter [børnebortførelseslovens § 10](#) – herunder bopælsbegrebet (habitual residence) og kravet om en faktisk udøvet forældremyndighed – og de fire nægtelsesgrunde i [§ 11](#), som Højesteret anvender restriktivt. Hovedmønsteret i nyere praksis er, at undtagelsen om alvorlig risiko i [§ 11](#), nr. 2, kun bærer en nægtelse, når risikoen kan godtgøres på objektive forhold, mens rene påstande om vold eller utryghed ikke er tilstrækkelige. Oversigten inddrager desuden 2020-ændringen af [§ 10](#), stk. 1, om hvem og hvordan barnet tilbagegives til, procesrammen efter familieretsreformen samt samspillet med [forældreansvarslovens § 3, stk. 2](#) og [straffelovens § 215, stk. 2](#).

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Udgangspunktet efter [børnebortførelseslovens § 10, stk. 1](#) er, at et ulovligt bortført eller tilbageholdt barn skal tilbagegives; nægtelsesgrundene i [§ 11](#) er undtagelser med begrænset rækkevidde.
- 02** Om en bortførelse eller tilbageholdelse er ulovlig, afgøres efter loven i den stat, hvor barnet havde bopæl umiddelbart før handlingen – ikke efter dansk ret.
- 03** Familieretten må i tilbagegivelsessagen ikke prøve, hvem der bør have forældremyndigheden; det spørgsmål hører under myndighederne i barnets bopælsland.
- 04** Der gælder en formodning for, at den, der havde forældremyndigheden, også faktisk udøvede den, jf. [§ 10](#), stk. 2, nr. 2 – og det er ingen betingelse, at barnet og forældremyndighedsindehaveren har boet sammen.
- 05** En samværsberettiget uden del i forældremyndigheden og en værge, der kun har ansvaret for barnets økonomiske forhold, kan ikke kræve tilbagegivelse.

- 06 Nægtelse efter § 11, nr. 2, skal hvile på objektive forhold – Højesteret stadfæstede 8. maj 2026 tilbagegivelse til USA, fordi den alvorlige risiko ikke var godtgjort på objektivet grundlag.
- 07 Nægtelse efter § 11, nr. 2, kan derimod bæres af ydre, objektive konstaterbare forhold som krig, når de kombineres med, at bortføreren er barnets primære omsorgsperson, og at adskillelsen har været lang.
- 08 Det er ikke en betingelse efter § 11, nr. 2, at risikoen for barnet er umiddelbart foreliggende.
- 09 1-årsfristen i § 11, nr. 1, regnes fra bortførelsen eller tilbageholdelsen til indgivelsen af anmodningen til familieretten; tidspunktet for rettens afgørelse er uden betydning.
- 10 Nægtelse efter § 11, nr. 1, kræver både at der er gået 1 år, og at barnet er faldet til i sine nye omgivelser – de to betingelser er kumulative.
- 11 Barnets egen modstand efter § 11, nr. 3, skal sammenholdes med barnets alder og modenhed, og familieretten skal afholde børnesamtale efter § 16, jf. retsplejelovens § 456 r, stk. 2.
- 12 Ordre public-forbeholdet i § 11, nr. 4, er en særlig klausul med begrænset rækkevidde, der kun kan anvendes i ekstraordinære undtagelsessituationer.
- 13 Efter 2020-ændringen af § 10, stk. 1, kan familieretten tage stilling til, til hvem og hvordan barnet tilbagegives – herunder til myndighederne i bopælslandet eller under beskyttelsesforanstaltninger som ophold på krisecenter eller hemmelig adresse.
- 14 En afgørelse om tilbagegivelse skal ud over betingelserne i § 10, stk. 1, altid være til barnets bedste.
- 15 Sagerne skal fremmes hurtigst muligt, og er sagen ikke afgjort inden 6 uger efter anmodningens indgivelse, skal familieretten efter anmodning redegøre for årsagen, jf. § 15.
- 16 En kendelse om, at en sag skal fremmes efter børnebortførelsesloven, er en delafgørelse, der kun kan kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse.
- 17 Verserer en anmodning om tilbagegivelse, kan der ikke træffes dansk afgørelse om forældremyndighed eller barnets bopæl, før anmodningen er behandlet, jf. § 19.
- 18 Straffelovens § 215, stk. 2, forudsætter, at udførslen af landet er ulovlig – ved fælles forældremyndighed kræver det uenighed om selve forældremyndigheden, jf. forældreansvarslovens § 3, stk. 2, og ikke blot uenighed om barnets bopæl.

Lovgrundlaget: én lov, to 1980-konventioner og et dansk retsforbehold

§ 1

Danske tilbagegivelsessager afgøres efter **lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser)** – i det følgende

børnebortførelsesloven. Loven gennemfører to konventioner fra 1980 i dansk ret og holder dem systematisk adskilt:

Kapitel	Konvention	Genstand	Centrale §§
Kapitel 3	Europarådskonventionen af 1980	Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser om forældremyndighed, bopæl og samvær	§ 4, § 5, § 6
Kapitel 4	Haagerkonventionen af 1980	Tilbagegivelse af børn, der ulovligt er ført til eller tilbageholdes i Danmark	§ 10, § 11
Kapitel 6 a	(ingen konvention)	Retshjælp m.v. når barnet er bortført fra Danmark	§ 20 a

Afgrænsningen mellem sporene følger af § 2: §§ 3-9, 12-13, 15, stk. 1, 16-18 og 20 anvendes over for Europarådskonventionsstater, mens §§ 3, 10-12 og 14-20 anvendes over for Haagerkonventionsstater. Loven gælder efter § 1, stk. 2 for børn under 16 år, og efter § 2, stk. 4 anvendes den ikke i forhold til Finland, Island, Norge eller Sverige i det omfang, der gælder andre regler.

Forskellen mellem de to konventioner er praktisk vigtig. Som det er formuleret i [Vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v.](#):

Haagerkonventionen af 1980 vedrører anmodninger om tilbagegivelse af bortførte eller tilbageholdte børn, oftest i situationer hvor forældrene har fælles forældremyndighed, og hvor den fælles forældremyndighed ikke bygger på en afgørelse, men følger direkte af loven [...] Europarådskonventionen af 1980 vedrører anmodninger om tilbagegivelse af bortførte eller tilbageholdte børn i situationer, hvor der er truffet en afgørelse om forældremyndigheden i et land, der har tilsluttet sig konventionen.

Europarådssporet har sine egne nægtelsesgrunde i § 6 – herunder at afgørelsens virkninger vil være åbenbart uforenelige med grundlæggende danske principper, og at barnet var dansk statsborger eller havde bopæl her uden tilsvarende tilknytning til oprindelsesstaten – samt et særligt forkyndelseskrav ved udeblivelsesafgørelser i § 5.

Fordi Danmark på grund af retsforbeholdet ikke er bundet af Bruxelles II-forordningen, er Haagerkonventionerne det centrale instrument for danske myndigheder. EU-Domstolens praksis om forordningen er derfor ikke direkte bindende her, men den belyser de samme grundbegreber – se fx [C-35/23](#), hvor Domstolen fastslog, at en »anmodning om tilbagegivelse« sigter mod tilbagegivelse til den stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted umiddelbart før den ulovlige fjernelse, og at en anmodning om forældremyndighed ikke kan sidestilles hermed:

[E]n anmodning om tilbagegivelse af et barn og en anmodning om tilkendelse af forældremyndigheden over et barn er ikke indbyrdes udskiftelige, idet disse to anmodninger har forskellige funktioner.

Endelig blev terminologien justeret ved [lov nr. 1687 af 30. december 2024](#), hvorved »Haagerkonventionen« i bl.a. § 10, stk. 1, og i overskriften til kapitel 4 ændres til »Haagerbørnebortførelseskonventionen«. Ændringen trådte i kraft 1. januar 2025, men er endnu ikke konsolideret ind i lovebkendtgørelsen fra 2023 – begrundelsen er, at loven efter samme ændringslov også kom til at henvise til Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 (Haagerbørnebeskyttelseskonventionen).

LOV

Børnebortførelsesloven § 1, stk. 1-2

Børnebortførelsesloven § 2, stk. 1-5

Børnebortførelsesloven § 4

Børnebortførelsesloven § 5

Børnebortførelsesloven § 6

PRAKSIS EU-Domstolen · Kompetence ved barnebortførelse mellem medlemsstater og tredjelande: Fortolkning af Bruxelles IIa-forordningen 20.06.2024

Betænkning nr. 1166/1989: afvejningen mellem en »stærk« og en »svag« konvention

Den danske tilslutning til de to 1980-konventioner blev forberedt af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet, hvis [betænkning nr. 1166/1989 om internationale børnebortførelser](#) fortsat er den bedste kilde til, hvorfor nægtelsesgrundene i § 11 er udformet, som de er.

Arbejdsgruppen formulerede kernedilemmaet på [s. 34](#):

Den størst mulige effektivitet opnås, såfremt konventionerne er uden undtagelsesbestemmelser, eller hvis sådanne regler har begrænset omfang. En sådan "stærk" konvention kan imidlertid have uheldige konsekvenser, f.eks. hvis den medfører pligt til at udlevere et barn til et andet land, selv om der er tungtvejende grunde for, at barnet bør blive i Danmark. Hensynet til hvad der er bedst for barnet og andre forhold, som kan give grundlag for at nægte anerkendelse, fuldbyrdelse og udlevering, må således afvejes over for behovet for effektive regler, som ikke udhules gennem skønspregede undtagelser.

Om Haagerkonventionens grundlæggende funktion hedder det på [s. 35](#):

Formålet er en genoprettelse af den faktiske tilstand, således at tvister om forældremyndighed og samværsret får sin endelige afgørelse i barnets oprindelsesland. [...] Bekræftes det, at der foreligger en ulovlig børnebortførelse, har den konventionsstat, hvor barnet befinder sig, pligt til at udlevere barnet, selv om forældremyndighedsspørgsmålet ville blive bedømt anderledes efter dette lands egen lovgivning.

Arbejdsgruppen fandt, at de to konventioner både har fordele og ulemper i forhold til hinanden og i visse tilfælde supplerer hinanden, og at der ikke var grundlag for at prioritere den ene frem for den anden – Danmark burde tiltræde begge, ligesom Norge og Sverige havde ønsket ([s. 40](#)).

Samme afbalancering blev gengivet af Folketingets Ombudsmand i **FOB 1995.191**, hvor Ombudsmanden i sagen om [samværsret i udlandet og konkret/abstrakt bortførelsesrisiko](#) citerede betænkningen for, at konventionerne udgør

en rimelig afvejning af almindelige effektivitetsønsker og hensynet til, hvad der er bedst for barnet. Der er ikke grund til at antage, at de stater, som tilslutter sig konventionerne, vil udnytte undtagelsesbestemmelserne på utilsigtet måde. [...] staterne må følgelig være opmærksom på, at konventionernes regler skal følges loyalt, og at der ikke er grundlag for en situationsbetinget anvendelse afhængig af, om staten er oprindelsesland eller modtagerland i den konkrete tvist.

Det er denne loyalitetsforpligtelse, der forklarer den restriktive linje, danske domstole anlægger ved anvendelsen af § 11.

LOV

Børnebortførelsesloven § 10, stk. 1

Børnebortførelsesloven § 11

Ulovlighedsvurderingen efter § 10: bopæl, faktisk udøvet § 3 forældremyndighed og fremmed ret

§ 10 indeholder to led. Efter **stk. 1** skal børn, som ulovligt er ført her til landet eller ulovligt tilbageholdes her, efter anmodning tilbagegives, hvis barnet **umiddelbart før** bortførelsen eller tilbageholdelsen havde **bopæl** i en konventionsstat. Efter **stk. 2** er handlingen ulovlig, hvis den (nr. 1) strider mod forældremyndighedsindehaverens rettigheder ifølge loven i den stat, hvor barnet havde bopæl umiddelbart før handlingen, og (nr. 2) rettighederne blev udøvet på gerningstidspunktet eller fortsat ville være udøvet, hvis handlingen ikke var foretaget.

De oprindelige forarbejder til bestemmelsen (lovforslag L 14 af 3. oktober 1990) fastlægger flere fortolkningspunkter, der stadig er styrende:

- **Hvem kan kræve tilbagegivelse?** Indehaveren kan være både en fysisk og en juridisk person, fx en institution, som har fået overført forældremyndigheden. »Den, der som værg kun har ansvaret for barnets økonomiske forhold, og den, som ikke har forældremyndighed, men samværsret, vil ikke kunne fremsætte krav om tilbagegivelse.«
- **Fælles forældremyndighed er omfattet.** Bestemmelsen »er også anvendelig, hvis der er fælles forældremyndighed, og den ene af indehaverne uden den andens samtykke bortfører eller tilbageholder barnet«.
- **Formodning for faktisk udøvelse.** Kravet i nr. 2 om faktisk udøvelse skal beskytte barnet mod at blive fjernet fra sit vanlige miljø, men »der [foreligger] en formodning for, at den, som havde forældremyndigheden, også i praksis udøvede denne. Det er ingen betingelse for udøvelsen, at barnet og den, der har forældremyndigheden, også har boet sammen« – barnet kan fx have boet uden for hjemmet på grund af uddannelse eller sygdom.
- **Fremmed ret er afgørende.** Både spørgsmålet om, hvem der havde forældremyndigheden, og om handlingen var ulovlig, »beror på loven i den stat, hvor barnet havde bopæl umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen«. § 14, stk. 3 giver familieretten mulighed for at kræve fremlagt en afgørelse fra en myndighed i bopælslandet om, at handlingen er ulovlig – dog kun hvis en sådan afgørelse kan opnås dér.
- **Ingen forældremyndighedsprøvelse.** Forarbejderne understreger, at retten »ikke [skal] foretage en prøvelse af spørgsmålet om, hvem der bør have forældremyndigheden«, og at heller ikke det forhold, at bortføreren har forældremyndigheden efter dansk ret eller efter en dansk eller anerkendt udenlandsk afgørelse, er til hinder for tilbagegivelse.

Bopælsbegrebet er det mest omtvistede led. Det er ikke et formelt registreringsbegreb: efter [Forældreansvarsvejledningen](#) skal der »tages udgangspunkt i barnets egen situation«, et barn kan have bopæl i Danmark uden at opholde sig her og omvendt, og det er »principielt uden betydning [...] om barnet i CPR er registreret med en aktuel bopæl her i landet«. Vurderingen er dermed en helhedsvurdering, hvor forældrenes fælles intentioner om flytningen holdes op mod barnets faktiske integration i det nye miljø.

Den ledende danske afgørelse om denne helhedsvurdering er Højesterets dom af 27. maj 2014, [BS-12/2014-HJR](#), hvor børn var flyttet fra USA til Danmark, og hvor Højesteret efter en vurdering af børnenes bopælsstatus efter § 10, stk. 1, sammenholdt med § 11, nr. 1 og 2, nægtede tilbagegivelse efter ca. to et halvt års ophold i Danmark. Afgørelsen illustrerer, at jo længere et ophold reelt har varet, og jo mere børnene har rodfæstet sig, desto vanskeligere er det at fastholde, at bopælen fortsat lå i afsenderlandet.

EU-Domstolens praksis peger i samme retning ved at knytte ulovligheden til tilsidesættelsen af forældremyndigheden i den stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted. I **C-35/23** fastslog Domstolen, at kompetencereglen ikke ophører med at gælde, blot fordi en tilbagegivelsesprocedure efter Haagerkonventionen er ført via et tredjelandets centralmyndighed uden positivt udfald – netop fordi ulovlighedsdefinitionen ikke afhænger af, om og hvordan den efterladte forælder efterfølgende agerer.

LOV

Børnebortførelsesloven § 10, stk. 1-2

Børnebortførelsesloven § 11

Børnebortførelsesloven § 14, stk. 3

PRAKSIS **Højesteret** · Højesterets afvisning af tilbagegivelse af børn til USA efter to et halvt års ophold i Danmark 27.05.2014

EU-Domstolen · Kompetence ved barnebortførelse mellem medlemsstater og tredjelande: Fortolkning af Bruxelles IIa-forordningen 20.06.2024

§ 4 2020-reformen: hvem og hvordan barnet tilbagegives til – beskyttelsesforanstaltninger og krisecenter

Indtil 2020 fastslog [§ 10, stk. 1](#) udtrykkeligt, at barnet skulle tilbagegives »til den, som barnet tilbageholdes fra«. Denne formulering blev ophævet ved [lov nr. 962 af 26. juni 2020](#) om bl.a. opfølgning på etableringen af det nye familieretlige system, med ikrafttræden 1. juli 2020.

Begrundelsen fremgår direkte af forarbejderne til ændringen:

Begrundelsen for forslaget er, at ved § 10, stk. 1, i børnebortførelsesloven er konventionens artikel 8 ikke blevet korrekt inkorporeret i dansk ret, idet det i modstrid med konventionens artikel 8 fremgår af § 10, stk. 1, at barnet i givet fald til tilbagegives til den forælder, som barnet blev bortført fra.

Den praktiske konsekvens er betydelig. Forarbejderne beskriver den nye retstilstand således:

Med den foreslåede ændring af § 10, stk. 1, i børnebortførelsesloven får familieretten bedre muligheder for at træffe afgørelse om tilbagegivelse af et bortført barn til barnets bedste. Dette skyldes, at familieretten ved en afgørelse om, at et bortført barn skal tilbagegives, kan tage stilling til, til hvem og hvordan barnet skal tilbagegives.

Forarbejderne opregner konkrete modaliteter, som familieretten kan bygge på:

- at **bortføreren selv rejser tilbage med barnet** til bopælslandet,
- at der i bopælslandet træffes **foranstaltninger til beskyttelse af barnet og/eller bortføreren** mod voldelige overgreb, fx ophold på **hemmelig adresse eller krisecenter**,
- at tilbagegivelsen sker **til myndighederne** i bopælslandet, som sikrer, at barnet ikke udsættes for vold,
- eller på andre måder, der sikrer, at barnet og/eller bortføreren ikke udsættes for vold.

Ændringen er ikke til hinder for, at barnet tilbagegives til den forælder, det blev bortført fra, hvis retten vurderer, at det ikke vil skade barnets sjælelige eller legemlige sundhed eller sætte barnet i en situation, det ikke bør tåle. Forarbejderne fremhæver desuden, at centralmyndigheden »kan være behjælpelig med at etablere kontakt med myndighederne i det land, hvor barnet boede på bortførelsestidspunktet, med henblik på at undersøge mulighederne for, at der træffes foranstaltninger« til sikring af barnet.

Endelig fastslår forarbejderne det overordnede krav, der ligger over hele § 10-vurderingen:

Ud over betingelserne i § 10, stk. 1, i børnebortførelsesloven skal en afgørelse om tilbagegivelse af et barn altid være til barnets bedste.

Denne konstruktion – tilbagegivelse **med** beskyttelsesforanstaltninger frem for **nægtelse** – er den vigtigste ventil i moderne praksis, og den forklarer, hvorfor § 11, nr. 2, sjældent behøver at blive anvendt: risikoen kan ofte håndteres ved at fastlægge tilbagegivelsens form. Det ses tydeligt i Højesterets dom af 8. maj 2026 i [BS-61751/2025-HJR](#), hvor sagen ud over §§ 10 og 11 også berørte [servicelovens § 109](#) om kvindekrisecentre og [barnets lov § 20](#), men hvor undtagelsen om alvorlig risiko ikke blev anset for godtgjort.

LOV

[Børnebortførelsesloven § 3, stk. 1](#)

[Børnebortførelsesloven § 10, stk. 1](#)

[Børnebortførelsesloven § 11](#)

PRAKSIS **Højesteret** · Højesteret: Mor havde retlig interesse i prøvelse, men børnebortførelsesloven § 11, nr. 2 var ikke opfyldt – barn skulle tilbagegives til USA 08.05.2026

§ 5 § 11, nr. 1: 1-årsfristen og kravet om, at barnet er »faldet til«

Efter [§ 11, nr. 1](#) kan tilbagegivelse nægtes, hvis der på tidspunktet for **indgivelsen af tilbagegivelsesanmodningen til familieretten** er gået 1 år siden bortførelsen eller tilbageholdelsen, og barnet er faldet til i sine nye omgivelser. De to betingelser er kumulative.

Forarbejderne præciserer fristberegningen utvetydigt:

Denne nægtelsesmulighed foreligger kun i de tilfælde, hvor der er gået 1 år siden bortførelsen eller tilbageholdelsen. Tiden regnes fra tidspunktet for bortførelsen eller tilbageholdelsen og til indgivelsen af tilbagegivelsesanmodningen til fogedretten. Tidspunktet for fogedrettens afgørelse er uden betydning. Er barnet ulovligt tilbageholdt, regnes fristen fra det tidspunkt, hvor barnet skulle have været bragt tilbage til forældremyndighedsindehaveren.

(Kompetencen er efter familieretsreformen overgået fra fogedretten til familieretten, jf. [§ 12, stk. 1](#), men fristreglen er uændret.)

At 1-årsgrænsen er den centrale skillelinje, fremgår også af betænkningen, hvor det på [s. 69](#) hedder:

Formålet med Haagerkonventionens regler er, at ulovligt bortførte børn hurtigst muligt skal bringes tilbage til det hjemlige miljø. Er der gået mindre end ét år fra tidspunktet for fremsættelsen af anmodningen om tilbagegivelse, skal barnet i almindelighed udleveres, jf. § 11, nr. 1.

Den samme 1-årstærskel går igen i de kompetenceretlige regler. Efter [retsplejelovens § 448 g, stk. 3](#) kan danske myndigheder kun behandle en forældreansvarssag om et barn, der ulovligt er ført hertil eller tilbageholdes her, hvis barnet har haft bopæl her i mere end 1 år, efter at forældremyndighedsindehaveren fik eller burde have fået kendskab til bopælen, uden at der er indgivet anmodning om tilbagegivelse – eller hvis en anmodning er blevet afslået. Spejlbilledet findes i [§ 448 g, stk. 2](#) for børn ført **fra** Danmark, hvor der udtrykkeligt også kræves, at »barnet er faldet til i sine nye omgivelser«.

Tidsfaktoren var central i Højesterets dom af 27. maj 2014, [BS-12/2014-HJR](#), hvor børnene på afgørelsestidspunktet havde opholdt sig i Danmark i ca. to et halvt år, og hvor både [§ 10, stk. 1](#) og [§ 11, nr. 1 og 2](#) indgik i grundlaget for at nægte tilbagegivelse. Praksis illustrerer dermed et gennemgående mønster:

jo hurtigere den efterladte forælder handler, desto stærkere står tilbagegivelseskravet – hvilket er selve rationalet bag hasteforpligtelsen i § 15.

LOV

Børnebortførelsesloven § 11

Børnebortførelsesloven § 12, stk. 1

Retsplejeloven § 448g, stk. 2-3

PRAKSIS Højesteret · Højesterets afvisning af tilbagegivelse af børn til USA efter to et halvt års ophold i Danmark

27.05.2014

§ 11, nr. 2: alvorlig risiko – kravet om objektive forhold i Højesterets praksis

§ 11, nr. 2 er den praktisk vigtigste nægtelsesgrund. Tilbagegivelse kan nægtes, hvis der er »en alvorlig risiko for, at tilbagegivelsen vil være til skade for barnets sjælelige eller legemlige sundhed eller på anden måde sætte det i en situation, som det ikke bør tåle«. Bestemmelsen gennemfører Haagerkonventionens artikel 13, stk. 1, litra b.

Forarbejderne opstiller to præmisser, som Højesteret har fastholdt:

Vurderingen af, om en sådan risiko kan anses at foreligge, må ske på grundlag af objektive forhold. Det er ikke en betingelse, at risikoen for barnet er umiddelbar foreliggende.

Anvendelsesområdet omfatter efter forarbejderne til 2020-ændringen bl.a. risiko for, at den forælder, barnet er bortført fra, »efter en eventuel tilbagegivelse af barnet vil udøve vold m.v., herunder psykisk vold, over for barnet eller den anden forælder«.

To nyere højesteretsafgørelser markerer yderpunkterne:

Afgørelse	Land	Resultat	Bærende hensyn
BS-25052/2024-HJR (6. marts 2025)	Ukraine	Tilbagegivelse nægtet	Krigssituationen, morens rolle som primær omsorgsperson og barnets tilknytning til hende samt den lange adskillelse fra faren
BS-61751/2025-HJR (8. maj 2026)	USA	Tilbagegivelse stadfæstet	Undtagelsen om alvorlig risiko ikke godtgjort på objektive forhold

Ukraine-sagen – der også er registreret som [10842](#) – viser, at § 11, nr. 2, kan bæres af ydre, objektivt konstaterbare forhold (væbnet konflikt i modtagerlandet), men at det i praksis er **kombinationen** med barnets konkrete omsorgssituation, der bliver udslagsgivende: en tilbagegivelse ville have adskilt barnet fra dets primære omsorgsperson og sendt det ind i en krigszone. Adgangen til Højesteret blev givet ved Procesbevillingsnævnets 3.-instansbevilling af 19. april 2024, [24/07082](#), hvor det principielle spørgsmål netop angik rækkevidden af § 10, stk. 2 og § 11 ved bortførelse fra Ukraine under krigen.

USA-sagen trækker den modsatte grænse. Efter Procesbevillingsnævnets 3.-instansbevilling af 26. november 2025, [25/27423](#), tog Højesteret stilling til rækkevidden af § 11, nr. 2, og stadfæstede tilbagegivelsen. Det parallelle sagsreferat [BS-61751/2025-HJR](#) fremhæver desuden, at moren havde retlig interesse i prøvelsen, men at betingelserne i § 11, nr. 2, ikke var opfyldt. Sagen inddrog både [retsplejelovens § 450 b](#) og

forældreansvarslovens § 34 om børnesamtale, servicelovens § 109 om krisecenter og barnets lov § 20 – men det afgørende var, at risikoen ikke lod sig godtgøre på et **objektivt** grundlag.

Et tredje eksempel er Højesterets kendelse af 14. december 2016 i **Sag 194/2016** om tilbagegivelse af børn til Bulgarien efter ulovlig bortførelse til Danmark, hvor både § 10, stk. 1 og § 11 blev prøvet, og hvor tillige spørgsmålet om opsættende virkning efter **retsplejelovens § 537, stk. 2** indgik.

Sammenholdt kan mønstret formuleres således:

- **Generelle landeforhold alene** rækker sjældent; der kræves en kobling til barnets konkrete situation.
- **Påstande om vold** skal understøttes af objektivt konstaterbart materiale – dokumentation for krisecenterophold, underretninger m.v. indgår i vurderingen, men er ikke i sig selv afgørende.
- **Beskyttelsesforanstaltninger** i modtagerlandet kan neutralisere en ellers relevant risiko, jf. 2020-forarbejderne til § 10, stk. 1.

Som kontrast – og som illustration af, at dansk retspraksis vurderer risikoen i modtagerlandet konkret og ikke kategorisk – kan nævnes de to samtidige udleveringssager om Ukraine efter **udlændingelovens** modstykke i **udleveringslovens § 6, stk. 2**: i **SS-3/2025-HJR** godkendte Højesteret udlevering på grundlag af konkrete garantier, mens udlevering blev nægtet i **SS-2/2025-HJR** på grund af den pågældendes individuelle sårbarhed. Metoden – generelle forhold sammenholdt med individuelle forhold og med mulige afværgeforanstaltninger – svarer strukturelt til § 11, nr. 2-vurderingen.

LOV	Børnebortførelsesloven § 10, stk. 1-2	Børnebortførelsesloven § 11
	Forældreansvarsloven § 34	Retsplejeloven § 450b
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret: Mor havde retlig interesse i prøvelse, men børnebortførelsesloven § 11, nr. 2 var ikke opfyldt – barn skulle tilbagegives til USA 08.05.2026 Højesteret · Højesteret godkender udlevering til Ukraine på baggrund af specifikke garantier om fængselsforhold trods krigssituationen 20.06.2025 Højesteret · Højesteret afviser udlevering af russisk statsborger til Ukraine på grund af reel risiko for umenneskelig behandling 20.06.2025 Højesteret · Nægtelse af tilbagegivelse af barn til Ukraine grundet barnets tarv og tilknytning til moderen 06.03.2025 Højesteret · Spørgsmålet om tilbagegivelse af børn til Bulgarien efter ulovlig bortførelse til Danmark (Børnebortførelseslovens § 10 og § 11) 14.12.2016 Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling i Haagerbørnebortførelsessag om tilbagegivelse af barn til USA og rækkevidden af § 11, nr. 2 26.11.2025 Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om tilbagegivelse efter Haagerkonventionen af barn bortført fra Ukraine under krigen 19.04.2024	

§ 11, nr. 3 og nr. 4: barnets egen modstand og ordre

§ 7 public-forbeholdets snævre rækkevidde

Barnets modstand (nr. 3). Efter § 11, nr. 3 kan tilbagegivelse nægtes, hvis barnet selv modsætter sig den, og barnet har nået en sådan alder og modenhed, at der bør tages hensyn til dets mening. Forarbejderne beskriver bestemmelsen som

en væsentlig modifikation i tilbagegivelsespligten begrundet i hensynet til, hvad der er bedst for barnet.

De fremhæver samtidig, at der »i praksis [er] tilbageholdenhed med gennemtvungelse over for børn, der har nået en vis alder og modenhed, og som modsætter sig tilbagegivelse«.

Bestemmelsen er proceduralt bundet op på § 16, hvorefter familieretten i sager om tilbagegivelse efter § 10, stk. 1 skal afholde en samtale med barnet efter reglerne i retsplejelovens § 456 r, stk. 2. Denne bestemmelse fastslår, at et barn med den fornødne alder og modenhed skal have mulighed for at give udtryk for sine egne synspunkter, medmindre det er til skade for barnet, at der skal deltage en børnesagkyndig eller en kommunal repræsentant, og at den børnesagkyndige som udgangspunkt skal komme fra Børneenheden i Familieretshuset. Retsplejelovens § 450 b, stk. 1, 1. pkt., og stk. 3 finder tilsvarende anvendelse, således at samtalen afholdes uden parterne til stede, og parterne inden afgørelsen gøres bekendt med hovedindholdet, medmindre afgørende hensyn til barnet taler imod.

I **BS-61751/2025-HJR** indgik netop retsplejelovens § 450 b og forældreansvarslovens § 34 i grundlaget, hvilket bekræfter, at børnesamtalen er en integreret del af tilbagegivelsessagen og ikke blot en formalitet.

Den vægt, barnets mening tillægges, kendes fra det tilgrænsende forældreansvarsområde. I

BS-58675/2023-HJR lagde Højesteret afgørende vægt på, at et 9-årigt barn »fortsat [havde] givet utvetydigt udtryk for« sit ønske, og i familierettens dom **BS-25884/2021-LYN** blev tre børns udtrykte utryghed efter at have overværet vold tillagt afgørende betydning. Overført til § 11, nr. 3, er pointen, at barnets modstand skal være **barnets egen** og skal vurderes i lyset af alder og modenhed – ikke som en refleks af bortførerens holdning.

Ordre public (nr. 4). § 11, nr. 4 tillader nægtelse, hvis tilbagegivelsen ikke vil være forenelig med grundlæggende principper her i landet til beskyttelse af menneskelige friheder og rettigheder. Forarbejderne er utvetydige om rækkevidden:

Bestemmelsen må anses for en særlig ordre public klausul med begrænset rækkevidde, således at den alene kan komme til anvendelse i ekstraordinære undtagelsessituationer.

Samme forståelse fremgår af [Vejledning om anerkendelse af udenlandsk forældremyndighed](#), hvor det bemærkes, at de tre første nægtelsesgrunde vedrører selve tilbagegivelsen, mens ordre public-forbeholdet i nr. 4 tillige kan begrunde, at forældremyndighed baseret på en anden konventionsstats afgørelse eller lov ikke anerkendes.

Den menneskeretlige ramme uden om § 11, nr. 4, skærpes af FN's Børnekonvention. I **145/2021** (O.M. mod Danmark) fastslog FN's Børnekomité, at barnets tarv skal være et primært hensyn i alle afgørelser, der direkte eller indirekte berører barnet, og at der ved indgribende afgørelser kræves »a greater level of protection and detailed procedures to consider their best interests«. Dette understøtter kravet om, at tilbagegivelsesafgørelsen altid skal være til barnets bedste – men det ændrer ikke ved, at ordre public-forbeholdet i sig selv er en snæver undtagelse.

LOV

Børnebortførelsesloven § 11

Børnebortførelsesloven § 16

Retsplejeloven § 450b, stk. 1, 3

Retsplejeloven § 456r, stk. 2

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret: Mor havde retlig interesse i prøvelse, men børnebortførelsesloven § 11, nr. 2 var ikke opfyldt – barn skulle tilbagegives til USA

08.05.2026

Menneskerettighedsdomstolen · Adskillelse af børn fra deres far ved udvisning til Nigeria (O.M. mod Danmark)

19.09.2023

Byretten · Ophævelse af fælles forældremyndighed og afslag på samvær grundet vold og børns utryghed

24.11.2021

Procesrammen efter familieretsreformen: familieretten, hastekravet, § 8 advokatbeskikkelse og appel

Sagerne behandles i dag af **familieretten**, ikke af fogedretten. § 12, stk. 1 bestemmer, at anmodning om fuldbyrdelse efter § 4 eller om tilbagegivelse efter § 10, stk. 1, indgives til familieretten, og efter stk. 2 skal anmodninger affattes på dansk eller ledsages af dansk oversættelse.

Indholdskravene til anmodningen fremgår af § 14: oplysninger om ansøgeren, barnet og den, der påstås at have fjernet eller tilbageholdt barnet, barnets fødselsdato, en begrundelse for kravet og oplysning om, hvor barnet antages at befinde sig i Danmark. Familieretten kan efter § 14, stk. 3 kræve en afgørelse fra bopælslandets myndighed om, at handlingen er ulovlig, hvis en sådan kan opnås dér.

Hastekravet i § 15 er dobbelt: sagerne skal fremmes hurtigst muligt (stk. 1), og er en tilbagegivelsessag ikke afgjort inden **6 uger** efter anmodningens indgivelse, skal familieretten efter anmodning redegøre for årsagen (stk. 2).

Sikring af barnet under sagen kan ske efter § 17, hvorefter familieretten ved kendelse kan bestemme, at barnet under sagen anbringes hos en af forældrene eller på et neutralt sted ved de sociale myndigheders foranstaltning, når det findes påkrævet. Afgørelsen gælder, indtil sagen er endeligt afgjort.

Sagsbehandling og advokatbistand. Efter § 18, stk. 1 behandles sagerne i øvrigt efter reglerne i retsplejelovens kapitel 42 b, og efter stk. 2 beskikker familieretten en advokat for den, der har indgivet anmodningen, med salær efter reglerne om fri proces. § 18 a giver ministeren hjemmel til at udpege særligt egnede advokater. Ved lov nr. 1687 af 30. december 2024 blev ordningen strammet op med virkning fra 1. januar 2025: udpegningsperioden blev lovfæstet til 4 år, udpegningen bortfalder ved ophør af retten til at udøve advokatvirksomhed, og ministeren fik hjemmel til at tilbagekalde en udpegning, »hvis advokaten væsentligt har tilsidesat sine pligter som advokat i sager om børnebortførelse, eller der foreligger andre særlige grunde«. Samme ændringslov indsatte et nyt § 18, stk. 3, hvorefter centralmyndigheden selv kan indgive anmodning til familieretten om **fuldbyrdelse** af en tilbagegivelsesafgørelse – forarbejderne begrundede det med, at det »bør [...] være nemmere for den forælder, som barnet er bortført fra, at indgive en anmodning om fuldbyrdelse«.

Spærring af den nationale forældreansvarssag. Efter § 19, stk. 1 kan der ikke træffes dansk afgørelse om forældremyndighed eller barnets bopæl, før en fremsat tilbagegivelsesanmodning er behandlet. Efter stk. 2 gælder en tilsvarende spærring, når centralmyndigheden oplyser, at barnet ulovligt opholder sig her, uden at anmodning endnu er indgivet – medmindre der har været rimelig tid til at fremsætte en sådan anmodning.

Appel. Højesteret har i kendelse af 17. september 2021, **BS-20467/2021-HJR**, fastslået, at en familieretskendelse om, at en sag skal fremmes efter børnebortførelsesloven, er en **delafgørelse**:

Højesteret tiltræder, at familierettens kendelse er en delafgørelse omfattet af retsplejelovens § 253, stk. 3, 2. pkt., jf. herved også Højesterets kendelse af 18. august 2010 (gengivet i UfR 2010.2910).

Kære kræver derfor Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. retsplejelovens § 253, stk. 4. Højesteret fandt samtidig, at faderen havde den fornødne retlige interesse i at få det principielle spørgsmål prøvet, selv om hovedsagen i mellemtiden var afgjort i byretten. Prøvelse i tredje instans af selve tilbagegivelsesspørgsmålet forudsætter ligeledes bevilling – jf. **25/27423** og **24/07082**.

LOV

Børnebortførelsesloven § 12, stk. 1-2

Børnebortførelsesloven § 14, stk. 1-3

Børnebortførelsesloven § 15, stk. 1-2

Børnebortførelsesloven § 17, stk. 1-2

Børnebortførelsesloven § 18, stk. 1-2

Børnebortførelsesloven § 19, stk. 1-2

Retsplejeloven § 253, stk. 3-4

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om delafgørelser og kære i sager om internationale børnebortførelser	17.09.2021
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling i Haagerbørnebortførelsessag om tilbagegivelse af barn til USA og rækkevidden af § 11, nr. 2	26.11.2025
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om tilbagegivelse efter Haagerkonventionen af barn bortført fra Ukraine under krigen	19.04.2024

Centralmyndigheden, Koordinationsenheden og bortførelse fra

§ 9 Danmark

§ 3 pålægger centralmyndigheden at modtage og formidle henvendelser efter konventionerne, at samarbejde med centralmyndighederne i de øvrige konventionsstater og at udføre de opgaver, der i øvrigt påhviler den; social- og boligministeren bestemmer, hvem der er centralmyndighed. Forarbejderne til 2020-ændringen af § 10 identificerer myndigheden:

Social- og Indenrigsministeriet, der efter § 2 i bekendtgørelse nr. 453 af 18. juni 1991 om ikrafttræden af lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser) er centralmyndighed i Danmark for Haagerbørnebortførelseskonventionen, kan være behjælpelig med at etablere kontakt med myndighederne i det land, hvor barnet boede på bortførelsestidspunktet [...]

Ved siden af centralmyndighedsfunktionen findes **Koordinationsenheden for Børnebortførelse**, der efter [Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Børnebortførelser](#) fungerer som »én samlet indgang både for børnebortførelser til lande, som Danmark har et konventionssamarbejde med [...] og for børnebortførelser til lande, som Danmark ikke har et sådant samarbejde med«. Enheden kan også rådgive i sager om mulig bortførelse **fra udlandet til Danmark**.

Bortførelse fra Danmark reguleres af kapitel 6 a. Efter [§ 20, stk. 1](#) kan ministeren eller den, der bemyndiges dertil, efter anmodning fra forældremyndighedsindehaveren træffe beslutning om, at bortførelsen eller tilbageholdelsen er ulovlig; efter stk. 2 kan familieretten under en sag om ophør af fælles forældremyndighed træffe afgørelse om, at barnet ulovligt har forladt landet, jf. forældreansvarslovens § 3, stk. 2; og efter stk. 3 kan afgørelsen træffes uden forkyndelse, hvis modpartens opholdssted er ukendt. [§ 20 a](#) hjemler retshjælp til dækning af omkostninger ved retlige handlinger og konfliktmægling med henblik på tilbagegivelse samt økonomisk støtte til barnets hjemrejse. Ved [lov nr. 1687 af 30. december 2024](#) blev der indsat en **6-måneders ansøgningsfrist** regnet fra meddelelsen om, at centralmyndigheden har afsluttet sagen, med adgang til dispensation i særlige tilfælde.

Samme ændringslov indsatte et nyt **kapitel 5 a** med [§ 18 b](#) om børn bortført til stater, som Danmark ikke har konventionssamarbejde med. Forarbejderne forklarer formålet:

Forslaget vil betyde, at den nuværende ordning, hvorefter Social- og Boligministeriet behandler sager om tilbagegivelse af børn, der ikke er fyldt 18 år, og som er bortført fra Danmark til en ikke-konventionsstat, vil blive lovfæstet.

For disse sager gælder aldersgrænsen på 16 år i [§ 1, stk. 2](#) ikke; kapitel 5 a gælder for børn **under 18 år**.

Endelig er den administrative arkitektur under forandring. Ved [bekendtgørelse om delegation af social- og boligministerens beføjelser i sager om børnebortførelse m.v.](#) (i kraft 2026) er udpegning af advokater efter §§ 18 a og 20 d, beslutninger efter § 20, stk. 1, om, at en bortførelse er ulovlig, samt retshjælpssager efter §§ 20 a og 20 c delegeret til **Ankestyrelsen**, som samtidig efter samme bekendtgørelses [§ 2](#) er bemyndiget til at træffe afgørelser om midlertidig forældremyndighed efter [forældreansvarslovens § 27](#). Ankestyrelsen er tillige udpeget som centralmyndighed for Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, jf. [bekendtgørelse om centralmyndigheden for Haagerbørnebeskyttelseskonventionen](#).

En særlig – og ofte overset – nyskabelse er [§ 20 e](#), indsat med virkning fra 1. juli 2025, der forbyder anvendelse af børn under 18 år som tolke ved mundtlig kommunikation med offentlige myndigheder, dog med undtagelse for uproblematisk forhold og akutte tilfælde. Forarbejderne nævner udtrykkeligt bortførelsessituationen som et muligt akuttilfælde, hvor centralmyndigheden hurtigt skal videregive oplysninger på et fremmed sprog.

LOV

[Børnebortførelsesloven § 3, stk. 1-2](#)
[Børnebortførelsesloven § 18b](#)
[Børnebortførelsesloven § 20, stk. 1-3](#)
[Børnebortførelsesloven § 20a, stk. 1-5](#)
[Forældreansvarsloven § 27, stk. 1](#)

§ 10 Samtykkekravet i forældreansvarslovens § 3, stk. 2, og den strafferetlige grænse i straffelovens § 215

Civilretlig ulovlighed og strafferetligt ansvar hænger tæt sammen, men falder ikke sammen.

Samtykkekravet. Efter [forældreansvarslovens § 3, stk. 2](#) skal begge forældre give samtykke til, at barnet forlader landet – herunder til Grønland og Færøerne – eller til at et ophold forlænges ud over det aftalte, forudsatte eller fastsatte, når de har fælles forældremyndighed og **er uenige om forældremyndigheden**. Kravet gælder dog ikke, hvis der foreligger en afgørelse efter [§ 17, stk. 1, 2. pkt.](#) eller [§ 25](#) om, at den ene forælder kan tage barnet med til udlandet i en kortere periode.

[Forældreansvarsvejledningen](#) præciserer rækkevidden:

Samtykkekravet gælder, hvis der er indledt en sag om forældremyndighed eller om barnets bopæl i Familieretshuset, som eventuelt er indbragt for familieretten, eller hvis der på anden vis er dokumenteret eller godtgjort en reel uenighed om forældremyndigheden. Er der blot uenighed om f.eks. en ferierejse til udlandet og ikke uenighed om, hvem der skal have forældremyndigheden i fremtiden, eller i hvilket land barnet skal bo, gælder samtykkekravet ikke.

Og videre – med direkte kobling til tilbagegivelsessporet:

Et manglende samtykke til at tage barnet med til udlandet eller til at forlænge et udlandsophold medfører, at der foreligger en børnebortførelse eller uberettiget tilbageholdelse, sådan at den tilbageværende forælder kan anmode om tilbagegivelse af barnet efter eksempelvis Haagerkonventionen af 1980 [...]

Straffelovens § 215. Efter [straffelovens § 215, stk. 1](#) straffes den, som unddrager en person under 18 år forældres eller anden rette vedkommendes myndighed eller forsorg, efter reglerne i § 261, og efter [stk. 2](#) straffes på samme måde den, der ulovligt fører barnet ud af landet. [Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Børnebortførelser](#) fastslår sammenhængen:

Straffelovens § 215, stk. 2, kriminaliserer bortførelsen af børn ud af landet. Bestemmelsen omhandler også forældremyndighedsindehaveren. Det afgørende er, at udførslen er ulovlig. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med forældreansvarslovens § 3, stk. 2.

Rigsadvokatmeddelelsen henviser videre til forarbejderne til lov nr. 793 af 27. november 1990, hvorefter [§ 215, stk. 1](#) »i praksis ikke finder anvendelse på personer, der har del i forældremyndigheden på gerningstidspunktet«, jf. afsnit 4.2.1.

Denne afgrænsning er blevet prøvet ved domstolene. I Østre Landsrets dom [S-218-17](#) skete der frifindelse for børnebortførelse under henvisning til legalitetsprincippet, fordi uenigheden alene angik barnets **bopæl** og ikke forældremyndigheden – og samtykkekravet i forældreansvarslovens § 3, stk. 2, dermed ikke var udløst. Afgørelsen viser, at den strafferetlige rækkevidde er snævrere end den civilretlige: en handling kan være problematisk familieretligt uden at være strafbar efter § 215, stk. 2.

Omvendt kan straffesagen efter Rigsadvokatmeddelelsen tilsidesættes af hensyn til barnets genforening. Efter [afsnit 3.3 om tiltalefrafald \(frit lejde\)](#) skal anklagemyndigheden overveje frit lejde og efterfølgende tiltalefrafald, hvis barnet fortsat befinder sig i udlandet:

Anklagemyndigheden skal i den forbindelse lægge vægt på dels hensynet til retshåndhævelsen, dels hensynet til at barnet kan blive genforenet med forældremyndighedsindehaveren. Hensynet til barnets genforening med forældremyndighedsindehaveren vil i den forbindelse veje tungt.

Den rene strafudmålingspraksis efter § 215 hører under strafferetten og behandles ikke her.

LOV

[Forældreansvarsloven § 3, stk. 2](#)

[Forældreansvarsloven § 25](#)

[Straffeloven § 215, stk. 1-2](#)

PRAKSIS

Landsretten · Frifindelse for børnebortførelse ved uenighed om bopæl

07.06.2017

Grænsefladen til Haagerbørnebeskyttelseskonventionen og reglerne om international kompetence

Tilbagegivelsessporet efter 1980-konventionen skal holdes adskilt fra **kompetencesporet** efter Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 (Haagerbørnebeskyttelseskonventionen), som er sat i kraft i Danmark ved haagerbørnebeskyttelseskonventionsloven.

De danske kompetenceregler findes i [retsplejelovens § 448 g](#). Efter [stk. 1, nr. 2](#) kan en sag om forældremyndighed, bopæl og samvær behandles her i riget, når barnet ulovligt er ført til eller tilbageholdes i udlandet og umiddelbart før havde bopæl her – altså en **perpetuatio fori**-regel til fordel for den efterladte forælder. Efter [stk. 2](#) bortfalder denne kompetence dog, hvis barnet har haft bopæl i udlandet i mere end 1 år efter, at forældremyndighedsindehaveren fik eller burde have fået kendskab til bopælen, der ikke inden for fristen er indgivet en verserende anmodning om tilbagegivelse, **og** barnet er faldet til i sine nye omgivelser. [Stk. 3](#) indeholder spejlbilledet for børn ulovligt ført til Danmark.

Bestemmelserne er efter [Vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v.](#) »udarbejdet på baggrund af artikel 7 i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen«. Samme vejledning påpeger, at det i sager omfattet af 1980-konventionen tillige følger af [børnebortførelseslovens § 19, stk. 1](#), at en eventuel tilbagegivelsesanmodning skal være behandlet, før danske myndigheder kan træffe afgørelse om forældremyndighed m.v.

EU-Domstolens praksis om samspillet mellem regionale regler og 1996-konventionen er illustrativ. I [C-572/21](#) fastslog Domstolen, at en medlemsstats ret **ikke** bevarer kompetencen, når barnets sædvanlige opholdssted under sagen lovligt flyttes til et tredjeland, der er part i 1996-konventionen – netop fordi konventionens forpligtelser ikke må undergraves af regionale ordninger. Og i [C-35/23](#) blev det præciseret, at en anmodning om tilbagegivelse **til et tredjeland**, hvor barnet aldrig har haft sædvanligt opholdssted, ikke er en »anmodning om tilbagegivelse« i forordningens forstand.

De danske afgørelser trækker de tilsvarende linjer nationalt:

- I [BS-2041/2025-HJR](#) fastslog Højesteret, at danske myndigheder **bevarede** kompetencen efter [retsplejelovens § 448 g, stk. 1, nr. 1](#), fordi barnet havde bopæl i Danmark, da sagen blev indledt i Familieretshuset, og fordi moren derefter flyttede barnet til en stat, som Danmark **ikke** samarbejder med efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Kompetencen fastlægges efter forholdene ved sagens begyndelse.
- I [BS-22698/2021-HJR](#) fastslog Højesteret, at domstolene efter [forældreansvarslovens § 17](#) har kompetence til at afgøre, om bopælsforælderen kan flytte til udlandet med barnet – også når den anden forælder alene påstår frifindelse. Denne mulighed for at få flytningen prøvet **på forhånd** er den lovlige alternativvej til en bortførelse.

Endelig gælder efter [børnebortførelseslovens § 2, stk. 4](#), at loven ikke anvendes i forhold til Finland, Island, Norge eller Sverige i det omfang, der gælder andre regler – de nordiske særregler har altså forrang inden for deres anvendelsesområde.

LOV	Børnebortførelsesloven § 2, stk. 4	Børnebortførelsesloven § 19, stk. 1
	Forældreansvarsloven § 17, stk. 1	Retsplejeloven § 448g, stk. 1-4
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdschikane 05.09.2025 Højesteret · Bopæl og flytning til udlandet: Fortolkning af forældreansvarslovens § 17 og hensynet til barnets bedste 15.09.2021 EU-Domstolen · Kompetence ved barnebortførelse mellem medlemsstater og tredjelande: Fortolkning af Bruxelles IIa-forordningen 20.06.2024 EU-Domstolen · Kompetencetab ved barnets flytning til et Haagerkonventionsland under verserende sag om forældreansvar 14.07.2022	

Afgrænsning: fuldbyrdelse af tilbagegivelsesafgørelsen over for national samværsfuldbyrdelse

Når familieretten har truffet afgørelse om tilbagegivelse, og afgørelsen ikke efterleves frivilligt, sker fuldbyrdelsen efter reglerne om tvangsfuldbyrdelse af forældremyndighed m.v. i [retsplejelovens](#) kapitel 42 b, jf. [børnebortførelseslovens § 18, stk. 1](#). Forarbejderne til den nye [§ 18, stk. 3](#) beskriver den hidtidige praksis:

Når centralmyndigheden har modtaget den endelige afgørelse fra familieretten eller landsretten om, at barnet skal tilbagegives, afslutter centralmyndigheden i udgangspunktet sagen. Hvis den efterladte forælder ønsker denne tilbagegivelsesafgørelse fuldbyrdet, vejleder centralmyndigheden forælderen om fuldbyrdsreglerne.

Fra 1. januar 2025 kan centralmyndigheden selv indgive fuldbyrdsesansmodningen.

Selve fuldbyrdelsen følger de almindelige regler, herunder [retsplejelovens § 456 r](#) om tvangsbøder (mindst 1.500 kr., fastsat i forhold til indkomsten hos den forælder, der har barnet) og om, at umiddelbar magt som udgangspunkt skal ske ved tilbageholdelse af den forælder, der har barnet, et andet sted end barnets opholdssted – og kun subsidiært ved afhentning af barnet med deltagelse af en børnesagkyndig fra Børneenheden og en kommunal repræsentant, jf. [§ 456 r, stk. 5](#).

Denne oversigt dækker **ikke** national tvangsfuldbyrdelse af samvær og bopæl uden internationalt bortførelsesaspekt – det hører under [samværschikane](#) og [tvangsbøder](#). To afgørelser markerer dog, hvordan barnets bedste vejer i fuldbyrdsfasen, og de er metodisk relevante også her:

- I [BS-21907/2025-HJR](#) omgjorde Højesteret landsrettens afvisning og tillod fuldbyrdelse ved afhentning, idet retten fremhævede myndighedernes positive forpligtelser efter EMRK artikel 8 til hurtigt at håndhæve afgørelser for at undgå uoprettelige konsekvenser, da tvangsbøder havde vist sig virkningsløse.
- I Procesbevillingsnævnets bevilling [25/03559](#) blev det principielle spørgsmål om grænserne for fuldbyrdelse efter kapitel 42 b sat under prøvelse, efter at både familieret og landsret havde fundet, at fuldbyrdelse ikke kunne ske til barnets bedste, uanset mangeårig grundløs modarbejdelse.

Budskabet er, at **tidsfaktoren** – som i tilbagegivelsessagerne – er den kritiske variabel: jo længere fuldbyrdelsen trækker ud, desto større er risikoen for, at barnets aktuelle situation gør indgrebet uforeneligt med barnets bedste.

De substantielle forældremyndighedstvister behandles i [forældremyndighed](#), afvejningen af bopæl og samvær i [bopæl og samvær](#), og EMRK artikel 8 som selvstændig prøvelsesnorm i [EMRK artikel 8 – privatliv og familieliv](#).

LOV	Børnebortførelsesloven § 18, stk. 1	Retsplejeloven § 456r, stk. 3, 5
PRAKSIS	Højesteret · Tvangsfuldbyrdelse af samvær ved afhentning af barn grundet forælders vedholdende modvilje	22.09.2025
	Procesbevillingsnævnet · Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om tvangsfuldbyrdelse af samvær og hensynet til barnets bedste	10.04.2025

§ 13 Sammenfatning: hovedlinjerne i dansk tilbagegivelsespraksis

Dansk praksis efter børnebortførelseslovens kapitel 4 kan sammenfattes i seks linjer.

1. Tilbagegivelse er hovedreglen, og nægtelse er undtagelsen. Formålet er ikke at afgøre, hvem der bør have forældremyndigheden, men at genoprette den faktiske tilstand, så tvisten kan afgøres i barnets bopælsland. Forarbejderne til [§ 10](#) er utvetydige: familieretten skal ikke prøve forældremyndighedsspørgsmålet, og heller ikke en dansk forældremyndighedsafgørelse er i sig selv til hinder for tilbagegivelse.

2. Ulovligheden bedømmes efter fremmed ret. Både spørgsmålet om, hvem der havde forældremyndigheden, og om handlingen var ulovlig, afgøres efter loven i barnets bopælsland, jf. [§ 10, stk. 2](#). Familieretten kan efter [§ 14, stk. 3](#) kræve en erklæring fra bopælslandets myndighed, hvis en sådan kan opnås.

3. Bopælsvurderingen er en helhedsvurdering. Der er ikke tale om et formelt registreringsbegreb; forældrenes fælles intentioner holdes op mod barnets faktiske integration. [BS-12/2014-HJR](#) er det centrale danske eksempel, hvor et langvarigt ophold i Danmark efter flytning fra USA førte til, at tilbagegivelse blev nægtet.

4. § 11, nr. 2, kræver objektive forhold. Højesteret stadfæstede 8. maj 2026 tilbagegivelse til USA i [BS-61751/2025-HJR](#), fordi den alvorlige risiko ikke var godtgjort på objektivt grundlag, mens tilbagegivelse blev nægtet i [BS-25052/2024-HJR](#) (Ukraine), hvor krigen kombineredes med, at moren var barnets primære omsorgsperson, og adskillelsen havde været lang.

5. Efter 2020-ændringen er nægtelse ofte unødvendig. Fordi [§ 10, stk. 1](#) ikke længere binder tilbagegivelsen til den efterladte forælder, kan familieretten fastlægge **hvordan** og **til hvem** barnet tilbagegives – herunder til myndighederne eller med beskyttelsesforanstaltninger som krisecenter eller hemmelig adresse. Denne ventil er den vigtigste praktiske nyskabelse i moderne dansk tilbagegivelsespraksis.

6. Barnets bedste er den overordnede norm – men ikke en fri prøvelse. Ud over betingelserne i [§ 10, stk. 1](#), skal en tilbagegivelsesafgørelse altid være til barnets bedste, og barnet skal høres efter [§ 16](#), jf. [retsplejelovens § 456 r, stk. 2](#). Men som betænkning nr. 1166/1989 understregede, må undtagelsesbestemmelserne ikke anvendes »situationsbetinget [...] afhængig af, om staten er oprindelsesland eller modtagerland i den konkrete tvist«. Det er denne balance – effektivitet over for barnets bedste – Højesteret administrerer i hver enkelt sag.

LOV

[Børnebortførelsesloven § 10, stk. 1-2](#)

[Børnebortførelsesloven § 11](#)

[Børnebortførelsesloven § 14, stk. 3](#)

[Børnebortførelsesloven § 16](#)

[Retsplejeloven § 456 r, stk. 2](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret: Mor havde retlig interesse i prøvelse, men børnebortførelsesloven § 11, nr. 2 var ikke opfyldt – barn skulle tilbagegives til USA	08.05.2026
Højesteret · Nægtelse af tilbagegivelse af barn til Ukraine grundet barnets tarv og tilknytning til moderen	06.03.2025
Højesteret · Højesterets afvisning af tilbagegivelse af børn til USA efter to et halvt års ophold i Danmark	27.05.2014

REFERENCE Lovgrundlag

7 paragraffer

Børnebortførelsesloven § 10	stk. 1, 2	Børnebortførelsesloven § 11	
Børnebortførelsesloven § 15		Børnebortførelsesloven § 16	
Forældreansvarsloven § 3	stk. 2	Retsplejeloven § 448g	stk. 1
Straffeloven § 215	stk. 2		

MATERIALE Citerede afgørelser

18 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

10

08.05.2026	Højesteret: Mor havde retlig interesse i prøvelse, men børnebortførelsesloven § 11, nr. 2 var ikke opfyldt – barn skulle tilbagegives til USA	10853-13947
------------	---	-------------

22.09.2025	Tvangsfuldbyrdelse af samvær ved afhentning af barn grundet forælders vedholdende modvilje	21907-2025
05.09.2025	Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdschikane	10026-11737
20.06.2025	Højesteret godkender udlevering til Ukraine på baggrund af specifikke garantier om fængselsforhold trods krigssituationen	9748-11381
20.06.2025	Højesteret afviser udlevering af russisk statsborger til Ukraine på grund af reel risiko for umenneskelig behandling	9882-11562
06.03.2025	Nægtelse af tilbagegivelse af barn til Ukraine grundet barnets tarv og tilknytning til moderen	25052-2024
17.09.2021	Højesterets afgørelse om delafgørelser og kære i sager om internationale børnebortførelser	bs-20467-2021-hjr
15.09.2021	Bopæl og flytning til udlandet: Fortolkning af forældreansvarslovens § 17 og hensynet til barnets bedste	bs-22698-2021-hjr
14.12.2016	Spørgsmålet om tilbagegivelse af børn til Bulgarien efter ulovlig bortførelse til Danmark (Børnebortførelseslovens § 10 og § 11)	194-2016
27.05.2014	Højesterets afvisning af tilbagegivelse af børn til USA efter to et halvt års ophold i Danmark	462-536
EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL		2
20.06.2024	Kompetence ved barnebortførelse mellem medlemsstater og tredjelande: Fortolkning af Bruxelles IIa-forordningen	C-35/23
14.07.2022	Kompetencetab ved barnets flytning til et Haagerkonventionsland under verserende sag om forældreansvar	C-572/21
MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL		1
19.09.2023	Adskillelse af børn fra deres far ved udvisning til Nigeria (O.M. mod Danmark)	145/2021
LANDSRETTE · ANKEINSTANS		1
07.06.2017	Frifindelse for børnebortførelse ved uenighed om bopæl	1056-1273
BYRETTE · FØRSTE INSTANS		1
24.11.2021	Ophævelse af fælles forældremyndighed og afslag på samvær grundet vold og børns utryghed	1427-1735
PROCESBEVILLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS		3
26.11.2025	Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling i Haagerbørnebortførelsessag om tilbagegivelse af barn til USA og rækkevidden af § 11, nr. 2	25/27423
10.04.2025	Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om tvangsfuldbyrdelse af samvær og hensynet til barnets bedste	25/03559

19.04.2024 Procesbevillingsnævnet: 3.-instansbevilling om tilbagegivelse efter Haagerkonventionen af barn bortført fra Ukraine under krigen 24/07082

FORARBEJDE **Betænkninger** 1 reference

Betænkning nr. 1166 om internationale børnebortførelser
nr. 1166 · 1989 · Justitsministeriet

09

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over samliv uden ægteskab – formueforhold

Kompensationskrav, sameje og formueretlig opgør ved ophør af papirløst samliv

Version 2 · Opdateret 24. jun. 2026 · 7 afgørelser · 2012-2025

[Læs online](#)**INTRODUKTION**

Ugifte samlevende har – i modsætning til ægtefæller – ingen lovreguleret formueordning. Udgangspunktet er formueretlig selvstændighed: hver part ejer, hvad den pågældende selv har erhvervet. Når samlivet ophører, kan der dog opstå tvister om sameje, kompensationskrav for bidrag til den anden parts formue og fordeling af fælles bolig. Retspraksis har – med udgangspunkt i Højesterets principielle præmisser i UfR 1985.607 – udviklet en ulovbestemt adgang til kompensation, der skønsmæssigt fastsættes under hensyn til samlivets varighed, parternes økonomiske bidrag og formueforholdene ved samlivets ophør. Ægtefælleskiftelovens § 1, stk. 1, nr. 3, giver skifteretten kompetence til at opløse sameje om flere aktiver ved samlivsophør, mens opløsning af sameje om et enkelt aktiv fortsat behandles ved fogedretten.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01 Ugifte samlevende har formueretlig selvstændighed – hver part ejer, hvad den pågældende selv har erhvervet, og der er ingen lovbestemt formuedeling ved samlivsophør.
- 02 En samlever, der gennem bidrag til fælles udgifter eller på anden måde væsentligt har bidraget til den anden parts formueopbygning, kan efter retspraksis (UfR 1985.607/2 H) tilkendes et skønsmæssigt kompensationsbeløb.
- 03 Kompensationsbeløbet fastsættes under hensyn til samlivets varighed, parternes økonomiske forhold under og ved samlivets ophør, samt omfanget af den ene parts bidrag til den andens formue.
- 04 Sameje om fast ejendom kræver som udgangspunkt positiv dokumentation – typisk tinglyst skøde eller skriftlig samejeoverenskomst – og der gælder en skærpet bevisbyrde for påstande om stiltiende eller formløst sameje.
- 05 Skifteretten kan efter ægtefælleskiftelovens § 1, stk. 1, nr. 3, behandle sager om opløsning af ugifte samlevendes sameje om flere aktiver i forbindelse med samlivets ophør. Opløsning af sameje om ét enkelt aktiv sker ved frivillig auktion via fogedretten.

- 06** En samejeoverenskomst mellem samlevende fortolkes efter sit indhold, og den part, der gør krav på skævdeling, har bevisbyrden for sine påståede udgifter.
- 07** Overførsler mellem ugifte samlevende, der ikke udgør dokumenterede kompensationskrav, beskattes som personlig indkomst (gave), medmindre parterne opfylder boafgiftslovens krav om 2 års fælles bopæl.
- 08** Ægtefællelovens kompensationsregler i §§ 41-42 og 44 gælder ikke direkte for ugifte samlevende, men analogien til det ulovbestemte kompensationskrav er anerkendt i retspraksis.
- 09** Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er ikke til hinder for, at ugifte samlevende behandles formueretligt anderledes end ægtefæller.

Retlig ramme: Formueretlig selvstændighed og fraværet af lovregulering

§ 1

Dansk ret indeholder ingen samlet lovregulering af formueforholdene mellem ugifte samlevende. I modsætning til ægtefæller, der er omfattet af [ægtefælleloven](#) med regler om delingsformue, særeje og kompensation, gælder for ugifte samlevende udgangspunktet om **formueretlig selvstændighed**: hver part ejer, hvad den pågældende selv har erhvervet, og der sker ingen automatisk formuedeling ved samlivets ophør.

Denne retsstilling indebærer, at ugifte samlevende i vid udstrækning er henvist til at aftale deres indbyrdes formueforhold – enten ved skriftlige samejeoverenskomster, gensidige testamenter eller andre privatretlige dispositioner. Uden sådanne aftaler bestemmes ejerforholdet af de almindelige formueretlige regler.

[Ægtefælleskiftelovens § 1, stk. 1, nr. 3](#) giver dog skifteretten kompetence til at behandle sager om **opløsning af ugifte samlevendes sameje om flere aktiver** i forbindelse med samlivets ophør. Som forarbejderne til bestemmelsen udtrykker det:

Det er som efter den gældende fællesboskiftelovs § 82 et krav, at der er tale om et bo, for at få skifterettens bistand til deling af aktiverne.

For opløsning af sameje om ét enkelt aktiv – fx en fælles ejendom – gælder derimod de almindelige regler, og tvisten må som udgangspunkt løses ved frivillig auktion via fogedretten, jf. forarbejderne til ægtefælleskifteloven.

[Ægtefælleloven §§ 41 og 42](#) om kompensation for bidrag til den anden ægtefælles formue gælder **ikke** direkte for ugifte samlevende, men principperne bag disse bestemmelser har inspireret det ulovbestemte kompensationskrav, som retspraksis har udviklet.

LOV

[Ægtefælleloven § 41](#)[Ægtefælleloven § 42](#)[Ægtefælleskifteloven § 1, stk. 1](#)

§ 2

Det ulovbestemte kompensationskrav – UfR 1985.607/2 H og den efterfølgende praksis

Det centrale retsgrundlag for kompensationskrav mellem ugifte samlevende er det ulovbestemte princip, som Højesteret formulerede i **UfR 1985.607/2 H**. Princippet blev gentaget og præciseret af Højesteret i [Sag 94/2010](#) (dom af 1. februar 2012), hvor retten udtalte:

Det er i Højesterets praksis fastslået, jf. bl.a. UfR 1985.607/2, at der ved ophør af et flerårigt, fast samlivsforhold kan tillægges en part, der gennem deltagelse i parternes fælles udgifter – eller på anden måde – i væsentlig grad har bidraget til, at en anden part har kunnet skabe eller bevare en ikke ubetydelig formue, et beløb, hvis størrelse fastsættes skønsmæssigt under hensyntagen til bl.a. samlivets varighed og parternes økonomiske forhold ved dets ophør.

Det ulovbestemte kompensationskrav forudsætter således:

- Et **flerårigt, fast samlivsforhold**
- At den berettigede part **væsentligt** har bidraget til den anden parts formue – fx gennem betaling af fælles udgifter, arbejde i hjemmet eller direkte økonomiske bidrag
- At den anden part herigennem har kunnet **skabe eller bevare en ikke ubetydelig formue**

Kompensationsbeløbet fastsættes **skønsmæssigt** under hensyn til samlivets varighed og parternes økonomiske forhold. Der er altså ikke tale om en halvdeling af formueforskellen, men om en rimelighedsvurdering.

I sagen [BS-283/2011](#) (Retten i Næstved, dom af 20. december 2012) blev princippet anvendt efter et 22 år langt samliv. Sagsøger, en sygeplejerske der i lange perioder arbejdede på deltid for at passe hjem og børn, havde betalt det meste af husholdnings- og børneudgifterne, mens sagsøgte betalte alle udgifter til sin ejendom og opbyggede en friværdis på ca. 900.000 kr. Retten udtalte:

[Sagsøger] har gennem deltagelse i parternes fælles udgifter i væsentlig grad har bidraget til, at [sagsøgte] som følge af værdistigningen på familiens bolig har kunnet skabe sig en formue på omkring 900.000 kr., og hun har været berettiget til at forudsætte, at hun ved samlivets ophør ikke kom til at stå uden midler.

Retten fandt dog **ikke** grundlag for at statuere egentligt sameje om ejendommen og tilkendte i stedet et kompensationsbeløb på **150.000 kr.** – væsentligt lavere end den nedlagte påstand på 350.000 kr.

PRAKSIS	Højesteret · Beskatning af millionbeløb ved samlivsoophør: Spørgsmålet om kompensationskrav, gaveafgift og menneskerettigheder	01.02.2012
	Byretten · Kompensationskrav efter 22 års samliv	20.12.2012

§ 3 Sameje om fast ejendom – stiftelse, dokumentation og bevisbyrde

Et sameje mellem ugifte samlevende om fast ejendom kan stiftes på flere måder:

- **Fælles erhvervelse** med tinglysning af begge parter navne i skødet
- **Skriftlig samejeoverenskomst** – eventuelt tinglyst
- Påstået **stiltiende eller formløst sameje** stiftet gennem løbende bidrag

Retspraksis stiller en **skærpet bevisbyrde** for påstande om stiltiende sameje. Betænkning nr. 1041 fra 1985 om beskatning af ægtefæller (som også behandler samlevende) beskriver retsstillingen således:

I tilfælde, hvor parterne påvisligt oprindeligt har aftalt det indbyrdes ejerforhold (sædeles sameje), må denne aftale lægges til grund også for omverdenen, herunder skattevæsenet. [...] I tilfælde, hvor det indbyrdes ejerforhold ikke er lagt fast, vil en lighedeling i forbindelse med samlivets ophævelse, idet der statueres sameje, almindeligvis ikke udløse nogen beskatning af den part, der ikke formelt har været medejer af aktivet.

I sagen [BS-21210/2022-ESB](#) (Retten i Esbjerg, dom af 20. september 2023) havde parterne indgået en skriftlig samejeoverenskomst om lige sameje. Sagsøger krævede skævdeling af salgsprovenuet med henvisning til, at han havde afholdt over 2,2 mio. kr. til ombygning. Retten afviste kravet med følgende begrundelse:

De fremlagte underbilag, der udelukkende består af kontoudtog med forskellige uspecificerede tekstangivelser, herunder i overvejende grad med eneste tekstangivelse "udbetaling" og et kontonummer uden yderligere oplysninger, har Sagsøger ikke løftet bevisbyrden for, at han har afholdt udgifter til ombygningen svarende til den nedlagte påstand.

Retten lagde særlig vægt på:

- At **samejeoverenskomsten forudsatte et skriftligt tillæg** for at fravige lighedelingsprincippet
- At et sådant tillæg **aldrig blev udarbejdet**, selvom parterne boede sammen i 1½-2 år efter ombygningens færdiggørelse
- At tvisten først opstod **efter samlivsophøret**

Sagen illustrerer, at den part, der påstår ret til en større andel end samejeoverenskomsten tilsiger, har en tung bevisbyrde – særligt når overenskomsten indeholder udtrykkelige bestemmelser om skævdelingsproceduren.

PRAKSIS **Byretten** · Dom om lighedeling af provenu ved hussalg efter samlivsophævelse trods krav om skævdeling grundet renoveringsudgifter 20.09.2023

Opløsning af sameje ved samlivsophør – skifteretten og frivillig auktion

Når ugifte samlevende ikke kan nå til enighed om fordelingen af fælles aktiver ved samlivets ophør, afhænger processøjlet af, om der er tale om ét eller flere aktiver i sameje.

Sameje om flere aktiver: [Ægtefælleskiftelovens § 1, stk. 1, nr. 3](#) giver skifteretten kompetence. Lovens kapitel 2-5 (med undtagelse af §§ 10 og 44) finder tilsvarende anvendelse, jf. stk. 3. Det betyder, at de samme procesregler om bobehandling, der gælder for ægtefællers fællesbo, kan anvendes.

Sameje om ét enkelt aktiv: Opløsning sker normalt ved frivillig auktion via fogedretten. I [BS-63305/2023-HJR](#) (Højesteret, dom af 3. juni 2025) fastslog Højesteret, at en frivillig auktion ved opløsning af sameje over et kolonihavehus med tilhørende brugsret skulle omfatte **både bygningen og brugsretten** til havelodden. Samejet var opstået efter en medsamejerens død, hvor universalarvingen indtrådte. Højesteret udtalte:

Da B og C erhvervede brugsret og ejendomsret som samlet aktiv i 2016, skal auktion omfatte både det oprindelige kolonihavehus og brugsretten til havelod nr. 13.

Sagen illustrerer, at frivillig auktion ved samejeopløsning skal omfatte alle retlige elementer, der var omfattet af det oprindelige sameje.

I [Sag 147/2019](#) (Højesteret, kendelse af 30. april 2020) om udlæg i en ideel andel af en andelsbolig ejet i sameje af en skyldner og hans samlever fastslog Højesteret det såkaldte **husstandsprincip**: ved vurderingen af trangsbeneficiet i [retsplejelovens § 509, stk. 2](#) skal hele andelsboligens værdi – ikke blot skyldnerens ideelle halvdel – lægges til grund. Sagen berører dermed samejets kreditormæssige konsekvenser.

LOV	Retsplejeloven § 509, stk. 2	Ægtefælleskifteloven § 1, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Opløsning af sameje i andelshaveforening: Frivillig auktion omfattede både bygning og brugsret		03.06.2025
	Højesteret · Højesterets afgørelse om udlæg i ideel andel af andelsbolig og rækkevidden af trangsbeneficiet		30.04.2020

§ 5 Skattemæssig behandling af overførsler og kompensation ved samlivsophør

Den skattemæssige kvalifikation af beløb overført mellem ugifte samlevende i forbindelse med samlivsophør er et væsentligt praktisk spørgsmål. I modsætning til ægtefæller, der kan foretage bodelingsdispositioner skattefrit, er ugifte samlevende underlagt de almindelige skatteregler.

I [Sag 94/2010](#) (Højesteret, 1. februar 2012) modtog en kvinde 6 mio. kr. fra sin tidligere samlever efter et ca. 10 år langt papirløst samliv. Hun underskrev et gavebrev, men påberåbte sig, at beløbet var kompensation for hendes bidrag til samleverens formueopbygning.

Højesteret fastslog, at kvinden **ikke havde godtgjort** at have et retligt begrundet kompensationskrav. Beløbet måtte derfor anses for en gave. Da gaven var givet **efter** samlivets ophævelse (fælles bopæl ophørte 22. april 2003, beløbet overført i oktober 2003), var kravet om 2 års fælles bopæl i [boafgiftslovens § 22, stk. 1, litra d](#) ikke opfyldt. Beløbet blev derfor beskattet som personlig indkomst.

Vedrørende EMRK udtalte Højesteret:

Højesteret finder, at Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 14 sammenholdt med artikel 8 eller artikel 1 i tillægsprotokol 1 ikke er til hinder for, at ugifte samlevende i økonomisk henseende behandles anderledes end ægtefæller ved samlivets ophør, herunder skattemæssigt.

I [16-1382061](#) (Landsskatteretten, 3. maj 2019) var spørgsmålet den skattemæssige behandling af et kompensationsbeløb ved salg af en ejendom i sameje. Samleveren havde afholdt betydelige udgifter til opførelse af driftsbygninger på den fælles ejendom. Landsskatteretten fandt, at differencen mellem handelsværdien og den aftalte lavere pris **ikke** var en gave, men et reelt kompensationsbeløb, der kunne fradrages i afståelsessummen.

Situation	Skattemæssig kvalifikation
Dokumenteret kompensationskrav efter UfR 1985.607-princippet	Skattefrit for modtager (ikke gave)
Udokumenteret overførsel, parterne har fælles bopæl 2+ år	Gaveafgift efter boafgiftsloven § 22
Udokumenteret overførsel, parterne har IKKE fælles bopæl 2+ år	Skattepligtig personlig indkomst

LOV	Boafgiftsloven § 22, stk. 1
-----	---

PRAKSIS	Højesteret · Beskatning af millionbeløb ved samlivsophør: Spørgsmålet om kompensationskrav, gaveafgift og menneskerettigheder	01.02.2012
	Landsskatteretten · Fradrag for kompensationsbeløb i afståelsessum ved samlivsophævelse	03.05.2019

§ 6 Bodelingsaftaler og formueaftaler mellem samlevende – fortolkning og tilsidesættelse

Ugifte samlevende kan frit indgå formueretlige aftaler om deres indbyrdes forhold – herunder samejeoverenskomster, gensidige testamenter og aftaler om fordeling af aktiver ved samlivets ophør. Sådanne aftaler fortolkes efter almindelige aftaleret, og [aftaleloven § 36](#) kan finde anvendelse, hvis aftalen er urimelig.

I landsrettens dom i [BS-24949/2023-OLR](#) (Østre Landsret, dom af 15. november 2024) blev to utinglyste aftaler om pensionsdeling og bodelingsvilkår fundet ugyldige. Sagen vedrørte formelt ægtefæller, men den principielle fortolkning af aktualitetskravet ved aftaler om formuedeling er analog relevant for samlevende: aftaler indgået længe før en adskillelse uden påviselig aktualitet vil som udgangspunkt ikke blive anerkendt.

Højesteret uddybede i [BS-29807/2025-HJR](#) (dom af 8. april 2026) det generelle princip om tidsmæssig aktualitet:

Der [skal] ved vurderingen af, om en aftale vedrørende formuedelingen er indgået i forbindelse med separation eller skilsmisse, i første række [...] lægges vægt på, om aftalen er indgået efter eller umiddelbart før, der er indgivet anmodning om separation eller skilsmisse.

Selv om ægtefællelovens § 32 formelt kun gælder ægtefæller, har princippet om, at formuefordelingsaftaler skal være udtryk for aktuelle, konkrete hensigter og ikke spekulation i fremtidige opbrud, en bredere rækkevidde i den formueretlige bedømmelse af samlevendes aftaler.

For ugifte samlevende er der dog den væsentlige forskel, at der ikke gælder noget krav om tinglysning af formueaftaler – samejeoverenskomster behøver ikke tinglyses for at være gyldige mellem parterne, men tinglysning er nødvendig for at opnå beskyttelse over for den anden parts kreditorer.

LOV	Aftaleloven § 36	
PRAKSIS	Landsretten · Landsretten afgør tvister om bodeling, ugyldige aftaler og erstatningsbeløb efter skilsmisse	15.11.2024

§ 7 Praktisk rådgivning og sammenfatning

Retsstillingen for ugifte samlevende kan sammenfattes i følgende hovedpunkter:

- **Formueretlig selvstændighed** er udgangspunktet. Uden aftale ejer hver part, hvad den pågældende selv har erhvervet.
- **Kompensationskravet** efter UfR 1985.607/2 er en sikkerhedsventil, men forudsætter et flerårigt, fast samliv og væsentlige bidrag til den anden parts formue. Beløbene tilkendes efter en rimelighedsvurdering og er typisk beskedne i forhold til den formue, de beskytter.
- **Samejeoverenskomster** er det primære redskab til at sikre den økonomisk svagere parts rettigheder. En klar og detaljeret overenskomst – gerne med tinglysning – forebygger tvister ved samlivsophør.

- **Bevisbyrden** for skævdeling eller kompensation påhviler den part, der gør kravet gældende. Uspecificeret kontoudtog og mundtlige aftaler er sjældent tilstrækkeligt.
- **Skattemæssigt** er der en afgørende forskel mellem dokumenterede kompensationskrav og udokumenterede overførsler. Rådgivning om den skattemæssige kvalifikation bør ske inden overførsler gennemføres.
- **Lejebolig:** Ved samlivsophævelse i en lejebolig kan parterne aftale, hvem der skal fortsætte lejeforholdet, jf. lejelovens regler om samlivsophævelse. Kan parterne ikke blive enige, kan spørgsmålet afgøres ved dom.

Retlig situation	Formueretlig konsekvens
Fælles erhvervelse med tinglyst skøde i begges navne	Sameje – ligedeling medmindre andet aftalt
Ejendom kun i den ene parts navn, ingen aftale	Formueretlig selvstændighed – ingen deling
Ejendom kun i den ene parts navn, den anden har bidraget væsentligt	Muligt kompensationskrav (UfR 1985.607)
Skriftlig samejeoverenskomst	Aftalen lægges til grund, skævdeling kræver aftalt tillæg
Stiltiende sameje påstået	Skærpet bevisbyrde for den der påberåber sig sameje

PRAKSIS	Højesteret · Beskatning af millionbeløb ved samlivsophør: Spørgsmålet om kompensationskrav, gaveafgift og menneskerettigheder	01.02.2012
	Byretten · Dom om ligedeling af provenu ved hussalg efter samlivsophævelse trods krav om skævdeling grundet renoveringsudgifter	20.09.2023
	Byretten · Kompensationskrav efter 22 års samliv	20.12.2012

REFERENCE Lovgrundlag 5 paragraffer

Aftaleloven § 36	Boafgiftsloven § 22 stk. 1
Ægtefælleloven § 41	Ægtefælleloven § 42
Ægtefælleskifteloven § 1 stk. 1	

MATERIALE Citerede afgørelser 7 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS 3	
03.06.2025	Opløsning af sameje i andelshaveforening: Frivillig auktion omfattede både bygning og brugsret 63305-2023
30.04.2020	Højesterets afgørelse om udlæg i ideel andel af andelsbolig og rækkevidden af trangsbeneficiet 147-2019
01.02.2012	Beskatning af millionbeløb ved samlivsophør: Spørgsmålet om kompensationskrav, gaveafgift og menneskerettigheder 94-2010
LANDSRETEN · ANKEINSTANS 1	
15.11.2024	Landsretten afgør tvister om bodeling, ugyldige aftaler og erstatningsbeløb efter skilsmisse 9753-11391

BYRET TEN · FØRSTE INSTANS		2
20.09.2023	Dom om lighedeling af provenu ved hussalg efter samlivsophævelse trods krav om skævdeling grundet renoveringsudgifter	9762-11405
20.12.2012	Kompensationskrav efter 22 års samliv	32-32
LANDSSKATTERETTEN · ADMINISTRATIV KLAGEINSTANS		1
03.05.2019	Fradrag for kompensationsbeløb i afståelsessum ved samlivsophævelse	16-1382061

FORARBEJDE **Betænkninger** 1 reference

Beskatning af ægtefæller

nr. 1041 · 1985 · Ministeriet for skatter og afgifter

10

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over samværschikane og tvangsfuldbyrdelse af samvær (rpl. kapitel 42 b)

Tvangsfuldbyrdelse af samvær og konsekvenser af samværschikane efter retsplejelovens kapitel 42 b og forældreansvarslovens § 4

Version 2 · Opdateret 24. jun. 2026 · 7 afgørelser · 2020-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Denne praksisoversigt behandler reglerne om tvangsfuldbyrdelse af samværsafgørelser og konsekvenserne af samværschikane (samarbejdschikane) efter retsplejelovens kapitel 42 b og forældreansvarslovens §§ 4, 17 og 19 ff. Området er præget af en grundlæggende spænding mellem to hensyn: barnets ret til kontakt med begge forældre – understøttet af EMRK artikel 8 og FN's Børnekonvention – og beskyttelsen af barnet mod skadelige fuldbyrdelsessituationer, jf. retsplejelovens § 456 p. Fra 1. januar 2025 er samarbejdschikane og forældrefremmedgørelse lovfæstet som selvstændige momenter i vurderingen af barnets bedste, jf. forældreansvarslovens § 4, stk. 2. Praksis viser, at domstolene i stigende grad anerkender samværschikane som et tungtvejende moment, men at den konkrete afvejning mod barnets aktuelle situation og risikoen ved tvangsfuldbyrdelse fortsat er udslagsgivende.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Tvangsfuldbyrdelse af samvær kan kun ske under hensyn til barnet og skal varetage barnets bedste, jf. retsplejelovens § 456 p – fuldbyrdelse sker for barnets skyld, ikke for forælderen.
- 02** Familieretten kan anvende tvangsbøder (minimum 1.500 kr.), tilbageholdelse af den tilbageholdende forælder eller ultimativt afhentning af barnet som fuldbyrdelsesmiddel, jf. retsplejelovens § 456 q, stk. 2, og § 456 r.
- 03** Ved valg af fuldbyrdelsesmiddel gælder proportionalitetsprincippet – familieretten skal anvende det mindst indgribende middel, der kan påvirke den tilbageholdende forælders adfærd.
- 04** Samarbejdschikane og forældrefremmedgørelse skal fra 1. januar 2025 altid inddrages ved vurderingen af barnets bedste, jf. forældreansvarslovens § 4, stk. 2.
- 05** Højesteret har fastslået, at grov samværschikane og et totalt tillidsbrud kan begrunde ophævelse af fælles forældremyndighed og overflytning af bopæl til den chikanerede forælder (U.2020.3854 H).

- 06** Ved vurdering af samværschikane skal retten anlægge et fremtidsorienteret perspektiv og tillægge det stor vægt, hvem der bedst kan sikre barnets kontakt til begge forældre.
- 07** Højesteret har understreget statens positive forpligtelse efter EMRK artikel 8 til hurtigt at håndhæve samværsafgørelser for at undgå uoprettelige konsekvenser (BS-21907/2025-HJR).
- 08** Afhentning af barnet er det mest indgribende middel og forudsætter, at tvangsbøder har vist sig virkningsløse, og at en børnesagkyndig fra Børneenheden deltager og vurderer, om fuldbyrdelsen varetager barnets bedste.
- 09** Familieretten kan fastsætte erstatningssamvær for samvær, der ikke har kunnet udøves under en fuldbyrdelsessag, jf. retsplejelovens § 456 q, stk. 5.
- 10** Der er ikke lovhjemmel til at fastsætte tvangsbøder for erstatningssamvær, som Familieretshuset endnu ikke har fastsat tidspunkt for.
- 11** Sager om forældremyndighed og bopæl har en sådan særlig betydning for den ankende part, at afvisning efter retsplejelovens § 368 a kun kan ske under helt særlige omstændigheder.

§ 1 Retsgrundlaget for tvangsfuldbyrdelse af samvær – retsplejelovens kapitel 42 b

Reglerne om tvangsfuldbyrdelse af forældremyndighed, barnets bopæl og samvær er samlet i retsplejelovens kapitel 42 b (§§ 456 p–456 r), der trådte i kraft den 1. april 2019 som led i oprettelsen af det nye familieretlige system med Familieretshuset og familieretten.

Retsplejelovens § 456 p er omdrejningspunktet og fastsætter det overordnede princip:

Fuldbyrdelse efter reglerne i dette kapitel kan kun ske under hensyn til barnet og skal varetage barnets bedste. Fuldbyrdelse kan endvidere kun ske, hvis der ikke er behov for af hensyn til barnet at henvise sagen til Familieretshuset til vurdering af, om den aftale eller afgørelse, der søges fuldbyrdet, skal ændres eller ophæves.

Bestemmelsen afløste den tidligere retsplejelovens § 536, stk. 6, hvorefter fuldbyrdelse alene kunne afvises, hvis barnets sjælelige eller legemlige sundhed derved udsattes for *alvorlig fare*. Lovændringen markerede et grundlæggende skifte: fuldbyrdelse sker nu for *barnets* skyld – ikke for forældrens.

Efter § 456 q kan familieretten fuldbyrde samværsafgørelser ved:

- **Tvangsbøder** – fastsættes som daglige eller ugentlige bøder (minimum 1.500 kr.), der løber indtil barnet udleveres, jf. § 456 r, stk. 3. Ved samvær kan der alternativt fastsættes en enkelt bøde, der forfalder ved manglende udlevering til et bestemt samvær.
- **Umiddelbar magt** – enten ved tilbageholdelse af den forælder, der har barnet, *et andet sted end barnets opholdssted*, eller ved afhentning af barnet, jf. § 456 r, stk. 5.

Familieretten er ikke bundet af rekvirentens anmodning ved valg af fuldbyrdelsesmiddel og kan endvidere ændre omfang, tid og sted for samværet under fuldbyrdelsessagen (§ 456 q, stk. 4) samt fastsætte erstatningssamvær (§ 456 q, stk. 5).

Som [Forældreansvarsvejledningen](#) fremhæver, skal familieretten ved valget af fuldbyrdelsesmiddel sikre, at det er til barnets bedste: efter proportionalitetsprincippet bør familieretten anvende det *mindst muligt indgribende middel*, som må antages at kunne påvirke den tilbageholdende forælders adfærd.

LOV

Retsplejeloven § 456p

Retsplejeloven § 456q

Retsplejeloven § 456r, stk. 3, 5

§ 2 Samarbejdschikane og forældre fremmedgørelse – forældreansvarslovens § 4, stk. 2 (2025)

Samarbejdschikane har længe indgået som et vigtigt moment ved vurderingen af barnets bedste, men det var først ved **lov nr. 1688 af 30. december 2024** – med ikrafttræden den 1. januar 2025 – at begrebet blev lovfæstet direkte i [forældreansvarslovens § 4, stk. 2](#). Bestemmelsen pålægger Familieretshuset og familieretten at inddrage hensynet til barnets ret til begge forældre og konsekvenserne af samarbejdschikane, herunder forældre fremmedgørelse, ved vurderingen af barnets bedste.

Forarbejderne til bestemmelsen definerer forældre fremmedgørelse som:

En forælders bevidste brug og manipulation af barnet i forhold til anden forælder med det sigte, at den anden forælder mister kontakt med barnet.

Der er tale om et *faktabaseret begreb*, ikke et psykologisk begreb. Det adskilles fra samarbejdschikane, der bredere omfatter en forælders chikane af samarbejdet – og som kan udøves af *begge* forældre (bopæls- såvel som samværsforælder).

[Forældreansvarsvejledningen, punkt 2.2](#) beskriver samarbejdschikane fra bopælsforælders side som fx:

- Systematisk forhindring af samvær (samværschikane)
- Sygemelding af barnet på samværsdage
- Planlagte aktiviteter, der kolliderer med samvær
- Blokering af kontakt (brevomdirigering, telefonblokering)

Og fra samværsforælders side som fx:

- Vedvarende trusler om vold mod bopælsforælderen
- Ubertigede tilbageholdelser af barnet efter endt samvær
- Vedvarende henvendelser til myndigheder med ubertigede anmeldelser

Som forarbejderne til § 4, stk. 2, understreger, betyder den nye bestemmelse *ikke*, at samarbejdschikane automatisk medfører ændring af forældre myndighed eller bopæl. En sådan afgørelse kan kun træffes, når den konkret vurderes at være *bedst for barnet* – og forudsætter grundige undersøgelser, herunder afdækning af barnets perspektiv. Forslaget rammer heller ikke situationer, hvor der er *reelle grunde* til at afbryde kontakten (fx vold, psykisk vold, misbrugsproblemer).

§ 3 Højesterets praksis om samværschikane som grundlag for overflytning af forældremyndighed og bopæl

Den førende afgørelse er [BS-20880/2020-HJR](#) af 8. september 2020 (U.2020.3854 H), hvor Højesteret ophævede den fælles forældremyndighed og overførte den til faren alene på grund af morens grove samværschikane. Moren havde i en lang periode hindret farens kontakt, og efter en midlertidig afgørelse gik hun under jorden med barnet, som først blev udleveret ved fogedens mellemkomst. Højesteret fastslog:

Højesteret finder, at den dermed forbundne manglende indbyrdes tillid og kommunikation mellem forældrene om Bs forhold giver holdepunkter for at antage, at forældrene også på længere sigt vil være ude af stand til at samarbejde om Bs forhold.

Og videre:

Fmå på det foreliggende grundlag antages at være den afforældrene, som har den klart bedste evne til at få fremtidige samværsordninger til at fungere.

Den sag etablerede det **fremtidsorienterede perspektiv** som fast praksis ved samværschikane: retten vurderer, hvem der *bedst kan sikre barnets kontakt til begge forældre* fremadrettet.

I [BS-11547/2024-HJR](#) af 16. august 2024 stadfæstede Højesteret derimod fælles forældremyndighed og bopæl hos moren trods dokumenteret samværschikane. Retten lagde til grund, at børnenes manglende samvær *i det væsentlige skyldtes morens handlinger og negative indstilling*, og at dette skulle indgå med *stor vægt*. Men børnenes aktuelle situation – herunder kraftige negative reaktioner ved samværsforsøg observeret af børneinstitutionen – vejede tungere. Afgørelsen illustrerer, at samværschikane ikke *automatisk* medfører bopæloverflytning.

Tilsvarende fastholdt Højesteret i [BS-2041/2025-HJR](#) af 5. september 2025 morens forældremyndighed trods anerkendt samarbejdsschikane, idet barnet havde den stærkeste tilknytning til moren, og faren ikke var biologisk forælder.

Mønstret fra praksis er klart:

- Samværschikane er et **tungtvejende moment** – men ikke i sig selv afgørende.
- Retten anlægger et **fremtidsorienteret perspektiv**: hvem kan bedst sikre barnets kontakt med begge forældre?
- Barnets **aktuelle tilknytning, reaktioner** og **trivsel** vejer tungt i den samlede afvejning.
- Manglende subsidier påstand om samvær kan afskære retten fra at fastsætte samvær (som i BS-11547/2024).

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdsschikane	05.09.2025
	Højesteret · Højesterets dom om forældremyndighed og bopæl i sag om samværschikane	16.08.2024
	Højesteret · Ophævelse af fælles forældremyndighed og overførsel til faren grundet grov samværschikane og manglende samarbejdsevner	08.09.2020

Tvangsbøders effektivitet og grænser – herunder ophør ved manglende motiverende virkning

§ 4

Tvangsbøder er det primære og mindst indgribende fuldbyrdelsesmiddel. Efter [retsplejelovens § 456 r, stk. 3](#) fastsættes bøden som minimum til 1.500 kr. og skal stå i forhold til indkomsten hos den forælder, der har barnet.

Praksis viser imidlertid, at tvangsbøder i mange sager er *virkningsløse* over for en forælder, der konsekvent nægter at medvirke til samvær:

I [BS-46105/2024-OLR](#) (Østre Landsret, 16. januar 2025) havde familieretten varslet tvangsbøder på 3.000 kr. pr. samvær, men moren medvirkede alligevel ikke. Landsretten stadfæstede afvisningen af at udløse bøderne med den begrundelse, at de *ikke havde haft den ønskede motiverende virkning*.

I den samme sag afviste landsretten også at fastsætte nye tvangsbøder for erstatningssamvær, som Familieretshuset endnu ikke havde fastsat tidspunkt for, med henvisning til [TFA 2023.232 V](#) – der ikke er lovhjemmel til tvangsbøder for erstatningssamvær, der endnu ikke er konkretiseret.

I [BS-21907/2025-HJR](#) (Højesteret, 22. september 2025) havde tvangsbøder på op til 3.000 kr. pr. samvær ligeledes vist sig virkningsløse, da moren vedholdende nægtede at medvirke. Højesteret udløste dog de forfaldne bøder (9.000 kr. i alt) *samtidig* med at beordre afhentning – dvs. tvangsbøderne blev ikke eftergivet blot fordi de ikke havde haft motiverende effekt.

Dette illustrerer en central sontring:

- **Fastsættelse og udløsning af tvangsbøder** er ét spørgsmål – bøderne kan godt forfalde og opkræves, selv om de ikke har ændret adfærden.
- **Tvangsbødernes fremadrettede nytte** er et andet – retten kan afstå fra at fastsætte *nye* bøder, hvis de erfaringsmæssigt er virkningsløse.

LOV

[Retsplejeloven § 456r, stk. 3](#)

PRAKSIS

Højesteret · Tvangsfuldbyrdelse af samvær ved afhentning af barn grundet forælders vedholdende modvilje 22.09.2025

Landsretten · Landsretten afviser tvangsfuldbyrdelse af samvær med henvisning til barnets bedste 16.01.2025

Afhentning af barnet – det mest indgribende middel og Højesterets retningslinjer

§ 5

Afhentning af barnet er det *mest indgribende* fuldbyrdelsesmiddel og forudsætter en særlig procedure, jf. [retsplejelovens § 456 r, stk. 4 og 5](#). Inden fuldbyrdelse ved afhentning skal familieretten *kortvarigt udsætte sagen* med henblik på gennemførelse af børnesagkyndig rådgivning, medmindre der foreligger særlige omstændigheder. Ved selve afhentningen skal der deltage en børnesagkyndig fra Børneenheden i Familieretshuset og en repræsentant fra kommunen. Den børnesagkyndige skal foretage en *in situ*-vurdering af, om fuldbyrdelsen sker af hensyn til barnet.

Den principielle Højesteretskendelse [BS-21907/2025-HJR](#) af 22. september 2025 er den hidtil tydeligste stillingtagen til, hvornår afhentning kan beordres:

Faktum: Morens faderskab til barnet (f. 2012) blev først fastslået ved landsretsdom i 2021. Landsretten fastsatte i 2023 ti overvågede samvær, men moren nægtede konsekvent at medvirke. Familieretten og landsretten afviste tvangsfuldbyrdelse under hensyn til barnets bedste.

Højesterets afgørelse: Højesteret omstødte landsrettens kendelse og beordrede afhentning. Retten lagde afgørende vægt på:

- **EMRK artikel 8** pålægger staten *positive forpligtelser* til hurtigt at håndhæve samværsafgørelser for at undgå uoprettelige konsekvenser
- Tvangsbøder havde vist sig **virkningsløse**
- Der forelå **ingen nye oplysninger**, der berettigede til at ændre den underliggende samværsafgørelse
- Afhentning var den *eneste mulighed* for at etablere kontakt mellem barn og far

Samtidig udløste Højesteret de forfaldne tvangsbøder (9.000 kr.) og tilkendte faren 50.000 kr. i sagsomkostninger fra statskassen.

Afgørelsen kan sammenholdes med [BS-46105/2024-OLR](#) (Østre Landsret, 16. januar 2025), hvor landsretten nåede det modsatte resultat i en sag med næsten identisk faktum – men hvor barnet var 12 år og aldrig havde haft kontakt til sin juridiske far. Her fandt landsretten, at tvangsudlevering ville eskalere konfliktniveauet og inddrage barnet direkte i konflikten, og at EMRK artikel 8 og FN's Børnekonvention ikke kunne føre til et andet resultat.

De to afgørelser illustrerer, at **afhentning kræver en konkret afvejning** – hvor barnets alder, hidtidig kontakt med forælderen, og udsigten til at etablere en reel relation er centrale momenter.

LOV	Retsplejeloven § 456r, stk. 4-5	Retsplejeloven § 456p
PRAKSIS	Højesteret · Tvangsfuldbyrdelse af samvær ved afhentning af barn grundet forælders vedholdende modvilje	22.09.2025
	Landsretten · Landsretten afviser tvangsfuldbyrdelse af samvær med henvisning til barnets bedste	16.01.2025

§ 6 Familieretshusets rolle og visitering af sager med samarbejdschikane

Familieretshuset er den første instans i det familieretlige system og har til opgave at screene, vejlede og støtte familierne, inden sager om forældremyndighed, bopæl og samvær eventuelt indbringes for familieretten. Sager med samarbejdschikane visiteres typisk som **§ 7-sager** efter lov om Familieretshuset, hvilket indebærer en tværfaglig tilgang med obligatorisk børnesagkyndig undersøgelse.

Som [Forældreansvarsvejledningen, punkt 2.2](#) fremhæver:

- Familieretshuset skal være *særligt opmærksomt* på sager med samarbejdschikane og skal *hurtigt gribe ind*
- Den børnesagkyndige undersøgelse har til formål at afklare *årsagen* til samarbejdschikanen, herunder hindringen af samværet
- Familieretshuset kan indhente en sagkyndig erklæring om den forælder, der udøver samarbejdschikane
- Barnet kan under sagens forløb støttes gennem Børneenhedens tilbud, herunder kontaktpersonordningen

Familieretshuset kan under behandlingen af sagen træffe **midlertidige afgørelser**, jf. [forældreansvarslovens § 29](#), herunder:

- **Kontaktbevarende samvær** – standardiseret minimumssamvær, der skal sikre, at kontakten mellem barnet og samværsforælderen ikke afbrydes under sagens behandling
- **Midlertidig afgørelse om ophævelse af samvær** – hvis samarbejdschikanen har et sådant omfang, at barnets trivsel kræver det
- **Midlertidig afgørelse om forældremyndighed** – som kan forhindre, at den ene forælder flytter barnet til udlandet under den verserende tvist

Det er vigtigt at bemærke, at det familieretlige system tilsigter, at *fuldbyrdelse skal være sidste udvej*. [Retsplejeloens § 456 p](#) kræver, at familieretten som led i prøvelsen af en fuldbyrdelsessag vurderer, om sagen i stedet bør henvises til Familieretshuset til vurdering af, om den underliggende afgørelse skal ændres eller ophæves.

LOV

Forældreansvarsloven § 29

Retsplejeloens § 456p

§ 7 Bopælsflytning som sanktion ved gentagen samværschikane – forældreansvarslovens § 17

Efter [forældreansvarslovens § 17](#) kan der ved fælles forældremyndighed træffes afgørelse om, hos hvem barnet skal have bopæl, når forældrene er uenige. En flytning af barnets bopæl fra den chikanerende til den chikanerede forælder kan være en effektiv sanktion mod vedvarende samværschikane – og er efter lovens forarbejder et centralt element i systemet.

[Forældreansvarsvejledningen, punkt 4.2](#) fastslår, at samarbejdschikane kan få betydning for afgørelser om barnets bopæl:

I tilfælde, hvor den ene forælder eller den hidtidige bopælsforælder uden rimelig grund har hindret den anden forælders kontakt til barnet, vil der således være behov for, at der anlægges et fremtidsorienteret perspektiv ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet.

Den nye [forældreansvarslovens § 4, stk. 2](#) styrker dette yderligere ved at gøre det obligatorisk at overveje, om chikanen eller forældrefremmedgørelsen skal have konsekvenser i form af, at forældremyndigheden tillægges den anden forælder alene, eller at barnets bopæl flyttes.

Praksis viser dog, at bopælsflytning langt fra er automatisk:

- I [BS-20880/2020-HJR](#) (U.2020.3854 H) blev bopælen overflyttet til faren efter grov samværschikane, fordi en børnesagkyndig undersøgelse viste, at faren havde klart bedre forældrekompetencer og samarbejdsevne.
- I [BS-11547/2024-HJR](#) blev bopælen derimod fastholdt hos moren trods dokumenteret samværschikane, fordi børnene havde stærke negative reaktioner ved samværsforsøg, og faren ikke havde nedlagt subsidier samvæerspåstand.

Afgørende for udfaldet er den *samlede vurdering* af barnets bedste – herunder barnets aktuelle tilknytning, trivsel, risikoen ved miljøskift og den reelle udsigt til, at bopælsflytningen faktisk vil genetablere kontakten med begge forældre.

LOV

Forældreansvarsloven § 4, stk. 2

Forældreansvarsloven § 17

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets dom om forældremyndighed og bopæl i sag om samværschikane	16.08.2024
	Højesteret · Ophævelse af fælles forældremyndighed og overførsel til faren grundet grov samværschikane og manglende samarbejdsevner	08.09.2020

§ 8 EMRK artikel 8 og statens positive forpligtelser – tvangsfuldbyrdelse set i menneskeretligt perspektiv

EMRK artikel 8 om retten til familieliv pålægger staten *positive forpligtelser* til at sikre, at retten til kontakt mellem forældre og børn reelt kan udøves. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i en række domme fastslået, at staten har pligt til hurtigt og effektivt at håndhæve samværsafgørelser – og at *langvarig passivitet* i sig selv kan udgøre en krænkelse, da den kan føre til uoprettelige skader på barn-forælder-relationen.

Højesteret inddrog dette synspunkt direkte i [BS-21907/2025-HJR](#), hvor retten understregede:

- Myndighedernes **positive forpligtelser** efter EMRK artikel 8 til hurtigt at håndhæve samværsafgørelser
- Behovet for at undgå **uoprettelige konsekvenser** for relationen mellem barn og far
- At passiv accept af morens modstand ville belønne samværschikane og de facto annullere samværsafgørelsen

I [BS-46105/2024-OLR](#) nåede Østre Landsret derimod det modsatte resultat og udtalte, at EMRK artikel 8 og FN's Børnekonventions artikel 3 og 12 ikke kunne føre til et andet resultat end afvisning af tvangsfuldbyrdelse. Retten lagde til grund, at *beskyttelseshensynet* efter [§ 456 p](#) – herunder hensynet til at beskytte barnet mod at blive fastholdt i en skadelig loyalitetskonflikt – konkret vejede tungere.

Spændingen mellem de to afgørelser afspejler en reel og uafklaret problematik: jo mere effektivt en chikanerende forælder hindrer kontakten, jo vanskeligere bliver det at fuldbyrde – fordi barnets negative reaktioner og manglende kendskab til den anden forælder med tiden gør tvangsfuldbyrdelsen mere belastende for barnet. Højesterets 2025-afgørelse kan læses som et signal om, at domstolene bør gribe ind *tidligere* og mere resolut, før situationen når dertil.

LOV	Retsplejelovent § 456p	
PRAKSIS	Højesteret · Tvangsfuldbyrdelse af samvær ved afhentning af barn grundet forælders vedholdende modvilje	22.09.2025
	Landsretten · Landsretten afviser tvangsfuldbyrdelse af samvær med henvisning til barnets bedste	16.01.2025

§ 9 Den strafferetlige vinkel – straffelovens § 215 og børnebortførelse

Ved internationalt aspekt kan samværschikane have strafferetlige konsekvenser. [Straffelovens § 215](#) kriminaliserer den, som *unddrager* en person under 18 år forældres eller anden rette vedkommendes myndighed eller forsorg, og den der ulovligt fører barnet *ud af landet*. Strafferammen følger reglerne i [straffelovens § 261](#) (frihedsberøvelse).

Bestemmelsen finder navnlig anvendelse, når en forælder bortfører barnet til et andet land i strid med den anden forælders forældremyndighed. Hvis udrejsen sker i strid med en forældremyndighedsafgørelse eller -aftale – eller under en verserende sag, hvor der er truffet midlertidig afgørelse – vil der være tale om en *børnebortførelse*, og barnet kan kræves tilbagegivet efter Haagerkonventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser, forudsat at barnet er ført til et konventionsland.

Som [Forældreansvarsvejledningen, punkt 4.4](#) fremhæver, kan en midlertidig afgørelse om forældremyndighed til samværsforælderen netop have den virkning, at den chikanerende forælders udrejse med barnet bliver *ulovlig* – og dermed aktiverer Haagerkonventionens tilbageleveringsmekanisme.

I [BS-2041/2025-HJR](#) havde moren under den verserende tvist flyttet barnet til en stat, som Danmark *ikke* samarbejder med efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Højesteret afviste morens afvisningspåstand og fastslog, at danske myndigheder bevarede kompetencen, da barnet havde bopæl i Danmark ved sagens start. Sagen illustrerer de komplekse jurisdiktionsspørgsmål, der opstår, når samværschikane har internationalt tilsnit.

LOV

[Straffeloven § 215](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdschikane

05.09.2025

Sammenfatning – centrale mønstre i praksis og retsstillingens udvikling

§ 10

Praksis om samværschikane og tvangsfuldbyrdelse af samvær tegner følgende billede:

- 1. Barnets bedste er det altoverskyggende hensyn** – både ved fuldbyrdelse (§ 456 p) og ved materielle afgørelser om forældremyndighed, bopæl og samvær (§ 4). Ingen forælder har en *ret* til samvær, der går forud for hensynet til barnet.
- 2. Samværschikane har fået stærkere retlig status.** Med forældreansvarslovens § 4, stk. 2 (2025) er samarbejdschikane og forældrefremmedgørelse nu lovfæstet som obligatoriske momenter i vurderingen. Forarbejderne peger på, at chikane *altid* skal have konsekvenser overvejet – men aldrig automatisk.
- 3. Det fremtidsorienterede perspektiv er fast praksis.** Siden U.2020.3854 H har Højesteret konsekvent lagt vægt på, hvilken forælder der bedst kan sikre barnets kontakt med begge forældre. Det kan begrunde ophævelse af fælles forældremyndighed og bopæloverflytning – men kun når den samlede vurdering af barnets bedste tilsiger det.
- 4. Tvangsfuldbyrdelse eskalerer trinvist.** Systemet er opbygget som en eskalationstrappe: tvangsbøder → tilbageholdelse af forælder → afhentning af barn. Afhentning er undtagelsen og kræver, at tvangsbøder har vist sig virkningsløse, samt at en børnesagkyndig vurderer fuldbyrdelsen som værende til barnets bedste.
- 5. EMRK artikel 8 sætter en øvre tidsgrænse.** Højesterets kendelse af 22. september 2025 signalerer, at langvarig passiv accept af samværschikane kan konflikte med statens menneskeretlige forpligtelser til hurtigt at håndhæve samværsafgørelser.
- 6. Sager om forældremyndighed og bopæl har særlig betydning.** Højesteret har i [BS-4288/2024-HJR](#) fastslået, at afvisning efter retsplejelovens § 368 a kun kan ske under *særlige omstændigheder* i denne type sager – fordi sagens betydning for den ankende part er så stor.

Retsstillingen er i fortsat udvikling, og den lovfæstede pligt til at inddrage samarbejdsschikane fra 2025 kan forventes at forstærke den tendens, hvor domstolene mere resolut griber ind over for systematisk samværschikane – under fortsat iagttagelse af barnets bedste som det overordnede hensyn.

LOV	Forældreansvarsloven § 4, stk. 2	Retsplejeloven § 368a	Retsplejeloven § 456p	
PRAKSIS	Højesteret · Tvangsfuldbyrdelse af samvær ved afhentning af barn grundet forælders vedholdende modvilje Højesteret · Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om forældremyndighed og bopæl efter retsplejelovens § 368 a Højesteret · Ophævelse af fælles forældremyndighed og overførsel til faren grundet grov samværschikane og manglende samarbejdsevner			22.09.2025 28.05.2024 08.09.2020

REFERENCE Lovgrundlag 6 paragraffer

Forældreansvarsloven § 4	stk. 1-2	Forældreansvarsloven § 17
Forældreansvarsloven § 19		Retsplejeloven § 456p
Retsplejeloven § 456q		Retsplejeloven § 456r

MATERIALE Citerede afgørelser 7 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS		6
02.06.2026	Fælles forældremyndighed – ophævelse kræver konkrete samarbejdsproblemer, ikke blot kriminalitet (BS-49983/2025-HJR)	49983-2025
22.09.2025	Tvangsfuldbyrdelse af samvær ved afhentning af barn grundet forælders vedholdende modvilje	21907-2025
05.09.2025	Højesterets afgørelse om forældremyndighed og samvær ved bopæl i udlandet samt betydningen af samarbejdsschikane	10026-11737
16.08.2024	Højesterets dom om forældremyndighed og bopæl i sag om samværschikane	bs-11547-2024-hjr
28.05.2024	Højesterets ophævelse af landsrets afvisning af ankesag om forældremyndighed og bopæl efter retsplejelovens § 368 a	bs-4288-2024-hjr
08.09.2020	Ophævelse af fælles forældremyndighed og overførsel til faren grundet grov samværschikane og manglende samarbejdsevner	bs-20880-2020-hjr
LANDSRET TEN · ANKEINSTANS		1
16.01.2025	Landsretten afviser tvangsfuldbyrdelse af samvær med henvisning til barnets bedste	9558-11139

11

 PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over tvangsanbringelse af børn

Anbringelse uden samtykke, permanent anbringelse og tvangsadoption efter barnets lov

Version 2 · Opdateret 16. jul. 2026 · 35 afgørelser · 1998-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Tvangsanbringelse er et af velfærdssamfundets mest indgribende forvaltningsindgreb: staten fjerner et barn fra hjemmet mod forældremyndighedsindehaverens vilje. Retsgrundlaget er siden 1. januar 2024 barnets lov, hvis § 47 viderefører servicelovens § 58 med kravet om »åbenbar risiko« for, at barnets sundhed eller udvikling lider alvorlig skade, mens tvangsadoption reguleres af adoptionslovens § 9. Praksis fra Ankestyrelsen, landsretterne og Højesteret viser to gennemgående mønstre: de materielle kriterier fortolkes forholdsvist rummeligt og fremadrettet, mens de formelle krav – kvalificeret flertal, indstillingens indhold, inddragelse af barnet og psykologfaglig dokumentation – håndhæves som garantiforskrifter, hvis tilsidesættelse ofte fører til ugyldighed. Oversigten dækker anbringelse uden samtykke, foreløbige afgørelser, genbehandlingsfrister, permanent anbringelse, tvangsadoption og domstolsprøvelse.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Anbringelse uden samtykke kræver »åbenbar risiko« for alvorlig skade på barnets sundhed eller udvikling – men det er efter forarbejderne ikke en betingelse, at der allerede er indtruffet en skade; indgreb kan ske forebyggende.
- 02** De fire anbringelsesgrunde i barnets lov § 47, stk. 1, nr. 1-4, giver ikke i sig selv anbringelsesgrundlag – de skal føre til åbenbar risiko for alvorlig skade, og problemerne må ikke kunne løses i hjemmet.
- 03** En diagnose eller specifikke problemer hos forældremyndighedsindehaveren kan aldrig i sig selv begrunde anbringelse; det afgørende er lidelsens konkrete indflydelse på det enkelte barn.
- 04** Anbringelse er efter forarbejderne udtrykkeligt ikke »sidste udvej« – kommunen behøver ikke først at have afprøvet alternative indsatser, navnlig ikke ved massivt omsorgssvigt over for helt små børn.
- 05** Vold begået af andre end forældremyndighedsindehaveren falder uden for voldsbestemmelsen i § 47, stk. 1, nr. 2, men udgør omsorgssvigt efter nr. 1, hvis forælderen ikke har søgt at beskytte barnet (Ankestyrelsen C-56-06, nu kodificeret i forarbejderne).
- 06** Afgørelser om anbringelse, genbehandling og permanent anbringelse kræver kvalificeret flertal – mindst 4 af børne- og ungeudvalgets 5 medlemmer; opnås flertallet ikke for en fravigelse, gælder hovedreglen (Ankestyrelsen 13-25).

- 07** Kommunens indstilling er en garantiforskrift: det er ikke tilstrækkeligt, at oplysningerne kan findes spredt i sagens bilag – de skal være samlet og vurderet i selve indstillingen.
- 08** Ved anbringelse af et ufødt barn stilles særligt høje krav, fordi afgørelsen træffes på et ufuldstændigt oplyst grundlag; manglende redegørelse for kompenserende støtte medfører ugyldighed (Ankestyrelsen 10-24).
- 09** Forældrekompetenceundersøgelsen skal i sin helhed udføres af den samme kvalificerede psykolog – det er ikke nok, at en autoriseret psykolog underskriver eller udfører delelementer (Ankestyrelsen 16-22).
- 10** Fra 1. januar 2026 er kravet i barnets lov §§ 22 og 67 skærpet fra »autoriseret psykolog« til »psykolog med praksisuddannelse (klinisk psykolog)« ved lov nr. 716 af 20. juni 2025.
- 11** Inddragelse af barnet efter barnets lov § 5, stk. 3, er en garantiforskrift; fravigelse kræver et »helt særligt tilfælde«, og barnets holdning skal da tilvejebringes på anden vis (Ankestyrelsen 9-25 og 22-25).
- 12** Genbehandlingsfristen er som hovedregel 1 år ved ny anbringelse og 2 år ved fortsat anbringelse; for ufødte børn og børn under 1 år kan den maksimalt forlænges til 3 år.
- 13** Permanent anbringelse efter § 67 forudsætter mindst 3 års anbringelse og hviler alene på tilknytningen til anbringelsesstedet – det er udtrykkeligt ikke et krav, at anbringelsesgrundlaget fortsat består.
- 14** Tvangsadoption kræver høj grad af sandsynlighed for, at forældrene varigt – også med støtteforanstaltninger – vil være ude af stand til at varetage omsorgen (U.2021.4867H).
- 15** At et barn har samvær med sine forældre hindrer ikke adoption, hvis relationen ikke er »nær og stabil«, og barnet er væsentligt tættere knyttet til plejefamilien.
- 16** Tvangsadoption er kun forenelig med EMRK art. 8, hvis der foreligger helt særlige omstændigheder og tungtvejende hensyn til barnets bedste – kontinuitet og stabilitet skal veje tungere end det biologiske familieliv.
- 17** En foreløbig formandsafgørelse skal forelægges børne- og ungeudvalget senest 7 dage efter iværksættelsen; underkendes den, bortfalder anbringelsen med tilbagevirkende kraft (Ankestyrelsen 84-14).
- 18** Ankestyrelsens afgørelser om børne- og ungeudvalgets beslutninger kan kræves forelagt for retten inden 4 uger efter barnets lov § 147, jf. retsplejelovens kapitel 43 a.

§ 1 Fra bistanndslovens tvangsregler til barnets lov § 47

Tvangsanbringelse af børn har været reguleret i tre generationer af sociallovgivning: bistanndsloven, serviceloven § 58 og – siden 1. januar 2024 – [barnets lov § 47](#). Den nuværende bestemmelse er efter forarbejderne "en videreførelse af § 58, stk. 1, 1. pkt., i serviceloven, med alene redaktionelle ændringer". Det betyder, at praksis efter servicelovens § 58 – og dermed også ældre principmeddelelser fra Ankestyrelsen – fortsat er retskildemæssigt relevant.

De centrale retssikkerhedsgarantier, der i dag findes i barnets lov, blev grundlagt ved revisionen af bistanndsloven i 1982. Som [Betænkning nr. 1212/1990 om de retlige rammer for indsatsen over for børn og unge](#), s. 25 beskriver det, blev der dengang indført gratis advokatbistand, en strømlinet procedure for foreløbige anbringelser og en generel revisionsbestemmelse, hvorefter opretholdelse af tvangsanbringelser ud over ét år forudsatte fornyet behandling med tiltrædelse af en dommer. Kravet om kvalificeret flertal ved afbrydelse af kontakten kom til i 1984.

Betænkningen dokumenterer også den kritik, der drev reformen. Den beskriver, hvordan kritikken "navnlig vedrørende iværksættelse af tvangsmæssige foranstaltninger for børn og unge" både angik "de materielle kriterier ... som procedurereglerne", og at kritikken "ikke [er] forstummet efter lovændringen i 1982" (s. 56). Et særligt tema var den såkaldte "gråzone", hvor forældrenes tilslutning ikke udgjorde et reelt samtykke – et problem, Ankestyrelsen fortsat behandler, jf. principmeddelelse [26-23](#).

Det begreb, der bærer hele området, er **kontinuitet**. Betænkningen definerer det således:

Kontinuitet betyder "uafbrudt sammenhæng", og begrebet henviser til et vilkår, der må anses for at være af fundamental betydning for personlighedsudviklingen, uanset hvilken teori om udvikling man i øvrigt støtter sig til. Kontinuitet har en ydre, vilkårsbestemt side og en indre, udviklingspsykologisk side.

Dette kontinuitetshensyn er i dag udmøntet dels i reglerne om permanent anbringelse ([§ 67](#)), dels i tvangsadoptionsreglerne – og det er præcis den formulering, domstolene bruger, når de begrundet tvangsadoption med "hensynet til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst".

LOV

[Barnets lov § 47, stk. 1](#)[Barnets lov § 67](#)PRAKSIS [Ankestyrelsen](#) · Krav til informeret samtykke ved frivillig anbringelse af børn og unge

01.01.2023

§ 2 »Åbenbar risiko for alvorlig skade« – kernekriteriet i § 47, stk. 1

Efter [barnets lov § 47, stk. 1](#) kan børne- og ungeudvalget uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge over 15 år træffe afgørelse om anbringelse, "når der er en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade" på grund af et af fire opregnede forhold.

Forarbejderne til barnets lov er utvetydige om, hvad der er det bærende kriterium:

Det centrale kriterium for at kunne gennemføre en anbringelse tvangsmæssigt vil være, at der foreligger åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling.

Afgørende for forståelsen er, at kriteriet er **fremadrettet og forebyggende** – ikke bagudrettet konstaterende:

Behovet for at beskytte børn tilsiger, at der bør være mulighed for at gribe ind inden det tidspunkt, hvor barnet eller den unge er skadet i en grad, der gør det meget vanskeligt at hjælpe. Det vil således ikke være en betingelse for tvangsmæssig anbringelse, at der kan konstateres en allerede indtruffet alvorlig skade.

"Sundhed" skal efter forarbejderne forstås bredt som "barnets eller den unges almentilstand, hvori der indgår ikke blot helbredsmæssige forhold, men også andre forhold af betydning for barnets eller den unges trivsel". Både den øjeblikkelige tilstand og de fremtidige opvækstbetingelser indgår.

En central afgrænsning er, at **forældrenes forhold aldrig i sig selv er nok**:

Det vil f.eks. betyde, at en bestemt diagnose eller specifikke problemer hos forældremyndighedsindehaveren ikke i sig selv vil kunne begrunde en tvangsmæssig anbringelse. Det afgørende vil altid være, hvilken indflydelse en eventuel lidelse hos forældremyndighedsindehaveren har på det enkelte barns eller unges sundhed eller udvikling.

Forarbejderne nævner dog udtrykkeligt, at en åbenbar risiko "efter omstændighederne [vil] kunne foreligge, hvis det – på grund af forældremyndighedsindehaverens adfærd over for ældre søskende til barnet – kan fastslås, at denne er helt ude af stand til at tage vare på barnet". Søskendeperspektivet er i øvrigt indarbejdet i § 51, stk. 3, hvorefter en indstilling begrundet i omsorgssvigt, vold eller overgreb skal indeholde en begrundelse for, hvorfor søskende under 15 år ikke anbringes.

Socialministeriets [Delvejledning 4 af 6 til barnets lov, pkt. 82](#) opsummerer den samlede ramme:

En anbringelse uden samtykke er en indgribende afgørelse, hvilket indebærer, at der vil blive stillet meget store krav til grundlaget for afgørelsen, og det skal sikres, at Danmarks forpligtelser i forhold til barnets bedste og retten til familieliv efter FN's konvention om barnets rettigheder og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention overholdes.

LOV

Barnets lov § 47, stk. 1

Barnets lov § 51, stk. 3

§ 3 De fire anbringelsesgrunde i § 47, stk. 1, nr. 1-4

Barnets lov § 47, stk. 1, nr. 1-4 opregner de forhold, der kan udløse en åbenbar risiko:

Nr.	Anbringelsesgrund	Retter sig mod
1	Utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet	Forælderen
2	Overgreb, som barnet har været udsat for	Forælderen (voldsudøveren)
3	Misbrugsproblemer, kriminell adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder	Barnet
4	Andre adfærds- eller tilpasningsproblemer	Barnet

Det afgørende – og det mest oversete i praksis – er, at opregningen **ikke** er selvstændige anbringelsesgrunde:

Forholdene, der er opregnet i nr. 1-4, vil ikke i sig selv give grundlag for en beslutning om tvangsmæssige foranstaltninger. Kun når de forhold, der er nævnt i nr. 1-4, vil føre til åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling, og når problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet, vil betingelserne for tvangsmæssig anbringelse være opfyldt.

Opregningen har derimod en **begrundelsesfunktion**. Forarbejderne fastslår, at den indebærer, "at de besluttende myndigheder udtrykkeligt vil skulle angive, hvad årsagen er til, at det vurderes, at der foreligger åbenbar risiko", og at afgørelsen "vil skulle udførligt begrundes efter forholdene i de foreslåede bestemmelser i § 47, stk. 1".

Efter **nr. 1** kan årsagen til den utilstrækkelige omsorg være "manglende personlige ressourcer hos forælderen som følge af for eksempel dårlig begavelse, forstyrrelser i personligheden eller andre psykiske lidelser samt eksempelvis alkohol- eller stofmisbrug", eller manglende evne til at "stimulere barnet, skabe ro og tryghed eller sikre stabile og forudsigelige ydre rammer". Manglende skolegang nævnes som et selvstændigt eksempel. Også "manglende samarbejdsvilje" og negativ indstilling til at modtage hjælp kan indgå.

En vigtig moderne nuance i forarbejderne til nr. 3 og 4 er advarslen mod at fejltolke funktionsnedsættelser som omsorgssvigt. Lovgiver understreger, at bekymringstegn som "skolevægning, social isolation eller udadreagerende adfærd" kan være tegn på en psykisk funktionsnedsættelse hos barnet, og at kommunen da "bør være særligt opmærksom på, om anbringelse uden samtykke er den rette løsning, eller om vanskelighederne kan afhjælpes med støttende indsatser". Anvendelsen af nr. 4 "må ikke blive et 'stempel' af barnet eller den unge", og spørgsmålet skal altid vurderes på ny ved genbehandling.

Omvendt kan nr. 4 stå alene. Ankestyrelsen tiltrådte i [170-09](#) anbringelse af en 17-årig dreng med misbrug og kriminel løbebane, hvor barnet var "stærkt behandlingskrævende", og hvor der var væsentlig risiko for skade på sundhed og udvikling ved hjemgivelse. Forarbejderne nævner tilsvarende eksemplet med en ung over 15 år, der "ikke selv erkender, at han/hun har følelsesmæssige vanskeligheder".

Endelig gælder en tærskel: der "vil skulle være tale om problemer af en vis størrelse og alvor". Er der "alene tale om en kortvarig krise" – forarbejderne nævner et større barn, der reagerer på forældrenes skilsmisse – er kriteriet ikke opfyldt.

LOV

Barnets lov § 47, stk. 1

PRAKSIS

Ankestyrelsen · Anbringelse uden samtykke: Behov for fastholdelse i behandling trods borgerens samtykke

01.01.2009

§ 4 Vold og overgreb – grænsen mellem voldsbestemmelsen i nr. 2 og omsorgssvigt efter nr. 1

En af de mest praktisk betydningsfulde afgrænsninger i tvangsanbringelsesretten er, hvem der har udøvet volden. Ankestyrelsen fastlagde princippet i [C-56-06](#), hvor fire søskende var anbragt, efter at moderens samlever gentagne gange havde udøvet vold mod dem. Børn og unge-udvalget havde henvist både til omsorgsbestemmelsen og til voldsbestemmelsen. Ankestyrelsen stadfæstede anbringelsen, men **ændrede retsgrundlaget** og fravalgte voldsbestemmelsen:

Bestemmelsen om anbringelse på grund af vold eller andre alvorlige overgreb kan kun anvendes, hvis volden eller overgrebet er udøvet af den, der har forældremyndigheden over barnet eller den unge. Hvis andre udsatte barnet eller den unge for overgreb, betragtedes det som utilstrækkelig omsorg fra indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne ikke havde søgt at beskytte barnet eller den unge.

Anbringelsen blev derfor begrundet i moderens manglende beskyttelse af børnene – altså omsorgssvigt – og ikke i selve volden.

Dette princip er nu **kodificeret i forarbejderne til § 47, stk. 1, nr. 1**, hvor lovgiver skriver:

Hvis en samlever til forældremyndighedsindehaver eller andre udsætter barnet for overgreb, vil dette være at betragte som utilstrækkelig omsorg fra forældremyndighedsindehavers side, hvis denne ikke har søgt at beskytte barnet.

Forarbejderne til **nr. 2** indeholder desuden en vigtig bevisregel:

Hvis forældremyndighedsindehaver imidlertid ikke er dømt for volden eller overgrebet eller ikke selv erkender at have begået det, vil en formodning om vold eller overgreb mod barnet eller den unge som udgangspunkt ikke i sig selv være grundlag for en anbringelse.

I så fald skal myndighederne undersøge, om **andre** forhold kan bære anbringelsen – fx at barnet har overværet vold, at der er begået vold mod søskende, eller at barnet er blevet udsat for vold af andre, uden at forældremyndighedsindehaveren har grebet ind. Og afgørende: sagen må ikke bare henlægges:

Hvis forældremyndighedsindehaver frifindes for vold eller overgreb eller venter på dom, må sagen ikke henlægges. Her må barnets eller den unges tegn på trivsel eller mistrivsel være udgangspunktet for, hvilken indsats der vil skulle ske.

En strafferetlig frifindelse er altså ikke bindende for den socialretlige vurdering – de to spor har forskellige beviskrav og forskellige formål.

LOV

Barnets lov § 47, stk. 1

PRAKSIS

Ankestyrelsen · Anbringelse uden samtykke: Vold begået af andre end forældremyndighedsindehaveren er omsorgssvigt, ikke voldsparagraffen

01.01.2006

§ 5 Kravet om, at problemerne ikke kan løses i hjemmet – hvorfor anbringelse ikke er »sidste udvej«

Efter **barnets lov § 47, stk. 2** kan afgørelse kun træffes, "når der er begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet" efter gennemførelse af en børnefaglig undersøgelse. Afgørelsen skal desuden angive formålet med anbringelsen og den forventede varighed – et krav, der med barnets lov flyttede fra handleplanen til selve afgørelsen.

Dette kriterium læses ofte som et proportionalitetskrav om, at mindre indgribende midler skal være udtømt først. Forarbejderne afviser den læsning udtrykkeligt:

En begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet, vil betyde, at det ikke er en betingelse for at iværksætte en anbringelse, at kommunalbestyrelsen først har afprøvet alternative indsatser. Dette vil især have betydning i sager med massiv omsorgssvigt over for helt små børn.

Og direkte:

En anbringelse vil således ikke være sidste udvej og et tiltag, der først tages i brug, når alle andre muligheder er udtømte.

Forarbejderne nævner som eksempel, at formodningen kan foreligge, hvis barnet har søskende, som det har været nødvendigt at anbringe uden samtykke, og hvor det "ud fra de foreliggende oplysninger om [forælderen] aktuelle situation må forudses, at støttende indsatser i hjemmet ikke vil være tilstrækkelige".

Der består dog en spænding mellem denne materielle rummelighed og de **formelle** krav. Selv om kommunen ikke behøver at have *afprøvet* alternative indsatser, skal den efter [§ 51, stk. 1, nr. 2](#) og Ankestyrelsens praksis udtrykkeligt *redegøre for*, hvilke støttende indsatser der har været overvejet, og hvorfor de ikke er tilstrækkelige. Se hertil principmeddelelse [10-24](#), hvor netop denne mangel gjorde afgørelsen ugyldig. Sondringen er central: **kravet er dokumentation af overvejelsen, ikke afprøvning af indsatsen.**

Forarbejderne fremhæver desuden, at hvis forældrene har funktionsnedsættelser, "bør det indgå i overvejelserne, om forældrene modtager den støtte og kompensation, som deres funktionsnedsættelse giver anledning til, herunder i forhold til forældrerollen".

LOV

[Barnets lov § 47, stk. 2](#)

[Barnets lov § 51, stk. 1](#)

PRAKSIS

Ankestyrelsen · Særligt høje krav til kommunens indstilling ved anbringelse uden samtykke af ufødt barn umiddelbart efter fødslen (Garantiforskrift) 01.01.2024

§ 6 Tvangsanbringelse trods samtykke og anbringelse af den unge over 15 år mod forældrenes vilje

To bestemmelser bryder det enkle skel mellem frivillighed og tvang.

Anbringelse uden samtykke trods samtykke. Efter [§ 47, stk. 3](#) kan børne- og ungeudvalget træffe afgørelse efter stk. 1, "selv om forældremyndighedsindehaveren og den unge giver samtykke til anbringelse efter [§ 46, stk. 1](#), når hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for det". [Delvejledning 4, pkt. 53](#) forklarer hvorfor: bestemmelsen bruges, hvor "det kan frygtes, at barnet eller den unge vil blive krævet hjemgivet umiddelbart efter, at anbringelsen har fundet sted, selv om der er behov for en længerevarende indsats", eller hvor der "kan herske tvivl om, hvorvidt samtykket er alvorlig ment".

Ankestyrelsen anvendte forgængerbestemmelsen i [170-09](#), hvor både forældre og en 17-årig dreng samtykkede til fortsat anbringelse. Ankestyrelsen fandt alligevel, at afgørende hensyn talte for tvang:

Årsagen var, at der skulle være sikkerhed for, hvor han skulle bo, og at han var sikret en længerevarende behandling i professionelle rammer.

Drengen havde under tidligere frivillige anbringelser forsøgt at opnå øget frihed for at opsøge sit kriminelle miljø. Retsvirkningen er væsentlig: barnet kan ikke kræves hjemgivet efter [§ 102](#), og sagen skal forelægges børne- og ungeudvalget, hvis kommunen ikke kan imødekomme en hjemgivelsesbegæring.

Den unge over 15 år. Efter [§ 47, stk. 4](#) kan udvalget anbringe en ung over 15 år, "uanset at betingelserne i stk. 1 ikke er opfyldt", hvis den unge samtykker, og forældremyndighedsindehaveren ikke vil. Kriteriet er da det lempeligere krav om "væsentlig betydning for den unges særlige behov" – samme kriterium som ved frivillig

anbringelse efter § 46. Forarbejderne understreger, at bestemmelsen ikke har til formål "at løse de almindelige generationskonflikter, der kan opstå, når unge gradvis frigør sig fra forældrene", men at der findes tilfælde, "hvor problemerne i hjemmet er af en sådan karakter, at forældrene ikke bør kunne hindre iværksættelsen af en i øvrigt velbegrunderet foranstaltning, som den unge selv ønsker iværksat". Da beslutningen er tvangsmæssig over for forældrene, gælder alle procedurereglerne.

Lovgiver indskærper dog en modererende opmærksomhed: kommunen "bør have særlig opmærksomhed på, om den unges samtykke og tilkendegivelse af ønske om anbringelse kan have udspring i eller være påvirket af den unges psykiske funktionsevne".

Grænsen til frivillighed. Hvor samtykket ikke er reelt, er den frivillige anbringelse ugyldig. Ankestyrelsen fastslog i 26-23, at samtykke skal være tydeligt, ubetinget og omfatte formålet i handleplanen:

Vi vurderer, at kommunen ikke har godtgjort, at der foreligger et tydeligt og ubetinget informeret samtykke fra jer til anbringelsen af xx.

Forældrene havde alene samtykket for at undgå udvalgsbehandling. Konsekvensen er, at sagen skal forelægges børne- og ungeudvalget efter § 47 – det er netop den "gråzone" af "frivillig tvang", som [Betænkning nr. 1212/1990, s. 56](#) advarede imod.

LOV	Barnets lov § 46, stk. 1	Barnets lov § 47, stk. 3, 4	Barnets lov § 102	
PRAKSIS	Ankestyrelsen · Krav til informeret samtykke ved frivillig anbringelse af børn og unge			01.01.2023
	Ankestyrelsen · Anbringelse uden samtykke: Behov for fastholdelse i behandling trods borgerens samtykke			01.01.2009

§ 7 Børne- og ungeudvalgets kvalificerede flertal – mindst 4 ud af 5

[Barnets lov § 142, stk. 4](#) er tvangsanbringelsesrettens vigtigste kompetenceregulering:

Mindst 4 ud af børne- og ungeudvalgets 5 medlemmer skal stemme for vedtagelse af en afgørelse efter §§ 23, 40, 47, 49 og 50, § 61, stk. 1, § 62, stk. 1, § 63, stk. 1 og 2, § 67, § 98, stk. 4, § 105 og § 143, stk. 4 ...

Kravet gælder altså anbringelse (§ 47), anbringelse af ufødt barn (§ 49), genbehandling (§ 50), permanent anbringelse (§ 67), ændring af anbringelsessted (§ 98, stk. 4), afbrydelse af samvær (§ 105) og godkendelse af foreløbige afgørelser (§ 143, stk. 4). Kun afgørelser om flytning eller hjemtagelse efter § 42, stk. 4, træffes ved almindelig stemmeflerhed.

Ankestyrelsen har i principmeddelelse 13-25 præciseret flertalskravets rækkevidde ved genbehandlingsfrister:

Udvalget kan kun træffe afgørelse om at fravige hovedreglen for fastsættelse af en genbehandlingsfrist på henholdsvis 1 og 2 år, hvis der er kvalificeret flertal for fastsættelse af den konkrete frist. Hvis der ikke kan opnås kvalificeret flertal, skal udvalget træffe afgørelse efter hovedreglen på henholdsvis 1 og 2 år.

De to konkrete sager illustrerer mekanikken skarpt:

Sag	Hovedregel	Stemmefordeling	B&U's afgørelse	Ankestyrelsens resultat

1 (15-årig)	2 år	3 for hovedreglen, 2 for 1 år	1 år (mindretallets forslag)	Ændret til 2 år – flertalskravet ikke opfyldt
2 (12-årig)	1 år	3 for 2 år, 2 for hovedreglen	1 år (korrekt)	Ændret til 2 år ved Ankestyrelsens egen konkrete vurdering

Sag 1 er den principielle: udvalget traf afgørelse i overensstemmelse med **mindretallet**. Uden kvalificeret flertal for fravigelsen falder man tilbage på hovedreglen. Sag 2 viser omvendt, at Ankestyrelsen som klageinstans kan træde i udvalgets sted og selv foretage fravigelsen, hvis betingelserne materielt er opfyldt.

To yderligere garantier knytter sig til udvalget. Efter § 142, stk. 5 skal dommerens afvigende opfattelse tilføjes protokollen og fremgå af meddelelsen om afgørelsen. Og efter § 142, stk. 6 skal kommunalbestyrelsen underrette Ankestyrelsen, hvis udvalget ikke følger indstillingen om anbringelse efter § 47 eller opretholdelse efter § 67, og der ikke er enstemmighed – anbringelsen opretholdes da under Ankestyrelsens behandling.

Delvejledning 2, pkt. 216 understreger, at udvalgets kompetence er **bundet af indstillingen**: udvalget "har alene kompetence til at tage stilling til, hvorvidt der er grundlag for uden samtykke at gennemføre de indsatser, som forvaltningen indstiller". Udvalget kan således ikke afbryde samværet, hvis der kun er indstillet til overvåget samvær, og kan ikke fastsætte vilkår om et bestemt anbringelsessted eller behandlingstilbud. Ankestyrelsen har dog i principmeddelelse 7-20 accepteret **samtidige alternative indstillinger** i sager om permanent og fortsat anbringelse.

LOV

Barnets lov § 47

Barnets lov § 67

Barnets lov § 142, stk. 4-6

PRAKSIS

Ankestyrelsen · Kvalificeret flertal ved fastsættelse af genbehandlingsfrist for anbringelse uden samtykke efter barnets lov

03.07.2025

§ 8 Kommunens indstilling som garantiforskrift – og de skærpede krav ved ufødte børn

Barnets lov § 51, stk. 1 kræver, at kommunens indstilling til børne- og ungeudvalget omfatter fire elementer: den børnefaglige undersøgelse med en beskrivelse af, at betingelserne er opfyldt; en vurdering af forældremyndighedsindehaverens kompetencer, **herunder med hjælp og støtte**; barnets plan med beskrivelse af den påtænkte støtte under og efter anbringelsen; og barnets holdning til den påtænkte indsats. Efter § 51, stk. 2 skal en plan til forældrene efter § 77 vedlægges.

Ankestyrelsen fastslog i principmeddelelse 10-24, at kravene til indstillingen **er en garantiforskrift**, og at der stilles særligt høje krav ved anbringelse af et ufødt barn efter § 49, fordi afgørelsen træffes på et ufuldstændigt oplyst grundlag. Kernen er:

Kommunen skal i sin indstilling eksplicit sammenfatte de relevante eksisterende oplysninger i den børnefaglige undersøgelse og sagen i øvrigt, så det tydeligt fremgår, hvilke former for kompenserende støttende indsatser, der har været overvejet, og hvorfor disse forudses ikke at være tilstrækkelige.

Og afgørende: **det er ikke tilstrækkeligt, at oplysningerne kan findes spredt i sagens øvrige bilag** – de skal være samlet og vurderet i selve indstillingen.

Begge sager i principmeddelelsen endte med ophævelse:

Sag	Fejl	Konsekvens
1	Indstillingen beskrev ikke, hvilke kompenserende støttende indsatser der var overvejet, eller netværkets betydning; ingen særskilt plan for støtte til forældrene	Ophævet – ugyldig
2	Den kommende far, der ville varetage omsorgen, var ikke inddraget tilstrækkeligt; en forældrekompetenceundersøgelse af ham fra 2016 var ikke inddraget	Ophævet – ugyldig

I sag 1 var den kommende mor stabil og medicineret, men havde tidligere fået anbragt et ældre barn. Ankestyrelsen accepterede ikke, at den tidligere anbringelse i sig selv bar indstillingen.

§ 49 opstiller i øvrigt selvstændige rammer: afgørelse kan kun træffes "i helt særlige tilfælde", kun når "der er begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses inden barnets fødsel eller ved barnets kommende ophold i hjemmet", og "tidligst 3 måneder før kvindens terminsdato". [Delvejledning 4, pkt. 64](#) gentager her det generelle princip om, at "[e]n bestemt diagnose eller specifikke problemer hos de kommende forældre kan ikke i sig selv begrunde en anbringelse uden samtykke", men tilføjer, at de kommende forældres "adfærd over for ældre søskende til det ufødte barn skal altid indgå i vurderingen".

At garantiforskriftsdoktrinen bærer denne praksis, ses af Ankestyrelsens generelle formulering af den, fx i [F-3-03](#):

Hvis en sådan forskrift blev tilsidesat, svigtede en garanti for afgørelsens rigtighed, og der gjaldt derfor en formodning om, at afgørelsen var påvirket af fejlen og dermed ugyldig.

Formodningen kan afkræftes, hvis det kan godtgøres, at fejlen var uden betydning for resultatet – men bevisbyrden ligger hos myndigheden.

LOV

[Barnets lov § 49](#)[Barnets lov § 51, stk. 1, 2](#)

PRAKSIS

Ankestyrelsen · Særligt høje krav til kommunens indstilling ved anbringelse uden samtykke af ufødt barn umiddelbart efter fødslen (Garantiforskrift) 01.01.2024

Forældrekompetenceundersøgelsen – og skiftet til »klinisk psykolog« pr. 1. januar 2026

Forældrekompetenceundersøgelsen (FKU) er det faglige omdrejningspunkt i næsten enhver tvangsanbringelses- og tvangsadoptionssag. [Barnets lov § 22, stk. 5](#) bestemmer, at hvis kommunalbestyrelsen iværksætter en psykologisk undersøgelse af forældremyndighedsindehaveren, skal den foretages af en kvalificeret psykolog.

Ankestyrelsen fastslog i principmeddelelse [16-22](#) det afgørende **helhedskrav**:

Det er afgørende for sikring af kvaliteten og for retssikkerheden for forældre, at det er den autoriserede psykolog, der selv foretager undersøgelsen. Det betyder, at det er den autoriserede psykolog, der skal udføre alle dele af undersøgelsen.

Det er altså ikke nok, at en autoriseret psykolog **underskriver** rapporten eller udfører delelementer. De to sager viser rækkevidden: i sag 1 var FKU'en underskrevet af både en autoriseret og en ikke-autoriseret psykolog, og forælderen havde kun mødt den ikke-autoriserede – undersøgelsen kunne ikke anvendes, og kommunen blev pålagt at foretage en ny udredning. I sag 2 havde den autoriserede psykolog ikke været til stede under samspilsobservationerne, som i stedet var foretaget af en familiebehandler; adoptionssagen blev hjemvist som utilstrækkeligt oplyst.

Væsentlig ændring pr. 1. januar 2026. Ved [lov nr. 716 af 20. juni 2025](#) (sundhedsfaglig autorisation af psykologer) er kravet skærpet. Ændringen lyder:

I § 22, stk. 3 og 5, § 27, stk. 3, og § 67, stk. 4, nr. 3, ændres »autoriseret psykolog« til: »psykolog med praksisuddannelse (klinisk psykolog)«.

Forarbejderne præciserer konsekvensen:

Det vil betyde, at det fremover alene vil være psykologer med tilladelse til at betegne sig som psykolog med praksisuddannelse (klinisk psykolog), der vil kunne udføre psykologiske undersøgelser som led i børnefaglige undersøgelser, undersøgelser af kommende forældres forhold, og psykologiske helhedsvurderinger af børn i forbindelse med sager om permanent anbringelse. Opgaven vil derimod ikke kunne varetages af en person, der alene har autorisation som psykolog efter autorisationsloven, men ikke har tilladelse til at betegne sig som psykolog med praksisuddannelse (klinisk psykolog).

Overgangen er dog ikke disruptiv: "psykologer, der er autoriseret under den gældende ordning i psykologloven, vil blive meddelt autorisation som psykolog og tilladelse til at anvende betegnelsen psykolog med praksisuddannelse (klinisk psykolog) ved ikrafttrædelsen". Praksis fra 16-22 og 6-25 om **helhedskravet** består derfor uændret – kun betegnelsen af den kvalificerede psykolog er ændret. For sager afgjort før 1. januar 2026 er »autoriseret psykolog« fortsat den korrekte målestok.

Metodevalg og processuelle grænser. Østre Landsret afviste i [BS-28497/2025-OLR](#) at udsætte en tvangsadoptionssag på supplerende strukturerede samspilsobservationer. Det fremgik udtrykkeligt af FKU'en, at struktureret samspilsobservation alene med moderen var vurderet "uhensigtsmæssig og alt for belastende" for barnets trivsel, og at moderen var vurderet ude af stand til at sikre barnets sikkerhed under en sådan observation. Den børnesagkyndige ved Ankestyrelsen fandt metodevalget korrekt. **Et fagligt begrundet fravalg af en undersøgelsesmetode af hensyn til barnet gør altså ikke sagen utilstrækkeligt oplyst** – modsat 16-22, hvor problemet var, at observationerne blev udført af en ukvalificeret person.

Endelig gælder, at en beslutning om **ikke** at iværksætte en ny FKU ikke er en afgørelse. Ankestyrelsen fastslog i [94-13](#):

En beslutning om afslag på iværksættelse af en forældrekompetenceundersøgelse er en processuel beslutning, som træffes som led i den løbende sagsbehandling.

Der er derfor ingen selvstændig klageadgang – men oplysningsgrundlaget kan altid angribes, når den endelige afgørelse påklages.

LOV

[Barnets lov § 22, stk. 3, 5](#)[Barnets lov § 27, stk. 3](#)[Barnets lov § 67, stk. 4](#)

PRAKSIS

Landsretten · Stadfæstelse af tvangsadoption – biologiske forældre fik ikke medhold i krav om supplerende samspilsobservationer

27.01.2026

Ankestyrelsen · Permanent anbringelse: Krav til psykologisk helhedsvurdering, autoriseret psykolog og indstillingens indhold	21.05.2025
Ankestyrelsen · Krav om Autoriseret Psykolog ved Forældrekompetenceundersøgelser: Den Autoriserede Psykolog Skal Udføre Alle Undersøgelsesdele	01.01.2022
Ankestyrelsen · Afslag på at iværksætte ny forældrekompetenceundersøgelse er en processuel beslutning uden klageadgang til det sociale nævn	01.01.2013

§ 10 Inddragelse af barnet – garantiforskrift med snæver undtagelse

Barnets lov § 5, stk. 3 fastslår, at "[b]arnets eller den unges holdning og synspunkter skal tilvejebringes og inddrages løbende ved samtaler og anden direkte kontakt, inden der træffes beslutninger eller afgørelser efter loven". Inddragelsen kan ske uden samtykke fra og uden tilstedeværelse af forældremyndighedsindehaveren, når hensynet til barnets bedste taler for det. Selvstændigt gælder efter **§ 142, stk. 2**, at barnet skal have lejlighed til at udtale sig for børne- og ungeudvalget, medmindre barnet er under 10 år, eller det må antages at være til skade.

Undtagelsen i **§ 5, stk. 4** er snæver. Ankestyrelsen fastlagde i principmeddelelse 9-25 rammen:

Et helt særligt tilfælde foreligger, hvis barnets alder eller andre forhold i afgørende grad taler imod inddragelse ved direkte kontakt.

Det vejledende kriterium er **belastningskriteriet**: vil den direkte inddragelse medføre unødigt belastning, så trivslen forringes eller der opstår belastningsreaktioner? Det er ikke nok, at barnet generelt har vanskeligt ved kontakten til kommunen.

De tre sager i 9-25 tegner grænsen:

Sag	Situation	Fravigelse?	Resultat
1	To anbragte børn på 8 og 9 år, spørgsmål om samvær	Nej – ingen oplysninger om unødigt belastning ved en aldersstilpasset samtale	Ophævet (ugyldig)
2	Ung med Asperger, selvskade og selvmordstrusler	Ja – alvorlig psykisk tilstand talte i afgørende grad imod	Stadfæstet, men kritik af manglende inddragelse på anden vis
3	Spædbarn på 9 måneder	Ja – alderen talte i afgørende grad imod; observation opfyldte kravet	Stadfæstet

Afgørende er, at fravigelse af **metoden** ikke fritager for **pligten**: barnets holdning skal da tilvejebringes på anden vis – via observationer, samtaler med nære omsorgspersoner eller faglige vurderinger. Sag 2 viser, at kommunen begik fejl ved slet ikke at inddrage barnet, selv om selve fravigelsen var berettiget.

Ankestyrelsen har bekræftet garantiforskriftskarakteren i principmeddelelse 22-25: "Kravet om inddragelse er en grundlæggende rettighed og en såkaldt garantiforskrift. Manglende inddragelse indebærer som udgangspunkt, at afgørelsen er ugyldig, medmindre manglen er uden betydning for resultatet."

Ugyldighedsvurderingen er konkret – i sag 1 i 9-25 kunne fejlen have påvirket resultatet og medførte ophævelse; i sag 2 var ydelsen uhjemlet uanset, og afgørelsen blev stadfæstet med kritik af sagsbehandlingen.

Barnets holdning skal desuden fremgå af selve indstillingen, jf. § 51, stk. 1, nr. 4 og – ved permanent anbringelse – § 67, stk. 4, nr. 4.

LOV

Barnets lov § 5, stk. 3, 4

Barnets lov § 51, stk. 1

Barnets lov § 142, stk. 2

PRAKSIS

Ankestyrelsen · Inddragelse af barnet eller den unge i sager om økonomiske ydelser efter barnets lov

09.01.2026

Ankestyrelsen · Inddragelse af barnet/ungen: Betingelser for at fravige kravet om direkte kontakt i Barnets lov

03.06.2025

§ 11 Foreløbige (akutte) afgørelser efter § 143 – formandens beføjelse og dens grænser

Barnets lov § 143, stk. 1 giver formanden – eller i dennes fravær næstformanden – for børne- og ungeudvalget beføjelse til at træffe foreløbige afgørelser, bl.a. om anbringelse efter § 47, "som af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børne- og ungeudvalget". Procedurereglerne er stramme:

- Forældremyndighedsindehaveren og andre parter skal have **skriftlig meddelelse inden 24 timer**, med oplysning om retten til vederlagsfri advokatbistand (§ 143, stk. 3).
- Afgørelsen skal forelægges børne- og ungeudvalget til godkendelse **senest 7 dage** efter iværksættelsen – også hvis foranstaltningen er ophørt (§ 143, stk. 4).
- En godkendt afgørelse har **gyldighed i 1 måned** (§ 143, stk. 5).

Godkendelsen kræver kvalificeret flertal, jf. § 142, stk. 4. Direktøren for Ankestyrelsen har samme beføjelser som formanden (§ 143, stk. 6).

Akutkriteriet håndhæves reelt. Ankestyrelsen ophævede i O-25-98 en foreløbig beslutning om tvangsmæssig undersøgelse, hvor forvaltningen havde modtaget bekymrende skoleindberetninger i november 1996, men først reagerede i maj 1997:

Ankestyrelsen lagde herved vægt på, at der ikke havde været tale om et akut opstået undersøgelsesbehov.

Et langt, passivt sagsforløb kan altså ikke konverteres til akut behov ved, at forvaltningen pludselig handler. Ankestyrelsen kritiserede tillige, at forvaltningen ikke først havde forsøgt at opnå forældrenes frivillige medvirken.

Underkendelse har tilbagevirkende kraft. I 84-14 havde formanden 26. september 2013 akut anbragt et spædbarn; udvalget underkendte afgørelsen 2. oktober. Kommunen traf alligevel afgørelse om hjemgivelse med to måneders hjemgivelsesperiode. Ankestyrelsen fandt afgørelsen ugyldig:

Vi vurderer, at der ikke længere forelå en anbringelse, efter at børn og unge-udvalget i X Kommune den 2. oktober 2013 havde underkendt den afgørelse, som formanden for børn og unge-udvalget traf den 26. september 2013.

Selv om formandsafgørelsen kan tvangsfuldbyrdes i de første syv dage, **falder dens retsvirkning bort for hele perioden**, hvis udvalget ikke godkender den. Der er derfor ingen anbringelse at hjemgive fra – og dermed ingen hjemmel til en hjemgivelsesperiode.

Formanden er ikke inhabil ved godkendelsen. Ankestyrelsen fastslog i [C-44-00](#), at formanden ikke er inhabil, når hans egen foreløbige afgørelse forelægges udvalget. Vestre Landsret stadfæstede og præciserede begrundelsen:

Børn og unge-udvalget ikke er rekursinstans for dets formands foreløbige afgørelser efter lov om social service § 45, hvorimod der efter bestemmelsens stk. 3 er pligt til under alle omstændigheder at forelægge den foreløbige afgørelse for udvalget.

Godkendelsen er altså ikke en klagebehandling, men en obligatorisk kontrol – derfor er der ikke tale om, at formanden prøver sin egen afgørelse som klageinstans.

Faktisk hjemgivelse kan bringe tvangsgrundlaget til ophør. I [C-5-99](#) ophævede Ankestyrelsen en udvalgsafgørelse om fortsat tvangsanbringelse:

Det var således Ankestyrelsens opfattelse, at udvalgets beslutning om tvangsanbringelse var bortfaldet, da drengen med kommunens medvirken havde haft ophold i hjemmet i ca. 3 uger fra siden før efterårsferien.

Afgørelsen viser, at et anbringelsesgrundlag ikke består løsrevet fra realiteterne – men også, at det modsatte gælder, hvis kommunen aktivt fastholder anbringelsen; det er præcis den sontring, der lå i, at forvaltningen i den sag havde *medvirket* til hjemmeopholdet.

LOV	Barnets lov § 142, stk. 4	Barnets lov § 143, stk. 1-6	
PRAKSIS	Ankestyrelsen · Bortfald af akut anbringelse: Hjemmel til hjemgivelse og hjemgivelsesperiode, når Børn og Unge-udvalget ikke godkender formandsafgørelse		01.01.2014
	Ankestyrelsen · Formand for Børn og unge-udvalget var ikke inhabil ved godkendelse af foreløbig beslutning om anbringelse		01.01.2000
	Ankestyrelsen · Bortfald af tvangsanbringelse: Kommunalt medvirket hjemmeophold i tre uger ophævede udvalgsbeslutning		01.01.1999
	Ankestyrelsen · Krav om akut behov ved foreløbig beslutning om tvangsmæssig undersøgelse		01.01.1998

§ 12 Genbehandlingsfrister efter § 50 – og 3-årsloftet for ufødte og børn under 1 år

En tvangsanbringelse er tidsbegrænset i den forstand, at den skal genbehandles. [Barnets lov § 50](#) opstiller systemet:

Situation	Frist	Hjemmel
Ny anbringelse (ikke anbragt inden for det seneste år)	1 år	§ 50, stk. 1
Fortsat anbringelse (anbragt inden for det seneste år)	2 år	§ 50, stk. 2
Sag indbragt for Ankestyrelsen eller retten	Fristen regnes fra den endelige afgørelse eller dom	§ 50, stk. 3
Forkortelse ved begrundet tvivl om anbringelsesgrundlagets fortsatte beståen	Kortere frist	§ 50, stk. 4
Forlængelse	Længere frist – dog maks. 3 år for ufødte børn og børn under 1 år	§ 50, stk. 5

Forlængelse efter stk. 5 forudsætter, at "de forhold, der ligger til grund for afgørelsen, med overvejende sandsynlighed må antages også at gælde ud over fristen og hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for, at fristen forlænges". Ankestyrelsen har præciseret rammen for de yngste børn i principmeddelelse 22-24.

Enhver **fravigelse** – både forkortelse og forlængelse – kræver kvalificeret flertal, jf. 13-25 og afsnittet ovenfor. Opnås flertallet ikke, gælder hovedreglen på 1 henholdsvis 2 år.

Genbehandlingsfristen er tæt koblet til FKU'ens kvalitet. I sag 1 i 16-22 kunne den mangelfulde FKU ikke anvendes, og Ankestyrelsen **nedsatte** genbehandlingsfristen til 1 år og pålagde kommunen at foretage en ny børnefaglig undersøgelse. Mekanikken er logisk: jo svagere prognosegrundlaget er, jo hyppigere skal anbringelsen prøves.

Endelig knytter § 50, stk. 7 genbehandlingen til permanent anbringelse: kommunalbestyrelsen skal forud for genbehandlingen overveje, om hensynet til barnets bedste taler for en indstilling om permanent anbringelse efter § 67 – dog kun, hvis barnet har været anbragt i mindst 3 år.

Tidsbegrænsning af selve anbringelsen er derimod ulovlig. Ankestyrelsen fastslog i 76-16, at en anbringelse ikke kan fastsættes til at vare fx to måneder:

Vi finder derfor, at en tidsbegrænset anbringelse ikke er i overensstemmelse med servicelovens § 68, stk. 1. Kommunen kan ikke på forhånd vurdere, om formålene med anbringelsen er opnået efter en bestemt periode.

En anbringelse ophører, når formålet er nået, eller når den ikke længere opfylder sit formål, jf. i dag § 99 – ikke efter en kalender. Genbehandlingsfristen og anbringelsens varighed er altså to forskellige størrelser.

LOV	Barnets lov § 50, stk. 1-7	Barnets lov § 99	Barnets lov § 142, stk. 4
PRAKSIS	Ankestyrelsen · Kvalificeret flertal ved fastsættelse af genbehandlingsfrist for anbringelse uden samtykke efter barnets lov 03.07.2025 Ankestyrelsen · Forlænget genbehandlingsfrist ved anbringelse uden samtykke for ufødte børn og børn under 1 år 01.01.2024 Ankestyrelsen · Krav om Autoriseret Psykolog ved Forældrekompetenceundersøgelser: Den Autoriserede Psykolog Skal Udføre Alle Undersøgelsesdele 01.01.2022 Ankestyrelsen · Ugyldighed af tidsbegrænset anbringelse og krav om korrekt sagsbehandling ved ophør og hjemgivelse 01.01.2016		

§ 13 Permanent anbringelse efter § 67 – tilknytning frem for anbringelsesgrundlag

Med barnets lov blev servicelovens "videreførte anbringelse" (§ 68 a) til **permanent anbringelse** i § 67. Betingelserne efter § 67, stk. 1 er:

- barnet har været anbragt uden for hjemmet i **mindst 3 år**, og
- barnet har opnået "en så stærk tilknytning til anbringelsesstedet, at det på kortere og længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnets eller den unges bedste at forblive på anbringelsesstedet".

Det retligt bemærkelsesværdige står i bestemmelsens sidste punktum: "Det er ikke et krav, at betingelserne i § 46, stk. 1, eller § 47, stk. 1 ... er opfyldt." Forarbejderne uddyber:

Grundlaget for afgørelsen om permanent anbringelse vil alene være barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet, og afgørelse om en permanent anbringelse vil således kunne træffes, selvom der ikke længere er et anbringelsesgrundlag efter de almindelige regler om anbringelse.

Anbringelsen løsrives altså fra forældrenes forhold og hviler alene på barnets tilknytning. Retsvirkningen er, at genbehandling efter § 50 bortfalder (§ 67, stk. 2), og at kommunen kun har pligt til at behandle en hjemgivelsesansøgning ved væsentligt ændrede forhold, jf. § 102, stk. 3. For unge over 15 år kræves den unges **samtykke** (§ 67, stk. 3) – en reel vetoet. Barnet over 10 år kan selv anmode om permanent anbringelse efter § 68.

Indstillingen skal efter § 67, stk. 4 indeholde fire elementer: revideret børnefaglig undersøgelse, revideret barnets plan/ungeplan, **en psykologisk helhedsvurdering af tilknytningen** foretaget af en kvalificeret psykolog (fra 1. januar 2026: psykolog med praksisuddannelse (klinisk psykolog)) samt barnets holdning.

Ankestyrelsen har samlet praksis i principmeddelelse 6-25. Autorisationskravet er ufravigeligt:

Hvis helhedsvurderingen ikke er foretaget af en autoriseret psykolog, kan vurderingen ikke anvendes til at træffe afgørelse om permanent anbringelse.

Og det materielle indhold er lige så strengt. Forarbejderne kræver, at

Tilknytningen vil skulle være beskrevet gennem observationer og relevante test, således at karakteren af tilknytningen bliver afdækket med en anerkendt videnskabelig metode. Det vil ikke være tilstrækkeligt, at oplysninger og vurderinger fremgår af andre akter i sagen.

Helhedsvurderingen skal desuden beskrive tilknytningen til anbringelsesstedets netværk og omgivelser, **tilknytningen til forældre og søskende** samt forældrenes udviklingspotentiale, og indeholde en prognose for, hvad en flytning vil betyde – også når barnet bliver voksent.

De fire sager i 6-25 viser mønstret:

Sag	Resultat	Bærende grund
1 (11 år, 4 år i plejefamilie)	Ændret til permanent anbringelse	Tryk tilknytning, tydeligt tilhørsforhold, barnets langvarige ønske; sammenbrud ville være direkte skadeligt
2 (7 år)	Ophævet → fortsat anbringelse, 2 års frist	Tillæg udarbejdet af både autoriseret og ikke-autoriseret psykolog; utilstrækkelig prognose; ingen observation af samspil med forældrene
3 (7 år, serviceloven)	Ophævet → fortsat anbringelse, 3 års frist	Ensidig tilknytningsbeskrivelse – kun plejefamilien observeret; barnets holdning til livslang anbringelse uafklaret
4 (10 år, 8 år i plejefamilie)	Ændret til videreført anbringelse	Udvalget manglede kompetence til fortsat anbringelse, når kommunen kun indstillede til videreført; materielle betingelser opfyldt

Sag 1 viser desuden en vigtig pointe: barnets biologiske mor havde **aktivt undladt** at deltage i tilknytningsundersøgelsen, men det forhindrede ikke afgørelsen, da forældrenes forhold i sig selv er uden betydning for § 67-vurderingen. Sag 2 og 3 viser omvendt den hyppigste fejl: at **kun** tilknytningen til

plejefamilien beskrives. En ensidig undersøgelse kan ikke bære en permanent anbringelse, fordi vurderingen kræver en sammenligning af tilknytningen til anbringelsesstedet og til forældrene.

LOV

Barnets lov § 50, stk. 7

Barnets lov § 67, stk. 1-4

Barnets lov § 102, stk. 3

PRAKSIS

Ankestyrelsen · Permanent anbringelse: Krav til psykologisk helhedsvurdering, autoriseret psykolog og indstillingens indhold

21.05.2025

Ankestyrelsen · Krav om Autoriseret Psykolog ved Forældrekompetenceundersøgelser: Den Autoriserede Psykolog Skal Udføre Alle Undersøgelersdele

01.01.2022

§ 14 Tvangsadoption efter adoptionslovens § 9 – kravet om »høj grad af sandsynlighed«

Tvangsadoption er tvangsanbringelsesrettens yderpunkt: det retlige bånd til de biologiske forældre klippes definitivt over. Hjemlen er [adoptionslovens § 9](#), som opererer med tre spor:

- [§ 9, stk. 2](#) – grundreglen: adoption kan i særlige tilfælde meddeles uden samtykke, "hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det".
- [§ 9, stk. 3](#) – varighedssporet: anbringelsesbetingelserne i barnets lov § 47, stk. 1, nr. 1 eller 2, skal være opfyldt, det skal være sandsynliggjort, at forældrene **varigt** vil være ude af stand til at varetage omsorgen, og adoption skal af hensyn til **kontinuiteten og stabiliteten** i barnets opvækst være bedst for barnet.
- [§ 9, stk. 4](#) – plejefamiliesporet: barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være **skadeligt at bryde** den.

Proceduren løber gennem [barnets lov § 70](#) (kommunens indstilling – herunder "en redegørelse for kommunalbestyrelsens arbejde med og overvejelser om at hjemgive barnet"), [§ 72](#) (børne- og ungdomsvalgets indstilling til Ankestyrelsen, som kræver mindst 4 af 5 stemmer) og Ankestyrelsens afgørelse. Efter [§ 69](#) har kommunen i øvrigt **pligt** til at overveje adoption ved enhver anbringelse, der antages at være en længere årrække – og efter [§ 69, stk. 2](#), også når en forælder til et anbragt eller bortadopteret barn venter endnu et barn.

Beviskravet. Højesteret har i [BS-4139/2021-HJR](#) af 23. august 2021 (U.2021.4867H) fastlagt tærsklen. Vestre Landsret refererede standarden således i [BS-50494/2025-VLR](#): der skal være en **høj grad af sandsynlighed** for, at forældrene *uanset støtteforanstaltninger* ikke vil være i stand til at varetage omsorgen. Standardformuleringen går igen næsten ordret i landsretspraksis, fx [BS-40248/2024-OLR](#):

Af de grunde, der er anført af byretten, tiltræder landsretten, at der er en høj grad af sandsynlighed for, at Klager (Biologisk far) og Klager (Biologisk mor) uanset støtteforanstaltninger varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for Barn. Landsretten tiltræder endvidere, at hensynet til kontinuitet og stabilitet i Barns opvækst indebærer, at adoption er bedst for hende.

Ankestyrelsens dokumentationskrav. Principmeddelelse [30-22](#) viser, hvor grænsen går ved førstegangsforældre og tidlig anbringelse – situationer, hvor der ikke er mulighed for længerevarende observation:

Sag	Forældrenes forhold	Resultat

1	Massive kognitive, følelsesmæssige og tilknytningmæssige vanskeligheder	Frigivet – "yderligere behandling og støtte [vil ikke] kunne gøre B og C i stand til inden for A's opvækst at opnå en tilstrækkelig forældrekompetence"
2	Mental retardering, ADHD, ophold på familieinstitution; barnet reagerede voldsomt efter samvær	Frigivet
3	Grundlæggende vanskeligheder – men foreslået støtte var ikke iværksat	Afslag – varigheden ikke sandsynliggjort
4	Mor varigt nedsat, men far modtagelig for råd og vejledning	Afslag – kravet skal opfyldes for begge forældremyndighedsindehavere

Sag 3 er den vigtigste kontrol: har kommunen ikke iværksat den støtte, som FKU'en selv anbefalede, kan prognosen om varighed ikke bære. Sag 4 viser, at ét forældres udviklingspotentiale er nok til at blokere adoptionen.

Kommunens hjemgivelsesarbejde prøves. I [BS-34851/2024-OLR](#) gjorde moderen netop gældende, at kommunen ikke havde arbejdet for hjemgivelse. Østre Landsret afviste: hun havde inden fødslen fået tilbud om familiebehandling og under hele opvæksten modtaget intensiv social og psykologisk støtte – men det måtte ubestridt lægges til grund, at hun "aldrig vil være i stand til at varetage Barns tarv på en måde, der gør hjemgivelse muligt". I [BS-10118/2025-VLR](#) blev tilsvarende afvist et anbringende om, at netværksanbringelse hos morens "bonusmor" ikke var tilstrækkeligt undersøgt – netværket var allerede vejet ind i forældreevnevurderingen.

LOV

[Adoptionsloven § 9, stk. 2-4](#)[Barnets lov § 69, stk. 1, 2](#)[Barnets lov § 70, stk. 1, 2](#)[Barnets lov § 72, stk. 1, 3](#)

PRAKSIS	Højesteret · Adoption uden samtykke og overholdelse af Menneskerettighedskonventionens artikel 8	23.08.2021
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption af spædbarn uden biologiske forældres samtykke	31.03.2026
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster afgørelse om frigivelse af barn til adoption uden samtykke	03.10.2025
	Landsretten · Landsretten stadfæster afgørelse om adoption af barn uden forældrenes samtykke	27.05.2025
	Landsretten · Landsretten stadfæster adoption uden samtykke trods positiv udvikling i samvær mellem mor og barn	24.01.2025
	Ankestyrelsen · Adoption uden samtykke: Krav til dokumentation og prognosevurdering af varigt nedsat forældreevne hos førstegangsforældre	01.01.2022

Samvær hindrer ikke adoption – kravet om et »nært og stabilt« § 15 forhold

Et gennemgående argument fra biologiske forældre er, at samværet går godt, og at relationen udvikler sig. Praxis viser, at dette sjældent er nok.

Udgangspunktet efter forarbejderne til [adoptionslovens § 9, stk. 4](#) – gengivet af Østre Landsret i [BS-34851/2024-OLR](#) – er, at det **ikke i sig selv** er til hinder for adoption, at barnet har samvær med sine forældre, hvis barnet er væsentligt tættere knyttet til plejefamilien. Omvendt: har barnet et **nært og stabilt forhold** til sine forældre, er dette til hinder for adoption. Landsretten opregnede de centrale momenter: om relationen til plejeforældrene har udviklet sig gennem længere tids tilknytning, om kommunen har arbejdet for

at udvikle relationen til forældrene og for en mulig hjemgivelse, og om plejeforældrenes eventuelt beskyttende adfærd har medført en særlig – men ikke naturlig – tilknytning.

Sagen er lærerig, fordi moderens forbedringer var reelle og veldokumenterede: barnet, anbragt siden 10-månedersalderen, var begyndt at kalde hende »mor«, søgte hende aktivt, kyssede og krammede hende; samværskonsulenten havde udtalt, at samværet gik »strålende«, og en socialfaglig udtalelse bekræftede »store fremskridt«. Moderen gjorde gældende, at hun nu også var »psykologisk forælder«. Landsretten fandt alligevel ikke tærsklen nået:

Uanset at Barn under de seneste samvær har vist en tiltagende grad af kontakt med Appellant, tidligere Klager (Biologisk mor), har deres relation ikke karakter af at være nært og stabilt. Således er samværerne fortsat afhængige af, at de foregår med støtte fra samværskonsulenter og i en vis udstrækning Barns plejemors tilstedeværelse.

Støtteafhængighed er altså den afgørende markør. Så længe samværet kun fungerer med professionel støtte og plejemorens tilstedeværelse, er relationen ikke »nær og stabil« i § 9, stk. 4's forstand. Om plejefamilien lagde landsretten vægt på det "grundligt dokumenterede forløb gennem hele Barnets opvækst": "Relationen mellem dem er følelsesmæssig stærk, og det er tydeligt, at han anser plejefamilien som sin egen."

Andre modargumenter er behandlet tilsvarende:

- **Barnets skrøbelighed.** I [BS-63271/2024-VLR](#) anførte forældrene, at barnet var for skrøbeligt til at flyttes fra en velfungerende plejefamilie. Vestre Landsret tiltrådte, at barnet "ikke har en skrøbelighed eller udfordringer af en sådan karakter, at dette i sig selv taler imod adoption".
- **Forbedret helbred.** Samme sag: moderens ADHD-diagnose og påbegyndte medicinske behandling under ankesagen kunne ikke føre til et andet resultat.
- **Få samvær.** I [BS-50494/2025-VLR](#) var der kun gennemført **3 samvær** med et spædbarn anbragt siden fødslen. Landsretten fandt alligevel høj grad af sandsynlighed for varigt bortfald af forældreevnen: "Det begrænsede antal samvær kunne ikke føre til en anden vurdering." Retten fremhævede, at alternativet med høj sandsynlighed ville betyde en hel barndom i plejefamilie "med den usikkerhed, dette indebærer, herunder risikoen for at plejeforholdet opsiges".
- **Modenhed over tid.** I [BS-40248/2024-OLR](#) gjorde forældrene gældende, at de var blevet "ældre og meget mere modne", og kritiserede FKU'ens inddragelse af to psykologer samt en påstået interessekonflikt. Landsretten stadfæstede.

Ankesager om tvangsadoption har generelt lav succesrate. I [BS-56855/2024-VLR](#) og [BS-63572/2024-OLR](#) stadfæstede landsretterne med den korte begrundelse, at det fremkomne ikke kunne føre til en anden vurdering. Det er samtidig værd at bemærke, at forældrene i flere af sagerne **ikke bestred anbringelsesgrundlaget** efter § 47, stk. 1, nr. 1 – tvisten angik alene prognosen og barnets bedste.

LOV	Adoptionsloven § 9, stk. 3, 4	Barnets lov § 47, stk. 1	
PRAKSIS	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption af spædbarn uden biologiske forældres samtykke		31.03.2026
	Landsretten · Østre Landsret stadfæster frigivelse af barn til adoption		17.06.2025
	Landsretten · Landsretten stadfæster afgørelse om adoption af barn uden forældrenes samtykke		27.05.2025
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption uden forældrenes samtykke		22.04.2025
	Landsretten · Vestre Landsrets stadfæstelse af adoption uden samtykke for et barn anbragt uden for hjemmet		21.03.2025

Landsretten · Landsretten stadfæster adoption uden samtykke trods positiv udvikling i samvær mellem mor og barn

24.01.2025

§ 16 Tvangsadoption og EMRK art. 8 – kontinuitet mod biologisk familieliv

Tvangsadoption er et indgreb i retten til familieliv efter **EMRK artikel 8**, og dansk praksis har siden 2019 været præget af Menneskerettighedsdomstolens skærpede prøvelse på området.

Højesteret tog stilling til rammen i [BS-41118/2020-HJR](#) af 8. marts 2021, der angik adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 2 og 3, sammenholdt med den **midlertidige placering hos adoptanterne** efter [adoptionslovens § 32 a](#), og igen i [BS-4139/2021-HJR](#) af 23. august 2021 (U.2021.4867H). Den midlertidige placering rejser et selvstændigt konventionsproblem, fordi den skaber netop den tilknytning, som senere kan bære adoptionen – en dynamik, der forudsætter, at det materielle grundlag er robust *inden* placeringen.

Landsretternes formulering af konventionsvurderingen er konsistent. Vestre Landsret i [BS-63271/2024-VLR](#):

[Der foreligger] sådanne helt særlige omstændigheder og tungtvejende hensyn til hendes bedste, at adoption uden samtykke er forenelig med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8.

Testens struktur er dermed **kumulativ**: (1) høj grad af sandsynlighed for varigt bortfald af forældreoven trods støtte, (2) kontinuitets- og stabilitetshensyn, der gør adoption bedst for barnet, og (3) helt særlige omstændigheder og tungtvejende hensyn, der gør indgrebet proportionalt efter art. 8.

Samvær efter adoptionen. Konventionen har sat sit tydeligste aftryk på spørgsmålet om kontakt efter en tvangsadoption, jf. [forældreansvarslovens § 20 a](#). Højesteret hjemviste i [BS-25683/2022-HJR](#) af 21. februar 2023 (UfR 2023.2114) en sag om samvær efter tvangsadoption på grund af utilstrækkeligt oplysningsgrundlag. Princippet blev gentaget i [BS-17016/2023-HJR](#) af 26. oktober 2023:

Det fremgår af Højesterets dom af 21. februar 2023 (UfR 2023.2114), at der i sager efter forældreansvarslovens § 20 a må tilvejebringes et oplysningsgrundlag, som gør det muligt at træffe afgørelse i overensstemmelse med såvel § 20 a som Menneskerettighedskonventionens artikel 8.

I bedsteforældresagen – hvor barnet var frigivet til adoption i januar 2020 – fandt Højesteret, at familieretten og landsretten havde truffet afgørelse "på et for spinkelt grundlag". Retten pålagde indhentelse af en børnesagkyndig erklæring efter [retsplejelovens § 450 a](#), eventuelt en sagkyndig erklæring om bedsteforældrene, og en konkret belysning af, om **andre kontaktformer** end fysisk samvær – fotos, breve, videooptagelser – kunne afpasses barnets alder og situation. Højesteret bemærkede samtidig, at

Domstolen har udtalt, at forholdet mellem bedsteforældre og børnebørn efter sin natur er anderledes end forholdet mellem forældre og børn, således at det førstnævnte forhold i almindelighed nyder en mindre grad af beskyttelse.

Retten henviste udtrykkeligt til EMD's praksis i **Kruškić mod Kroatien, T.S. og J.J. mod Norge, Bogonosovy mod Rusland og Q og R mod Slovenien**.

Mønstret er dermed dobbelt: **domstolene prøver tvangsadoptionens materielle grundlag med tilbageholdenhed, men proceskravene til oplysningsgrundlaget i de efterfølgende kontaktsager med skærpet intensitet**. Det er en fornuftig arbejdsdeling – kontaktspørgsmålet er den ventil, der gør det totale

brud proportionalt. I flere af landsretssagerne, fx [BS-28497/2025-OLR](#) og [BS-56855/2024-VLR](#), bemærkede retten netop, at der sideløbende verserede sag ved Familieretshuset om samvær efter § 20 a.

Højesteret har i øvrigt vist vilje til at markere konventionsproblemer på adoptionsområdet uden selv at tilsidesætte loven: i [BS-47957/2019-HJR](#) opfordrede en enstemmig ret udtrykkeligt lovgivningsmagten til at overveje adoptionslovens § 15, fordi bestemmelsen ikke rummer den konkrete afvejning af barnets tarv, som EMD nu kræver.

LOV

[Adoptionsloven § 9, stk. 2, 3](#)[Adoptionsloven § 32a, stk. 1](#)[Forældreansvarsloven § 20a, stk. 1](#)[Retsplejeloven § 450a](#)

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets hjemvisning af sag om biologiske bedsteforældres samvær med bortadopteret barnebarn	26.10.2023
	Højesteret · Hjemvisning af sag om samvær efter tvangsadoption grundet utilstrækkeligt oplysningsgrundlag og EMRK artikel 8	21.02.2023
	Højesteret · Adoption uden samtykke og overholdelse af Menneskerettighedskonventionens artikel 8	23.08.2021
	Højesteret · Adoption uden samtykke og midlertidig placering af barn hos adoptanter i forhold til EMRK	08.03.2021
	Landsretten · Stadfæstelse af tvangsadoption – biologiske forældre fik ikke medhold i krav om supplerende samspilsobservationer	27.01.2026
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption uden forældrenes samtykke	22.04.2025
	Landsretten · Vestre Landsrets stadfæstelse af adoption uden samtykke for et barn anbragt uden for hjemmet	21.03.2025

§ 17 Under anbringelsen – samvær, ændring af anbringelsessted og ophør

Tvungen ophører ikke med anbringelsesafgørelsen. Tre indgrebstyper under anbringelsen har egen praksis.

Samvær og afbrydelse af forbindelsen. Efter [barnets lov § 105, stk. 1](#) kan børne- og ungeudvalget for en bestemt periode træffe afgørelse om overvåget samvær, afbrydelse af forbindelsen eller hemmeligholdelse af anbringelsesstedet, når det er nødvendigt af hensyn til barnets sundhed eller udvikling. Ved viden eller formodning om, at samværspersonen har begået overgreb mod et barn, **skal** udvalget efter [§ 105, stk. 2](#) som udgangspunkt afbryde eller overvåge kontakten.

Ankestyrelsen har opbygget en klar kompetencelære. I [37-22](#) fastslog styrelsen:

En afgørelse om, at der skal være samvær mindre end én gang om måneden, sidestilles med en afgørelse om afbrydelse af samvær, og skal træffes af børn og unge-udvalget.

Udvalget kan dermed ikke delegere hyppigheden til kommunen. I [27-24](#) udvidede Ankestyrelsen kravet under barnets lov:

Når børne- og ungeudvalget træffer afgørelse om, at der skal være samvær mindre end én gang hver fjerde uge, skal børne- og ungeudvalget også forholde sig til og træffe afgørelse om periode, hyppighed og interval mellem samvær.

Alle tre elementer skal fastsættes – **periode** (afgørelsens tidsrum), **hyppighed** (antal samvær) og **interval** (tiden mellem dem). I begge sager trådte Ankestyrelsen i udvalgets sted og fastsatte selv rammerne (hver sjette henholdsvis hver tredje måned).

Ændring af anbringelsessted. Her gælder en **dobbelt afgørelsesstruktur**: udvalget træffer afgørelse om *at* anbringelsesstedet skal ændres (§ 98, stk. 4, med kvalificeret flertal), mens kommunen efterfølgende træffer afgørelse om *valg af* det konkrete nye sted. Ankestyrelsen ophævede i 3-16 en afgørelse, hvor en ung blev flyttet fra sin plejefamilie **samme dag** som udvalgs mødet:

Vi vurderer, at børn og unge-udvalget har truffet afgørelse om ændring af anbringelsessted på et utilstrækkeligt oplysningsgrundlag.

Indstillingen begrænsede sig i det væsentlige til bemærkninger om plejefamiliens uhensigtsmæssige sprog, selv om den unge ønskede at blive boende. Ved at gennemføre flytningen straks uden en formel afgørelse om valg af anbringelsessted afskar kommunen desuden klagens **opsættende virkning**, jf. [retssikkerhedslovens § 72, stk. 2](#).

[Delvejledning 4, pkt. 312](#) gengiver principmeddelelse 49-19 om sontringen mellem barnets egne forhold og en **udefra kommende begivenhed**: opsiges en plejefamilie, fordi den ikke kan løfte opgaven, skal sagen for udvalget; skyldes opsigelsen derimod kontraktuelle uenigheder, er der tale om en udefra kommende begivenhed, og kommunen kan selv vælge nyt sted.

En beslægtet grænse: i 16-16 fastslog Ankestyrelsen, at et "midlertidigt" anbringelsessted efter 4 måneder ikke længere var ganske kortvarigt:

En midlertidig anbringelse må ikke vare længere end højst nødvendigt og bør højst vare 2-3 måneder, medmindre der er tale om helt særlige forhold.

Flytningen derfra var dermed en *ændring* af anbringelsessted, som krævede samtykke eller udvalgsbehandling.

Ophør og hjemgivelse. Ankestyrelsen fastslog i 96-13, at pligten til at fastsætte en hjemgivelsesperiode gælder universelt:

Vi vurderer, at en kommunalbestyrelse skal træffe afgørelse om en hjemgivelsesperiode, uanset om der er tale om ophør af en frivillig eller tvangsmæssig anbringelse, når børn og unge-udvalget ikke finder, at der er et fortsat anbringelsesgrundlag.

Perioden kan vare op til 6 måneder og fraviges kun i særlige tilfælde. Hensynet til et skånsomt og planlagt forløb for barnet vejer tungere end forældrenes ønske om umiddelbar hjemgivelse – et rent kontinuitetshensyn. Undtagelsen er, hvor der aldrig var en gyldig anbringelse, jf. 84-14 ovenfor.

LOV	Barnets lov § 98, stk. 4	Barnets lov § 105, stk. 1, 2	Retssikkerhedsloven § 72, stk. 2
PRAKSIS	Ankestyrelsen · Børne- og ungeudvalgets kompetence ved stærkt begrænset samvær – krav om fastsættelse af periode, hyppighed og interval 16.12.2024		
	Ankestyrelsen · Kompetence til at fastsætte hyppighed af samvær, når det begrænses til mindre end én gang om måneden 01.01.2022		
	Ankestyrelsen · Krav til indstilling og opsættende virkning ved ændring af anbringelsessted uden samtykke 01.01.2016		
	Ankestyrelsen · Varighed af midlertidigt anbringelsessted: Flytning efter 4 måneder anses som ændring af anbringelsessted 01.01.2016		
	Ankestyrelsen · Bortfald af akut anbringelse: Hjemmel til hjemgivelse og hjemgivelsesperiode, når Børn og Unge-udvalget ikke godkender formandsafgørelse 01.01.2014		
	Ankestyrelsen · Kommunens pligt til at fastsætte hjemgivelsesperiode ved ophør af anbringelse 01.01.2013		

§ 18 Klage til Ankestyrelsen og domstolsprøvelse

Tvangsanbringelsesretten har en firetrins prøvelsesstruktur: kommunens indstilling → børne- og ungeudvalgets afgørelse → Ankestyrelsen → domstolene.

Klage til Ankestyrelsen. Efter [barnets lov § 146, stk. 1](#) kan udvalgets afgørelser indbringes for Ankestyrelsen **inden 4 uger**. Klageberettigede er forældremyndighedsindehaveren og barnet over 10 år ([§ 146, stk. 2](#)). Ved afgørelser efter § 105 om samvær kan også den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, klage; plejeforældre kan klage over afgørelser efter § 42, stk. 4.

En klage har efter [§ 146, stk. 3](#) **ikke opsættende virkning** – barnet forbliver anbragt under klagesagen. Kun Ankestyrelsens direktør kan under ganske særlige omstændigheder bestemme andet. Forældremyndighedsindehaveren og barnet over 10 år har ret til at få dækket transportudgifter til møder i Ankestyrelsen ([§ 146, stk. 5](#)).

Ankestyrelsen har desuden en selvstændig **egendriftsbeføjelse** efter [§ 151, stk. 3](#): styrelsen kan af egen drift træffe afgørelse efter bl.a. §§ 47, 67, 104 og 105, når en kommune ikke har truffet de fornødne afgørelser i overensstemmelse med barnets bedste. Beføjelsen er ikke teoretisk – Ankestyrelsen anvendte den i sag 1 og 2 i principmeddelelse 6-25 til at ændre en fortsat anbringelse til permanent og omvendt.

Domstolsprøvelse. [Barnets lov § 147, stk. 1](#) fastslår:

Ankestyrelsens afgørelser efter § 146 og § 151, stk. 3, kan ved henvendelse til Ankestyrelsen, inden 4 uger efter at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, kræves forelagt for retten.

Sagen behandles efter de særlige regler i [retsplejelovens kapitel 43 a](#), jf. [retssikkerhedslovens § 73, stk. 1, nr. 2 og 3](#). Ankestyrelsens afgørelse skal foreligge **inden 8 uger**, og styrelsen skal samtidig oplyse om adgangen til domstolsprøvelse og fristen herfor. Er afgørelsen stadfæstet ved dom, kan fornyet prøvelse kun kræves, hvis sagen på ny har været forelagt Ankestyrelsen ([§ 147, stk. 2](#)).

Tvangsadoption følger et andet spor. Efter [adoptionslovens § 11, stk. 3](#) kan Ankestyrelsens afgørelse efter § 9 kræves indbragt for retten **inden 14 dage** efter modtagelsen eller forkyndelsen – en markant kortere frist end de 4 uger i barnets lov. Ankestyrelsen kan dog fastsætte eller forlænge fristen, når særlige grunde taler for det. Sagen indbringes efter [retsplejelovens kapitel 43 b](#). Afgørelsen skal være skriftlig, udleveres personligt eller forkyndes, og indeholde oplysning om prøvelsesadgangen. Efter [§ 11, stk. 5](#) kan bevilling ikke meddeles, før ankefristen er udløbet uden anke.

Prøvelsens intensitet. Landsretspraksis viser en høj grad af tilbageholdenhed over for den socialfaglige og psykologfaglige vurdering. Standardformuleringen er, at "[l]andsretten er enig i byrettens begrundelse og resultat", og at "[d]et, der er kommet frem for landsretten, kan ikke føre til en anden vurdering" – se fx [BS-56855/2024-VLR](#), [BS-63572/2024-OLR](#) og [BS-10118/2025-VLR](#). Ingen af parterne pålægges sagsomkostninger.

Domstolene prøver derimod **oplysningsgrundlaget** reelt – men i begge retninger. I [BS-28497/2025-OLR](#) fandt Østre Landsret sagen "behørigt og tilstrækkeligt oplyst" og afviste udsættelse på yderligere undersøgelser, mens Højesteret i [BS-17016/2023-HJR](#) hjemviste netop på grund af et "for spinkelt" grundlag. Forskellen ligger i, om myndigheden har foretaget et **fagligt begrundet** valg – eller blot har undladt at oplyse sagen.

Barnets lov § 151, stk. 3

Retssikkerhedsloven § 73, stk. 1

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets hjemvisning af sag om biologiske bedsteforældres samvær med bortadopteret barnebarn	26.10.2023
	Landsretten · Stadfæstelse af tvangsadoption – biologiske forældre fik ikke medhold i krav om supplerende samspilsobservationer	27.01.2026
	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster afgørelse om frigivelse af barn til adoption uden samtykke	03.10.2025
	Landsretten · Østre Landsret stadfæster frigivelse af barn til adoption	17.06.2025
	Landsretten · Vestre Landsrets stadfæstelse af adoption uden samtykke for et barn anbragt uden for hjemmet	21.03.2025
	Ankestyrelsen · Permanent anbringelse: Krav til psykologisk helhedsvurdering, autoriseret psykolog og indstillingens indhold	21.05.2025

§ 19 Sammenfatning – den asymmetriske prøvelse

Praksis på tvangsanbringelsesområdet er præget af en **systematisk asymmetri** mellem materiel og formel prøvelse.

Materielt er tærsklen rummelig og fremadrettet. Forarbejderne til [barnets lov § 47](#) understreger, at der kan gribes ind, før skaden er indtruffet, at anbringelse ikke er »sidste udvej«, og at alternative indsatser ikke behøver at være afprøvet. Landsretterne prøver den socialfaglige og psykologfaglige vurdering med betydelig tilbageholdenhed og stadfæster nærmest rutinemæssigt Ankestyrelsens tvangsadoptionsafgørelser – også når forældrene kan dokumentere reelle forbedringer, jf. [BS-34851/2024-OLR](#) og [BS-63271/2024-VLR](#).

Formelt er prøvelsen streng. Her ligger den reelle retssikkerhedsgaranti – og her taber myndighederne. Mønstrer er entydigt:

Formkrav	Hjemmel	Konsekvens ved brud	Central afgørelse
Kvalificeret flertal (4 af 5)	§ 142, stk. 4	Hovedreglen gælder	13-25
Indstillingens indhold	§ 51	Ugyldighed	10-24
Kvalificeret psykolog, hele undersøgelsen	§ 22, stk. 5 , § 67, stk. 4	Undersøgelsen kan ikke anvendes	16-22, 6-25
Inddragelse af barnet	§ 5, stk. 3	Ugyldighed, medmindre uden betydning	9-25, 22-25
Akutkriteriet ved formandsafgørelse	§ 143, stk. 1	Ophævelse	O-25-98
Udvalgets kompetence bundet af indstillingen	§ 142, stk. 1	Kompetencemangel	6-25 sag 4

Asymmetrien er ikke tilfældig. Når det materielle kriterium – »åbenbar risiko« – nødvendigvis er skønspregt og fremadrettet, er det netop **proceduren**, der må bære legitimiteten. Det er den indsigt, [Betænkning nr. 1212/1990, s. 56](#) formulerede, da den beskrev kritikken af, at "lovgrundlaget er for løst" og "mulighederne for relevant bevisførelse fra forældrenes side er for små".

Tre praktiske hovedpointer for rådgivere:

1. **Angrib formkravene, ikke skønnet.** Sandsynligheden for at få medhold i, at Ankestyrelsen har fejlvurderet forældreevnen, er lav. Sandsynligheden for at få medhold i, at indstillingen ikke redegjorde for overvejede

støtteindsatser, at FKU'en ikke blev udført af én kvalificeret psykolog, at barnet ikke blev inddraget, eller at flertallet manglede, er markant højere.

2. **Se på støttens faktiske iværksættelse.** Sag 3 i 30-22 er skabelonen: har kommunen ikke iværksat den støtte, som FKU'en selv anbefalede, kan varighedsprognosen ikke bære en tvangsadoption. Ved to forældremyndighedsindehavere skal kravet være opfyldt for **begge**.
3. **Tjek tidslinjen for psykologkravet.** Efter [lov nr. 716 af 20. juni 2025](#) kræves fra 1. januar 2026 en psykolog med praksisuddannelse (klinisk psykolog) – ikke blot en autoriseret psykolog. Praksis fra 16-22 og 6-25 om, at **alle dele** af undersøgelsen skal udføres af samme kvalificerede psykolog, består uændret.

Afslutningsvis: kontinuitetshensynet, som [Betænkning nr. 1212/1990, s. 27-28](#) gjorde til områdets almene referenceramme, er i dag den tungeste retlige faktor. Det bærer den permanente anbringelse efter § 67, det bærer tvangsadoptionen efter adoptionslovens § 9, stk. 3, og det er den formulering, domstolene griber til, når indgrebet skal begrundes over for **EMRK artikel 8**. Men det er værd at huske betænkningens egen advarsel imod at basere indsatsen "alene på én psykologisk teoridannelse" ([s. 29](#)) – og at udvalgets forslag udtrykkeligt ikke indebar "noget brud" med den danske tradition for at støtte samvær mellem barn og forældre efter anbringelse ([s. 31](#)).

LOV	Adoptionsloven § 9, stk. 3	Barnets lov § 5, stk. 3	Barnets lov § 47, stk. 1
	Barnets lov § 51	Barnets lov § 142, stk. 1, 4	
PRAKSIS	Landsretten · Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption uden forældrenes samtykke		
			22.04.2025
	Landsretten · Landsretten stadfæster adoption uden samtykke trods positiv udvikling i samvær mellem mor og barn		
			24.01.2025
	Ankestyrelsen · Inddragelse af barnet eller den unge i sager om økonomiske ydelser efter barnets lov		
			09.01.2026
	Ankestyrelsen · Kvalificeret flertal ved fastsættelse af genbehandlingsfrist for anbringelse uden samtykke efter barnets lov		
			03.07.2025
	Ankestyrelsen · Inddragelse af barnet/ungen: Betingelser for at fravige kravet om direkte kontakt i Barnets lov		
			03.06.2025
	Ankestyrelsen · Permanent anbringelse: Krav til psykologisk helhedsvurdering, autoriseret psykolog og indstillingens indhold		
			21.05.2025
	Ankestyrelsen · Særligt høje krav til kommunens indstilling ved anbringelse uden samtykke af ufødt barn umiddelbart efter fødslen (Garantiforskrift)		
			01.01.2024
	Ankestyrelsen · Krav om Autoriseret Psykolog ved Forældrekompetenceundersøgelser: Den Autoriserede Psykolog Skal Udføre Alle Undersøgelsesdele		
			01.01.2022
	Ankestyrelsen · Adoption uden samtykke: Krav til dokumentation og prognosevurdering af varigt nedsat forældreevne hos førstegangsforældre		
			01.01.2022
	Ankestyrelsen · Krav om akut behov ved foreløbig beslutning om tvangsmæssig undersøgelse		
			01.01.1998

REFERENCE Lovgrundlag

7 paragraffer

Adoptionsloven § 9	stk. 2-4	Barnets lov § 47	stk. 1
Barnets lov § 50	stk. 1-5	Barnets lov § 51	stk. 1
Barnets lov § 67	stk. 1	Barnets lov § 142	stk. 4
Barnets lov § 147	stk. 1		

MATERIALE Citerede afgørelser

35 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

5

26.10.2023	Højesterets hjemvisning af sag om biologiske bedsteforældres samvær med bortadopteret barnebarn	3990-4822
21.02.2023	Hjemvisning af sag om samvær efter tvangsadoption grundet utilstrækkeligt oplysningsgrundlag og EMRK artikel 8	bs-25683-2022-hjr
23.08.2021	Adoption uden samtykke og overholdelse af Menneskerettighedskonventionens artikel 8	bs-4139-2021-hjr
08.03.2021	Adoption uden samtykke og midlertidig placering af barn hos adoptanter i forhold til EMRK	bs-41118-2020-hjr
18.02.2019	Højesterets stadfæstelse af bortadoption uden samtykke af hensyn til barnets tarv og tilknytning til plejefamilie	106-2018

LANDSRETTE · ANKEINSTANS

8

31.03.2026	Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption af spædbarn uden biologiske forældres samtykke	10710-12718
27.01.2026	Stadfæstelse af tvangsadoption – biologiske forældre fik ikke medhold i krav om supplerende samspilsobservationer	10711-12719
03.10.2025	Vestre Landsret stadfæster afgørelse om frigivelse af barn til adoption uden samtykke	10333-12145
17.06.2025	Østre Landsret stadfæster frigivelse af barn til adoption	9774-11421
27.05.2025	Landsretten stadfæster afgørelse om adoption af barn uden forældrenes samtykke	10131-11887
22.04.2025	Vestre Landsret stadfæster tvangsadoption uden forældrenes samtykke	10558-12459
21.03.2025	Vestre Landsrets stadfæstelse af adoption uden samtykke for et barn anbragt uden for hjemmet	9744-11377
24.01.2025	Landsretten stadfæster adoption uden samtykke trods positiv udvikling i samvær mellem mor og barn	9730-11360

ANKESTYRELSEN · NÆVN / KLAGEINSTANS

22

09.01.2026	Inddragelse af barnet eller den unge i sager om økonomiske ydelser efter barnets lov	22-25
03.07.2025	Kvalificeret flertal ved fastsættelse af genbehandlingsfrist for anbringelse uden samtykke efter barnets lov	13-25
03.06.2025	Inddragelse af barnet/ungen: Betingelser for at fravige kravet om direkte kontakt i Barnets lov	9-25
21.05.2025	Permanent anbringelse: Krav til psykologisk helhedsvurdering, autoriseret psykolog og indstillingens indhold	6-25

16.12.2024	Børne- og ungeudvalgets kompetence ved stærkt begrænset samvær – krav om fastsættelse af periode, hyppighed og interval	27-24
01.01.2024	Særligt høje krav til kommunens indstilling ved anbringelse uden samtykke af ufødt barn umiddelbart efter fødslen (Garantiforskrift)	10-24
01.01.2024	Forlænget genbehandlingsfrist ved anbringelse uden samtykke for ufødte børn og børn under 1 år	22-24
01.01.2023	Krav til informeret samtykke ved frivillig anbringelse af børn og unge	26-23
01.01.2022	Adoption uden samtykke: Krav til dokumentation og prognosevurdering af varigt nedsat forældreevne hos førstegangsførelse	30-22
01.01.2022	Krav om Autoriseret Psykolog ved Forældrekompetenceundersøgelser: Den Autoriserede Psykolog Skal Udføre Alle Undersøgelsesdele	16-22
01.01.2022	Kompetence til at fastsætte hyppighed af samvær, når det begrænses til mindre end én gang om måneden	37-22
01.01.2016	Krav til indstilling og opsættende virkning ved ændring af anbringelsessted uden samtykke	3-16
01.01.2016	Ugyldighed af tidsbegrænset anbringelse og krav om korrekt sagsbehandling ved ophør og hjemgivelse	76-16
01.01.2016	Varighed af midlertidigt anbringelsessted: Flytning efter 4 måneder anses som ændring af anbringelsessted	16-16
01.01.2014	Bortfald af akut anbringelse: Hjemmel til hjemgivelse og hjemgivelsesperiode, når Børn og Unge-udvalget ikke godkender formandsafgørelse	84-14
01.01.2013	Kommunens pligt til at fastsætte hjemgivelsesperiode ved ophør af anbringelse	96-13
01.01.2013	Afslag på at iværksætte ny forældrekompetenceundersøgelse er en processuel beslutning uden klageadgang til det sociale nævn	94-13
01.01.2009	Anbringelse uden samtykke: Behov for fastholdelse i behandling trods borgerens samtykke	170-09
01.01.2006	Anbringelse uden samtykke: Vold begået af andre end forældremyndighedsindehaveren er omsorgssvigt, ikke voldsparagraffen	C-56-06
01.01.2000	Formand for Børn og unge-udvalget var ikke inhabil ved godkendelse af foreløbig beslutning om anbringelse	C-44-00
01.01.1999	Bortfald af tvangsanbringelse: Kommunalt medvirket hjemmeophold i tre uger ophævede udvalgsbeslutning	C-5-99
01.01.1998	Krav om akut behov ved foreløbig beslutning om tvangsmæssig undersøgelse	0-25-98

Betænkning om de retlige rammer for indsatsen over for børn og unge

nr. 1212 · 1990 · Socialministeriet

12

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over værgemål (og den ophævede umyndiggørelse)

Iværksættelse, omfang og ophør – fra umyndiggørelse til et fleksibelt værgemålssystem

Version 1 · Opdateret 6. jun. 2026 · 5 afgørelser · 2019–2022

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Værgemål for voksne er reguleret i værgemålsloven (lov nr. 388 af 14. juni 1995, i kraft 1. januar 1997), der afskaffede den gamle umyndiggørelsesfigur og indførte et trindeligt system: almindeligt værgemål uden handleevnefratagelse (§ 5), handleevnefratagelse (§ 6) og samværgemål (§ 7). Systemet bygger på et grundlæggende proportionalitetsprincip – indgrebet skal afpasses individuelt og må ikke være mere omfattende end nødvendigt. Praksis fra Højesteret, landsretterne og Familieretshuset viser, at § 5-værgemål er langt det mest anvendte, mens handleevnefratagelse efter § 6 kræver konkret fare for væsentlig formueforringelse, og § 46 beskytter også personer uden formelt værgemål mod aftaler, de på grund af psykisk tilstand ikke evnede at forstå rækkevidden af.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01 Umyndiggørelse er ophævet i dansk ret siden 1. januar 1997 – den binære myndig/umyndig-status er erstattet af et fleksibelt, trindeligt værgemålssystem.
- 02 Værgemål efter § 5 forudsætter tre kumulative betingelser: et retligt kriterium (ude af stand til at varetage sine anliggender), et medicinsk kriterium (sindssygdom, svær demens, hæmmet psykisk udvikling eller lignende) og et behovskriterium.
- 03 Personer under § 5-værgemål er myndige – værgerne supplerer, men den pågældende bevarer sin retlige handleevne.
- 04 Handleevnefratagelse efter § 6 er et nødvendighedskrav: det skal være nødvendigt for at hindre, at formue, indkomst eller andre økonomiske interesser udsættes for fare for at forringes væsentligt, eller for at hindre økonomisk udnyttelse.
- 05 Siden 2019 kan handleevnefratagelse efter § 6 begrænses til bestemte aktiver eller anliggender (delvis handleevnefratagelse), hvorved den pågældende forbliver myndig for øvrige dispositioner.
- 06 Samværgemål efter § 7 (det tidl. lavværgemål) kræver den pågældendes egen anmodning – værge og den pågældende handler i forening, og den pågældende bevarer fuld retlig handleevne.

- 07** Værgemålets omfang skal afpasses efter den pågældendes behov og må ikke være mere omfattende end nødvendigt (mindste middels princip), jf. § 8.
- 08** Aftaler er efter § 46 ikke bindende, hvis det må antages, at de er indgået af en person, der på grund af sindssygdom, hæmmet psykisk udvikling eller lignende manglede evnen til at handle fornuftsmæssigt – bestemmelsen gælder uafhængigt af, om den pågældende formelt er under værgemål.
- 09** Højesteret (Sag 61/2021) fastslog, at en psykisk udviklingshæmmet person med mentalt niveau svarende til en 7-årig var beskyttet af § 46 mod lånoptagelse efter NemID-misbrug, uanset at han ikke var under økonomisk værgemål.
- 10** Afgørelser om handleevnefratagelse efter § 6 træffes altid af retten; øvrige værgemålsafgørelser træffes administrativt af Familieretshuset og kan indbringes for familieretten.
- 11** Familieretshuset (tidl. Statsforvaltningen) er den administrative myndighed for iværksættelse, ændring og ophævelse af værgemål, og værgens vederlag og administration er reguleret i bekendtgørelse (B20250096105).
- 12** 2025-reformen indfører en øvre grænse på 50 værgemål per fast værge (undtagelsesvis 75) og initiativer til at nedbringe sagsbehandlingstider.
- 13** FN's handicapkonvention (CRPD) art. 12 kræver støtteforanstaltninger frem for substitueret beslutningstagning – dansk ret fastholder dog handleevnefratagelse som ultima ratio.

§ 1 Fra umyndiggørelse til værgemål – den historiske reform

Figuren "umyndiggørelse" findes ikke længere i gældende dansk ret. Umyndiggørelse var hjemlet i den gamle myndighedslov og blev ophævet ved vedtagelsen af [værgemålsloven](#) (lov nr. 388 af 14. juni 1995), der trådte i kraft 1. januar 1997. Reformen byggede på Justitsministeriets myndighedslovsudvalg, [Betænkning nr. 1247/1993 om værgemål](#), der anbefalede at afskaffe den binære myndig/umyndig-status til fordel for et fleksibelt system med graduerede indgrebsniveauer.

Den centrale kritik af den gamle ordning var, at umyndiggørelse var et "alt eller intet"-indgreb: blev man umyndiggjort i formueretlig henseende, mistede man al retlig handleevne. Det nye system er derimod bygget op som en trappe med stigende indgreb:

- **§ 5-værgemål** (almindeligt værgemål): Værgen handler på den pågældendes vegne, men vedkommende bevarer sin retlige handleevne og forbliver myndig.
- **§ 6-handleevnefratagelse**: Retlig handleevne fratages helt eller – siden 2019-reformen – delvist. Den pågældende kan ikke selv forpligte sig ved retshandler i det omfang, fratagelsen dækker.
- **§ 7-samværgemål**: Frivilligt samarbejde på den pågældendes egen anmodning, hvor værge og den pågældende handler i forening.

Som forarbejderne til [værgemålslovens § 5](#) udtrykker det:

"Grundmodellen i den foreslåede nye værgemålsordning er lovforslagets § 5. Bestemmelsen omhandler de værgemål, som må antages at blive de mest almindelige for voksne personer."

En agent, der citerer "umyndiggørelse" som en gældende retlig figur, citerer derfor en regel, der har været ophævet i snart 30 år. Begrebet er kun relevant ved sager om dispositioner truffet før 1997 eller ved historiske/forarbejdsræssige sammenligninger.

LOV

Værgemålsloven § 5

Værgemålsloven § 6

Værgemålsloven § 7

§ 2 Betingelser for iværksættelse af § 5-værgemål

Iværksættelse af værgemål efter [værgemålslovens § 5](#) forudsætter, at tre kumulative betingelser er opfyldt:

- **Et retligt kriterium:** Den pågældende skal være ude af stand til at varetage sine anliggender. Forarbejderne forudsætter, at der "må være tale om en betydelig fravigelse fra det normale".
- **Et medicinsk kriterium:** Sindssygdom (herunder svær demens), hæmmet psykisk udvikling eller anden form for alvorligt svækket helbred. Betegnelsen "svær demens" blev fremhævet som nyt i loven, fordi denne gruppe formentlig er den, der har "størst behov for bistand til varetagelse af egne anliggender".
- **Et behovskriterium:** Der skal være et konkret behov for værgemålet – det er ikke tilstrækkeligt, at den medicinske betingelse er opfyldt.

Efter [§ 5, stk. 2](#) kan værgemål også iværksættes efter den pågældendes *egen anmodning*, hvis vedkommende på grund af sygdom eller stærkt svækket tilstand er uegnet til at varetage sine økonomiske anliggender. Her stilles der ikke lige så strenge krav til beviset for tilstanden.

Værgemålet kan efter [§ 5, stk. 3](#) begrænses til økonomiske forhold, bestemte aktiver, personlige forhold eller bestemte personlige anliggender. Adgangen til begrænsning er central for lovens proportionalitetsprincip – værgemålet kan fx indskrænkes til en beholdning af værdipapirer, en fast ejendom eller et spørgsmål om flytning til plejehjem.

Retssikkerhedsvejledningen (Social- og Ældreministeriet) sammenfatter processen: kommunen kan indgive anmodning om personligt værgemål til Familieretshuset, der indhenter lægeerklæring og partshører den pågældende, inden afgørelse træffes. Familieretshuset er ikke bundet af den foreslåede værgemålstype i ansøgningen.

LOV

Værgemålsloven § 5, stk. 1, 2, 3

§ 3 Handleevnefratagelse efter § 6 – nødvendighedskravet og 2019-reformen

Handleevnefratagelse efter [værgemålslovens § 6](#) er det mest indgribende instrument i det nuværende system og svarer indholdsmæssigt mest til den gamle umyndiggørelse. Det forudsætter:

1. At betingelserne for [§ 5-værgemål](#) er opfyldt, og at der tillige er truffet afgørelse om værgemål omfattende *alle* økonomiske forhold.

2. At fratagelsen er **nødvendig** for at hindre, at den pågældende udsætter sin formue, indkomst eller andre økonomiske interesser for fare for at forringes *væsentligt*, eller for at hindre *økonomisk udnyttelse*.

Forarbejderne fremhæver, at bestemmelsen især retter sig mod "de svage, der udviser aktiv adfærd":

"Hovedeksemplet er sindssyge, som under maniske perioder vil kunne træffe vidtrækkende skadelige økonomiske dispositioner, men der vil også kunne være behov for at fratage de aktive demente, psykisk udviklingshæmmede og skizofrene den retlige handleevne."

2019-reformen – delvis handleevnefratagelse: Ved ændringslov (2018-reformen, ikrafttræden 1. januar 2019) blev det muligt at begrænse handleevnefratagelsen til bestemte aktiver eller anliggender, jf. § 6, stk. 1, 2. pkt.. Som forarbejderne forklarer:

"Det foreslås at gøre muligheden for fratagelse af den retlige handleevne mere fleksibel, således at værgemål i videre omfang end i dag vil kunne skræddersys og begrænses til lige netop det, der er nødvendigt for at beskytte den pågældende person."

Fratagelsen kan fx angå dispositioner over fast ejendom, biler, køb på kredit eller lån, eller aftaler over en bestemt beløbsgrænse. Den delvise fratagelse betyder, at den pågældende forbliver **myndig** for øvrige dispositioner, jf. § 6, stk. 2, 2. pkt.. Dette var samtidig en løsning på valgretsproblemet – personer med delvis handleevnefratagelse bevarer deres valgret.

Afgørelser om handleevnefratagelse efter § 6 træffes altid af **retten** (familieretten under byretten), ikke af Familieretshuset administrativt. Afgørelsen tinglyses, jf. § 6, stk. 3.

LOV

Værgemålsloven § 6, stk. 1, 2, 3

§ 4 Samværgemål efter § 7 og mindste middels princip (§ 8)

Værgemålslovens § 7 viderefører det tidligere lavværgemålsinstitut i en ny form: **samværgemål**. Hovedbetingelsen er, at den pågældende *selv anmoder* om værgemålet, og at behovet skyldes uerfarenhed, svækket helbred eller lignende. Målgruppen er fx personer med legemlige sygdomme som afasi, personer med hæmmet psykisk udvikling eller psykisk syge, der har behov for hjælp til at administrere formuen.

Retsvirkningerne er, at værgen og den pågældende handler **i forening** i de omfattede anliggender – den pågældende bevarer sin retlige handleevne fuldt ud og forbliver myndig. Samværgemålet kan begrænses til bestemte aktiver eller anliggender, jf. § 7, stk. 2.

Som forarbejderne præciserer, skal Familieretshuset ved behandlingen vurdere, om den pågældende:

"er i stand til at give udtryk for sit ønske om værgemålet under et personligt fremmøde [...] Det må også vurderes, hvorledes den pågældende skønnes at ville virke i et samarbejde."

Værgemålslovens § 8 kodificerer det gennemgående **mindste middels princip**: værgemålet skal afpasses efter den pågældendes behov og "må ikke være mere omfattende end nødvendigt". Det kan tidsbegrænses. Forarbejderne til § 5, stk. 3, fremhæver, at dette princip også gælder inden for det enkelte værgemål – fx kan et § 5-værgemål begrænses til salg af fast ejendom, flytning til plejehjem eller forvaltning af en bestemt del af formuen.

LOV

Værgemålsloven § 7

Værgemålsloven § 8

§ 5 Ugyldighed af aftaler – §§ 45 og 46 i praksis

Værgemålsloven indeholder to ugyldighedsregler:

- [§ 45](#): Aftaler indgået af personer, der er umyndige (dvs. under handleevnefratagelse efter [§ 6](#)), er ugyldige.
- [§ 46](#): Aftaler er ikke bindende, hvis det må antages, at de er indgået af en person, der på grund af sindssygdom, hæmmet psykisk udvikling, forbigående sindsforvirring eller lignende *manglede evnen til at handle fornuftsmæssigt*.

[§ 46](#) har et særligt bredt anvendelsesområde, idet bestemmelsen finder anvendelse **uafhængigt** af, om den pågældende formelt er under værgemål. Som forarbejderne forudser:

"At der som et led i nyordningen efter [lovforslagets § 5](#) kan iværksættes værgemål uden fratrækelse af handleevne [...] vil muligt medføre et udvidet anvendelse af bestemmelsen."

Den principielle Højesteretsafgørelse er [Sag 61/2021](#), afsagt 17. november 2021. A var mentalt udviklingshæmmet med et funktionsniveau svarende til en 7-årig. Han var *ikke* under økonomisk værgemål, men modtog ugentlig bistand fra en kommunal hjemmevejleder. En ukendt person pressede A via Messenger til at udlevere sine NemID-oplysninger under løfte om sex. Herefter optog tredjemand et lån på 13.400 kr. hos Ekspres Bank A/S. Fogedretten og landsretten havde fremmet fogedsagen, men Højesteret omgjorde:

"Højesteret finder på denne baggrund, at det må antages, at A på grund af hæmmet psykisk udvikling har været ude af stand til at forstå de økonomiske konsekvenser af at udlevere sine NemID-oplysninger til en anden og konsekvenserne af at optage lån."

Højesteret foretog en **helhedsvurdering**: A's mentale niveau, hans praktiske begrænsninger (økonomi struktureret med kontokig og ugentlige lommepenge) og hans manglende evne til at overskue økonomiske konsekvenser. Det var ikke afgørende, at A var bevidst om, at han ikke burde udlevere oplysningerne – det afgørende var hans manglende evne til at fatte rækkevidden.

Afgørelsen skal ses i sammenhæng med Højesterets samtidige praksis om NemID-misbrug, herunder [Sag 82/2018](#) og [Sag 87/2018](#) (begge 8. januar 2019), hvor raske personer blev fundet aftaleretligt forpligtede for NemID-misbrug på grund af grov uagtsomhed, samt [BS-10923/2020-HJR](#) (26. februar 2021), hvor en indehaver blev frifundet, fordi samlevers aktive manipulation af e-Boks og NemKonto var den egentlige årsag. [Sag 61/2021](#) tilføjer en ekstra dimension: selv om A som udgangspunkt hæftede aftaleretligt, trumfede [§ 46](#) denne hæftelse, fordi hans psykiske tilstand betød, at han ikke *evnede* at forstå konsekvenserne.

I forlængelse heraf afviste Højesteret i [BS-33/2021-HJR](#) (24. juni 2022) tvangsfuldbyrdelse af et lån hos Basisbank, hvor en psykisk udviklingshæmmet person ligeledes havde fået sine NemID-oplysninger misbrugt.

LOV

Værgemålsloven § 45

Værgemålsloven § 46, stk. 1

PRAKSIS

Højesteret · Højesteret stadfæster afvisning af tvangsfuldbyrdelse pga. betænkelighed ved NemID-misbrug

24.06.2022

Højesteret · Værgemålslovens § 46 beskytter psykisk udviklingshæmmede mod økonomiske forpligtelser ved udlevering af NemID-oplysninger

17.11.2021

Højesteret · NemID-indehavers hæftelse og erstatningsansvar ved samlevers misbrug af digital signatur til låneoptagelse	26.02.2021
Højesteret · Hæftelse for digitalt gældsbrev ved tredjemands misbrug af NemID efter uagtsom udlevering af oplysninger	08.01.2019
Højesteret · Hæftelse ved misbrug af NemID til optagelse af lån: Betydningen af uagtsomhed ved udlevering af personlige oplysninger	08.01.2019

§ 6 Processuelle regler – Familieretshuset, familieretten og klageadgang

Alle værgemålssager starter i **Familieretshuset** (tidl. Statsforvaltningen, og før det statsamtterne). Anmodning om iværksættelse, ændring eller ophævelse af værgemål kan efter [værgemålslovens § 16](#) fremsættes af:

- Den pågældende selv
- Ægtefælle, børn, forældre, søskende eller andre nærmeste
- Værgen eller en særlig værger
- Kommunalbestyrelsen
- Regionsrådet
- Politidirektøren

Familieretshuset sørger for sagens oplysning, herunder indhentelse af lægeerklæring og partshøring af den pågældende. Inden afgørelse træffes, har den pågældende ret til at gøre sig bekendt med grundlaget for den påtænkte afgørelse, jf. [§ 19, stk. 1](#).

Som Vejledning om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten (Social- og Ældreministeriet, 2019) præciserer:

"Afgørelser om værgemål med fratagelse af den retlige handleevne (tidligere umyndiggørelse) træffes altid af retten. I disse sager skal retten sørge for sagens oplysning."

For øvrige værgemålsafgørelser ([§ 5](#) og [§ 7](#)) træffer Familieretshuset afgørelsen administrativt, medmindre det findes betænkeligt at behandle sagen administrativt – typisk når den pågældende **protesterer**. Familieretshusets afgørelser kan indbringes for **familieretten** (under byretten), hvis afgørelse igen kan kæres til landsretten.

De nærmere regler om sagsbehandlingen er fastsat i [bekendtgørelse om behandling af værgemåls- og værgesager samt om faste værger og værgens vederlag m.v.](#) (B20250096105). Bekendtgørelsen regulerer bl.a.:

- Meddelelsespligt til den pågældende om anmodningen
- Vejledning og bekræftelse af anmodningen ved [§ 5, stk. 2-](#) og [§ 7-sager](#) (personligt møde)
- Meddelelse til forvaltningsafdelinger om beskikkelse af værger
- Antagelse, fratagelse og bortfald af hvervet som fast værger (70-års grænse, konkurs mv.)
- Vederlag: grundtakst 500 kr./time, op til faste beløb afhængig af værgemålstype (fx 6.000 kr. for værgemål begrænset til flytning i plejebolig, 5.000 kr. for salg af fast ejendom)

LOV

[Værgemålsloven § 16](#)[Værgemålsloven § 19, stk. 1](#)

§ 7 Seneste reformer – 2025-pakken og sagsbehandlingstider

Værgemålsloven har gennemgået en række ændringer siden den trådte i kraft. De vigtigste nyere reformer er:

2019-reformen (ikrafttræden 1. januar 2019): Indførte mulighed for *delvis* handleevnefratagelse efter § 6 og sikrede, at personer med delvis fratagelse bevarer valgret. Baggrunden var bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom i sagen Alajos Kiss mod Ungarn (2010), der kritiserede automatisk fratagelse af valgret ved værgemål, samt dansk debat om CRPD art. 12.

2019-familieretsreformen: Overførte kompetencen fra Statsforvaltningen til det nyoprettede Familieretshus (ikrafttræden 1. april 2019).

2025-reformen (ikrafttræden 1. juli 2025): Ved lov om ændring af værgemålsloven (L 199, vedtaget 2025) indfører lovgiver en **øvre grænse** for antal værgemål per fast værge:

En værge må ikke beskikkes i mere end 50 værgemål. Der kan ske beskikkelse i op til 75 værgemål, hvis særlige forhold tilsiger det.

Baggrunden er at nedbringe sagsbehandlingstider i Familieretshuset og sikre kvaliteten i den enkelte værges arbejde. Faste værger, der på ikrafttrædelsestidspunktet har flere end 75 værgemål, omfattes af en overgangsordning.

Afgrænsning til andre retlige rammer: Forældremyndighed og bopæl/samvær over mindreårige hører under [forældremyndighed](#) og [bopæl-og-samvær](#). Tvangsanbringelse af børn hører under [tvangsanbringelse](#). Tvangsindlæggelse og bæltefiksering i psykiatrien hører under [psykiatriloven-tvang](#). Fremtidsfuldmagter (indført ved [lov om fremtidsfuldmagter](#), ikrafttræden 2017) er et privatretligt alternativ til værgemål, hvor en myndig person selv udpeger en fuldmægtig til at handle på sine vegne, hvis vedkommende senere mister evnen – dette institut er ikke dækket i denne oversigt.

LOV

Værgemålsloven § 11, stk. 2

§ 8 Konventionsfladen – CRPD art. 12 og EMD-praksis

Værgemålsretten opererer inden for en betydelig konventionsmæssig ramme.

FN's handicapkonvention (CRPD), ratificeret af Danmark i 2009, indeholder i art. 12 et krav om, at stater skal anerkende lige retlig handleevne for personer med handicap og etablere *støtteforanstaltninger* frem for substitueret beslutningstagning. CRPD-komiteen har gentagne gange kritiseret stater – herunder Danmark – for at opretholde tvungne fratagelser af retlig handleevne. Dansk ret fastholder dog handleevnefratagelse efter § 6 som *ultima ratio*, og den danske regering har argumenteret for, at systemet med sin trindeling og proportionalitetskrav lever op til konventionens krav i substansen.

Den reformdiskussion, som CRPD har skabt, er dog en medvirkende årsag til 2019-reformen, der indførte delvis handleevnefratagelse – et skridt i retning af mere individuelt tilpassede indgreb.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) har behandlet valgretten for personer under værgemål. I sagen Alajos Kiss mod Ungarn (2010) fastslog Storkammeret, at en generel og automatisk fratagelse af valgret for alle under værgemål var uproportional og i strid med EMRKs Tillægsprotokol 1, art. 3. I den danske sag Strøbye og Rosenlind mod Danmark (2. februar 2021) afviste EMD imidlertid, at den daværende danske

ordning – hvor fuld handleevnefratagelse efter § 6 automatisk medførte tab af valgret – var i strid med konventionen, under henvisning til at den danske ordning var mindre vidtrækkende end den ungarske. Den efterfølgende 2019-lovændring sikrede dog, at delvis handleevnefratagelse kan bevare valgretten.

§ 9 Sammenfatning af praksismønstre og hovedprincipper

Den samlede praksis om værgemål for voksne kan sammendestilleres i følgende hovedprincipper:

- **Umyndiggørelse er fortid:** Begrebet har ingen plads i gældende ret og skal ikke citeres som en aktuell retlig figur.
- **§ 5-værgemål er normen:** Det er den mest udbredte form og dækker ældre med demens, voksne med udviklingshandicap og personer med svær psykisk lidelse.
- **Handleevnefratagelse kræver nødvendighed:** Det er ikke tilstrækkeligt, at den pågældende har behov for hjælp – der skal foreligge *konkret fare* for væsentlig formueforringelse eller økonomisk udnyttelse.
- **Proportionalitetsprincippet er gennemgående:** Værgemålet skal afpasses individuelt, kan begrænses til bestemte aktiver/anliggender, og kan tidsbegrænses.
- **§ 46 er en sikkerhedsventil med selvstændig rækkevidde:** Bestemmelsen beskytter også personer *uden* formelt værgemål. Højesterets afgørelse i Sag 61/2021 er retningsgivende for den helhedsvurdering, der skal foretages.
- **Processen er todelt:** Familieretshuset afgør administrativt (§ 5, § 7), retten afgør handleevnefratagelse (§ 6). Afgørelser kan indbringes for familieretten.
- **Reformtempoet er stigende:** 2019-reformen (delvis fratagelse), familieretsreformen (Familieretshuset), 2025-reformen (grænse for antal værgemål) og fremtidsfuldmagtsalternativet vidner om et retsområde i løbende udvikling under konventionsmæssigt pres.

Indgrebsniveau	Lovhjemmel	Retlig handleevne	Afgørelsesmyndighed
Almindeligt værgemål	§ 5	Bevares (myndig)	Familieretshuset
Delvis handleevnefratagelse	§ 6, stk. 1, 2. pkt.	Bevares delvist (myndig)	Retten
Fuld handleevnefratagelse	§ 6, stk. 1, 1. pkt.	Fratages (umyndig)	Retten
Samværgemål	§ 7	Bevares (myndig)	Familieretshuset

LOV

[Værgemålsloven § 5](#)[Værgemålsloven § 6](#)[Værgemålsloven § 7](#)[Værgemålsloven § 46](#)

PRAKSIS

Højesteret · Værgemålslovens § 46 beskytter psykisk udviklingshæmmede mod økonomiske forpligtelser ved udlevering af NemID-oplysninger

17.11.2021

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Værgemålsloven § 5	Værgemålsloven § 6
Værgemålsloven § 7	Værgemålsloven § 8
Værgemålsloven § 45	Værgemålsloven § 46

MATERIALE Citerede afgørelser

5 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

5

24.06.2022	Højesteret stadfæster afvisning af tvangsfuldbyrdelse pga. betænkelighed ved NemID-misbrug	2697-3212
17.11.2021	Værgemålslovens § 46 beskytter psykisk udviklingshæmmede mod økonomiske forpligtelser ved udlevering af NemID-oplysninger	61-2021
26.02.2021	NemID-indehavers hæftelse og erstatningsansvar ved samlevers misbrug af digital signatur til låneoptagelse	bs-10923-2020-hjr
08.01.2019	Hæftelse for digitalt gældsbrief ved tredjemands misbrug af NemID efter uagtsom udlevering af oplysninger	82-2018
08.01.2019	Hæftelse ved misbrug af NemID til optagelse af lån: Betydningen af uagtsomhed ved udlevering af personlige oplysninger	87-2018

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning om værgemål - afgivet af Justitsministeriets myndighedslovsudvalg (Betænkning nr. 1247)

nr. 1247 · 1993 · Justitsministeriet

13

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over ægtepagter og særeje

Aftalefrihedens grænser, aktualitetskrav og tilsidesættelse efter aftaleloven § 36

Version 2 · Opdateret 15. jul. 2026 · 16 afgørelser · 2006-2026

[Læs online](#)**INTRODUKTION**

Ægtepagten er det eneste retlige instrument, hvormed ægtefæller kan etablere særeje eller på anden måde fravige udgangspunktet om, at delingsformuen deles ligeligt ved separation, skilsmisse eller død. Denne oversigt samler praksis om oprettelse, fortolkning, ændring og tilsidesættelse af ægtepagter samt grænsefladen til bodelingsaftaler efter ægtefælleloven § 32. Retsstillingen hviler på et strengt form- og tinglysningskrav (§ 20), en udtømmende typebegrænsning af de tilladte særejeformer (§ 12) og et samspil med de almindelige ugyldighedsregler, navnlig aftaleloven § 36 og Danske Lov 5-1-2. Højesteret har med U.2017.3251H og BS-29807/2025-HJR sat de ydre rammer for henholdsvis tidsafhængige kompensationsmodeller og aktualitetskravet for bodelingsaftaler.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01 Særeje og enhver anden fravigelse af udgangspunktet om lighedeling af delingsformuen kan kun etableres ved ægtepagt, der skal være skriftlig, underskrevet af begge ægtefæller og tinglyst i personbogen, jf. ægtefælleloven § 20.
- 02 Ægtepagter er underlagt en typebegrænsning: ægtefæller kan kun aftale de særejeformer, loven udtømmende opregner i ægtefælleloven § 12 – vilkår uden for kataloget er ugyldige.
- 03 Højesteret afviste i U.2017.3251H et tidsafhængigt kompensationsvilkår, der reelt overførte særeje fra den ene ægtefælle til den anden i takt med ægteskabets længde; sådanne frie kompensationsmodeller falder uden for det aftalelige.
- 04 Tinglysning gør ikke ægtepagten materielt gyldig – en ægtefælle kan fortsat gøre gældende, at et vilkår er ugyldigt eller skal tilsidesættes efter aftaleloven § 36.
- 05 En aftale om formuedeling, der ikke er tinglyst som ægtepagt, kan kun indgås gyldigt som bodelingsaftale efter ægtefælleloven § 32, når separation eller skilsmisse er aktuel og konkret forestående.
- 06 Højesteret fastslog i BS-29807/2025-HJR, at utinglyste bodelingsaftaler indgået ca. 4½ måned før skilsmisseansøgningen ikke var indgået, mens separation/skilsmisse var aktuel, og derfor var ugyldige.

- 07** Domstolene tilsidesætter regelmæssigt efter aftaleloven § 36 ægtepagter og bodelingsaftaler, der er oprettet umiddelbart før en planlagt separation og væsentligt forringer den økonomisk svagere ægtefælles stilling.
- 08** En ægtepagt eller disposition med det formål at unddrage formue fra en tidligere ægtefælles bodelingskrav eller fra kreditorer kan tilsidesættes som stridende mod lov og ærbarhed, jf. Danske Lov 5-1-2, og en gaveægtepagt kan omstødes i konkurs efter konkursloven § 64.
- 09** Personskadeerstatning og lignende personlige erstatninger kan udtages forlods efter ægtefælleloven § 36, også når midlerne er anvendt til at indfri fælles pantegæld, så længe de kan anses for at være 'i behold' – og modtageren bærer bevisbyrden.
- 10** Selv hvor et ægtepagtsvilkår tilsidesættes, kan den ægtefælle, der havde indrettet sig efter det, tilkendes en særejekompensation, hvis ægtepagten tilsigtede at sikre den pågældende økonomisk.
- 11** En bodelings- eller bidragsaftale indgået under psykisk pres eller uden tilstrækkelig økonomisk indsigt kan tilsidesættes, men efterfølgende uafhængig advokatrådgivning og et bevidst valg taler for, at aftalen opretholdes.

Ægtepagten som eneste vej til særeje: form-, tinglysnings- og typekrav

§ 1

Under [ægtefælleloven § 1](#) råder hver ægtefælle under ægteskabet over sin egen formue, men ved separation, skilsmisse eller død er udgangspunktet, at nettoformuen (delingsformuen) deles ligeligt. Den eneste måde, ægtefæller kan fravige dette og etablere særeje på, er ved **ægtepagt**.

En ægtepagt er efter [ægtefælleloven § 20](#) kun gyldig, når den er *underskrevet af begge ægtefæller og tinglyst i personbogen*. Kravene er gyldighedsbetingelser både mellem ægtefællerne og over for tredjemand, og en ægtepagt kan efter [§ 21](#) kun ændres eller ophæves ved en ny ægtepagt, ligesom enhver af ægtefællerne kan begære den tinglyst, jf. [§ 22](#). Tinglysning sker efter [bekendtgørelsen om tinglysning i personbogen](#), og ægtepagtens retsvirkninger regnes fra anmeldelsen til tinglysning.

Ægtefællerne kan ikke frit designe deres formueordning. [Ægtefælleloven § 12](#) opregner **udtømmende** de særejeformer, der kan aftales – skilsmissesæreje, fuldstændigt særeje og kombinationssæreje (stk. 1), der kan begrænses som genstands-, erhvervelses-, brøkdels- eller sumsæreje eller som sumdeling (stk. 2). Særlige regler gælder for pensioner ([§ 13](#) og [§ 15](#)), for tredjemandsbestemt særeje ([§ 14](#)) og for personlige erstatninger ([§ 16](#)), mens blandet erhvervelse reguleres i [§ 24](#). Forarbejderne til [§ 20](#) beskriver, at Tinglysningsretten ved en formel prøvelse påser, at aktiverne kan identificeres (specifikationskravet), og at aftalen ligger inden for de muligheder, loven giver.

Afgørende er dog, at **tinglysning ikke gør ægtepagten materielt gyldig**. Forarbejderne udtaler:

"Tinglysning af en ægtepagt medfører ikke, at den ved en senere formuedeling skal anses for materielt gyldig. Der er således ikke noget til hinder for, at en ægtefælle senere gør gældende, at eksempelvis en særejebestemmelse i en tinglyst ægtepagt er ugyldig, fordi den falder uden for, hvad ægtefællerne kan aftale ... Endvidere er tinglysning ikke til hinder for, at en ægtepagt tilsidesættes efter de almindelige ugyldighedsregler i aftaleloven."

Gyldigheden af en tinglyst ægtepagt prøves derfor jævnligt efterfølgende under bodelingen, jf. fx byrettens sag [BS-5847/2022-ROS](#) om gyldigheden af en ægtepagt og en begunstigelseserklæring. Den nærmere værdiansættelse og opgørelse ved bodeling behandles i praksisoversigten om [bodeling ved skilsmisse](#), mens særejets betydning ved død hører under [arveret](#).

LOV [Ægtefælleloven § 1](#) [Ægtefælleloven § 12](#) [Ægtefælleloven § 13](#) [Ægtefælleloven § 15](#)
[Ægtefælleloven § 16](#) [Ægtefælleloven § 20](#) [Ægtefælleloven § 21](#) [Ægtefælleloven § 24](#)

PRAKSIS **Byretten** · Gyldighed af Ægtepagt og Begunstigelseserklæring ved Bodeling

09.05.2023

Aftalefrihedens grænser og typebegrænsningen – U.2017.3251H

§ 2 om tidsafhængige kompensationsvilkår

Fordi særejeformerne i [ægtefælleloven § 12](#) er udtømmende, gælder der en **typebegrænsning**: ægtefæller kan ikke ved ægtepagt skabe formueordninger, som loven ikke hjemler.

Det centrale prejudikat er [U.2017.3251H](#) (Højesterets dom af 22. august 2017 i sag 25/2017). Ægtefællerne havde i ægtepagten indbygget et **tidsafhængigt kompensationsvilkår**, der i realiteten overførte særeje fra den ene ægtefælle til den anden i takt med ægteskabets længde. Højesteret fandt, at et sådant vilkår faldt uden for, hvad der kan aftales ved ægtepagt, og var ugyldigt – parterne kan altså ikke bygge frie, tidsafhængige kompensationsmodeller ind i ægtepagten. Højesteret tilkendte i stedet den økonomisk svagere ægtefælle en **kompensation** efter den dagældende [ægtefælleskiftelovs § 67](#) (behandlet nedenfor).

Reglen skal læses i lyset af, at [ægtefælleloven § 12](#) siden 1. januar 2018 udtrykkeligt tillader visse tidsafhængige elementer *inden for* typekataloget: [§ 12, stk. 4](#) giver adgang til at optrappe sumdeling over tid, og [§ 12, stk. 5](#) tillader, at særeje tidsbegrænses eller aftrappes over en fastlagt periode. Et resultat, der før reformen måtte søges gennem et ugyldigt kompensationsvilkår, kan derfor i et vist omfang opnås i dag ved at benytte de lovbestemte former (fx sumdeling med optrapning) – men fortsat ikke ved en fritstående kompensationsforpligtelse uden for typekataloget. Reformen bygger på [betænkning nr. 1552/2015 om ægtefællers økonomiske forhold](#).

LOV [Ægtefælleloven § 12](#) [Ægtefælleloven § 20](#) [Ægtefælleskifteloven § 67](#)

PRAKSIS **Højesteret** · Ugyldighed af kompensationsvilkår i ægtepagt og udmåling af kompensation efter ægtefælleskifteloven

22.08.2017

Ægtepagt eller bodelingsaftale? Aktualitetskravet i ægtefælleloven § 32

Loven skelner skarpt mellem to typer aftaler om formuedeling:

•

Forhåndsaftaler om, hvordan formuen skal deles i en fremtidig, endnu ikke aktuel situation, kan *kun* indgås ved ægtepagt efter § 20 og inden for typekataloget i § 12.

- **Bodelingsaftaler** i forbindelse med en aktuel separation eller skilsmisse kan indgås formløst efter ægtefælleloven § 32.

Grænsen er et **aktualitetskrav**. Forarbejderne til § 32 udtaler:

"Efter den foreslåede bestemmelse indtræder aftalefriheden, når en separation eller skilsmisse er aktuel ... Der lægges navnlig vægt på, om der er indgivet en anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse, eller om dette sker umiddelbart efter, at aftalen er indgået. Aftaler om en eventuel kommende formuedeling, når separation eller skilsmisse ikke er aktuel, kan kun indgås ved ægtepagt ..."

Højesteret har konkretiseret kravet i [BS-29807/2025-HJR](#) (dom af 8. april 2026). Ægtefællerne havde indgået utinglyste aftaler om formuedelingen ca. **4½ måned før**, der blev indgivet ansøgning om skilsmisse. Højesteret fandt, at separation/skilsmisse ikke var tilstrækkeligt aktuel på aftaletidspunktet, hvorfor aftalerne ikke var gyldige bodelingsaftaler efter § 32 – og da de ikke var tinglyst som ægtepagt, jf. § 20, kunne de heller ikke opretholdes ad den vej.

Samme dobbelte prøvelse ses i landsretspraksis, hvor Østre Landsret i en række sammenhængende sager afviste gyldigheden af bodelings- og pensionsaftaler indgået før skilsmisseansøgningen, jf. [BS-27440/2023-OLR](#), [BS-24949/2023-OLR](#) og [BS-32125/2023-OLR](#), og tilsvarende i byrettens sag [BS-5847/2022-ROS](#). Konsekvensen af, at en aftale hverken opfylder ægtepagts- eller aktualitetskravet, er, at delingen i stedet sker efter lovens almindelige regler.

LOV	Ægtefælleloven § 20	Ægtefælleloven § 32	
PRAKSIS	Højesteret · Utinglyste bodelingsaftaler indgået 4½ måned før skilsmisseansøgning var ikke gyldige under ægtefællelovens § 32		08.04.2026
	Landsretten · Landsretten afgør tvister om bodeling, ugyldige aftaler og erstatningsbeløb efter skilsmisse		15.11.2024
	Landsretten · Østre Landsret afgør tvist om bodeling, ugyldige pensionsaftaler og forlodsudtagelse af personskadeerstatning		15.11.2024
	Landsretten · Opgørelse af delingsformue: Tvister om indboværdi, pensionsaftalers gyldighed og forlods udtagelse af erstatning		15.11.2024
	Byretten · Gyldighed af Ægtepagt og Begunstigelseserklæring ved Bodeling		09.05.2023

Tilsidesættelse af ægtepagter og bodelingsaftaler efter aftaleloven §

§ 4 36

Selv en formelt gyldig, tinglyst ægtepagt kan **tilsidesættes** efter de almindelige ugyldighedsregler. Den centrale hjemmel er [aftaleloven § 36](#):

"En aftale kan ændres eller tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende ... Ved afgørelsen ... tages hensyn til forholdene ved aftalens indgåelse, aftalens indhold og senere indtrufne omstændigheder."

For aftaler om formuedeling suppleres § 36 af [ægteskabsloven § 58](#). Som anført er tinglysning efter forarbejderne til § 20 netop "ikke til hinder for, at en ægtepagt tilsidesættes efter de almindelige ugyldighedsregler i aftaleloven".

Domstolene tilsidesætter navnlig ægtepagter, der er oprettet **umiddelbart før en planlagt separation** og medfører en væsentlig forringelse af den økonomisk svagere ægtefælles stilling. Vestre Landsret stadfæstede i [BS-2403/2008-VLR](#) byrettens tilsidesættelse af en ægtepagt efter § 36; byretsinstansen [BS-561/2007-ESB](#) angik netop gyldigheden af en ægtepagt og en tilknyttet aftale om ægtefællebidrag. Tilsvarende tilsidesatte Vestre Landsret i [BS-1309/2012-VLR](#) en aftale om skævdeling af provenu efter skilsmisse som urimelig efter § 36.

Vurderingen er konkret og afhænger navnlig af forholdene ved indgåelsen, jf. [§ 36, stk. 2](#). En bodelings- eller bidragsaftale, der er indgået under psykisk pres eller uden tilstrækkelig økonomisk indsigt, kan tilsidesættes; omvendt taler efterfølgende **uafhængig advokatrådgivning** og et bevidst valg (fx bevidst accept af et lavere bidrag) for, at aftalen opretholdes. At tærsklen for tilsidesættelse er reel, illustreres af [BS-29258/2024-HBK](#), hvor et retsforlig med tilknytning til særeje- og formuespørgsmål ikke kunne tilsidesættes efter [aftaleloven § 30](#) eller § 36, da svig og bristende forudsætninger ikke var godtgjort.

LOV	Aftaleloven § 30	Aftaleloven § 36	Ægtefælleloven § 20	Ægteskabsloven § 58
PRAKSIS				
	Landsretten · Landsrettens dom om tilsidesættelse af aftale om skævdeling af provenu efter skilsmisse			06.11.2012
	Landsretten · Landsretten stadfæster byrettens dom om tilsidesættelse af ægtepagt			19.05.2009
	Byretten · Retsforlig fra retsmægling i arvesag om tilbageskødning kunne ikke tilsidesættes som ugyldigt – enke frifundet for svig om særeje, aktiedepot og udstykning			04.06.2026
	Byretten · Skilsmisse – gyldighed af ægtepagt og aftale om ægtefællebidrag			29.10.2008

Strid mod lov og ærbarhed – kreditor- og ægtefælleunddragelse samt omstødelse

En ægtepagt kan også tilsidesættes, hvis dens formål er at **unddrage formue** fra en tidligere ægtefælles bodelingskrav eller fra kreditorer. Grundnormen er [Danske Lov 5-1-2](#):

"Alle Contracter, som frivilligen giøris af dennem, der ere Myndige ... som ikke er imod Loven, eller Ærbarhed, skulle holdis i alle deris Ord og Puncter, saa som de indgangne ere."

Aftaler, der reelt tjener til at holde aktiver uden for kreditorernes rækkevidde, nyder ikke retsordenens beskyttelse. I [BS-39764/2019-OLR](#) underkendte Østre Landsret en proformaoverdragelse af en andelsbolig, der var sket for at beskytte boligen mod overdragerens kreditorer, og flertallet afviste samtidig at anerkende overdrageren som ejer, fordi en sådan dom

"vil ... indebære en mulighed for over for kreditorerne, uden deres vidende, at opretholde retsvirkningen af den proforma-retsstilling..."

hvilket ville stride mod [Danske Lov 5-1-2](#). Samme hensyn rammer ægtepagter, der reelt er gaver til skade for kreditorerne: i [BS-1180/2009-VLR](#) blev en ægtepagt omstødt efter [konkurslovens § 64](#) om gaveomstødelse. En gaveægtepagt kan således både tilsidesættes over for en tidligere ægtefælle og omstødes i et efterfølgende konkurs- eller insolvensforløb.

LOV

[Danske Lov § 5-1-2](#)
[Konkursloven § 64](#)

PRAKSIS

Landsretten · Dom om ejerskab af andelsbolig: Proformaoverdragelse underkendt

27.10.2020

Landsretten · Dom om omstødelse af ægtepagt og gyldigheden af låneaftaler

25.05.2010

Forlods udtagelse af personskadeerstatning og pensioner

§ 6 (ægtefælleloven § 36)

Uafhængigt af ægtepagter holdes visse **personlige erstatninger** uden for formuedelingen direkte i medfør af loven. Efter [ægtefælleloven § 36, stk. 1](#) indgår værdien af erstatninger og godtgørelser for bl.a. erhvervsevnetab, varigt mén, svie og smerte samt tort som følge af personskade ikke i delingen – men kun "i det omfang det modtagne er i behold". Forarbejderne præciserer det centrale forlods-princip:

"De ... personlige erstatninger holdes efter det foreslåede stk. 1 kun uden for formuedelingen, i det omfang det modtagne er i behold. Det modtagne anses også for at være i behold, hvis det er anvendt til betaling af gæld, der bestod på tidspunktet for modtagelsen, og som ville kunne fratrækkes i delingsformuen efter ... § 29, stk. 1."

En personskadeerstatning kan altså udtages forlods, **også når den er anvendt til at indfri fælles pantegæld**, forudsat gælden bestod ved modtagelsen, jf. [§ 29, stk. 1](#). Modtageren bærer dog bevisbyrden for, at erstatningen ikke er forbrugt – en byrde, der efter forarbejderne i praksis kan være vanskelig at løfte. Modsat indgår erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og godtgørelse for uberettiget afskedigelse i delingen, jf. [§ 36, stk. 3](#), fordi de træder i stedet for en indtægt, der ville være delingsformue.

Praksis følger dette. I byrettens sag [BS-48440/2021-ROS](#) blev spørgsmålet om forlods udtagelse af personskadeerstatning afgjort efter § 36, og Østre Landsret anerkendte i [BS-32125/2023-OLR](#) og [BS-27440/2023-OLR](#) forlods udtagelse af erstatningsbeløb, selv om de tilknyttede bodelings- og pensionsaftaler blev underkendt som ugyldige.

For **pensioner** gælder, at en aftale om at gøre en pension til særeje ([§ 13](#)) eller om at lade en pensions værdi indgå i delingen ([§ 15](#)) kun kan indgås ved ægtepagt, jf. [Vejledning om behandlingen af pensionsrettigheder ved separation, skilsmisse og død](#). Herudover kan der ved delingen tilkendes en pensionskompensation efter [§ 44](#) (mindre pensionsopsparring af hensyn til familien) eller [§ 45](#) (længerevarende ægteskab med stor forskel i pensionsværdier).

LOV

[Ægtefælleloven § 13](#)
[Ægtefælleloven § 15](#)
[Ægtefælleloven § 29, stk. 1](#)
[Ægtefælleloven § 36, stk. 1, 3](#)
[Ægtefælleloven § 44](#)
[Ægtefælleloven § 45](#)

PRAKSIS

Landsretten · Østre Landsret afgør tvist om bodeling, ugyldige pensionsaftaler og forlodsudtagelse af personskadeerstatning

15.11.2024

Landsretten · Opgørelse af delingsformue: Tvister om indboværdi, pensionsaftalers gyldighed og forlods udtagelse af erstatning

15.11.2024

Byretten · Bodeling: Personskadeerstatning og forlodsudtagelse af midler

09.05.2023

Kompensation når ægtepagten tilsidesættes eller særeje skaber skævhed

§ 7

Selv når et ægtepagtsvilkår tilsidesættes, kan den ægtefælle, der havde **indrettet sig** efter ægtepagten, tilkendes en **kompensation**, hvis ægtepagten tilsigtede at sikre den pågældende økonomisk. Frem til 1. januar 2018 fandtes særejekompensationen i **ægtefælleskiftelovens § 67**, der efter forarbejderne

"giver mulighed for at pålægge en ægtefælle, der har haft særeje ... at betale en kompensation til den anden ægtefælle med henblik på at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter en separation eller skilsmisse."

Bestemmelsen videreførte den tidligere § 56 i ægteskabsloven og blev ved reformen ophævet og overført til kapitel 12 i ægtefælleloven (lov om ægtefællers økonomiske forhold). Reglerne om ægtefælleskiftet blev forberedt i **Ægtefælleskiftebetænkningen (betænkning nr. 1518/2010)**.

Netop denne mekanisme var afgørende i [U.2017.3251H](#): da det tidsafhængige kompensationsvilkår var ugyldigt, sikrede Højesteret i stedet den svagere ægtefælle en kompensation efter § 67 – udmålt, så vedkommende ikke blev stillet urimeligt ringe. Muligheden for godtgørelse på trods af særeje kendes også fra ældre praksis, jf. byrettens [BS-5994/2004-ARH](#) (godtgørelse trods særeje efter den dagældende § 56 i ægteskabsloven). I [BS-1272/2015-HRS](#) – hvor ægtefællerne havde fuldstændigt særeje efter ægtepagt – fastslog retten, at en uunderskrevet "økonomisk overenskomst" ikke var bindende, mens den formuemæssige skævhed i stedet måtte søges udlignet gennem særejegendtgørelsen. Mellem **ugifte samlevende** findes derimod ingen tilsvarende lovbestemt kompensationsordning; et kompensationskrav ved samlivsophør beror på almindelige berigelses- og aftaleretlige grundsætninger og har egne skatte- og afgiftsmæssige konsekvenser, jf. [Sag 94/2010](#).

LOV	Ægtefælleloven § 44	Ægtefælleloven § 45	Ægtefælleskifteloven § 67
PRAKSIS	Højesteret · Ugyldighed af kompensationsvilkår i ægtepagt og udmåling af kompensation efter ægtefælleskifteloven 22.08.2017 Højesteret · Beskatning af millionbeløb ved samlivsophør: Spørgsmålet om kompensationskrav, gaveafgift og menneskerettigheder 01.02.2012 Byretten · Skilsmisssag med krav om underholdsbidrag 15.03.2016 Byretten · Afgørelse om ægtefællebidrag og godtgørelse trods særeje 19.10.2006		

§ 8 Sammenfatning: hovedlinjer i praksis om ægtepagter og særeje

Samlet tegner praksis følgende hovedlinjer:

- **Form og type er afgørende.** Særeje kan kun etableres ved skriftlig, tinglyst ægtepagt, jf. [§ 20](#), og kun i de former, [§ 12](#) opregner. Vilkår uden for kataloget – herunder frie, tidsafhængige kompensationsmodeller – er ugyldige, jf. [U.2017.3251H](#).
- **Aktualitet adskiller ægtepagt fra bodelingsaftale.** Aftaler om formuedeling uden aktuel skilsmisse kræver ægtepagt; formløse bodelingsaftaler forudsætter, at separation/skilsmisse er aktuel, jf. [§ 32](#) og [BS-29807/2025-HJR](#).
- **Tinglysning giver ikke immunitet.** Både ægtepagter og bodelingsaftaler kan tilsidesættes efter [aftaleloven § 36](#), navnlig når de er indgået kort før en separation og forringer den svagere part væsentligt.
- **Kreditor- og ægtefælleunddragelse rammes** af [Danske Lov 5-1-2](#) og af omstødelsesreglerne i [konkursloven § 64](#).
-

Beskyttelseshensyn slår igennem både ved forlods udtagelse af personskadeerstatning, der er "i behold" (§ 36), og ved særejekompensation til den ægtefælle, der havde indrettet sig efter en (tilsidesat) ægtepagt.

Oversigten afgrænses over for den nærmere **bodeling ved skilsmisse** (værdiansættelse og opgørelse), **arveret** (særeje og uskiftet bo) samt **forældremyndighed** og **bopæl og samvær**, der behandles selvstændigt.

LOV	Aftaleloven § 36	Danske Lov § 5-1-2	Konkursloven § 64	Ægtefælleloven § 12
	Ægtefælleloven § 20	Ægtefælleloven § 32	Ægtefælleloven § 36	
PRAKSIS	Højesteret · Utinglyste bodelingsaftaler indgået 4½ måned før skilsmisseansøgning var ikke gyldige under ægtefællelovens § 32			08.04.2026
	Højesteret · Ugyldighed af kompensationsvilkår i ægtepagt og udmåling af kompensation efter ægtefælleskifteloven			22.08.2017

REFERENCE	Lovgrundlag			6 paragraffer
	Aftaleloven § 36	Danske Lov § 5-1-2		
	Ægtefælleloven § 12	Ægtefælleloven § 20		
	Ægtefælleloven § 32	Ægtefælleloven § 36	stk. 1	

MATERIALE	Citerede afgørelser			16 afgørelser
HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS				3
08.04.2026	Utinglyste bodelingsaftaler indgået 4½ måned før skilsmisseansøgning var ikke gyldige under ægtefællelovens § 32			29807-2025
22.08.2017	Ugyldighed af kompensationsvilkår i ægtepagt og udmåling af kompensation efter ægtefælleskifteloven			25-2017
01.02.2012	Beskatning af millionbeløb ved samlivsophør: Spørgsmålet om kompensationskrav, gaveafgift og menneskerettigheder			94-2010
LANDSRET TEN · ANKEINSTANS				7
15.11.2024	Landsretten afgør tvister om bodeling, ugyldige aftaler og erstatningsbeløb efter skilsmisse			9753-11391
15.11.2024	Østre Landsret afgør tvist om bodeling, ugyldige pensionsaftaler og forlodsudtagelse af personskadeerstatning			9754-11392
15.11.2024	Opgørelse af delingsformue: Tvister om indboværdi, pensionsaftalers gyldighed og forlods udtagelse af erstatning			9755-11393
27.10.2020	Dom om ejerskab af andelsbolig: Proformaoverdragelse underkendt			2297-2735
06.11.2012	Landsrettens dom om tilsidesættelse af aftale om skævdeling af provenu efter skilsmisse			4433-5316

25.05.2010	Dom om omstødelse af ægtepagt og gyldigheden af låneaftaler	6546-7858
19.05.2009	Landsretten stadfæster byrettens dom om tilsidesættelse af ægtepagt	7143-8584
BYRETTE N · FØRSTE INSTANS		6
04.06.2026	Retsforlig fra retsmægling i arvesag om tilbageskødning kunne ikke tilsidesættes som ugyldigt – enke frifundet for svig om særeje, aktiedepot og udstykning	10804-13872
09.05.2023	Bodeling: Personskadeerstatning og forlodsudtagelse af midler	9636-11241
09.05.2023	Gyldighed af Ægtepagt og Begunstigelseserklæring ved Bodeling	9696-11320
15.03.2016	Skilsmisssesag med krav om underholdsbidrag	1086-1310
29.10.2008	Skilsmisse – gyldighed af ægtepagt og aftale om ægtefællebidrag	7133-8569
19.10.2006	Afgørelse om ægtefællebidrag og godtgørelse trods særeje	5728-6841

14

PRAKSISOVERSIGT · FAMILIERET

Praksisoversigt over ægteskabsbetingelser og prøvelse af ægteskab

Alderskrav, proformaforbud, lovligt ophold og prøvelsesmyndighedernes kompetence

Version 2 · Opdateret 16. jul. 2026 · 16 afgørelser · 2015-2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Ægteskabsbetingelserne i kapitel 1 i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning prøves administrativt – af den kommunale prøvelsesmyndighed eller, når mindst én part ikke har dansk/nordisk statsborgerskab eller ret til tidsubegrænset ophold, af Familieretshuset. Området er præget af to reformer: afskaffelsen af aldersdispensationen og lovfæstelsen af anerkendelsesreglerne ved lov nr. 81 af 24. januar 2017, og indførelsen af det selvstændige proformaforbud i § 8 a ved lov nr. 1321 af 27. november 2018. Den offentliggjorte praksis er koncentreret hos Udlændingenævnet, der anvender de samme momenter som prøvelsesmyndigheden, mens domstolsprøvelsen er sparsom og hovedsagelig angår vielsens formelle grundlag. Det gennemgående retlige mønster er, at proformaafslag kræver et sikkert grundlag og ikke blot en formodning, mens 18-årskravet efter 2017 er absolut og også slår igennem ved anerkendelse af udenlandske ægteskaber.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Alderskravet på 18 år står i ægteskabslovens § 2 og er absolut – § 1 a med den tidligere dispensationsadgang blev ophævet ved lov nr. 81 af 24. januar 2017.
- 02** En vielse, hvor en part ikke var fyldt 18 år, eller som strider mod proformaforbuddet i § 8 a, er ugyldig efter § 21, stk. 1 – Familieretshuset kan dog godkende den som gyldig, hvis særlige grunde taler herfor.
- 03** Afslag efter proformaforbuddet i § 8 a forudsætter et sikkert grundlag; en formodning om proforma er efter forarbejderne udtrykkeligt ikke tilstrækkelig.
- 04** Proformavurderingen er en samlet vurdering af samtlige forhold – manglende samliv, manglende fælles sprog, stor aldersforskel og begrænset personligt kendskab er momenter, men ingen af dem er i sig selv afgørende.
- 05** Et ægteskab er ikke proforma, blot fordi motivet til at gifte sig netop nu er at sikre opholdsret, når parterne har et reelt følelsesmæssigt forhold og fx har boet sammen i længere tid.
- 06** Objektiv dokumentation for løbende kontakt, gentagne besøg og økonomisk støtte kan afkræfte en proformaformodning og føre til omgørelse.

- 07 Kravet om lovligt ophold i § 11 a skal være opfyldt på vielsestidspunktet – ikke blot da prøvelsesattesten blev udstedt – og processuelt ophold under en verserende ansøgning tæller ikke.
- 08 Kompetencen er delt: Familieretshuset prøver ægteskabsbetingelserne, når ikke begge parter har dansk/nordisk statsborgerskab eller ret til tidsbegrænset ophold, jf. § 13, stk. 3; § 8 a er i praksis kun relevant i disse sager.
- 09 Vielsesmyndigheden skal ikke efterprøve prøvelsesmyndighedens arbejde, men må aldrig foretage en vielse, hvis den bliver bekendt med, at ægteskabsbetingelserne ikke er opfyldt, jf. § 19, stk. 3.
- 10 Afvisning af at foretage en vielse kan ikke påklages; parterne må i stedet indgive en ny ansøgning om prøvelse mod nyt gebyr.
- 11 Udenlandske ægteskaber anerkendes efter § 22 b, stk. 1, hvis de er gyldige i indgåelseslandet, men ikke hvis parterne ikke var samtidig til stede, der er tale om proforma, en part var under 18 år, eller anerkendelse strider mod ordre public.
- 12 Undtagelsen i § 22 b, stk. 3, har et meget snævert anvendelsesområde – hverken fællesbørn eller langvarigt samliv kan alene begrunde anerkendelse af et mindreårigeægteskab.
- 13 Manglende anerkendelse efter § 22 b virker begge veje og kan undtagelsesvis komme parten til gode, fx når et ikke-ankendt barneægteskab betyder, at parten ikke har stiftet selvstændig familie.
- 14 18-årskravet ved anerkendelse gælder ikke for EU-/EØS-borgere og disses ægtefæller, jf. § 22 b, stk. 4.
- 15 Retten til at indgå ægteskab efter EMRK artikel 12 er ikke absolut og kan begrænses af national lovgivning, herunder straffuldbyrdelsesretlige restriktioner, så længe begrænsningen ikke er vilkårlig eller generel.

§ 1 Hvor står ægteskabsbetingelserne – og hvorfor § 1 a er en fælde

Ægteskabsbetingelserne findes i kapitel 1 i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, hvis overskrift siden [lov nr. 532 af 12. juni 2012](#) lyder »Lovens anvendelsesområde samt ægteskabsbetingelser«. Forarbejderne til proformaforbuddet opregner selv kredsen af betingelser:

Ægteskabsloven indeholder en række betingelser for, at et par kan indgå ægteskab i Danmark. Disse betingelser fremgår af §§ 2, 3, 6-10, 11 a og 11 b.

Paragrafnummereringen har flyttet sig markant, og ældre fremstillinger henviser fortsat til bestemmelser, der ikke længere findes. Særligt **§ 1 a** – som frem til 2017 rummede alderskravet og dispensationsadgangen – er **ophævet**. **§ 1** indeholder i dag alene lovens anvendelsesområde: at loven finder anvendelse på ægteskab mellem to personer af forskelligt køn og mellem to personer af samme køn. Denne bestemmelse blev indsat ved 2012-loven, hvor den hidtidige § 1 om mindreåriges ægteskab blev til § 1 a – som altså siden er ophævet igen.

Den gældende systematik ser således ud:

Bestemmelse	Betingelse
§ 2	Alderskrav – den, som er under 18 år, må ikke indgå ægteskab
§ 3	Værgens samtykke ved værgemål efter værgemålslovens § 5 eller § 6
§ 4	Prøvelsesmyndigheden kan tillade ægteskabet, hvis værgesamtykke nægtes uden rimelig grund
§ 6	Slægtskabsforbud – ret op- og nedstigende linje samt søskende
§ 8 a	Proformaforbud (opholdsformål)
§ 9	Bigamiforbud – tidligere ægteskab/registreret partnerskab må ikke bestå
§ 10	Skiftekrav efter opløsning ved død
§ 11 a	Lovligt ophold i Danmark
§ 11 b	Erklæring om kendskab til udlændingelovens sammenføringsregler

Bemærk, at § 5 ligeledes er ophævet, og at § 23 – omstødelsesbestemmelsen – henviser til netop § 6 og § 9, hvilket bekræfter, at § 6 er slægtskabsforbuddet og ikke en handleevnebestemmelse. Manglende evne til at handle fornuftsmæssigt er ikke en ægteskabsbetingelse i kapitel 1, men en selvstændig omstødelsesgrund i § 24, stk. 1, nr. 1.

LOV

Ægteskabsloven § 1

Ægteskabsloven § 2

Ægteskabsloven § 3

Ægteskabsloven § 4

Ægteskabsloven § 6

Ægteskabsloven § 8a

Ægteskabsloven § 9

Ægteskabsloven § 10

Ægteskabsloven § 11a

Ægteskabsloven § 11b

§ 2 Alderskravet i § 2 – fra skønsmæssig dispensation til absolut grænse

Frem til 2017 fulgte det af den dagældende § 1 a, at den, som var under 18 år, ikke måtte indgå ægteskab **uden tilladelse** fra kommunen. Dispensationsadgangen var ikke lovreguleret, men hvilede på en mangeårig administrativ praksis, som forarbejderne beskriver sådan:

Der gives efter praksis som udgangspunkt ikke dispensation, hvis begge parter er under 18 år, medmindre der foreligger særlige omstændigheder. Efter praksis gives der ikke dispensation, hvis en af parterne er under 15 år. Dette skyldes, at den seksuelle lavalder i Danmark er 15 år, jf. § 222 i straffeloven.

Ved lov nr. 81 af 24. januar 2017 – med ikrafttræden 1. februar 2017 – blev både § 1 a og den daværende § 2 om forældresamtykke ophævet, og i stedet indsattes en ny § 2 med den nuværende ordlyd: »Den, som er under 18 år, må ikke indgå ægteskab.« Forarbejderne er utvetydige om virkningen:

Efter den foreslåede ordning vil der være en absolut aldersgrænse for indgåelse af ægteskab i Danmark på 18 år, og det vil i modsætning til den gældende ordning, ikke være muligt at dispensere herfra.

Reformen blev fulgt op af to konsekvensændringer, der viser, hvor gennemgribende den var. For det første blev § 21, stk. 1 ændret, så en vielse kun er gyldig, hvis »begge parter ved vielsen var fyldt 18 år« – alderskravet fik

altså direkte gyldighedsvirkning og ikke blot karakter af en ordensforskrift. For det andet blev klageadgangen i § 58 b tilpasset, idet henvisningen til »§§ 1 a og 4« blev ændret til blot »§ 4«: der er ikke længere nogen aldersafgørelse at klage over.

At grænsen er absolut, viser sig også indirekte i senere lovgivning. Da henvisningen i § 11 a, stk. 1 til udlændingelovens § 5, stk. 2, blev fjernet ved lov nr. 1321 af 27. november 2018, var begrundelsen netop, at bestemmelsen kun angik børn under 18 år, og at henvisningen derfor var blevet »uden indhold«.

LOV

Straffeloven § 222

Ægteskabsloven § 2

Ægteskabsloven § 11a, stk. 1

Ægteskabsloven § 21, stk. 1

§ 3 Proformaforbuddet i § 8 a – bevistærsklen er et sikkert grundlag

Indtil 1. januar 2019 var proforma retligt irrelevant ved selve prøvelsen. Forarbejderne beskriver udgangspunktet skarpt: »At der er tale om et proformaægteskab med det afgørende formål at opnå ret til ophold i Danmark eller i et andet EU-/EØS-land, har ingen betydning for, hvorvidt ægteskabsbetingelserne er opfyldte.« Proforma kunne alene føre til afslag på opholdstilladelse efter udlændingeloven – ikke til afslag på selve vielsen.

Med lov nr. 1321 af 27. november 2018 blev § 8 a indsat som en selvstændig ægteskabsbetingelse:

Ægteskab må ikke indgås, hvis der er bestemte grunde til at antage, at der er tale om et proformaægteskab med det afgørende formål at opnå ret til ophold i Danmark, i et land, der er tilsluttet Den Europæiske Union eller er omfattet af aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, eller i Schweiz.

Bestemmelsen har et præcist afgrænset formål. Forarbejderne fremhæver, at »proformaægteskab kan også indgås med andre formål f.eks. at begrænse betaling af arveafgift eller skat, men sådanne proformaægteskaber er ikke omfattede af den foreslåede bestemmelse«. Kun opholdsformålet er reguleret.

Den afgørende retlige nøgle er bevistærsklen, som forarbejderne fastlægger ordret:

Der kan kun træffes afgørelse om, at ægteskabsbetingelsen i § 8 a ikke er opfyldt, hvis der foreligger et sikkert grundlag for at antage, at ægteskabet indgås med det i bestemmelsen beskrevne formål. En formodning om, at der er tale om et proformaægteskab, vil således ikke være tilstrækkelig til at træffe afgørelse om, at § 8 a ikke er opfyldt.

Denne tærskel er gentaget ordret i Ægteskabsvejledningens punkt 2.11 og er udtrykkeligt afstemt med udlændingelovens § 9, stk. 12 om nægtelse af opholdstilladelse på grund af proforma. Derfor er Udlændingenævnets praksis efter udlændingeloven den bedste tilgængelige kilde til, hvordan »bestemte grunde« udfyldes i praksis.

Lige så vigtig er den negative afgrænsning, som ofte overses:

Såfremt parterne har et reelt følelsesmæssigt forhold til hinanden og f.eks. har boet sammen i en længere periode, men deres motiv for at indgå ægteskab på netop dette tidspunkt er at opnå familiesammenføring med henblik på at sikre den enes ret til ophold i EU, f.eks. fordi dennes opholdsgrundlag udløber, er der ikke tale om et proformaægteskab omfattet af den foreslåede bestemmelse.

Et opholdsretligt *motiv* er altså ikke i sig selv nok. Det skal være det **afgørende formål** med selve ægteskabet.

§ 4 Momenterne i proformavurderingen – og at ingen af dem står alene

Forarbejderne til § 8 a opregner de momenter, prøvelsesmyndigheden skal inddrage, og [Ægteskabsvejledningens punkt 2.11](#) gengiver dem: manglende samliv på fælles bopæl, manglende evne til at kommunikere på samme sprog, stor aldersforskel samt manglende eller begrænset personligt kendskab. Hertil kommer et særligt EU-moment: om den part, der er EU-statsborger, tidligere har været gift med en tredjelandsstatsborger, og dette ægteskab blev opløst kort efter, at den pågældende opnåede opholdsret.

Men momenterne er netop momenter. Både forarbejderne og vejledningen understreger:

Der er tale om en samlet vurdering af sagen. Et ægteskab betragtes således ikke nødvendigvis som et proformaægteskab, alene fordi der er stor aldersforskel mellem parterne, eller parret ikke bor sammen.

Udlændingenævnets praksis illustrerer, hvordan momenterne kumuleres frem for at anvendes enkeltvis:

Afgørelse	Bærende momenter	Udfald
Udlændingenævnets afgørelse af 24. marts 2015	Ca. 3 ugers samvær; intet reelt samliv; ansøger havde tidligere søgt ophold med falsk pas	Afslag
Udlændingenævnets afgørelse af 12. januar 2017	Viele få dage efter første fysiske møde; beslutning truffet før parterne mødtes	Afslag – »sikkert grundlag«
Udlændingenævnets afgørelse af 8. februar 2018	Forhold indledt under 8 års ulovligt ophold; historik med falsk identitet	Afslag
Udlændingenævnets afgørelse af 20. januar 2022	Intet fælles sprog (Google Translate); vielse 2 mdr. efter første kontakt; grove forklaringsdivergenser	Afslag
Udlændingenævnets afgørelse af 7. juli 2023	7 dages dokumenteret samvær før vielse; konstruerede arbejdsgivererklæringer; 14 års aldersforskel	Afslag
Udlændingenævnets afgørelse af 2. august 2023	7 dage i Sudan; forlovelsesoplysning fremkom først under klagesagen	Afslag
Udlændingenævnets afgørelse af 1. juni 2024	Første fysiske møde få dage før bryllup; 15 års aldersforskel	Afslag

To tværgående træk fortjener at blive fremhævet.

Aldersforskellen indgår som delelement – aldrig alene. I både afgørelsen af 7. juli 2023 (14 år) og af 1. juni 2024 (15 år) formulerer nævnet det udtrykkeligt som »et delelement i den samlede vurdering«, hvor det bærende var det manglende personlige kendskab.

Kulturelle forklaringer tilsidesættes ikke pr. automatik, men ændrer ikke kendskabsvurderingen. I afgørelsen af 12. januar 2017 anerkendte nævnet, at arrangerede ægteskaber er kutyme i Nepal, men fastslog, at det ikke ændrer vurderingen af det manglende personlige kendskab på vielsestidspunktet. Heller ikke et stort og bekosteligt bryllup eller efterfølgende internetkontakt kunne afkræfte formodningen.

Ansøgerens motiv kan bære afgørelsen alene. I afgørelsen af 24. marts 2015 præciserede nævnet, at der kan gives afslag alene baseret på ansøgerens motiver – selv om den herboende ægtefælle måtte have indgået ægteskabet af kærlighed. Det samme princip blev anvendt i afgørelsen af 8. februar 2018.

Omvendt peger [vejledningens punkt 2.11](#) på de forhold, der trækker den anden vej:

Omvendt taler det for, at der er tale om et reelt forhold og ikke et proformaægteskab, at parterne har boet sammen i en årrække, at de har fælles børn, eller at de har fælles økonomi, herunder har optaget lån sammen.

LOV	Udlændingeloven § 9, stk. 12	Ægteskabsloven § 8a	
PRAKSIS	Udlændingenævnet · Afslag på opholdstilladelse til ægtefælle grundet manglende forudgående kendskab og formodning om proformaægteskab		01.06.2024
	Udlændingenævnet · Afslag på ægtefællesammenføring grundet mistanke om proformaægteskab og manglende personligt kendskab		02.08.2023
	Udlændingenævnet · Afslag på ægtefællesammenføring grundet formodning om proformaægteskab og manglende personligt kendskab		07.07.2023
	Udlændingenævnet · Afslag på ægtefællesammenføring grundet proforma-vurdering og væsentlige uoverensstemmelser i forklaringer		20.01.2022
	Udlændingenævnet · Stadfæstelse af afslag på opholdstilladelse til ægtefælle efter formodning om proforma-ægteskab		08.02.2018
	Udlændingenævnet · Stadfæstelse af afslag på opholdstilladelse til medfølgende ægtefælle grundet proformaægteskab		12.01.2017
	Udlændingenævnet · Afslag på ægtefællesammenføring grundet mistanke om proformaægteskab og urigtige oplysninger		13.09.2016
	Udlændingenævnet · Afslag på ægtefællesammenføring stadfæstet på grund af vurdering om proforma-ægteskab		24.03.2015

§ 5 Når formodningen ikke holder – kravet om sikkert grundlag i praksis

Kravet om et sikkert grundlag er ikke en tom formel. [Udlændingenævnets afgørelse af 1. maj 2024](#) er det klareste eksempel på, at den kan bære en omgørelse.

Udlændingestyrelsen havde meddelt afslag efter [udlændingelovens § 9, stk. 12](#). Efter et mundtligt møde ændrede nævnet afgørelsen. Det bærende var, at referencens forklaring var troværdig, og at den var understøttet af **objektiv** dokumentation:

- skærm billeder af Messenger-kontakt over en femårig periode (2018-2023),
- dokumenterede besøg af en måneds varighed i både 2022 og 2023,
- dokumenterede pengeoverførsler over længere tid,
- fælles sprog, baggrund som barndomsvenner og ingen væsentlig aldersforskel.

Nævnet konkluderede, at der ikke forelå et tilstrækkeligt sikkert grundlag for at antage, at det afgørende formål var at opnå opholdstilladelse.

Sammenholdt med afslagssagerne tegner der sig en operationel forskel: det er ikke *forklaringen* om et reelt forhold, men den **dokumenterbare, daterbare og verificerbare** kontakt, der bærer. I afgørelsen af 7. juli 2023 og af 2. august 2023 blev forklaringen om, at chatkorrespondance var gået tabt ved telefonskift, netop afvist med, at tjenesterne kan tilgås fra andre enheder – sammenholdt med oplysningspligten i [udlændingelovens](#)

[§ 40, stk. 1](#). Og i afgørelsen af 20. januar 2022 var det ikke sprogbarrieren isoleret set, men kombinationen af sprogbarriere og fem konkrete forklaringsdivergenser om fundamentale personlige forhold (uddannelse, arbejdshistorik, karakteren af en abort), der gav det sikre grundlag.

Dokumenter, der fremstår konstrueret til lejligheden, vejer tungt imod parterne. I både afgørelsen af 7. juli 2023 og af 2. august 2023 tilsidesatte nævnet arbejdsgivererklæringer, fordi de indeholdt identiske formuleringer og sproglige fejl og manglede originale underskrifter.

LOV	Udlændingeloven § 9, stk. 12	Udlændingeloven § 40, stk. 1	Ægteskabsloven § 8a
PRAKSIS	Udlændingenævnet · Omgørelse af afslag på ægtefællesammenføring efter dokumentation for reelt forhold 01.05.2024 Udlændingenævnet · Afslag på ægtefællesammenføring grundet mistanke om proformaægteskab og manglende personligt kendskab 02.08.2023 Udlændingenævnet · Afslag på ægtefællesammenføring grundet formodning om proformaægteskab og manglende personligt kendskab 07.07.2023 Udlændingenævnet · Afslag på ægtefællesammenføring grundet proforma-vurdering og væsentlige uoverensstemmelser i forklaringer 20.01.2022		

Proforma i EU-retlig kontekst – misbrugsbegrebet og opholdsdirektivet

§ 6

Proformaforbuddet i [§ 8 a](#) rækker udtrykkeligt ud over Danmark: det omfatter ægteskab indgået med det afgørende formål at opnå ophold i Danmark, i et EU-/EØS-land eller i Schweiz. Forarbejderne angiver formålet direkte:

Den foreslåede bestemmelse er begrundet i ønsket om at stoppe muligheden for, at personer, der ikke er statsborgere i en EU-/EØS-stat (tredjelandstatsborgere), kan ansøge om familiesammenføring på baggrund af et dansk proformaægteskab og dermed opnå ret til ophold i EU.

Danmark skulle altså ikke kunne fungere som indgangsport til fri bevægelighed i det øvrige EU. Grænsefladen til opholdsdirektivet (direktiv 2004/38/EF) er direkte: netop dette direktiv er baggrunden for, at henvisningerne i [§ 11 a, stk. 1](#) i 2011 blev teknisk tilpasset, fordi kravet om opholdstilladelse for unionsborgere og deres familiemedlemmer blev ophævet og erstattet af registreringsbevis og opholdskort.

Den EU-retlige side håndteres i praksis via misbrugsbestemmelsen i EU-opholdsbekendtgørelsen. To afgørelser illustrerer den:

I [Udlændingenævnets afgørelse af 26. marts 2024](#) søgte en tyrkisk statsborger EU-opholdskort som familiemedlem til sin bulgarske ægtefælle efter en vielse i Sverige. Nævnet meddelte afslag efter [eu-opholdsbekendtgørelsen § 35, stk. 1](#). Bevisvurderingen er instruktiv: 23 **udaterede** fotografier og 14 siders **udateret** chatkorrespondance udgjorde ikke tilstrækkelig dokumentation, og der forelå intet bevis for fælles udgifter til husleje eller forbrug. Hertil kom, at ansøgeren havde opholdt sig ulovligt i Danmark siden 2019 og havde fået et barn med en anden kvinde fire måneder efter det tidspunkt, hvor parret hævdede at have mødtes.

I [Udlændingenævnets afgørelse af 5. september 2024](#) blev en EU-opholdsret bragt til ophør efter [EU-opholdsbekendtgørelsen § 35, stk. 2, nr. 3](#). Ansøgeren havde fået seks børn med sin tidligere danske ægtefælle – heraf tre mens han formelt var gift med den bulgarske unionsborger – parterne havde aldrig

været registreret på samme bopæl, og unionsborgeren havde været udrejst i næsten to år. Konsekvensen var vidtrækkende: da ægteskabet var proforma, havde ansøgeren **aldrig** haft et lovligt opholdsgrundlag, og femårskravet til tidsubegrænset ophold kunne dermed ikke opfyldes.

Denne retsvirkning – at proforma udhuler opholdsgrundlaget med tilbagevirkende kraft – svarer systematisk til ugyldighedsvirkningen i § 21, stk. 1 og til den manglende anerkendelse efter § 22 b, stk. 2, nr. 2.

LOV

Ægteskabsloven § 8a

Ægteskabsloven § 11a, stk. 1

Ægteskabsloven § 21, stk. 1

Ægteskabsloven § 22b, stk. 2

PRAKSIS

Udlændingenævnet · Afslag på tidsubegrænset ophold og ophør af EU-opholdsret grundet konstateret proformaægteskab

05.09.2024

Udlændingenævnet · Afslag på EU-opholdskort grundet proformaægteskab og manglende dokumentation for reelt samliv

26.03.2024

§ 7 Lovligt ophold efter § 11 a – kravet gælder på vielsestidspunktet

Kravet om lovligt ophold blev indført med virkning fra 1. januar 1999 og fik sin nuværende struktur ved lovændringen i 2002. Formålet var fra begyndelsen klart: bestemmelsen »tilsigter at hindre proformaægteskaber og misbrug af ægteskab som middel til at opnå opholdstilladelse«.

Efter § 11 a, stk. 1 må ægteskab kun indgås, når hver af parterne har dansk indfødsret eller lovligt ophold efter udlændingelovens §§ 1-3 a, 4 b eller 6 eller i medfør af en opholdstilladelse efter §§ 7-9 f, 9 i-9 n, 9 p eller 9 q.

To forhold har særlig praktisk betydning.

Processuelt ophold tæller ikke. Forarbejderne til 2002-ændringen er kategoriske:

En udlænding herunder en asylansøger der alene har ret til at opholde sig her i landet, fordi den pågældendes ansøgning om opholdstilladelse er under behandling, vil derimod ikke kunne indgå ægteskab her i landet, idet et sådant processuelt ophold ikke henregnes til de kategorier af lovligt ophold, der efter den foreslåede bestemmelse i § 11 a stilles som betingelse for en udlændings adgang til at indgå ægteskab.

Dette var en bevidst skærpelse. Efter den tidligere bekendtgørelsesregel var kravet opfyldt, hvis opholdet var myndighederne bekendt, og de ikke kunne eller ville afbryde det – hvorfor asylansøgere som udgangspunkt havde lovligt ophold. Forarbejderne præciserer videre, at der heller ikke er adgang til ægteskab i tidsrummet fra et afslag med udrejsefrist til fristens udløb, og at udlændinge med afslag på asyl, som ikke kan udsendes, ligeledes er afskåret.

Tidspunktet er vielsen – ikke attesten. Forarbejderne fastslår:

Betingelsen i den foreslåede bestemmelse i § 11 a, stk. 1, skal være opfyldt på tidspunktet for vielsens forrettelse. Det er således ikke tilstrækkeligt, at betingelsen er opfyldt ved udstedelsen af prøvelsesattesten eller ved henvendelsen til vielse myndigheden.

Dette er den direkte forklaring på attestreglen i § 19, stk. 1: er § 11 a kun opfyldt for et kortere tidsrum end fire måneder – fx fordi opholdstilladelsen udløber – skal attestens gyldighed begrænses tilsvarende. Reglen gentages i ægteskabsbekendtgørelsens § 5 og § 10, hvorefter begrænsningen skal anføres i attestens anmærkningsrubrik.

Dispensation efter § 11 a, stk. 2 forudsætter »ganske særlige omstændigheder, herunder navnlig varigheden af en udlændings ophold her i landet«. Forarbejderne peger på fire typetilfælde: meget langvarigt ophold med påviselig tilknytning til den påtænkte ægtefælle; alvorlig sygdom eller alvorligt handicap, hvor et afslag ville være urimeligt; at parterne har eller venter barn sammen; og at begge parter er asylansøgere med tilknytning til hinanden fra før indrejsen – fx hvor et ægteskab indgået i hjemlandet ikke kan efterprøves eller ikke anerkendes efter dansk ret.

§ 11 b supplerer med et erklæringskrav: hvor den ene part er herboende med indfødsret eller opholdstilladelse, og den anden ikke er, må ægteskab ikke indgås, uden at hver part har erklæret at være bekendt med udlændingelovens sammenføringsregler. Afgivelse af erklæringen er efter forarbejderne »en betingelse for, at prøvelsesattest kan udstedes«. Kravet gælder dog ikke, når den herboende er EU-/EØS-statsborger med opholdsret efter udlændingelovens § 6 eller schweizisk statsborger.

LOV

Ægteskabsbekendtgørelsen § 5

Ægteskabsloven § 11a, stk. 1, 2

Ægteskabsloven § 11b

Ægteskabsloven § 19, stk. 1

§ 8 Kompetencefordelingen mellem kommunen og Familieretshuset (§§ 12-13)

Efter § 12 skal det godtgøres, at ægteskabsbetingelserne er opfyldt, før ægteskab indgås, og ministeren fastsætter de nærmere regler – udmøntet i [ægteskabsbekendtgørelsen](#) og [Ægteskabsvejledningen](#).

§ 13 fordeler kompetencen efter et enkelt, men konsekvensrigt kriterium:

- **Hovedreglen (stk. 1-2):** kommunalbestyrelsens formand prøver betingelserne, på det sted hvor en af parterne bor eller opholder sig. I magistratskommuner kan opgaven henlægges til et magistratsmedlem eller en udvalgsformand.
- **Undtagelsen (stk. 3):** Familieretshuset prøver betingelserne, hvis **ikke hver** af parterne enten har dansk indfødsret, nordisk statsborgerskab, tidsubegrænset opholdstilladelse eller ret til tidsubegrænset ophold efter EU-reglerne.

Denne opdeling – indført ved [lov nr. 1321 af 27. november 2018](#) og senere overført fra Statsforvaltningen til Familieretshuset – er ikke tilfældig. Forarbejderne til § 8 a forklarer logikken: prøvelsen af proformaforbuddet skal »i alle tilfælde, hvor der objektivt er en risiko for, at der er tale om et proformaægteskab«, foretages af en specialiseret enhed. [Ægteskabsvejledningens punkt 2.11](#) drager konsekvensen:

Ægteskabsbetingelsen i § 8 a i ægteskabsloven vil i praksis kun være relevant at prøve i sager, hvor Familieretshuset har kompetencen til at prøve ægteskabsbetingelserne.

Begrundelsen er, at parterne i de kommunale sager pr. definition begge har dansk/nordisk statsborgerskab eller ret til tidsubegrænset ophold – hvorfor et proformaægteskab ikke kan give nogen opholdsretlig fordel.

Sagsoplysningen. Forarbejderne til § 8 a beskriver en trinvis fremgangsmåde: Familieretshuset indhenter oplysninger fra parterne; er der behov for oplysninger fra andre myndigheder, anmodes parret om at fremlægge dem. Det vil »i mange tilfælde være muligt at konstatere på skriftligt grundlag, at der ikke er tale om et proformaægteskab«, fx via dokumentation for årelangt samliv, fælles børn eller fælles økonomi. Kun hvis

spørgsmålet ikke kan afklares skriftligt – eller ved mistanke om falske dokumenter – **skal** parret indkaldes til samtale.

Processuel skadevirkning. Efter [Ægteskabsvejledningens punkt 2.1.2](#) kan Familieretshuset afgøre sagen på det foreliggende grundlag, hvis en part ikke medvirker, jf. § 11 i lov om Familieretshuset. Vejledningen opstiller dog klare rammer: Familieretshuset skal have præciseret, hvilke oplysninger der mangler, have vejledt om fremskaffelsen, have gjort parten opmærksom på skadevirkningen og have fastsat en rimelig frist, som skal forlænges på anmodning. Vejledningen tilføjer to væsentlige begrænsninger – der må ikke stilles krav om oplysninger, det er umuligt eller meget vanskeligt at fremskaffe, og officialmaksimen gælder fortsat. Et afslag på denne baggrund har ikke materiel retskraft, men parterne må indgive en **ny** ansøgning mod **nyt gebyr**.

Gebyr og oversættelse. Efter [§ 13, stk. 4](#) betales gebyr ved ansøgning omfattet af stk. 3; gebyret blev hævet fra 500 kr. til 850 kr. (2017-niveau) ved [lov nr. 81 af 24. januar 2017](#) og reguleres årligt. Efter [ægteskabsbekendtgørelsens § 8](#) kan Familieretshuset kræve dokumenter oversat for parternes regning – dog ikke ved nordiske sprog, når en part er nordisk statsborger – og kan kræve sikkerhedsstillelse for betalingen.

LOV

[Ægteskabsbekendtgørelsen § 8](#)[Ægteskabsloven § 8a](#)[Ægteskabsloven § 12](#)[Ægteskabsloven § 13, stk. 1-5](#)

Vielsens grundlag, prøvelsesattesten og vielsesmyndighedens

§ 9 afslagspligt

Efter [§ 15](#) indgås ægteskab ved kirkelig eller borgerlig vielse, og efter [§ 18, stk. 1](#) står adgangen til borgerlig vielse »åben for alle«. Vielsen foretages af borgmesteren, der efter [§ 18, stk. 2](#) skriftligt kan bemyndige ansatte i kommunens administration og kommunalbestyrelsesmedlemmer.

[Ægteskabsvejledningens punkt 3.2](#) advarer eftertrykkeligt om konsekvensen af fejl her: »En vielse foretaget af en person, der ikke tilhører den personkreds, der kan bemyndiges til at foretage borgerlige vielser, er ugyldig.« Afgåede borgmestre, tidligere ansatte og borgmestre fra andre kommuner kan ikke bemyndiges, og konkrete bemyndigelser bortfalder ved borgmesterskifte – stillingsfuldmagter gør ikke. Familieretshuset kan **ikke** dispensere fra bemyndigelsesreglerne.

Heroverfor står, at godkendelse fra en anden kommune ved vielse dér efter [punkt 3.3](#) blot er en **ordensforskrift**: manglende godkendelse påvirker ikke vielsens gyldighed.

Prøvelsesattesten. Efter [§ 19, stk. 1](#) må vielse ikke foretages, før prøvelsesmyndigheden har attesteret, at betingelserne er opfyldt. Attesten gælder fire måneder, jf. tillige [ægteskabsbekendtgørelsens § 5-](#). Prøvelsesmyndigheden efter [§ 13, stk. 3](#), skal sende attesten og identitetsdokumentation med sikker digital post til vielsesmyndigheden. Efter [ægteskabsbekendtgørelsens § 16](#) kan en nordisk attest træde i stedet for en dansk – uanset parternes statsborgerskab.

Afslagspligten i § 19, stk. 3 er ubetinget: »Vielse må aldrig foretages, såfremt det er vielsesmyndigheden bekendt, at ægteskabsbetingelserne ikke er opfyldt.« [Ægteskabsvejledningens punkt 3.5](#) afgrænser pligtens rækkevidde præcist:

Dette betyder ikke, at vielsesmyndigheden skal foretage en ny prøvelse af ægteskabsbetingelserne og kontrollere den prøvelse af ægteskabsbetingelserne, som prøvelsesmyndigheden har foretaget, men vielsesmyndigheden må ikke foretage en vielse, hvis vielsesmyndigheden opdager, at ægteskabsbetingelserne alligevel ikke er opfyldte.

Det er altså en **reaktionspligt**, ikke en undersøgelsespligt – hvilket forarbejderne til § 8 a bekræfter: bestemmelsen »medfører ikke en forpligtelse for vielsesmyndigheden til at foretage en undersøgelse af, hvorvidt der er tale om et proformaægteskab i strid med § 8 a i ægteskabsloven, men alene en pligt til at reagere, hvis vielsesmyndigheden bliver opmærksom på, at der er tale om et proformaægteskab, f.eks. fordi det ved vielsen er tydeligt, at parterne ikke kender hinanden«. Vejledningen nævner som typetilfælde, at en part ikke er fyldt 18 år, ikke længere har lovligt ophold, anvender falske dokumenter, eller at parret ikke er identisk med det par, prøvelsen angik. Ved tvivl skal vielsen **udsættes** og tvivlen afklares med prøvelsesmyndigheden. Afvisning af at foretage en vielse **kan ikke påklages**; parterne må henvises til at indgive ny ansøgning om prøvelse.

Nødvielser. Efter § 19, stk. 2 kan vielse foretages uden fuld prøvelse ved alvorlig fare for, at sygdom umuliggør udsættelse. Efter vejledningens punkt 6.1 bør lægeerklæring så vidt muligt indhentes, og parterne skal altid erklære, at der ikke efter §§ 6 og 9 er hindringer, og at det afgørende formål ikke er at opnå opholdsret, jf. § 8 a. Parallele regler findes i [bekendtgørelsen om vielse i anerkendte trossamfund § 2](#) og i [cirkulæret om vielse inden for folkekirken § 5](#).

Retten til at blive viet er ikke ubetinget. I BS-4922/2025-VLR havde en livstidsdømt fået udstedt prøvelsesattest efter § 19, stk. 1 – de formelle krav til vielse var altså opfyldt – men kriminalforsorgen nægtede både udgang til vielse på rådhuset og besøgstilladelse til den kommende ægtefælle under henvisning til [straffuldbyrdslovens § 49 a](#) og [§ 51 a](#). Vestre Landsret understregede, at retten til at indgå ægteskab efter EMRK artikel 12 ikke er absolut, men skal udøves i overensstemmelse med national lovgivning, og henviste til Menneskerettighedsdomstolens praksis i *Frasik mod Polen* og *Jaremowicz mod Polen*: begrænsninger kan retfærdiggøres, hvis de ikke er vilkårlige eller generelt diskriminerende over for alle livstidsdømte. Landsretten fandt tillige, at et afslag på udgang ikke nødvendigvis afskærer vielse, hvis besøg kan tillades under undtagelsesbestemmelsen – og da der ikke var ansøgt konkret om besøg i det aktuelle fængsel med henblik på vielse, kunne der ikke fastslås en krænkelse. Dommen viser, at prøvelsesattesten fastslår, at *betingelserne* er opfyldt, men ikke i sig selv sikrer den *faktiske* adgang til vielseshandlingen.

LOV

[Straffuldbyrdsloven § 49a](#)[Straffuldbyrdsloven § 51a](#)[Ægteskabsbekendtgørelsen § 16](#)[Ægteskabsloven § 15](#)[Ægteskabsloven § 18, stk. 1-3](#)[Ægteskabsloven § 19, stk. 1-3](#)[Ægteskabsloven § 20](#)

PRAKSIS

Landsretten · Vestre Landsrets dom om livstidsdømts ret til at indgå ægteskab og afslag på udgang og besøg 24.11.2025

§ 10 Indsigelser, indberetning og videregivelse (§ 22 a)

Indsigelser. Efter [ægteskabsbekendtgørelsens § 4](#) og [§ 9](#) fremsættes indsigelse mod et ægteskab over for den myndighed, der prøver betingelserne. Fremsættes indsigelsen **efter** attestens udstedelse, og kan den ikke straks afvises, skal prøvelsesmyndigheden omgående underrette vielsesmyndigheden – og ægteskabet må da ikke indgås, før indsigelsen er afgjort.

Indberetning. § 22 a har gennemgået tre faser. Bestemmelsen blev indsat i 2002 som en ren **mulighed** for den borgerlige vielsesmyndighed for at indberette formodet proforma til Udlændingestyrelsen. Forarbejderne

understregede dengang: »Der er ikke tale om, at vielsesmyndigheden er forpligtet til at indberette sådanne tilfælde«. I 2007 blev indberetningen gjort **obligatorisk**. Og ved [lov nr. 1321 af 27. november 2018](#) blev bestemmelsen nyaffattet til sin nuværende form:

- **Stk. 1** giver Familieretshuset som prøvelsesmyndighed efter § 13, stk. 3, **hjemmel** – ikke pligt – til at videregive oplysninger til Udlændingestyrelsen, Styrelsen for International Rekruttering og Integration samt politiet om parter, hvis ansøgning er afslået efter §§ 8 a eller 11 a. Videregivelse må kun ske, når oplysningerne vurderes nødvendige for modtagerens opgaver efter udlændingelovgivningen eller den strafferetlige lovgivning.
- **Stk. 2** pålægger den borgerlige vielsesmyndighed en **pligt** til at indberette til Familieretshuset, når en vielse afslås under henvisning til §§ 8 a eller 11 a.

En markant detalje i stk. 2 er begrundelsesasymmetrien, som både forarbejderne og [Ægteskabsvejledningens punkt 3.5](#) fastholder: ved **proforma**-afslag skal vielsesmyndigheden alene indberette, **at** vielsen er afslået – ikke hvorfor. Ved afslag på grund af **manglende lovligt ophold** skal årsagen derimod oplyses. Begrundelsen er databeskyttelsesretlig: ellers ville vielsesmyndigheden videregive personoplysninger, Familieretshuset ikke har behov for. Ønsker parret at få oplysningerne inddraget, kan Familieretshuset indhente dem med samtykke – nægtes samtykke, kan det tillægges processuel skadevirkning.

Forarbejderne til nyaffattelsen indeholder en usædvanligt udførlig databeskyttelsesretlig analyse. Videregivelsen kan omfatte oplysninger om rent private forhold og om strafbare forhold – fx brug af falske dokumenter efter [straffelovens § 171](#), urigtig erklæring efter [§ 162](#) eller ulovligt ophold efter udlændingelovens §§ 59 og 59 b. Hjemlen hviler dels på parternes samtykke ved ansøgningens indgivelse, dels – hvis samtykket trækkes tilbage, eller oplysningerne vedrører tredjemand – på databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 4, jf. artikel 23, stk. 1, af hensyn til forebyggelse og efterforskning af strafbare handlinger og til reguleringen af udlændinges ophold.

At indberetning ikke i sig selv er bevis, blev slået fast allerede i 2002-forarbejderne: »En indberetning ... kan ikke i sig selv begrunde et afslag på ægtefællesammenføring«. Den kan derimod danne grundlag for yderligere oplysningsskridt, herunder samtale eller samlivskontrol. Endelig bemærkede forarbejderne, at indberetningsadgangen **ikke** gælder ved kirkelige vielser, og at præsternes tavshedspligt derfor er uberørt.

LOV

[Straffeloven § 162](#)[Straffeloven § 171](#)[Ægteskabsbekendtgørelsen § 4](#)[Ægteskabsloven § 8a](#)[Ægteskabsloven § 11a](#)[Ægteskabsloven § 22a, stk. 1, 2](#)

§ 11 Ugyldighed efter § 21 og omstødelse efter §§ 23-24

Systematikken sonder skarpt mellem tre kategorier af mangler, og forskellen har stor praktisk betydning.

Ugyldighed (§ 21). Efter [§ 21, stk. 1](#) er en vielse kun gyldig, hvis den er sket for en kompetent myndighed, under iagttagelse af [§ 20, stk. 2](#) (samtidigt møde, gensidig erklæring, forkyndelse), og **begge parter ved vielsen var fyldt 18 år**. Endvidere er vielsen kun gyldig, hvis den ikke strider mod § 8 a. Ugyldighed indtræder altså **automatisk** – der kræves ingen dom. Både 18-årskravet og proformaklausulen er tilføjelser fra reformerne: aldersleddet ved [lov nr. 81 af 24. januar 2017](#), proformalet ved [lov nr. 1321 af 27. november 2018](#).

Efter § 21, stk. 2 kan Familieretshuset dog godkende en ugyldig vielse som gyldig, »såfremt særlige grunde taler herfor« – en ventil, der navnlig får betydning ved bemyndigelsesfejl.

Omstødelse efter § 23 – de objektive grunde. § 23, stk. 1 angiver, at et ægteskab omstødes, hvis det er indgået i strid med § 6 (slægtskab) eller § 9 (bigami). Til forskel fra § 21 kræver omstødelse **dom**. Tre træk fortjener opmærksomhed:

- Efter § 23, stk. 2 kan et bigamisk ægteskab **ikke** omstødes, når det tidligere ægteskab er ophørt, inden sag er anlagt – en reparationsregel uden sidestykke i § 21.
- Efter § 23, stk. 3 kan sag anlægges af **Familieretshuset** eller af en ægtefælle; ved bigami tillige af ægtefællen i det tidligere ægteskab. Anlægger Familieretshuset sag, skal den anlægges mod **begge** ægtefæller.
- Der gælder ingen frist for § 23-omstødelse.

Omstødelse efter § 24 – de subjektive grunde. § 24, stk. 1 hjemler omstødelse efter påstand af **den ene ægtefælle** i fire tilfælde: hvis ægtefællen ved indgåelsen befandt sig i en tilstand, der udelukker evnen til at handle fornuftsmæssigt (nr. 1); hvis ægtefællen blev **tvunget** (nr. 2); ved fejltagelse om person eller vilje (nr. 3); og ved svig om identitet eller om forhold ved den andens tidligere liv, som med fuld føje ville have afholdt den pågældende fra ægteskabet (nr. 4).

Her gælder derimod **dobbelte frister**, jf. § 24, stk. 2: sag skal anlægges inden 6 måneder efter, at tilstanden eller tvangen er ophørt, eller efter kendskab til forholdene i nr. 3-4 – og under alle omstændigheder inden **3 år** efter ægteskabets indgåelse. Tvangsægteskaber håndteres altså retligt gennem § 24, stk. 1, nr. 2, med den 3-årige absolutte frist som en reel begrænsning.

Handleevnen ved vielseshandlingen. Selv om manglende evne til at handle fornuftsmæssigt ikke er en ægteskabsbetingelse i kapitel 1, pålægger [Ægteskabsvejledningens punkt 3.4](#) vielsesmyndigheden en selvstændig pligt: konstaterer myndigheden, at en part mangler evnen til at handle fornuftsmæssigt, må vielsen ikke foretages. Ved nødvielser skærpes dette efter [punkt 6.1](#): »Viellesmyndigheden skal altid sikre, at parten kan handle fornuftsmæssigt«, og der bør ikke være tvivl om, at parten forstår handlingen og dens konsekvenser. Værgemålsspolet er særskilt: efter § 3 må den, der er under værgemål efter værgemålslovens § 5 eller under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne efter § 6, ikke indgå ægteskab uden værgens samtykke – og nægtes samtykke, kan prøvelsesmyndigheden efter § 4 give tilladelse, hvis der ikke er rimelig grund til nægtelsen.

Efter [retsplejelovens § 454, stk. 1](#) er ankefristen i omstødelsessager 4 uger, og der kan **ikke** meddeles tilladelse til anke efter fristens udløb af en dom om omstødelse – et udslag af hensynet til den familieretlige statusklarhed.

LOV

[Retsplejeloven § 454, stk. 1](#)[Ægteskabsloven § 3](#)[Ægteskabsloven § 4](#)[Ægteskabsloven § 20, stk. 2](#)[Ægteskabsloven § 21, stk. 1, 2](#)[Ægteskabsloven § 23, stk. 1-3](#)[Ægteskabsloven § 24, stk. 1, 2](#)

§ 12 Anerkendelse af udenlandske ægteskaber efter § 22 b

Før 2017 fandtes der ingen lovregler om anerkendelse. Forarbejderne beskriver den dagældende retstilstand: danske myndigheder anerkendte et udenlandsk ægteskab, hvis vielsen opfyldte indgåelseslandets form- og

kompetencekrav og i øvrigt var gyldig dér – medmindre anerkendelse ville stride mod grundlæggende danske retsprincipper (ordre public).

Ved [lov nr. 81 af 24. januar 2017](#) blev denne praksis lovfæstet i et nyt kapitel 2 a – **men med én afgørende ændring**. Om mindreårigeægteskaber siger forarbejderne:

I modsætning til den gældende ordning, hvorefter sådanne ægteskaber i udgangspunktet anerkendes, indebærer den foreslåede § 22 b, stk. 2, at disse ægteskaber i udgangspunktet ikke anerkendes.

§ 22 b har i dag denne struktur:

Stk.	Indhold
stk. 1	Hovedregel: anerkendelse, hvis ægteskabet er gyldigt i indgåelseslandet
stk. 2, nr. 1	Ikke anerkendelse, hvis parterne ikke var samtidig til stede ved vielsen
stk. 2, nr. 2	Ikke anerkendelse ved proforma efter § 8 a (indsat 2018)
stk. 2, nr. 3	Ikke anerkendelse, hvis en part ved vielsen ikke var fyldt 18 år
stk. 2, nr. 4	Ikke anerkendelse ved strid med grundlæggende danske retsprincipper
stk. 3	Undtagelse: tvingende grunde + urimelig situation
stk. 4	18-årskravet gælder ikke for EU-/EØS-borgere og disses ægtefæller

Bemærk nummerforskydningen: 18-årskravet stod oprindeligt i **nr. 2**, men blev til **nr. 3**, da proformagrunden blev indsat ved [lov nr. 1321 af 27. november 2018](#) – som også konsekvensrettede henvisningen i stk. 4. Ældre afgørelser henviser derfor til nr. 2, hvor gældende ret siger nr. 3.

Undtagelsen i stk. 3 er meget snæver. Forarbejderne udelukker udtrykkeligt de mest nærliggende argumenter:

Det forhold, at parret har eller venter fællesbarn, vil ikke alene kunne begrunde, at ægteskabet anerkendes. Heller ikke parrets langvarige tilknytning til hinanden, herunder at de har levet sammen igennem længere tid, eller det forhold, at parret har indgået ægteskab i et land, hvor samfundsnormer tilsiger, at samliv kun kan foregå inden for rammerne af et ægteskab, vil kunne begrunde, at ægteskabet anerkendes.

Det skoleeksempel, forarbejderne derimod anerkender, er dødsfald: hvor det på grund af en parts død er umuligt at løse de retlige udfordringer ved manglende anerkendelse – navnlig faderskab til fællesbørn og gensidig arveret. Ordningen forudsættes administreret i overensstemmelse med EMRK artikel 8.

Praksis viser, at reglen skærer hårdt. I [Udlændingenævnets afgørelse af 23. februar 2018](#) var ansøgeren 14 år ved vielsen i Syrien; ægteskabet kunne ikke anerkendes. Nævnet afviste også et subsidiært samlivsargument: et års samliv før ansøgeren fyldte 15 år udgjorde ikke et fast samlivsforhold af længere varighed. I [Udlændingenævnets afgørelse af 31. august 2023](#) var moderen 15 eller 17 år ved vielsen i Pakistan – uanset hvilken dato der blev lagt til grund, var hun under 18, og ægteskabet kunne ikke danne grundlag for opholdstilladelse, selv om parret havde fire fællesbørn og havde boet sammen fra 1995 til 2014.

Allerede før reformen nåede man et tilsvarende resultat ad ordre public-vejen: i [Udlændingenævnets afgørelse af 21. januar 2016](#) var den herboende reference 14 år ved vielsen i 1998. Nævnet tilføjede en principiel

betragtning, der har selvstændig værdi: **et samlivsforhold kan ikke give en bedre retsstilling end et ægteskab, som ville være ugyldigt på grund af alder.**

Men reglen virker begge veje. Udlændingenævnets afgørelse af 18. maj 2023 viser den modsatte anvendelse. En syrisk kvinde havde fået opholdstilladelse som medfølgende barn i 2015 efter at have oplyst, at hun var ugift; senere kom det frem, at hun i 2014 som 15-årig var blevet gift i Syrien. Udlændingestyrelsen nægtede forlængelse med henvisning til urigtige oplysninger og til, at hun havde stiftet selvstændig familie. Nævnet **omgjorde** afgørelsen: netop fordi ægteskabet sandsynligvis ikke kunne anerkendes efter § 22 b, havde hun ikke stiftet selvstændig familie. Hertil kom, at der aldrig var etableret et fælles hjem, og at hun var underlagt forældremyndighed på vielsestidspunktet. Ikke-ankendelsen – som ellers er en beskyttelsesregel rettet mod barneægteskaber – kom altså her den mindreårige selv til gode.

Proformagrunden i stk. 2, nr. 2. Efter Ægteskabsvejledningens punkt 9.3.3 skal parternes forhold på vielsestidspunktet undersøges på samme måde som ved § 8 a. Anerkendelse af et udenlandsk proformaægteskab efter stk. 3 kan efter forarbejderne kun komme på tale, »hvis parterne efter indgåelsen af ægteskabet har etableret et egentligt længerevarende samliv«. En vigtig overgangsregel: efter § 4, stk. 3, i lov nr. 1321 af 27. november 2018 gælder proformabetingelsen ikke, hvis en dansk myndighed har anerkendt ægteskabet inden 1. januar 2019.

Efter § 22 c anerkendes et udenlandsk registreret partnerskab, hvis betingelserne i § 22 b er opfyldt, og retsvirkningerne svarer til dansk ret.

LOV

Ægteskabsloven § 2

Ægteskabsloven § 8a

Ægteskabsloven § 22b, stk. 1-4

Ægteskabsloven § 22c

PRAKSIS	Udlændingenævnet · Stadfæstelse af afslag på opholdstilladelse til medfølgende familie til en religiøs forkynner grundet manglende anerkendelse af ægteskab og afbrudt samliv	31.08.2023
	Udlændingenævnet · Omgørelse af nægtelse af forlængelse af opholdstilladelse trods oplysninger om tidligere indgået ægteskab som mindreårig	18.05.2023
	Udlændingenævnet · Afslag på ægtefællesammenføring til syrisk statsborger grundet ægteskab med mindreårig	23.02.2018
	Udlændingenævnet · Afslag på ægtefællesammenføring grundet manglende anerkendelse af ægteskab med mindreårig og langvarig adskillelse	21.01.2016

Sammenfatning – de bærende linjer og de tilbageværende uafklarede

§ 13 spørgsmål

Fire linjer bærer retsområdet.

1. To reformer har omkalfatret kapitel 1. Lov nr. 81 af 24. januar 2017 gjorde 18-årsgrænsen absolut, gav den gyldighedsvirkning i § 21 og lovfæstede anerkendelsesreglerne i § 22 b med et restriktivt syn på mindreårigeægteskaber. Lov nr. 1321 af 27. november 2018 gjorde proforma til en selvstændig ægteskabsbetingelse i § 8 a, flyttede kompetencen i de risikobetonede sager til en specialiseret myndighed efter § 13, stk. 3 og byggede en myndighedskæde omkring § 22 a. Loven er fuldt konsolideret, og der foreligger ingen vedtagne, ikke-konsoliderede ændringer.

2. Bevistærsklen for proforma er høj – og reelt håndhævet. Kravet om et *sikkert grundlag* fremgår ordret af forarbejderne til § 8 a og af Ægteskabsvejledningens punkt 2.11. Momenterne – manglende samliv, manglende

fælles sprog, aldersforskel, begrænset kendskab – er kumulative indikatorer, ikke selvstændige afslagsgrunde. [Udlændingenævnets afgørelse af 1. maj 2024](#) viser, at objektiv, dateret dokumentation for kontakt, besøg og forsørgelse kan afkræfte formodningen. Det praktisk vigtigste – og hyppigst oversete – er den negative afgrænsning: et opholdsretligt **motiv** for at gifte sig netop nu gør ikke et reelt forhold til proforma.

3. Kompetencen er delt, men prøvelsen er samlet ét sted. Kommunen prøver, når begge parter har dansk/nordisk statsborgerskab eller ret til tidsbegrænset ophold; ellers Familieretshuset. Fordi § 8 a i praksis kun aktualiseres i Familieretshusets sager, er den kommunale prøvelse i realiteten en formalitetskontrol. Vielsesmyndigheden har efter [§ 19, stk. 3](#) en reaktionspligt, ikke en undersøgelsespligt – men reaktionspligten er ubetinget og gælder også over for en anden myndigheds prøvelse.

4. Sanktionssystemet er trelaget. Automatisk ugyldighed ved kompetence-, form-, alders- og proformamangler ([§ 21](#)) – med Familieretshusets reparationsadgang i stk. 2. Omstødelse ved dom uden frist ved slægtskab og bigami ([§ 23](#)) – med bigamiens særlige reparationsregel i stk. 2. Og omstødelse efter ægtefællens påstand med 6-måneders- og 3-årsfrister ved manglende handleevne, tvang, fejltagelse og svig ([§ 24](#)).

Hvor praksis er tynd. Domstolspraksis om selve ægteskabsbetingelserne er sparsom. [BS-4922/2025-VLR](#) angår grænsefladen mellem prøvelsesattest og faktisk adgang til vielse, ikke betingelsernes indhold. Der foreligger ikke offentliggjort domspraksis om omstødelse efter §§ 23-24 i det gennem søgte materiale, og Familieretshusets egne afgørelser om § 8 a offentliggøres ikke – hvorfor Udlændingenævnets praksis efter [udlændingelovens § 9, stk. 12](#) og efter EU-opholdsbekendtgørelsen er den bedste tilgængelige indikator for, hvordan »bestemte grunde« udfyldes. Da forarbejderne til § 8 a udtrykkeligt afstemmer bestemmelsen med udlændingelovens § 9, stk. 12, er den analogi velbegrundet – men den forbliver en analogi.

Afgrænsning. Denne oversigt behandler ikke ægteskabets opløsning eller bodeling (se [bodeling-skilsmisse](#)), ægtepagter og særeje (se [ægtepagter](#)), formueforhold under samliv uden vielse (se [samliv-uden-ægteskab](#)), den dybe værgemålsprøvelse (se [umyndiggoerelse-vaergemaal](#)) eller den udlændingeretlige vurdering af opholdstilladelse og ægtefællesammenføring (se [familiesammenføring](#)).

LOV	Udlændingeloven § 9, stk. 12	Ægteskabsloven § 8a	Ægteskabsloven § 13, stk. 3
	Ægteskabsloven § 19, stk. 3	Ægteskabsloven § 21	Ægteskabsloven § 22a
	Ægteskabsloven § 23	Ægteskabsloven § 24	
PRAKSIS	Landsretten · Vestre Landsrets dom om livstidsdømts ret til at indgå ægteskab og afslag på udgang og besøg 24.11.2025		
	Udlændingenævnet · Omgørelse af afslag på ægtefællesammenføring efter dokumentation for reelt forhold 01.05.2024		

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Ægteskabsloven § 2		Ægteskabsloven § 8a	
Ægteskabsloven § 11a	stk. 1	Ægteskabsloven § 13	stk. 3
Ægteskabsloven § 19	stk. 3	Ægteskabsloven § 22b	stk. 2

MATERIALE Citerede afgørelser

16 afgørelser

LANDSRET TEN · ANKEINSTANS

1

24.11.2025	Vestre Landsrets dom om livstidsdømts ret til at indgå ægteskab og afslag på udgang og besøg	10509-12389
------------	--	-------------

UDLÆNDINGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

15

05.09.2024	Afslag på tidsubegrænset ophold og ophør af EU-opholdsret grundet konstateret proformaægteskab	
01.06.2024	Afslag på opholdstilladelse til ægtefælle grundet manglende forudgående kendskab og formodning om proformaægteskab	
01.05.2024	Omgørelse af afslag på ægtefællesammenføring efter dokumentation for reelt forhold	
26.03.2024	Afslag på EU-opholdskort grundet proformaægteskab og manglende dokumentation for reelt samliv	
31.08.2023	Stadfæstelse af afslag på opholdstilladelse til medfølgende familie til en religiøs forkynner grundet manglende anerkendelse af ægteskab og afbrudt samliv	
02.08.2023	Afslag på ægtefællesammenføring grundet mistanke om proformaægteskab og manglende personligt kendskab	
07.07.2023	Afslag på ægtefællesammenføring grundet formodning om proformaægteskab og manglende personligt kendskab	
18.05.2023	Omgørelse af nægtelse af forlængelse af opholdstilladelse trods oplysninger om tidligere indgået ægteskab som mindreårig	
20.01.2022	Afslag på ægtefællesammenføring grundet proforma-vurdering og væsentlige uoverensstemmelser i forklaringer	
23.02.2018	Afslag på ægtefællesammenføring til syrisk statsborger grundet ægteskab med mindreårig	
08.02.2018	Stadfæstelse af afslag på opholdstilladelse til ægtefælle efter formodning om proforma-ægteskab	
12.01.2017	Stadfæstelse af afslag på opholdstilladelse til medfølgende ægtefælle grundet proformaægteskab	
13.09.2016	Afslag på ægtefællesammenføring grundet mistanke om proformaægteskab og urigtige oplysninger	
21.01.2016	Afslag på ægtefællesammenføring grundet manglende anerkendelse af ægteskab med mindreårig og langvarig adskillelse	
24.03.2015	Afslag på ægtefællesammenføring stadfæstet på grund af vurdering om proforma-ægteskab	